

ספר

בסף מזוקק

שבעתים כאלף החכמה בהיר הוא ונהיר וזהיר אשר
אור לו בצינור טמני כל הכתוב בספר התורה
ותחור לו כנהר דמור במלי דאגדת ואף כל דבריהם
של רבותינו הקדושים היו לו לנחלה ער מדרג כף
ידיהם במאמריהם ובפירושיהם הריזה זריו. ומכר
סה פועלו מחברו וממציאו בעתחשבים לספר בסף
כבחר הקוד' ליו אשר זה טבע שנים נבנתה הרפסתו
ויבא ראסוק' טבעו בעולם. ואחר כך יבא אחיו זה חלק
שכי לו ראי זה כראוי זה בדמסע עמוק' לו נאן כפרים
ככרוף. בסף הבכר הבחל המוליד אותם ברומה לעומק
סכלו הוא מעלת הרב המומחר כמהרר יא' שידו כדו
בן ההר' יוכף פוכטו כע רוח הנפסה בו בהרמנות
דמלכ' אשר היתה עליו רבנו הגדול בדורו כמהרר
יעקב אבואלעפיא זלהו וחכמתו היו סמכתהו :

כרפס והנה בעיון כמרץ כפיכח האפסר

בויניציאה

בית שפח לפק

בני יואני קאליני

IN VENETIA 1628.

Appresso gli Illustrif. Sig. Pietro, Aluife, &
Lorenzo Bragadini.

דרוש א לפרשת שמות

פלאים לפי שכער הכפס חמור וקשה יותר מכער של הבנוק והמה נפלאו ב' פלאים בראותם צער החרבן המביע לנפשות ולבנוק ובסילוק הכרי'ם פתיהן יחד צער הבנוק כי מפני הרעה העתידה לבא כאסף הצדיק ונפל מגדל עד המגין עליהם למחסה ולמסתור גם רעה כפולה מצד הנפס שהצדיק היה מדרוך לבני חורו בדרך יסרה ומלמד תורה ומצות את הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו וחכס שמת איך לנו כיוצ' בו הרי ים בו ב' פלאים צער הבנוק וצער הכפס שחפרו זכות ומפע הצדיק ועוד פלא ב' שחפרו לימוד התורה והמצות שהיה מתמדם וכך למה כלומר כל הרעה הזאת שבאו כל הרעות הללו עד שיטוב יתפלא ב' פעמי' למה הוא שאם על מלכו רחוק ממנו גם בזמן החרבן היה זה דרכם ועכ' לא ירדו כי אם פלאים שנים וסאן ב' הוא על אבדת החכמים וסילוקן ועל זה פכתו ואמר יהא הדין פומא בריך כי חידם להם פי הכתוב:

סמכינו בעגל סמתחלה חמ' הקדוש בריך הוא המזהה לי ויחור אפי בהם ואכלם דהיינו לכלותם ע' עליהם ומלאך אף כי ע' הבה יכמרו רחמינו על מדותינו ואחר כך מתכעס הקב"ה ואמר הרף ממני ואשמידם שהכונה לומר הרף מלהזכיר מדת רחמי' ואשמידם אפי' ולא מלאך מתוך כעס הגדול הזה כיחס ה' על פתיהן לא ע' עכמו ולא ע' עליהם והוא ויכחם ה' בסיבת הרעה הגדולה אשר דיבר לעשות לעמו ונתרצה להם לחס המחרת שבה פיעשו משכן למסכן בתוכם ואילו לא היה הכעס לא זכו למשכן שיטכסו ה' בתוכם ואפשר שזה נרמז באומרו ויכחם שאין בודק לומר ויכחם אלא במישחשט מחשב' אחרת הפך מהראשונה וסילוק הכעס לבלתי השמידם אינו ויכחם מהקצה אל הקצה אלא ודאי שאמר ויכחם על הכעס שהוא ע' עכמו רצה להשמידם ועכשו כיחס ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו דהיינו עשיית המשכן דכתיב ועשו לי מקדש ויכחם מעשיית הרעה רכוכי עשייה אחרת שבה לעשות לעמו משכן והוא עכמו בא למסכן בתוכם' ולעם מתוך צרה רוחה הוא שרקדקו בכתוב שאמר עת צרה היא ליעקב וממנה וכו' מאי ממנה יוסע דהילל יוסע' אמנם כאן רמז כי ממנה מהצרה עכמה ממסכה הרווחה לפי שהצרה מירקה את כל עומתם וחטאתם ובהא הרווחה ואלמלא הצרה לא נתכפר עונם ולא באו לידי רוחה וזה גם כן כוונת מתוך רוב רחמים שמי עלינו לא תבא רעה לית' אלא מעת היותו הרוב עם הם הרחמים כדכתיב ברוב רחס תזכור שיהיה הרוב באופן שיהיה בו רחמים' ויס' לי להרחיב ענין זה שיבא בדקדוק מ'ס מתוך רוב רחמים והוא בביאור הכתובים שלמעלה וה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ תפלה לחבקוק הנביא' על עניונית ה' שמעתי שמעך יראתי וכו' וביאור הדבר הוא כי חבקוק קרא תגר על ענין צדיק ורע לו כמו שאמר ער אנה ה' תראני און וכו' ורשע מכפר את הצדי' והענין הזה על תלונתו ורמז גם בפסוק הזה וה' בהיכל קדשו שכל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו לומר שדין רשע יטלס לו בהיכל קדשו שהוא ערב וכן סדר הצדיק וסלימו לו במקום ההיכל שאינו רומה מי שנהנה בחצר ליוטב ונהנה בפלטין ובהקדמת יסוד זה עיקר הסדר ודין ומשפט הוא בהיכל קדשו' בזה נסתלקה התלונה והם מפניו כל הארץ שלא להתרעס עוד בתלונת צדיק ורע לו ורשע טוב לו וכיון ששמע חבקוק הדבר הזה התפלל תפלה לחבקוק שיכפר לו הבה על מה שחט' בפשתי להתלונן כי שנימותם רברו ולסובג יחשב לו ולא יהיה נכעס על מה שדבר פיו לפי שה' שמעתי שמעך שאתה מטיב עם הרשע ועושה רע לצדי' ומפי השמוע' יראתי כי אמרתי ה' בקרב שנים חייהו רבן העולם לזה הצדיק חייהו והגליהו בעה' שהוא בקרב שנים שעורנו חי הצדיק והוא בקרב שנים ולא תמתק לתת שכרו אחר שנים שהוא אחר המות בעה' והודיע לבני האדם העומדים בקרב שנים בעה' ששכר הצדיק אתו להיות נהנה מפעולתו אשר פעל לפניו ומתוך כך יראתי אף אמנה ידעתי ה' כי צדק משפטך שמה שאת מעשם את הצדיק בעה' ומראה רוב עלי על האמת הם רחמים גדולים אל הצדיק שמתוך אותו רוב שמביא הבה עליו הוא מרמס על בני הדור ההוא כי מפני הרעה העתידה לבא עליהם העניש הקב"ה לצדיק והוא מחולל מפעליו ובחבורתי נרפא לנו הרי שמתוך הרוב שמביא על הצדיק נמשכו רחמים על בני דורו' מתוך ריחוק קירוב שנאמר והיה במקום אשר יאמר להם וכו' כל שרקדקו בכתוב שהוא מברכס והיה מקפר בני ים כחול הים ומהלל להזכיר והיה במקום אשר יאמר כי מה לנו ולמקום שאם רוצה לברכס גם כן שיהיו נקראים בני ג' חי' הילל והיה מקפר

פלאים לפי שכער הכפס חמור וקשה יותר מכער של הבנוק והמה נפלאו ב' פלאים בראותם צער החרבן המביע לנפשות ולבנוק ובסילוק הכרי'ם פתיהן יחד צער הבנוק כי מפני הרעה העתידה לבא כאסף הצדיק ונפל מגדל עד המגין עליהם למחסה ולמסתור גם רעה כפולה מצד הנפס שהצדיק היה מדרוך לבני חורו בדרך יסרה ומלמד תורה ומצות את הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו וחכס שמת איך לנו כיוצ' בו הרי ים בו ב' פלאים צער הבנוק וצער הכפס שחפרו זכות ומפע הצדיק ועוד פלא ב' שחפרו לימוד התורה והמצות שהיה מתמדם וכך למה כלומר כל הרעה הזאת שבאו כל הרעות הללו עד שיטוב יתפלא ב' פעמי' למה הוא שאם על מלכו רחוק ממנו גם בזמן החרבן היה זה דרכם ועכ' לא ירדו כי אם פלאים שנים וסאן ב' הוא על אבדת החכמים וסילוקן ועל זה פכתו ואמר יהא הדין פומא בריך כי חידם להם פי הכתוב:

סדר שמות דרוש א

במדרש רבת וילך משח וישב אל יתר חותנו' לא היה צריך לומר אלא וישב משח' אלא אמרו רבותינו בתחילת חר' אצל פרעה בשליחותו של הקב"ה ואחר כך וישב אל יתר חותנו שכך אל חבה אם יאמר לך יתרו בל'ם מן חשבועה אמור ר'ו בעל השבועה חתיר אחי' מן נדרי לכך וילך משח ואחר כך וישב אל יתר חותנו' בנו של רבי חייא הגדול אבר לא חלך אצל פרעה עד שהצדיק לו יתרו אה נדדו' ואח' לבת נאמר וילך משח לחיוב חלך שחלך ר' יסוף אשהו ובניו אל יתרו לחיוב אחת מוליבן אל למצרים' אל אותם שחם במצרים מבקשין לצאת ואח' מוליבן אמר לו למחרת ע' עתידים לצאת ולעמוד על חר סיני לשמוע מפי חכה אנכי ה' אומך ובניו לא ישמעו כמו חס' מיד ויאמר יתרו למסדו לך לשלום' אמר לו לך לשלום וחבנם לשלום וחבא לשלום:

אמונה אומן כי כל מעייני עיני ה' משוטטו' לטובתן על יס' וכל כרתם הופיע להרביעם ומלאך עניו הוסיפם לתת להם אחרית ותקוה כימי צאתנו מצרים אשר יבננו כי יד ה' היתה בנו במצרים בכמה צרות חוברות אשה אל אחותה למען חיותינו בקבלת התורה ומתוך צרה רוחה' כדכתיב אל תשמחי איובתי לי כי נפלת קמתי כי אטב בחסך האור לי' ודרשו חז"ל במדרש שני רבותינו מתוך כעס רצון מתוך רוב רחמים מתוך צרה רוחה מתוך רחוק קירוב מתוך נשילה קימה' מתוך אפלה אורה' מתוך כעס רצון הרף ממני ואשמידם מיד ויכחם ה' על הרעה' מתוך רוב רחמים ברוב רחס תזכור' מתוך צרה רוחה עת צרה היא ליעקב וממנה יוסע מתוך ריחוק קירוב והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי מתוך נפלה קימה' שכלתי קמתי מתוך אפלה אורה שנאמר כי אטב בחסך ה' אור לי' ויש' לרקדק בו מש' מתוך כעס רצון שהרי הרצון בא אחר הכעס ולא מתוך הכעס וכך הילל אחר כעס רצון' הן אמת שאילו לא היה הכעס לא בא הרצון אבל נח היה שלא יהיה כעס כדי להתרצות אחר כך' ועק' שזה נקרא הפרת הכעס ואינו נקרא רצון ואהבה' וכן קשה בכל החלוקות שבאו במאמר' ועק' למה לא הביא הפסוק שפרסם כי תשא שהוא ועתה הניחה לי והביא פסוק שבכ' קב' ה' אף ממני ובפסוק הרצון הביא פסוק ויכחם ה' שהוא בפ' תשא' ונל' עד' שחז' רצו לדרוש שמתוך היסורים שבאים על יס' הם קנינים מעלה יתירה וז'ס מתוך כעס רצון

מספר בני ישראל שחולל חס וחס להם בני אל חי אלה ודאי בא
למה שלא זכו להיות נקראים בני אל חי אלא מתוך ריחוק
מאותם דברים עצמם שאמר בשעת הריחוק עם רמז מיהו
נקראים בני אל חי הם יזכו שהרי אמר דברים עם במשמע
בהבנות כי זה הוא אומר לא עמי אתם ויש במשמע שאינו
רובה אותם לו לעם ועוד יש במשמע לא עמי אתם להיותכם
נקראים עמי כמלך עם לו עם למלוך עליהם אבל אתם
נקראים בנים לה אלהיהם ולא עמי אתם כי אם בני אל חי
אתם במצא שאלם זכיתם אתם נקראי בנים ואינו דבר מחודש
כי במקום אשר ואמר לא עמי אתם עם נרמז שאלם אתם וזכי
נקראים בני אל חי שאתם סוברים שאינם עמי אבל כוונתי
שאתם בנים ואי אפשר שהבני יסבחו אביהם ויש קצת פער
להבנה זאת בכתוב שהרי רמז חזל בכתוב הקוד' קרא שמו
לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם כלומר אם אתם
תמרדו בי ולא תהיו עמי אנכי לא אהיה לכם מסביב עמכם
לעצוב אתכם כי אני לא אהיה לכם בחימה שפוכה חמלון וגם אני
דרוש קרא שמו לא עמי ואי יחמלו הרי הוא כפסוטו ואם
זכיתם לא עמי אתם כי אם בנים אתם • עוד נאמר ואנכי לא
אהיה לכם לא חסכים לסברתכם מתוך נפילה קימה הכונה
לדקדק בכתוב שהלל אל תשמחי אויבתי לי אם נפלת כי
קמתי אם אשם בחטך כי ה' אור לי אבל אך הוא אומר כי
נפלת קמתי שהרי האויב אינו עמך כי אם על הנפילה אבל
לא על הקימה לכך רמז מתוך נפילה קימה וירקדק מט
אויבתי בסימני יוד וחזר ואמר לי כי אויבתי הוא אויב שלי ומובן
הוא שהוא לי אתכם אחזל על פסוק היו צריה לראש מה טעם
היו צריה לראש • וכונתם לירקדק שהלל היו צריה לראש
ועוד שהלל היו צריה ראש מאי לראש אלא הכונה לדרוש היו
צריה של יס' והטעם שהיו צריה הוא לראש כדי להיו' ראש שכל
המזכיר לית' נעשה ראש וכיון שראו כן אעפי' שלא היה בלבם
להכיר לים מחמת שאלה היו נעשים שונאי ומצרי כדי להרויח
מעלה זו שהיו ראש ואם כן תשמחי אויבתי אותם שהם אויבי
שלי בעבור מעלתם וחזר לי כיון שנמשך להם מתוך זה גדולה
ושדרה לל תשמחי כי נפילתי היא סיבת קימתי שאלמלא היתה
נפילתי ככל בהחלט לא היתה לי קימה אבל מתוך הנפילתי
וירדתי שאינה ירירה בינונית אלא כי שמה לעפר נפשינו אז
קימה עזרתה לנו ולכח כי נפילתי קמתי כי זו היא דרך לבני
יעקב כאשר יפלו בנפלים הוא סימן לקימת' וזשה אקום את
סוכת דוד הנפלת אבל בבני עשו כתיב אשר החילות לנפול
נפול תפול שאין קימה לאותה נפילה ומתוך הנפילה אורה
סקורס אור הבקר יש שמחות גדול כי מתוכו הבקר אור כמו
שהיה בבריאת העולם סקורס היה חשך ויחמור אלהים יחי אור
אם כן גם אנחנו בנפלותנו כי אשם בחטך האור לי שאי אפשר
להאיר לנו אם לא מתוך סובר הגלות סימק חטאתינו והיה
אור לכל בני יס' • עוד ואמר מתוך הנפילה נכרת מבח האורה
דעבא בטיהר מאי מהי' ומתוך החטך נכר מבח הנר המאי'
ויס' לדרשו בגלות שאלם כסם סבגלות ראשון נפילתי ואחר כך
קמתי גם בגלות הזה הבכי אשם בחטך האור לי כי מובטחים
אנו שיגאל אותנו מני ברחמיו כאשר גאלנו ממצרי בדכתיב
כימי באחק מארץ מצרים אראנו נפלאותי והנה נתבאר שכל
הצרות הבאות על יס' הם יסועה ורחמים וזם הבה למטה
בשנתרעם על מהבכיר פרעה העבודה על יס' ואמר ואמר באחי
אל פרעה וכו' הרע לעם הזה מיר וירבד אלהים אל מטה ואמר
אלוהי ה' שהכונה לומר למטה כי בסעה שהוא במרת הדין
ואלהים עם יס' צריך לרע שהוא במס' ה'סם רחמים ויחמור
אלי' ה' שמתוך היסורין אשר האלהים מייקרנו יבטיח לנו יסועה

כי זהו הטעם לגלות מצרים שהביא ה' אותנו במצור ומצד
כדי שברכנו טוב ונפס חפצה נבקשה את פני ה' לקבל עלינו
עול תורתנו ומצותיו ולא יהיה עלינו עול התורה כמשל כבד כי
בראותנו שהיינו נבזים ונפלים מוכים ומעוים תחת יד מצרי'
ויצילנו האלהים ויוציאונו מבית עבדים אז יעלה אלינו לרצון
להשתעבד תחת יד מלך מלכי העלמים ונקל עול התורה
בעינינו כמו שהרחבתי הביאור בזה בס' סוף נבחר ס' שמות
עם • וזהו טעם הסימן שנתן יעקב ליוסף ויוסף לאמו שהגוא
מיאמר אנכי ואלהים פקוד פקוד הוא הגואל האמיתי • וחזל
רמז שאנכי הוא רמז למכת בכורות של מצרים דכתיב אנכי
הורג בן בכורך וזם הקבה רץ אנכי כלומר באנכי הורג
בכורך • ועוד אפשר עם מה שכתבנו שרמז בזה שתכלית
הגלות ההוא היה לקבל בקימי אנכי האריך ולכך היתה מרת
הדין מתוחה על יס' במצרי' כדי שיתרבו ברכון טוב לקבל עול
התורה והמצוות והוא הכרמז במחזל סימן לגאולה הראשונה
באנכי ירדו למצרים וסימן לגאולה האחרונה באנכי מעלה
אתכם הנה אנכי שולח לכם את אליה הגואל • ומצאת ביאור
המאמר הזה כי תרשנו בסוף נבחר דרוש שבת הגדול ומצא
חן ושכל טוב • ומעתה נבא לביאור הכתובים בפרשה לך
ואספת את זקני יס' ואמרת וכו' פקוד פקדתי אתכם לרמוז
שמנין פקוד שהם ק' שנה יפקוד המלשון לא נפקד ממנו איס
שהוא לשון חסרון שפחתו סך ק' שנה מגזרת ת' שנה שגור
הבה ועברו ועשו אותם ת שנה ולא יסבו במצרי' כי אם ר'ו
שנה וזהו אלזי רמז לחזל שאמר שהקבה מרלב על הקץ כל'
שרלב שיעור החשבון ששנה ק' שנה ונשאר ר'ו שנה • ועם
זה יס' לי לבאר מה שדרשו חזל פקוד פקדתי פקוד במצרים
פקדתי על הים שהכונה לומר שזה שרלב הבה לפחות חשבון
ק' שנים ממה שגור עליה ת' שנה שה' מנין של פקוד שפחד
במצרי' זה היה גרמה שפקדתי על הים לבצר את מצרי' בתוך
הים שמי נתן חוק למצרים ואמר לבבם לדרוך אחרי יס' אלא
מתוך שהוגד למלך מצרים כי ברח הפס דהיינו שלא יסבו
המצרים כי אם ר'ו שנה שכן עולה מנין של ברח ולכך ויהפך
לבב פרעה וירדפו אחרי יס' הרי שחסרון מנין פקוד שהם ק' שנה
גרים פקדתי על הים כנז' • וזם לירקדק בכתובים
שאמר הבה למטה ואני ירדתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים
להלך ולא ביר חזקה והרי מצוינו שביר החזקה אשר עשה ה'
למצרים שלחם לישראל ומתוך רוחק זה תרגם אנכי לא ולא מן
קדם דחיליה תקיף ובכסף נבחר ס' וארא ביאתי פי' הכתוב
שבא לומר כי ימכות שהביא הבה על המצרים הם שיעור ב'
ירות שכל יד הוא כנגד המכות וזם הבה למטה כי ביר חזקה
ישלחם שבה' מכות הראשונות שהם יר אחר לא שלח פרעה
ליס' שהרי לא נתן להם רשות לים' ללכת רק אחר היר האחת
שהחיל ביד הב' במכת הארבה אז אחר פרעה לכו עברו וכו'
אבל קורס לכך היה אומר ואשלחה ולא נתן להם רשות ללכת
ואם כן ביר חזקה ישלחם דהיינו אחר תשלום המנון של יד א'
וביר חזקה יגרשם דהיינו לאחר תשלום המנון שהם ימכות
יגרשם מארצו וכפי זה אמר למטה ואני ירדתי כי לא יתן אתכם
מלך מצרים להלך לא מבטיח במכה אחד או ב' אלא ג' ביר
חזקה שהם המכות לא יתן אתכם להלך עד לאחר כך • ועוד
נבאר בענין אחר ופ'ק למה זה הזכיר כאן ענין ושאלה אשה כי
בשפת מפשה יס' להזכירו ולא עתה • ופ'ק אומרנו ויעץ משה
ויאמר למה הזכיר כאן ענייה ואמר וזה' מפסיק ועוד שהלל
ויעץ ויאמר משה ולמה הפסיק במלת משה בין הענייה לאמר
ועץ טובא איך יתכן שמשה בחיר ה' וכלל ביתו נאמן ויחמור
לא יאמינו לי ולא יעשנו בקולי כיון שהקבה אחר לו ושמו

דרוש א רפרשת שמות

מעלינו אלא מהכביר עלינו העול אז לא יאמינו כי יאמרו לא נראה אליך ה' כי ה' אלהים אמת ודבריו לא יסוב ריקם ואיך גברה עלינו ה' החזקה של פרעה ועבריו עוריתבאר עם מחול ועץ מטה ויאמר והן לא יאמינו אותה שעה דבר מטה שלא כהוגן הבה אמ' לו ושמעו לקולך והוא אומר והן לא יאמינו לי מיר הטיבו הבה כשיטתו ונתן לו אותות לפי רבריו ראה מה כתיב אחריו ויאמר ה' אליו מה זה בידך ויאמר מטה כלי מזה עבדיך אתה צריך ללקות שאתה מוכיח עם רע על בני העם מאמיני בני מאמיני מאמיני טכ' ויאמן העם בני מאמיני שאלו ויאמין בה' תפס לשון הנחם שהוציא לשון הרע על בוראו שאלו כי יורע אלהים כשם שלקה הנחם כך זה עתיד ללקות ראה מה כתיב ויאמר השליכהו ארצה ויטליכהו ארצה ויהי נחם לפי שעה מעשה נחם לפיכך הראה לו את הנחם כלומר עשית מעשה של זה וראוי לנו לבאר כוונתו במאמר זה ולמה הוצרכו לומר ראה מה כתיב אחריו ויאמר ליו המזה וכו' וכן למטה הוא אומר ראה מה כתיב ויאמר השליכהו ארצה וכו' ראית הללו למען וכן כפל הרברי' שחזר ואמ' לפי שעה מעשה נחם לך הראה לו את הנחם וכבר באר זה למעלה כשם שלקה הנחם כך זה עתיד ללקות אמנם כל דחול אורז לטעמייהו דרשי מהוריעו הבה למטה שעתיד פרעה להכבי' העול על יס' וכפי זה איך להאשים למטה אם יאמר שמה לא יאמינו יס' כשיראו כפל השעבור אעפ' שמתחיל האמינו אבל להיות תשובת מטה באותה שעה שערך לא הכביר פרעה השעבור דבר מטה שלא כהוגן ואם באותה שעה דבר מטה שלא כהוגן שאילו המתין לומר רברים אלו עד אחר שהעמים פרעה השעבור היה מקום לימחל למטה אבל להיות באותה שעה שאמר הבה ושמעו לקולך והוא ענה לדברי המקום והן לא יאמינו לי לכן יס' להענישו מזה עבדיך אתה צריך ללקות וזה נרמז במקרא ויעץ מטה שהיא ענייה לדברי המקום שאמר ושמעו לקולך ולכך אעפ' שהאמירה בשעתה כשיכביר פרעה העול אינה טכ' יוצאה מההיקם ממ' אמרה התורה לפי שנישן מטה על דברי המקום שהיא ענייה שלא כהוגן לכן אל הקבה מזה עבדיך אתה צריך ללקות ובאור הענין הוא לפי שעה מעשה הנחם שדבר לשון הרע לכן מהמטה אשר נהפך לנחם מחזו צריך ללקות בידו שהנחם כשהלפין הכה אותו בצרעת דהרין פלעין רביה אינו צרען וביר מטה היה המטה שנהפך לנחם והצרע' של נחם יהיה בידו של מטה ואם כן מזה עבדיך שהוא המטה הנהפך לנחם אתה צריך ללקות בידך ויהי צרע' נס' כן מהצרע' של זה המטה שמתהפך לנחם יהיה בידך ממס שהוציא ידו מצרעת כנחם וזהו שרדק המאמר למ' ראה מה כתיב אחריו שהכונה להכריע מזה שעה הבה האות' הלא אינם לאות ולמופת שיאמינו יס' שאם כן למען כתי' אחריו מזה בידך היה לו להמתין לעשות האות עד השעה שירב מטה עם בני יס' אז יאמר לו מזה בידך מטה השליכהו לפני יס' והיה לנחם אלא וראי שלא באו האותות האלה אלא להלקותו למטה על אשר חסר כשרים ודבר לשון הרע שכן אמר לו הבה למטה מזה עבדיך אתה צריך ללקות וכבר הוא הדבר אלא שלקה כנחם בצרעת וגם הוא לקה בידו ויצאיה מצרע' וראי לרבר שאלו זה הוא ליקוי שנס' למטה על לשון הרע שרבי' ולא אות מופת להאמין שהרי מטה היה מאמין לרברי הבה ולא אמר אלא על בני יס' הן לא יאמינו אם כן למען נתן הקבה האותות האלה למטה שהיה מאמין היה לו לכוונתו לפשותם לפני יס' המסתפקים באמונה וראה מה כתיב ויאמר השליכהו ארצה והרי באותה שעה היה מטה במדבר הר האלהים תורב' ולמה אמר לו הבה השליכהו ארצה ויטליכהו ארצה היה לו לכוונתו

לקולך ואיך יספק עוד ויהיה רח' כי פי הרבר ושמעו לקולך ונדרקק מט' כי יאמרו לא נראה אליך ה' שהרי מסר לו סימן הגאולה שהוא בפקוד ופקוד ומתוך זה יאמינו בה' ובמטה עברו ועוד יס' לבאר מט' הקבה למטה מה זה בידך ויאמר מטה למה הוצרכה שאלה זו שאם בא להראות אות מופת יאמר לו ויאמר העלך מטה ארצה ויטליכהו ויהי נחם וגם כבאר לדרשת חז' שדרשו מזה עבדיך אתה צריך ללקות קשה דה' לל מזה בידך מטה השליכהו ארצה וכו' וע' דלא מבינו שלקה מטה במטה רק לקה בידו ויצאיה מחיקו והכה מצרעת כסלב וכו' ועוד נדרקק באות הנחם שאמ' לו הבה אחז בזנבו ומאי אכפת לך אם יאמרו בזנבו או בראשו וע' שמתכוין אחר באותות של הנחם והיר אמר והיה אם לא יאמינו לקול האות הראשון והאמינו לקול האות האחרון וכו' שכן היה ראוי לומר אחר ענין הנחם והיה אם לא יאמינו לאות זה הבא יך אל חיקך וכו' ואם לא יאמינו לקול הזה האחרון ולקחת ממנו האור ושפכת היבשה או יאמר ה' אותות יחד ענין הנחם וסמך לו הבא יך אל חיקך וסמך לו ולקחת ממנו האור ואחר מעשה כל ה' אותות ויאמר והיה אם לא יאמינו לקול האות הראשון והאמינו לשני ואם לא יאמינו לב' האותות והאמינו לאחרון ונל' ע' עם מחול במדרש רבה ואבי ידעתי כי לא יתן אתכם וכו' ראה הקבה מה שעתיד פרעה הרע לעשות להכביר העבד' על העם מעת שילך בשליחותו וכי שלא יטעה בדבר הנורעו הבה כך וכך עתיד לעשו פרעה בזמן שתלך בשליחותי כדי שלא יטח רברים כלפי מעלה ואעפ' כן הטיח דברי כלפי מעלה ועליו נאמ' כי העוסק יהלל חכם וצריכין אנו לבאר רברי חז' היכן נרמז כאן מהוריעו הבה מה שעתיד פרעה להכביר העבד' על יס' ונל' רחל דרשו מט' הבה ולא ביר חזקה שהוא יר חזקה שיכביר פרעה על שעבוד של יס' והוריעו הבה למטה ואבי ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרי' להלך בשליחותך ולא יטלח אפי' כשיכביר עליהם יד חזקה להוסיף עליהם שעבוד שלא ינתן להם תבן והם ילכו ויקושטו להם תבן עכ' לא יתן אותם להלך עד שאמ' ידו והכיתי את מצרי' בכל נפלאותי וכי תאמ' בלבבך והלא במטה הראשונה יכול הבה להביא לבו למוסר ויטלחם והטעם שגלגל הקבה שיכביר עליה פרעה העול הכבד הזה הוא כדי שילקו כל מצרים בידך אמת ומשפט יס' לפי שאם פרעה שאלה טחול כל מצרי' אבל עכ' מתוך היר החזקה שהיו יס' נפוצים בכל העדות לקושט והיה המצרי בכל הסרה מקפת את סוקיו בדבר הזה נחייב כל מצרים אל המכות ושלחתי את ידו והכיתי את מצרים בכלם וכו' אבל מ' יקשה בעיניך למה הוצרכו כל המכות ואחריו כן יטלח אותם לזה סמך ואמר ונתתי את חן העם בעיני מצרים שהוצרכו כל המכות ההם כי מתוכם יוצאו חן יס' בעיני מצרי' ונל' אשה מחבירתה וכו' שאלה לא היו מוצאים חן להשאלים חפציהם ואף גם זאת רמז שמתוך המכות הגדולות לקו במכות החסך ולכל בני יס' היה אור והיו מחפשי' את כל בתי המצרי' ורואים כל חפציהם שמתוך כך כשבאו לשאול מהם לא היו יכולי' לומר להם לא יס' לנו החפצים האלו לפי שהיו אומרו הרי הוא במקום פלוני והיו אומרות המצרי' אם יס' את נפשם רוח אחרת ולבם לא כסו עמנו ליקח את פלוני לוקחים אותם בימי החסך אשר על כן מלאם לבם להשאלים ויעץ מטה ויאמר והן לא יאמינו לי כפי מה שביארתי יס' לומר שאמר מטה כי אף על פי ששמעו לקולי והאמינו מ' בעת שיכביר פרעה יותר עול קשה עליהם אז לא יאמינו כי יאמרו ואם באמת טלחו ה' לבאול אותנו היה מקל פרעה מעלינו העול ולא די שלא היקל

לך אל בני ישראל ותמלך המטה ארצה ויהיה לכם וגם הם תביא ידך לחייוך ולמה עשהו משה עכשו בפועל ויהי לכם שלם היה עם בני ישראל וראי כי זה היה עונשו של משה על שדבר למזון הרע ובמטה שבידו לקח והראהו הקבה מעשה מעשה כחם וגם לקח בצרעת שלקה בו כחם וזם לכך הראהו את הכחם כלומר הראהו למטה ולא כוונה לעשותם לפני בני ישראל וכוה מרוקק משה ויהי לכם ולא אמר ויהי כחם אלא לרמז ויהי עונם הזה בעביל מה מעשה מעשה כחם בלשון הרע שריבר על ים לכך לקח כחם ולכך באו ב' האותיות האלה סמוכות זו לזו כי הא היה להורותו מעשה הכחם והא' להענינו בעונם הכחם וזוהי וראי ה' לו עוד הבא כא ידך מאי עוד רקאמר קרא לא עבראותו הכחם עדין אין העונם אמו דין גרמת העונם שהוא מעשה מעשה כחם ועוד צריך להביא ידך בחייוך כרי טילקה גם כן בצרעת שלקה בו הכחם וכיון שהרברים האלו לא נעשו בפני ישראל בהר האלהים שלא היו עם בני ישראל לכך אמר הבה למטה ויהי אם לא יאמינו לך לקול האות הראשון אשר תעשה לפני בני ישראל והאמינו לקול האות האחרון ולהיות שאות המים לא כזה מיעט אותם בעת ובפועל הזאת רק כשיעמד לפני בני ישראל לא כללה בתחלה עם ב' האותיות של הכחם והיד ובאמר עכיו ב' האותו סעשו עכשו אז אמר ויהי אם לא יאמינו לקול האות וכו' והאמינו לקול האות האחרון ואם לא יאמינו גם לפני האות ולקחת ממתימי האור והיינו שיעשה האות הזה בפניהם ולא עכשו ורקאמר מ' לקול האות פי' בילקוט ממדרש אבכיר וז' ויהי אם לא יאמינו לקול האות הראשון מה ת' לקול אמ' דל פהיה המטה מדבר לפני ים ע' משה הייתי במדיו ובהפכתי לכם ואחר כך נעשיתי משה ואף היחלמיה קולה טהור הייתי ונטמאתי וחזרתי ונטהרתי וכו' וזכאלי סעס הנם הזה שירב המטה והר הוא להיות שהאותות האלו נעשו בהר האלהים לפני הקבה כרי להורות למטה שחטא על מעשה מעשה הכחם ולקח בצרעת כמו הכחם ולכן כשיבא משה לדבר לפני בני ישראל נכון הוא להענינו פעם אחרת בפני ים וילקה ידו בצרעת לא הבה והאמינו לקול האות הראשון שהיה המטה מדבר אני נהפכתי לכם וגם היר מדברת נטמאתי ונטהרתי באופן שיאמינו לקול האות האחרון שהיא היר המדבר וכוה לא יטורך לעשות הדבר בפועל כי הקול המדבר מפיק כאילו נעשה בפועל ממעם וכפי זה מ' אחר כך ויעם משה את האותות לפני העם אינו מעשה בפועל ממעם כי אם שנעשה גם לדבר המטה והיד והוא שלא וכלער כי זה שביארתו בכוננת חז' הוא מוכרח לסברתם דאי איתא שחזר ועשה האותות בפועל מועם קשה למה הוזכר גם דיבור המטה והיד דהיינו לקול האות וכו' והנה כיכיהם הרוחות פועל מעשה המעשה ואין אומר ואין דברים אלא וראי כמו שביארתו שלא חזר משה לעשות האותות בפועל ומעשה רק היר והמטה היו מדברים כדכתיב לקול האות וכו' עוד במדרש רבי וכן לא יאמינו לי אמר הקדוש ברוך הוא בני הם מאמיני בני מאמינים וזאתה אין סופך להאמין מאמינים דכתיב ויאמן העם בני מאמינים דכתיב והאמין בה וזאתה אין סופך להאמין דכתיב יען לא האמנתם בי וכו' וצריך לזכרם היכן נרמז זה בכתובים וכל דרשו חז' משה ויאמר אליו מזה בידך כלומר מזה שאתם חושדים שלא יאמינו מזה העון הוא בידך שסופך שלא להאמין דכתיב יען לא האמנתם בו עוד חדשתי עם מחז' שדרשו הן צריך בארץ יסולם שבטביל שאת משה והן בני ישראל לא יאמינו נבזר עליו מיתה בהן קרבו ימך למות ועם זה כתבאר מזה בידך מזה שאמרת הן לא

ואמינו בזה אתה לוקה הן קרבו ומיך וצפוט הכתוב דרשו בדרש סאל הקבה מזה כלו מ' מהם מ' מהם טעמו ים במדבר זה ויהי בידך סתנהיגם ואח' ס' מהם לא יהיו בידך כי אינך נכנס לארץ ויאמר משה בתפלה יהי רצון ממני מזה מהם ס' מהם מ' שבמדבר ויד' כיבוס וחילוק אזהה עמהם באופן שאנכם לארץ ים ומ' הקבה אחו בנכבו יתבאר עם מחז' במדרש רבה מה אות היה כחם לים' אף אלעזר לכך נהפך המטה לכחם כגד פרעה שנקרא כחם שאלמר התנין הגדול וכו' לפי שהיה נוסך את ים אל הקבה ראית פרעה שהוא כחם עתיר אתה להכותו במטה וכוף הדברים הוא יעשה כעץ מה המטה אינו נוסך כך הוא לא יסך הקד' שלם ידך ואחז בנכבו ולער רצו חז' לרקק אחז בנכבו שאנשי שבחלת הדברים יהיה רמה לכחם נוסך עכ' בסופו יעשה כעץ יבם וזם ואחז בנכבו דהיינו לסוף הדברים תפלוט בו סיהיה כעץ יבם עוד אחזל בספרי אמר הבה למטה כי סמינין הללו כחם ומדבר אחד עלי ואחר מלך וידבר העם באלה ובמטה ויסלח ה' בעם את הנחשים הסרפסימי שהוא מדבר בעצמך לוקה בצרעת והנה מרים מזכרת בסג' ועם דרשתם אי מרקקן בכתובים מ' ויאמר ה' אל משה שלם ידך ואחז בנכבו ויחזק בו ויהי למטה בכפו למען יאמינו כי נראה אליו ה' וכו' וקשה למה לא אמר לו ה' אותות של הכחם והצרעת ואחר כך יאמר למען יאמינו ואם לא האמינו לקול האות הראשון והאמינו וכו' אבל כאן באות הראשון אמר יאמינו וחזר לומר לו עוד הבא כא ידך בחייוך וכו' ויזכירא מתיקו וכו' ואחר כך אמר ויהי אם לא יאמינו לך ולא ישמעו בקול האות הראשון בולעק כלל אם לא יאמינו לך ולא ישמעו דהיינו אם לא יאמינו לקול האות הראשון ועוד יתור לך רקאמר לא יאמינו לך והיינו אם לא יאמינו וישמעו לקול האות הראשון עוד אפשר שאות הכחם הוא למי שאינו מאמין בה ובמטה כדכתיב וידברו העם באלהים ובמטה ויסלח ה' בעם את הנחשים ויאמר ה' עוד לו הבא ידך כלומר עוד על האות של הכחם שהוא מעותר למי שלם יאמין עוד לו למטה אות שני שהיא הצרעת דכתיב ומדבר מרים במטה ותהי מזכר ה' לי למטה עוד אות שני מוסף על האות הראשון אמנם נרמזה כאן דרשתם ז' שאמר הקבה אות הכחם הוא שלי כגד ויד' העם באלהים וזם שלם ידך ואחז בנכבו למען יאמינו כי נראה אליו ה' כי אות הכחם הוא מיוחד לכבוד ה' ולא יאמין באלהים ובכוחות משה וכו' כבודו של משה בלבד בא אותה הצרעת ומדבר מרים וכנער' וזם לו הבא ידך ויהי האות הזה כורך לך אם לא יאמינו לך שפרשת מהאסה עפ' הדיבר שאמ' וזאתה פה עמו עמדי והם ידברו כך כי לא ישמעו לקול האות הראשון שהו' הכחם שהו' שלי וזה האות הוא סל' ויהי' וכו' וזכר ידוקר כיון שאמר הבה והבטיחו למטה ושמעו בקולך והקפיד הבה על מה שאמר משה וכן לא יאמינו לי איך חזר בו הקבה לומר ויהי אם לא יאמינו וכו' אמנם כאן הוא מדבר על האמונה בגבולותו של משה שהכחם היה סימן על דבורם בהקבה ובמטה שנאמר וידבר העם באלהים ובמטה ויסלח ה' את הנחשים הסרפי' ואם לא יאמינו באות זה והאמינו לקול האות האחרון שהוא הצרעת דכתיב ותרב' מרים והנה מרמזנו דר' ואם ער אלה לא יאמינו כך וכו' ותקפיד עליהם במי מריבה ולקחת ממתימי הואתה שלקה משה וכעס ממה על מי מריבה והיה אם לא יאמינו כך גם לב האותות ותקפיד עליהם ולקחת ממתימי וכו' כאן נרמז עת' ליקח את שלו מתחת יד יס' ויעש במי מריבה עליהם ויאמר משה אל ה' ארני כיון שאתה עתיר לעשות בי דין על ישראל אם כן לא איש דברים אנכי לילך

דרוש א לפרשת שמות

אם לומר שהלך ליטול אשתו ובניו וילך משה אם כן למה אמר וישב אל יתר חותנו הילל וילך משה אל יתרו וכו' ועוד להוכיח ופה איך נרמז מהלך ליטול אשתו ובניו באומרו וילך משה : וגלעד : שרבותינו קוברים כמחזל שלאחר מהלך משה למצרים וידבר אל פרעה ואל יס' חזר משה למדין וישב עם ו' חרשים וכפי זה אפשר כשהלך משה ולא האמין פרעה לדבריו והכביר פרעה העבודה על העם שלא לתת להם תבן ויפגעו את משה ואת אהרן נכבדים הם רתן ואבירים שהיו בתוקפם ועשיר יענה ענות ויאמרו אליהם ירא ה' עליכם ויטפוט ואז חזר משה למדין כי לא יכול להתאפק תלונות רתן ואבירים ולכך כפרצה לשונם שנית אמר אלכה אל אחי ואראה העושים חיים דתן ואבירים אם ככהם אז כחם עתה ויאמר לו ה' כי מתו כל האנשים המבקשים וכו' שירדו מנכסיהם וכו' ועני חטוב כמת והדבר קשה שאם כבר ירדו מנכסיהם והענו איך יבאו נכבדים לפני משה ואהרן לדבר עזות והעני חטוב כמת חבל בפי מה שביארתי שיבאו נכבדים הוא בפעם הראשון קודם מהלך למדין ואחר כך חזר למדין ונתעכב זמן ולא חת' אלכה ואראה העושים חיים רתן ואבירים ויאמר לו ה' כי מתו כל האנשים ולא יהיה להם עוד פתחון פה כנגדך וענין הכתוב הוא כך וילך משה למצרים ואחר כך וישב אל יתר חותנו ואח' עבור זמן וחרשים ויאמר אליו אלכה ואשובה סבבר הלכתי פעם אחד ועכשיו אשובה לראות פעם ב' בשלום אחי בני יס' ויאמר לו יתרו לך לשלום כלומר הנה בהליכה ראשונה לא היתה לשלום יס' כי בשיבתך הכבדו העבודה עליה ונס תבן לא יתכן להם יהי רצון מהליכה זו תהיה לשלום יס' כי יהיה להם הצלחה על ידך ויאמר ה' אל משה במדין לך התר נרדף כי במדין נדרתי וכו' ומה שאל הקב"ה לך ואם יאמר לך יתרו מהשבויה אמר לו בעל השבויה התיר לי הענין הוא לפי כי משה נשבע שלא ללכת בלי רשות יתרו כמס חזל על יו"ט משה איך ויאלץ אל לא לשון שבו' לפי שאל יתרו זקן יעקב כך עשה ללבן ואחר כך הלך ונטל בנותיו בלא רשותו שמה תעשה לי כך ונשבע לו שלא ללכת בלי רשותו והנה בפי' שבויה יס' ב' הבנות או שלא ילך משה עם צפורה אשתו בת יתרו שלא מרשותו כמו שנטל יעקב לבנותיו של לבן אבל שילך משה לבדו ואינו בכלל השבויה : או שמה יס' במשמע שאפילו משה לבדו לא ילך בלי רשותו ורבותינו אומרים שאל הקב"ה למשה שילך בתחילה למצרים ולא ימתין עד שיקח רשות כי זה אינו בכלל השבויה ואם יאמר לך יתרו מהשבויה אמר לו בעל השבויה אמר לי סכך היתה השבויה שלא לעשות כמו שעשה יעקב שנטל בנותיו בלי רשות אבל ללכת אחי לבדו התיר לי כי בעל השבויה יורע אופן השבויה והא' תנן סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל דהיינו האומ' כך היה ברעתי כשנדרתי כאמ' ולכך הלך תחילה למצרים בלי רשות וישב אחר כך למדין ונתעכב עם וכשאמר לו הקב"ה ללכת עם אשתו ובניו אמר לו במדין נדרתי לך והתר נרדף קודם שתבא מכאן כי על זה חלתה השבויה : ועכשיו דקדוק חזל עם זה דקדוק אחר שהילל וילך וישב משה אל יתר חותנו ולמה הפסיק באמצע לומר וילך משה ואחר כך וישב וכו' אבל לדרשתם כיאלץ וילך משה הוא לבדו למצרים ואחר כך וישב אל יתר חותנו ליטול אשתו ובניו : ובנו של רבי חייא סובר שם לא הלך לבדו כי אם ברשו' יתרו ומש' וילך משה וישב אל יתר חותנו הוא שאילו באמר וילך או וישב לא היה במשמע אלץ מהלך ליטול רשות ללך הוא לבדו ומיתורא דרשינן מהלך ליטול גם אשתו ובניו וביאור הענין לפי שישב בדרך על משה שפיקר דירתו היתה במצרים וכשחזר עם יתרו לומר וישב אל יתר חותנו הראשון וענין

לילך בשליחותי וכפי הפעם אמר משה כיון שלא היה דבר' אנכי כח בלשוני לדבר בחותמא דברך לא עשה בי הדיבור רשע לרפאת לשוני ועדין אני כבד פה וכבר לשון כבתחלה אם כן איך אלץ אל פרעה להוציא את יס' שיאמרו אם באמת אתה בא במלאכות ה' להוציא את יס' למה לא שלח רבו וירפא את לשונך ויאמר אליו ה' מי עם פה לאדם הלא אנכי ה' ואם כן יכול אני להיות עם פיה בעת שתדבר את רבתי לפרעה והורתיך אשר תדבר בנועם לשון וכיב שפה ויורע לעיני העמים כי אנכי שלחתיך בהיותך כבד פה ובעת דברך עם פרעה תמהר לדבר בחות' : ויאמר ב' ארני שלח נא ביר תשלח ירצה כיון שאתה רוצה לפנות בי נס בדברי אל פרעה שאפ' שאני כבד פה ולשון עכ' והיו דברי עמו בשפה ברור' למען הודיעו כי ה' שלחני אם כן בשליחות יס' שלח ביר אהרן אשר תשלח תמיד לדבר עם יס' ולא אכשרך לילך אליהם בשליחותך כי הם אינם צריכים לראות נס זה פעם היוני כבד פה ולא תמהר לשוני לדבר בחות' דברי עמם הם מאמינים ורוקא לפי' אלץ אני בעצמי בשליחות לדבר עמו ויחר אף ה' במשה על שפירב על דברי המקום ויאמר לו הלא אהרן אחיך הלוי שהיה ראוי להיות לוי ואתה כהן ועכשיו יהיה הוא לכהן ואתה לוי : ואני ביארתי היכן נרמז דבר זה שהענינו לתת הכהונה לאהרן הלוי אחיו אמנם נרמז באומרו הלא אהרן הלוי וראך ושמה בלבד ודרשו שם לאורים ותומים שהם על לב אהרן וזש' כאן וראך ושמה בלבד בענין האורים ותומים שעל לב אהרן רהימו הכהונה שניתנה לאהרן ודבר הוא לך אל העם כאשר חפצתי : וילך משה וישב אל יתר חותנו וכו' ויש לדיקדק בכתובי הלל שכתוב וילך משה וישב והם רברים כפולים : ועין מ' אלכה נא ואשובה שאם נא הוא לשון בקשה ה' אלך נא אלכה ואשובה : ועוד כפל אלכה ואשובה ופ' כיון שאמר לו יתרו לך לשלום איך הוא אומר אחר כך הבה למשה במדין לך שוב מצרי' והלא כבר היה בלבד של משה ללכת עם ונטל רשות מיתרו ואמר לו לך לשלום : וה' אבד פי שמקרא זה מפורש שקודם אמר לו הקב"ה למשה לך שוב מצרים ואחר כך כתיב וילך משה אל יתר חותנו ויאמר לו אלכה ואשובה : ולבא לביאורם נבאר המאמר שהענינו תחילה : ויש לדיקדק במאמר זה מש' רבותינו שבתחיל הלך אל פרעה ואחר כך וישב אל יתר חותנו סדר דברים : איך יתייבשו המקראות שאומרים ויאמר לו אלכה ואשובה אל אחי ואראה כו' ויאמר לו לך לשלום והרי קודם שבא אל יתרו הלך למצרים ואחר כך וישב אל יתר חותנו ומה מקום לומר אלכה ואשובה ואראה כו' וכ' הפסוק האמר שאומר ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים והרי קודם שבא למדין כבר הלך לסברת רבותינו והם דברים סתומים וחתומים ועוד איך יתכן שהקב"ה אמר למשה אם יאמר לך יתרו מהשבויה אמר לו בעל השבויה התיר לי כי הם רברים מתמימים שהקב"ה יתיר לו האסור ללא צורך ועוד יש חילול ה' בדבר כי מי יאמין למשה אם יאמר שהקב"ה צוהו לעבור על השבויה : ועוד שהכתוב אומר ויאמר ה' במדין ודרשו חזל במדין נדרתי לך ה' נרדף עם : ודוחק הוא לומר דהאי מדרש לא אחי כרבותינו שרשו באן וכן נבאר פה שחזר ואמר לך באמר וילך משה ואחר כך וישב משה כי בהאס' לקיזן ופתח דבריו אמר לא היה צריך לומר אלץ וישב משה אם כן למה האריך עוד לומר לך וילך משה ואחר כך וישב אל יתר וכן נבאר לדרשת בנו של רבי חייא שאמר לא הלך ער שבא אל יתרו והתיר לו ולמה באמר וילך מהלך ליטול אשתו ובניו וברבותיו של משה עם חותנו לא הזכיר אשתו ובניו אלא אלכה ואשובה אל אחי ואראה העושים חיים ועוד

סדר שמות דרוש ב

מסכת

גדרים חניא רבי יהושע בן קרחא אומר גדולח מילח שכל זכיון שעשה מסח רבניו לא עסדו לו בשעה שנחרשל מן המלח שנאמר ויהי בדרך במלון ויפגשוהו הויבקים המיחו • אר ח'ו שמשה נחרשל מן חמילח אר"א כך אמר בשח אמול ואצא סבנת חיא דבתיב ויהי ביום הג' בתיחוס כואבים • אמול ואכזה ג' ימים הקבץ אמר לי לך שוב מצרים אלא מפני שנחמסק במלון חחילה שנאמר ויהי בדרך במלון • רבן שמעון בן גמליאל לא למשח רבניו בקס אוהו שטן • לחרוג לא לאוהו חינוק שנאמר כי חתן דמיס אחרי לי צא וראר מי קרוי חתן מסח או אוהו חתניק חוי אומר זח רתניק •

ידוע

הוא מעלת המילה פסיה מקולה ככל המצות שבתורה כי מי למ גדול מאברהם סקיים כל התורה שנאמר וישמור מצותי חוקותי ותורותי ואשר עירובי תבטלן קיים אברהם ומל לא נקרא טלס עד שכל וזש במסכה גדולה מילה שכל מצוה שעשה אברהם חביבו לא נקרא טלס עד שכל • ויש לדרקן להבין מלל לן למילף ילפנותא ואת דאיתא חלל דאזי אפשר להקרא תמים כי אם בקיום כל המצות ואם חסרה מצוה אחת אינו תמים ולזה לא נקרא אברהם תמים שהיה חסר מצוה אחת ולא בסביל שט יותר מעלה למצות המילה יותר משאר המצות ראי הכי כתי שאל קיים המילה וחסר מצוה אחת לא היה נקרא גם כן תמים • ונלעד דהכילוף דבטלמא אם נכטוה אברהם מתחילה על כללות המצות ולא הסלימם היה לנו לומר דאפי' בחסרון מצוה אחת היה נמנע מלהקרא תמים אבל כשהיה אברהם בן ג'ט שנה וקיים כל המצו' שנכטוה ועדין לא נכטוה על המילה היה ראוי להיות נקרא תמים כיון שלא חסרו לו אפילו מצוה אחת מהמצות שנכטוה ותמים היה במצות ה' אשר נכטוה סקיים אותם לא ימנע טוב להיות נקרא תמים על מה שעדין להכטוה כיון שלא נכטוה עדין וכיון שראינו שכל אותם המצות סקיים מה שנכטוה ולא חסר אפילו אחד מהנה לא נקרא תמים עד שנכטוה במילה משמע שגדולה מילה • עוד מצינו' המילה בס' הוזהר ובתיקונים שהוא להסיר קלפת זוהמת הכחש וכזה חמי נתן טעם כי למל לא נכטוה אדם הא' תחילה על המילה או לאו מלר מהול לח' • והענין הוא להיות שאין צורך לחתיכת הערלה כי אם לאחר שהטיל הכחש וזהוה לאחר שחטא אדם ולכך כשנולד שלא היה בו קליפה גם לא היה צריך לחתוך הקליפה כי לא היה בו קליפה • וכפי דרך התיקונים חמי מבין שפריעה עולה טסה שבתיקון הפריעה הוא מתקן עצמו לסמור פסה מצות לא תעשה • עוד יש במילה ענין הבאת קרבן דהיינו רס המילה כנגד רס הקרבן ועפר פנותים בו הערלה הוא כנגד עפר המזבח וכ'וזה נרמז בתיקונים • ועיקר הטעם הוא לפי שכתבא נחש על חוה הסיל בה זוהמה והיא נרבתת בערלת הזכר ולכך חותכים הערלה כדי להתיך הזוהמה ולהכניע סטרא דמלא וזהו פריעה פרע י'ה שהוא הטס הגדול החקוק בארס בגילוי היד במילה ואז יס בו כח לקיים המצות שהס טסה כמקן פריעה • ובה נבאר מה זה היה שלא נולד אדם הראשון מהול כיון שחביבה היא המילה ומה גם לא נכטוה בה אדם לא הוצרך אליה כיון שהיה יביר כפיו על הקבה ובו לא רבץ מוס סטרא דמלא • וזהוה הכחש עד לאחר שנגר בא נחש על חוה והסיל בה זוהמ' וכדבך בערלת כל

וענין שזמרו וילך מורה על הליכה מחודשת וזה צורך באמת משה שהיה ממדיו ועכשיו הולכת הליכה מחודשת למצרים ואז וילך משה וישב בענין שבא משה ליטול רשות מיתר היה בזה ללכת הליכה חדשה למצרים שהוא על אסתו וגם לפנין חזרה שהוא וישב דהיינו בבחינת משה עיקרו ממצרים ואחר כך פ' הענין ויאל' לכה ואשובה אלכה על בחי אשתי ואשובה על בחי עצמי ויאמר לו לך לשלום שהתיר לו נדרו ללכת הוא לבדו סבך דרסו לך לשלום ותבא לשלום לא כן יהיה אם תולך אשתך ותתעכב שם ולא תוסף לבא אז אמר הקב"ה למשה במדיו בדרת לך והתיר נדרך שהוא גם להולך אשתך עמך ולך טוב להשתקע שם אז בקש התרת נדרו ויקח את אשתו ובניו • ולבאר מ' לוייתו להיכן חתה מוליכן והסיבו משה למצרים וכ'ו' אל' למחר הם עתידין לבאת ולעמוד על הר סיני לשמוע מפי הבה אכסי ה' אליהך וכ' • עיין בסוף נבחר כי שם ביארתי כוונת דבריהם דקשה טובא כי מה זו תשובה שהענין משה שעדין הקומוץ של יתרו במקומה עומדת על ההאמונים חמו מצטערים וכ'ו' מלס כוונת הליכתם הוא מפני קבלת התורה הרי היה אפשר שבזמן זאת בני יס' ממצרים ישלח משה מלוחים להביא לאשתו ובניו ממדיו אל המקום אשר הוא חוכה שם בחר האלהים ויהיו מצויים שם בשעת קבלת התורה סבך מצינו שבא יתרו אחר כך עם ציפורה אשת משה ובניו אל המקום אשר הוא חוכה שם • ויקשה גם כן למלך דאמר יתרו קודם מתן תורה בא למה הוצרך להולך את אשתו ובניו למצרים ולהוסיף על הראשונים ולא הניחם גם עד לאחר יציאתן ממצרים • וכך צריך לפרש איך נתרצה יתרו בתפלתו של משה וא' מיד לך לשלום • וקושיית א' ישנן גם כן בדברי חז"ל שאמר למשה מזה במדרש רבה ויקח משה את אשתו ואת בניו למה הוליכן כדי שיהיו עם יס' בקבלת התורה והדרא קושיא לדוכתין שהיה יכול להניחם עכשיו במדיו ואחר יביאת יס' ממצרים יסלח להביא אותם כדי שיהיו נמארים בקבלת התורה • אמנם לפי נראה שליות קבלת התורה ברכון נפסס היא תלויה בשעבוד מצרים הקשה שמתקן שיראו יס' שהביל אותם מתחת סבלות מצרים לא יהיו קנים בעול התור והמצות ויבחרו לעבוד את ה' לקבל תורתו מאהבה ולכך הציב משה יפה ואמר אם חייני מוליכם עכשיו למצרים שיהיו גם כן בכרת השעבוד לא יהיו זוכים לקבל את התורה מאהבה שאפי' ששבעו של לוי לא נשתעברו בחומר ובלכבים מ' נשתעברו תחת רשותם שלא היו ממצרים • ונמא שאלם אינו מתקיים בהם אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים כיון שלא נכנסו מעולם בשעבוד מצרים גם אי אפשר להם לקבל אחר כך דיבור חבי ה' אליהך אשר הוצאתיך וכו' ומי שלא נכנס במצרים ולא הוציאו ה' אינו בכלל אותו דיבור ל'א משה אוליכם למצרים כדי שגם הם יהיו בכלל בני יס' בהוציא אותם ה' • ממצרים ואז יקבלו דיבור של אכסי ה' אליהך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים ואף על פי שחזר אחר כך משה והצויר למדיו מכל מקו' כיון שאחר שנכנסו בכור הברזל במצרים יבאו משה בחמלת העליהם שער אותם והוציאו ממצרים מבית עבדים הרי נתקיים בהם אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים ואז חז' למה הוליכם למצרים כדי שיהיו בני ישראל לקבל את התורה כלומר שיהיה צורך הדיבור עליהם לומר אכסי ה' אליהך אשר הוצאתיך מארץ מצרים לכך הוליכם למצרים ולא המתין עד אחר יביאתן של ישראל ממצרים וזה כ' ככון ברברי רזל •

דרוש ב לפרשת שמות

יש לדרוך איך נעלם מעיני רוח בתחילה המילה שבבשר
עד שנכטער ואחר כך נזכר • ועין בשאמר סירה למה
תלה אותה על שניתנה בח' דמאי אכפת לך אם ניתנה בח' או
לא לומר עלה שמינית והרי עיקר הסירה היא על מביאו מכות
המילה ואם היא בח' או ביום אחר לא נפקא לך מירי מינה •
ואפשר לומר שהוא נקטר למען קורס שרור אחר על הז' מצות
הללו תפילין בראש ובזרוע וביציות ומזוזה ז' ביום הללתיך
וכשנמצא במרחץ נכטער על ז' מצות הללו שלא היו במרחץ
והוא אחר ז' ביום הללתיך ועכשיו אינם בידו וכיון שזכר
המילה אחר אעפ' שאין בידו ז' מצות אלוים בירי השמינית
שבאה אחר הז' בחשבון ונתייטבה רעתו לכך כשיבא מהמרחץ
אחר מזמור על השמינית לפי שקורס לכן היה מהלל על הז'
שכן אחר ז' ביום הללתיך ועתה בא להללו גם בשמינית שהיא
המילה שניתנה בח' ואף על פי שאין ביר האדם הז' יט בידו
השמינית שהיא בחשבון אחר הז' ונבטתה בח' • ויש לרמוז
עוד שיש באדם באזנים וב' עינים וב' נקבי החוטם והפה והס
ז' נקבים והוא המילה נבטתה שהיא ח' מתקיימים ונבטתה
בשלימות כל אותם הז' לקרס עצמו בס' כי היא ראש הגויה וזו
אחר מזמור על השמינית במקו' התהלה שאמר על הז' כרכיב
ז' ביום הללתיך • עוד אפשר לבאר כי דור היה נכטער על
הזמן שהיה במרחץ שלא היו עליו אחר מהשבע מצות הכז' לא
ביצית ולא תפילין ומזוזה וכשזכר ענין המילה שניתנה ביום
הח' ללירתו בזמן שאינו בר מצוות ועל האמת היתה ראוייה
המילה להנצח בהיותו בן יב שנה שבא לכלל מצות • אמנם
רצה הבה לזכות את בן הישראלי: ער היולר שאין בידו פוס
מצוה מתרי"ג מצות ואיך יתקיים לזה נתן המילה כבשר
שהיא שקולה ככל המצות שבתורה כמו שכתבנו ומכאן שכל
המצות שנבטות אותן לקיימן ואם כן גם בזמן שהאדם הוא
במרחץ וכונא בו שאין בידו מצוה מהו מצות יט בירי המילה
שהיא שקולה ככל המצות • עוד יש לומר שכשראה רוד עצמו
במרחץ אחר או לי שאני ערום מהמנו' כיון שכתב כל המילה
שבבשרו אחר למכח על השמינית על המילה שניתנה בח' •
והטעם הוא לפי שרוד היה נכטער על שכתב למרחץ ברצון
נפשו למקום שיש בו ביטול תורה כי אשור לרבר במרחץ ד'ת'
וקיים האדם תלוי בתור' ואיך יכנס האדם ברצון נפשו במקו'
שכריך ליבטל מתת' על כרחו וכיון שזכר ונתן אל לבו ענין
המילה שניתנה בח' כתייטבה דעתו לפי שהמילה היתה ראוייה
בזמן שהאדם בא לכלל מצות ולמה ניתנה בח' לא לפי שרצה
הבה שבזמן שלא הגיע האדם לת' והיאך הוא מתקיים בלא
תורה לכך נתן לו המילה שתהיה תמורת התורה ויתקיים בו
כי מיום הח' והלאה ירבה לקרבן אשה לה' ואף על פי שזמן הח'
והלאה אינו זמן שיוכל לעסוק בתורה מ' המילה מגינה בכל
אותו זמן במקום התורה וכן בזמן שהאד' יושב בבית המרחץ
שאינו יכול לעסוק בתורה המילה מגינה במקום התורה לכך
אמר למכח על המילה שניתנה בשמיני • וחזרנו לענייננו
שנבארה כאן מ' המילה ששקולה ככל המצות ולכך רוחה את
השבת וזוהי כבאר לביאור מחז' תן חלק לך וגם לח' לז' אלז' י'
ימי השבת וגם לת' לו ימי המילה • ר' אס שמרת ימי הנידה
אני נותן לך בן ואתה מלו לח' • יצחק לרדק היכי
שייכי הכי אהרדי כי מה ענין לשמירת הנדה עס לידת הזכר
ונימול לח' וכן כבאר דכפי זה ראויים כל ימי הוליד זכר ואשה
בכל אלה לא מכאן כי כן שכולס קרועים שמרים ימי הנדה •
אמנם אפשר שרמז מ' בגמרא מחד שבין לשבתך ולכך לא
אמר תן חלק לשביעי אלא לשבעה דהיינו לכל ימי השבת תן
חלק בו לכבוד שבת שתהיה כוונתך בכל ימי השבוע לכבוד
שבת

כל הנולדים מחוה • וזהו טעם למחז' שאמרנו נקטתה הקבה
להיות דירתו בתחתונים שהכוונה לומר שנתאוו סיהי' האדם
מרכבה אל השכינה כי הנשם' אשר נפח באפיו היא חלק לזה
ממעל ועליה יורח אור השכינה אבל כשחטא אדם ונתלכלך
בזוהמת הנפש נסתלקה השכינה אל הרקיע ער שבא אברהם
וכטעה על המילה כי בפדע פריעת המילה נחקק טס טרי
באדם וכיון שסס ה' בקרבן חזר להיות מרכבה אל השכינה
וזהו שכתוב בצווי המילה ויעל אלהים מעל אברהם שנעשה
מרכבה לשכינה ואחריו נמשכו האבות שהיו מרכבה וכשבאו
למצרים ונטמעו בגלולי מצרים וביטלו המילה נתרחקו מהיו'
משכן השכינה עד שיכאז טסס ומולו כל יט וקבלו התורה אז
זכו לחזות בנועם ה' ופקק זוהמתן ובקש הבה להשרו שכינתו
עליהם ממס אלא שפרו מהר מדרך ה' ועשו להם עגל מסכה
אז אמ' ה' לטכון במסכן מעשה ידי אדם כי לא היה בהם זכות
להיות מרכבה ממס אלא באמצעות המסכן אחר הקבה
ושכנתו בתוכם נמצא גרולה מעלת המילה בבחינה זו • עוד
טס במסנה • ר' גרולה מילה שרוחה הטבת החמורה • ויש
לית טעם לשבח על מה רוחה הטבת שקדמה מעשה
בראשית רכתיב ויטבות ביום הז' • ונלפר שהטעם הוא להיות
שהטבת תלוי במילה נמצאת המילה גרולה כיון שהטבת תלוי
בה והענין הוא דק'ל גוי שטבת חייב מיתה וכדי לבוא לקיים
טבת דריך סיהיה חתום באות ברית קרס להורות כי מפני
יט' הוא ואם כן איך מילה שהיא הוראה על הישראלי אף אפשר
לו לסמך טבת כי אררבה הוא חייב מיתה אם יטבות וכיון
שמחקר המילה היא בא לכלל שמירת טבת אם כן מה ראוי
סתדרה המילה את הטבת כי כל זמן שאין מילה לא בא לכלל
שמירת טבת והבן כי הוא דק ונכון • ועס זה אפשר לבאר
מחז' למה המילה לח' מלל למך שגזר ואמר לא יראו פני ער
שיראו פני המטורנה תחילה כך אחר הקבה יראה הטבת כי
איך ז' בלא טבת • ויש לדרוך כפי זה דמספיק היה ז' ימים כי
איך ז' בלא טבת וביום הז' ימול • והיה אפשר לומר שדריך
שיראה יום טבת כולו ואם הם ז' לפעמים הנולד ביום הטבת
לעת ערב והיה נמול וסס ה' ללירתו ולא ראה פני הטבת
לכך כזה להמתין עד יום הח' שיראה פני הטבת • וכפי מ'ס
אפשר שקורס סיחללו טבת עליו רצה הקדוש ברוך הוא
סיעבור על טט טבת אחר בשמירה שלא יחללוהו להורות כי
רחיית הטבת ביום המילה הוא כרי להביאו לעפר היולר לכלל
שמירת טבת שכל זמן שלא נימול הוא כגוי ואינו בכלל שמיר'
טבת ואינו נימול לז' אם כן מ' שנוול בא' בטבת הוא נימול יום
טבת ולא חלקו כבוד לשבת הראשונה של אותו תינוק • ועדין
בע' • ועוד יש לתת טעם למילה שרוחה את הטבת דכתיב
וביום הח' ימול ואפילו בטבת והדבר קשה ראין עשה המילה
דוחה לא תעשה ועשה דטבת • אמנם להיות המילה שקולה
ככל המצות שבתורה כדררשי חז' מרכתיב הנה רס הכרית
אשר כרתה על כל הדברים האלה • ואם כן יט בכלל המילה
כל לא תעשה ועשה שבתורה וראוייה טבת טס בה לא תעשה
ועשה שתרחה מפני המילה ששקולה כטקה מצות לת' ותרי"ג
מצות עשה ועס זה יתבאר מ' בגמרא מ' מכחות פ' התכלת •
ת' חביבין ישראל ססיבבן הקבה במצות תפילין בראשיהם
ותפילין בזרועותיהם וביצית בבגדיהם ומזוזה בפתיחתן
ועליה אחר רוד שבע ביום הללתיך על משפטי דרךך וכטעה
שכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אחר או לי
שאצמור ערום בלא מצוה וכיון שזכר במיל שבבשרו נתייטבה
דעתו לאחר שיכאז אלה מילה שכתב למכח על השמיני •
מזמור לרוד על מילה שניתנה בשמיני •

דרוש ב לפרשת שמות

סא

הסלל רב בבחית הים סאמלא זכות המילה לא נקדש הים ולא זכו לסלל רב יעור ים לדרוש עם מם במר כל מנה סקבלוה עליהם בשמחה ערין עושים אותה בשמחה זו מילה דכתי' סם אכני על אמרתך כמוז' סלל רב יוכל סכונת הכתו' היא סהטעם ססם אכני על אמרתך סהיא המילה סניתנה בלסון אמיר' סכ' ויאמר ה' אברהם וכו' התהלך לפני ויהי תמים כמו ספי' דמי' סם כו' הטעם סקבלו אותה בססון וסמחה הוא להיות סקולה סכנה כל המצות וכמכא סקבלת מצוה זו הוא סקול' כאילו קבל כל המצו' סם כמוכא סלל רב סאינו מדבר על סלל הממון סאינוס בערך א' א' על סלל המצות הכתוב מדבר וכמוכ' סלל רב על כל המצות כך אני סם במצו' המילה לבדו יעססיו נכא לביאור המחמר סהכענו' יוש' להקסות במם אמ' משה אמול ואכא לדרך סכנה היא כו' ולמה נענש מפני סניתעסק' במלון תחילה סהרי גס במלון יס' לו התנלות מפני סהכנה יס' תוס' פירסו סמלון זה היה סמוך למכדים' וראיתי כתוב סתרגוס ירושלמי סילר זה היה גרסוס סהתנה עם יס' ורלותו לע' ולא מל' אותו ולכך סשהלך מעס חותכו היה לו למול אותו מיר' ועל זה נענש יס' וכו' יס' לבאר מם כיסורה כי חתן דמי' אותה לי סכל הכפר הזה נמסך בסבילי סנשא אמי וייתרו אבי התנה עמו סיהיה לע' סאילו לא נשא אותו היה מל' משה לבבו כאשר כוה ה' יס' הפסס' יל' לע' סהנה אמר לו בלכתך לסוב מצרימה סילך מעס ואין לו להעסכב מפני המילה ולעסות פי ה' אכל כיון סיכא ממדין מעס אח' וקיים דבר ה' היה ליה כאילו הלך למכדים סכך אמר לו בלכתך לסוב מצרימ' מכיון מתלך לדרך הוה לך כאילו סבת למצרי' ואכ' במלון הא' היה לו להעסכב סם עד סימול סכנו וייתרפא ג' ימים ז'ס ויהי בדרך כפר היה בדרך סהואלעפי' סהיה ררך מצוה לקיי' דבר ה' כיון סניתעסק במלון תחילה ואמ' ויפגסוהו ה' ולא פי' מה זו פניסיה יס' וסל' ויבקס המיתו ולא גילה מי הוא סמבקס וסל' דרסו מלאך סמין כחש היה בולעו למסר מראשו ועד רגליו' והסונה לע' פירסו סם ה' הוא רחמי' וספה הקבה סבקס המלאך במרת הדין להמיה ויפגסוהו סם הרממים להג' עליו סלא ימיתוהו קרמו במרת הרחמי' כיון סהיה עסוק בדרך מצוה וקח כס' וסכרו' ערלת בנה יס' לרקרק מהו וקנע לרגליו' ועוד ספל ותאמ' כי חתן דמים אתה לי וסזרה לומ' חתן דמים למולו' ומהו סלמ' אז אמרה רכראה סלמרה דבר מחורס וס' הן דבריו הרסוסים ולע' כר' סכיפור' הבנה סכסביל המילה אירע לוכך וסכרות ערלת בנה אכל היה בלבה לומר אולי נענש משה על סלא מל' הוא את בנו כי מצות האב מוטל להטפל בבנו ואכ' גס סכרתה היא ערלת בנה לא תקמה כי היא אינה מצו' ללך וקנע לרגליו' הדי' התינוק סמוך לרגליו' סל משה כרי סיה' סכריקו וייעסק סם הוא מעט בערלה סכרתה היא ויהי' לו חלק בעסק המילה ותאמ' חתן דמי' אותה לי זה סהנפתי לרגליו' סל משה הוא לפי סהדמי' סל המילה ויהיה חתני עסוק בס' ונהנה דלחה כי קורס סנטפל משה במילה הנ' וירק המלאך ממשה אז אמרה סנה סתחרס לי סחתן דמים מה סהיה נענש הוא על המולו' על עין המילה עכמה סהיערל הכער ולא על סלא נטפל אביו במילתו סהרי ערין לא נטפל ועכ' וירק ממנו אז נסחרס לה מה סלא היתה סכור' קוד' לכן זה נלע' יס' ועוד אפס' עם מאי דק' ל' דכרי לא ימול כלל סני' המל' ימול מי סה' סהול' סייב למול אכל הנס' מלין במקו' סאין אכני' ולכך סכרת' כיסור' ערלת בנה במקום אכס' סהיה משה עומד סם אמרה חתן דמים אתה לי מה סחתני נענש ברס הוא הנפס הוא לי בסבילי סמלתי התינוק בהיותו משה עומד' כאן אז סמא דנה סרעת סמא אכי מוסיקת לכרתו ואיני יכולה למולו' אפי' סלא במק' אכס' ולכך נענש

סבת ואפס' סלמי מצוק' על סכור סבת סהוא ז' מ' עשה עיקר מהמילה סתרגה ססבת ותן חלק למילה ויותר מלסבת' יס' עוד אפס' סלמי וגס לח' אפס' סהתרגי' לך לרמו' המילה את ססבת לא בסביל כך יהיה קל בעיקר' אותנו סבת לרמונו ח' בדבר אחר ולומר כיון סכרתה כדחה לא גס לח' ימי המילה סהנתרה סבת תן חלק לסמירת סבת לקרסו בכל מלכה יס' עוד אפס' תן חלק לז' אלו ימי סבת סמי סנולר ביום ססבת אלא אמר הארס' כיון סעתידין לחלל עליו סבת ביום המילה אכ' יס' גכ' יום סבת סנולר בו לז' תן חלק לז' סהוא יום סבת סה' לז' ימי בראסית תן לו חלק לסמירו וגס לח' ללדינו סהוא יום סבת האחר תן חלק למילה לרחות סבת בענין המילה ותן חלק גכ' לסמיר' סבת בסכסרי מילה או סאר דבריו' עוד יס' לדרסו תן חלק לז' לככר סמרת סבת מחר סבין לסבתך וגס תמיח מהסכא' לתת חלק לככר ה' לסמיר' מילה אס' בא' בסבת תמיח מסמיר' סבת לסמיר' המילה סגס היא מצוה' דל' אס סמרת הנדה כו' אפס' לומ' כי ידע הוא סהטביל' היא כוה' ה' אלא סקיעת החמה ואסור לסבול במס' ואס' עברה וטבלה ביום זה היא מוקדת לטבלה וס' כאן אס' סמרת ימי הנדה סלא לסבול ביו' זה הוא זוכה לבן זכר יס' כל אס' סמר' מלסון ואביו סמר את הדבר סהוא לסון המת' סהמת' וספית מת' הוא יום וססיה כרי לפרס עונה א' סמוך לווסת' אני מותן לך בן זכר יס' ידעו סרס כרות האסיה הוא מלאתה זוהמת הנחם סהטיל' בחוה וסיון סלחה זרח בסמירת ימי הנדה כרי לפרס עונה א' סמוך לווסתה הבה מותן לך בן זכר סאין בו מוזהמת הנחם כי אס' בערלה ואתה מלו' לח' והוא מזדכך מלאת' זוהמה' וכפי פסוטו כל בדרך יס' סמכיו סטומלאת לידת הזכר היא ז' ימים ואס' נקבה תלר וסמלח סבופי' וכיון ססמר ז' ימי הנדה סלא תדחה טבילת מצוה בזמנה הקבה מורד לו סתלר אסתו זכר ולא תטמא כי אס' ימים ולא תלר נקבה סטטמא יד' יום ותזכה למולו' לח' ויהיה כרמו במלת וגס סהוא מלסון גוממו סהוא ענין כריתו וסרות לו הברית לח' וזה כסון יס' עוד במ' דרסו חל' תן חלק לז' זה דור סמלן מס' לז' וגס לח' זה דור סמלן יהוסע לח' וסכונת' מבוארת סמזמן אברה' סהוא ראס' למולו' עד דור סמלן משה היו ז' דורות אברה' יס' חק ויעקב ולוי וקהת ועמרם ומשה וסמלן יהוסע היה דור ח' לאברה' יס' ועס זה אני אבאר מחל' אז יסיר משה בזכות המילה נקדש הים ואין אז לא מילה אלאחר ז' סבשה הרי ח' זו מילה סניתנה לח' ימים יום לרקרק ולתת טעם לתה נרמו' המילה באז סהוא א' ססס' ה' אכנס להיות סהמילה כיתנה לאברהם וממנו עד משה ז' דורות כמו סכתבנו לזה רמו' א' על דור ראסון בימי אברהם סניתנה המילה וס' מורה על דור ז' סמלן משה ביציאתן ממצרי' ולכך נרמוה המילה באז' סעולה ח' על המילה סכיתנה בסמיני' עוד אפס' לי לומר לפי סיס' סימולו' על הפסח כדסתיב ברמיין חיי דס פסח ורס מילה והיס נקדש ביום ח' ליציאתם ממצרי' לכן נרמוה המילה באז' הא' היא יום ראסון ססחטו הפסח וסימולו' זו היא יום ח' סכרפ הים ונקדש בזכו' המילה סכיתו וידעו דרך יוסף סבקס למול את המצריים וסימולו' סס סמרו ברית קדש בזהרה כמו יוסף דסתיב ביה ויעזוב בגדו בידה ויכנס והיס ראה ויכנס סנס יוסף וסמר אות ברית קדש בזהרה לכן נקדש הים בזכותו יס' וקרוב ליה ביארתו פסוק סס אכני על אמרתך כמוכא סלל רב סדרפיהו חל' על המילה וידע הוא סהעמירו יסרל' בבחית הים סכ' סכ' בערי עדים ערי סל יס' וסתיב ואברותי בירקרק חרוץ זו ביזת היס והיו יסרל' ססס' וסמל' על המיל' סהיה אחרתך סכיתנה בלסון אמיר' כסמכאז

דרוש א לפרשת וארא

אשר נתחבטו בדב' הזה הראשונים גם האחרונים לידע מה פסע: מה מטאתו של פרעה להביעליגאת כל האתו' הגדול' המכו' על אשר לא שילח את בני ישראל והוא מוכרח במעשיו כי גרול ארובו הקפה את רחמו ואמץ את לבבו כדכתי' ואני הקפה את לב פרע והנלעד בזה הוא שלחני משפטו האמת ישפטו בדרך א פרעה הרשע אשר הרב' לפסוע עם יס' בעבוד קשה ואף גם זאת עשה לקטף את עוללו' כרס ה' בית יס' להניח את הזכרי' גם הבן הילד הנלך ליאו אשר על כן על כל מטאתו ראה ה' ויוכח אותו במעלו אשר מעל להאריך רבע ברעתו עיה' לוקה בעומו מאס חטא על הפסע ולכן הקפה את לבו לבלתי שלח את יס' מהרה שאילו היה שולח בתחיל' לא היה לוקה ויכ' נקי מחטאיו ולא יתכן דרך ה' להצדיק רשע רק יסובעמלו בראשונ' וילך בדב' אשר-זדה אשר לו יעד וכן מצינו בכל המכות שהבי' הבה כליו סכל' היו מכונו' א מטאיו א לאח' ממחול' דם למה הבי' עליה' לפי סל' היו מביחילטובל בבית יס' מרס נחתן כפרדע למה הביא עליה' שהיו אומרי' לבני יס' צאו והביאו לנו סקבי' ומשי' ונשתק' בהם כו' כמים מפני ששמו את יס' מכבדי בתי' מכבדי ררכי' כו' ערוב שהיו אומרי' להם הביאו לנו דובי' ואחרי' ונשתק' בהם וכו' רבר מפני ששמו את יס' רועי צאן וברך כושחין ששמו את יס' שמשיל' להם חמין כו' ברד מפני ששמו את יס' כנעני' גנות ופרסי' וכו' ארבה מפני ששמו את יס' זורעי חטים ושעור' חטף כו' לקבור פושעי' ישראל' . מכת בכורות מפני שגזר בילדכן את העבריות וכו' ובפרט בא א פרעה הרחבתי בזה על סדר הכתובים במזמור ע'ח' . ועתה באתי לרקדך קצת רקדוקים בפסוקים על פי מדרשי' רבותינו ז"ל . יס' לרקד למה באו מכת הכנים והשחין והחטף בלי התראה ומה נשתמו לו מכל' שאר המכות שהיו בהתרא' ועף שבמל' הדם כתי' לך א פרע' בבקר ונצבת לקראתו וכן במכת הערוב כתי' השכם בבק' והתייבש לפני פרעה וכן במכת הברר כתי' נמי השכם בבקר והתייבש לפני פרעה אבל בז' מכות אחרו' לא נאמ' השכם בבקר וגם לא נאמ' והתייבש לפני פרעה . ועף מ' בזאת תרע כי אלו ה' לא מצינו שירע את ה' כי לא שת לבריות' באיזה סל דרך' תרע כי אלו ה' שכן במכת הכני' אמ' אכבע אלו היא' ועף מ' הנה אכני מכה במטה אשר בירי והם רבריו של הבה שכן הוא אומ' כה א' והירי לא הכה היא' לא אהרן כי משה לא הכה לפי שהיו המי' על משה בעש שהושלך ליאו' ועף כיון שמשע לא הכה את היא' אף הוא אומ' ויעאז כן משה ואהרן כאש' כזה הוא' הוא על מדבר משה לאהרן לא טיף למו' ויעשו על בחינת הדיבור בלבד ועף משה קח מטף ונט' ירך דה' לל קח מטף בידך ונטה על מימי' מצרי' או יתמ' נטה ירך במטף כדכתי' בצפרדעי' נטה את ירך במטף ולמה שיל' כאש' לוי' קח מטף ונט' ירך ועף נכבאר למה אחר על מימי' מצרי' על כהרות' על יאוריה בלא נאמ' דה' לל ועל כהרות' ועל יאוריה כדכתי' ועל אבמה' ועל כל מקו' מימיה' בואו' ועל לבא כפל' ויהיו דם וחזר למו' והי' דם בכל ארץ' מצרי' . ועף כפל' וירס במטה ויך את המי' ומספ' לומר ויך במטה את המי' . ועף מה בורך להוריענו מהרה' אשר ביאור מטה וגם להוריענו שבאש' היא' כי מאי אכפל' בזה יעור' נבא מ' קודם ונלאו מצרי' לשטן' סכין' סנהפכו המים . לרס מה ענין היגיעה והלא' לל תועל' ומה בא ללמדנו' ורס' ז'ל פי' ונלאו' לבק' רפוא' וק' דמה נשתכ' כאש' שב' להוריענו שנלאו' לבק' רפוא' ואין ודאי בכל המכו' האחרו' נבא אף רשוא' למכת' ועף נבא מ' ויפן פרע' ויב' ביתו כי מה פסי' זו שפנה יעף מאי דכתי' ויחפרו סביבו' היא' כו' שאין כאן מקומו כי אם למעל' כשאמ' ויהפכו כל המים לדם עס ה' לל ויחפרו מצרי' סביבו' היא' וכו' אבל אח' שני' ויעשו את רשומים וכו' ויפן פרעה ויבוא ולא שת לבו דמשתע סכבר מלאו

חזקו' ל' בצבילי' וכשראת' שאחר כריתת הערלה וירף המלאך ממטה' אז אמרה לא היה החתן שלי נענש בצבילי' לא הפיכס היה על המולות שלא מל הילד וכיון שמתתי אותו כיכול' . וימ ותבע לרב' ליו' שבכריתת הערלה הגיע התער עד רגליו' של תינוק' שלא דקדק' בצ' וכו' הכריתת ותאמ' כי חתן דמים מהימין סה' חתן היה מתקנ' ברס הנפש לי בצבילי' וכפי' טיט רבסג רדי' שלא בקס השטן להרוג לא לאותו תינוק' יס' לנו לדרום דסבר כפיטת' ינתן בן עזיז' שילר זה היה גרסו שנתרס משה לתת אותו ליתר' חותנו לפ' ועת' כשהלך עם אשתו ובני' דרך מצרי' כתבר בו להמיתו ותק' כיפור' כור ותכרו' ערלתו כד' טימ' מהול' ותאמ' כי חתן דמים אתה כלו' הת' וק' הזה שנקרא חתן נספך דמו' לי בצבילי' שלא מלתי אותו בתחיל' ור' אבי לקחתו לחלק' ע' וכשראת' אהס שנתרס המלאך וירף ממנו אז אמר אף רמי' לו מענין מיתה ונפישות . רס כי אם רמי המלה שניתן לי חתן זה הוא התינוק להיות בחיים זהו חתן דמים למולות' .

סדר וארא דרוש א

במדרש רבה וידבר אלו' א משה בו' וארא א אברה' יצחק' חזק' ופניחי אני לרא' חבמה ודעה חוללות וסבלות בי סה האדם שיכא אחרי חמלך אח' אשר כבר עשוהו' העסוק חוה נאכר על שלמה ועל מסה . על שלמה ביצר כשנתן הבה חורח ליש נתן כה מצוח עשה ומצוח לא העשרו ונתן למלך קצח ביצ' שנ' לא ירבה לו נשים בו' עמד שלם והחבו על רבריו של הבה ואמ' לסת אכר חכה' לא ירבה וכו' לא בשביל שלא יסור לבבו אני ארבה ולא אסור אמרו רבותינו באות' שעה עלתה יוד' שבירבה ונשטחחח בו' אל' חכה' שלמה ואל' כיוצא בו יחיו בטלי' וקוצ' כמך אינו מבטל וכנן שבוטל אוה כן חחורה וחור' לחור' שנ' שרי' אשחך בו' וחובן חור וקד' מסה לחושע כן נון יהושע ושלם' שחדרר לבטל אוה כן החור' כתי' בו' דברי אגור וכו' ארס' נוח לו שלמה שיהא גורף ביבין שלא נכתב עליו חסד' חוה ולכן אמ' שלמה ופניחי אני לראוה חכמ' דע' חוללות וסבלו' אמ' שלמה כח שהייתי מוכי' על ד' וחיותי מראח לעצמי שאני יורע דעת ההורה אותה חבינה ואותו הרעה של חוללות' וסבלו' חו' למח בי סה האדם שיכא אחרי חמלך אח' אשר כבר עשוהו' מי הוא שיה' רשאי' להחרר אח' מדוחיו וגיוריו של מכה חכה' דברי אשר תס' חצובי' מלפנו' טרס הוא נמלך בפמלי' של בעלת ומדות' לתם הדבר כרי' שידעו ויעורו' בול' כי דינו רין אמת זגורו' חס אמת וכל דבריו בהשכל' וכהא' כל אשר אלו צרופה ואומר בגור' עינין פתנם שלפי שחרחתי אח' מעשיו נכשלתי' כיוצ' נאמר על משה לפי שבבר חוריע חכה' למשה שלם' וינח אותם פריה לילך שנ' ואני ידעתי כי לא יחן אחכס מלך מצרים ואני אחזק את לב פרעה וימשה לא שמר אח הדבר אלא בוא לתחכם כו' ונתחיל אומר ח' למח הרעו' בול' על זה נאמר שצוחו דעה וחכמה של משה של חוללו' וסבלו' חו' בו' ועל וח' בקס' סרס ודין לפסוע במשה חזק' וידבר' לחים א משה ולפי שנשחבל הבה שבשכיר' צער יס' דבר כן חזר ונחג' עמו במדת רחמים חזק' ואמר אר' יואני' ח' .

ידוע

הוא כי אלו משפט' לתת לאיש כררכיו באמת ואמו' ונמול' ידיו ישיב לו במדה ובמסור' ובכר' כל אחרי פי' אף בהם כפתל ועקס והיה כל מתקס' י' ימצאת כל מעש' כי מרא הוא ואף להרה' חליל' אח' מדותיו ונזרותיו כמו ש' משפט' י' אמת כרקי' יחיו' . ידעה שאס' בא לראות האדם במשפט' י' ונזרותיו עס יס' נוכח כי הם צורקי' הענשים יחד עם המעש' וזהו אכלי' ביאו' מ' הבה ואני אקפה את לב פרע'

תללו וימי המכה מה בא לומר עכשיו ויחפרו סביבו היוצא כו' והנה ביארתי בס' כסף נבחר מקצת דקדוקי' אלו ועתה אבארם כאצבעי חנה בענין ההתרחקות פי המפרקי שלהעת שהיה פרעה עושה עמו אלה ומשכיס' ויוצא למים כזה ההתרחקות לפניו במכה הראשונה של כל מי מהב' סימנין שהיה ד' יהודה נותן בהם רצף פרט באחב ובשתי מכות אחרונות של הסי' לא היה חולק לו כבוד להשכי' לרבר עמו ביחור ולזה במקת הדם שהיה ראשון של סי' דרך אח' למטה לך א פרעה בבק' הנה יוצא המימה כי איך זר עמו ונצבת לקראתו לחלוק לו כבוד ולא יורגלו בפני עבריו אבל בשאר הסימנים הזה אל בא אל פרעה בפרעהו בפני עבריו וא' תחום לכבודו גם בערוב מהו מכה ראשונה מסי' של פרט כתו' השכ' והתייבב לפני פרע' וכן בבדר שהיה מכה ראשונה מסי' באחב כתיב התיוצב לפני פרעה ומטעם זה פי' ה' בפ' כיון שהתורה בו בשני המכו' של כל סי' טוב איך להתרועע בו במכה הז' כי הוא נדון אח' רובו של סימן ולכך במכת הכנים שהיה השלישית של סי' דרך ובמכת שחין היא ה' של סי' פרט והחשך היא ה' של באחב לא היה בהם התרחק' ועוד ביארתי בזה בפרשת בא ע"ס כי הוא ענין נאה ומתקבל לרברי חז' ומ' הקב' בזאת תרע ביארתי בכסף נבחר עם מחז' ועוד כפי פשוטו שלהיו' היחור אלהו של פרעה ורצה ה' להלקות לאלהו שלו תחילה לז' בזאת תרע כי אני ה' וכל אלה העמים לאפס ותוהו נחשבו שהרי אחי מכה ביחור שהוא אלהו של פרעה ומ' הנה אחי מכה במטה וכו' כל פרעה ה' להכות היחור על ב' בחינות אח' להכות השר של היחור דהיינו האלה של פרעה ורבר זה צריך להיות ע' משה שהוא שליט בשמים ובארץ וגם צריך להכות המים שביחור כנגד מה שמענו מלפניו נסי' ים במים ורבר זה הוא ע' אהרן וז' משה כה אמר ה' בזאת תרע כי הנה אחי מכה במטה אשר בידי על המים שהוא השר של מעלה שהוא על המים ולא אמר מכה במים לרמז שכל השר שהוא על המים הוא מרד' ומתוך הכחא השר של מעלה ויהפכו כל המים שביחור למטה כי יפקוד זה על צבא המרום ואחכ' על הארמה וז' ה' למטה אמור אל אהרן קח מטק הוא כפשוטו על מטה אהרן סי' במי' התחתונים ומ' ונטה ירך הוא על ירו של משה שיהיה נוטה ירו על ימימי מצרים שהוא בשמים ממעל על השר של היחור וז' בילקוט למה הביא עליהם מכת רס תחילה לא שהיו פרעה והמצרים עובדים ליחור אמר ה' למטה לך והכה אלהיהם לפניו מעל הירוש' לומר מחי אלהיהם ומבהתין כומרי' ראה מה כתיב על בהרות' הנה מקורם בדברי חז' שמשה הוא המכה את האלה של פרעה ודקדקו ברבריהם שאמר ראה מה כתי' על נהרות' סכפי זה אחי שפיר מ' על נהרות' כו' בלא ואלו אמר ועל נהרות' לפי שמדבר בחלוקות הא' על נהרות' שהוא האלה שלהן של מעלה והב' ועל מקוה מימיה שיה' על המי' התחתונים שביחור וכנגד שהיו עובדים ליחור הכה משה השר של מעלה וכנגד מה שלא הניחו לבנות ים לטבול במים לכך הכה אהרן במים התחתונים וז' ויעשו כן משה ואהרן כי כל א' עשה את שלו אמר וירס כנגד משה שהיה מטהו השמימה להלקו' אלהו שלח' יום' ויך את המים הוא כנגד אהרן שהכה המי' שביחור' ולכך כתב כאן ברקדוק ויך את המים אשר ביחור ולא אמר המים אשר על היחור כמ' על נהרות' כו' ויחזר לומר והיה רס בכל ארץ מצרים לרמז שכאם שהיו הנסי' טמאות ברס נדות בכל ארץ מצרים כיון שלא היחוס לטבול' כן והיה רס בכל ארץ מצרים אפילו במים שבעלי זהו דווקא בכל ארץ מצרים אבל בגמ' אשר שם בני ישראל לא היה רס כי אם מי' ויבטל ב' כסף נבחר רמזתי מ' חז' שהיו קונים המצרים מים מי' והיו ימים כי ממכת הדם העשירו ישראל ואפשר שגרמו ויהפכו לרס

מצרים שהיו חתנים לים לקנות מהם מים היו חוזרים למים וזהו ביאור משה ויפן פרעה ויבא א' ביתו שכיון שרא' ש' בבתינת רמים לים היו חוזרים למים אז בא לביתו כי אמר מעתה לא יחפרו לו מים כיון שמעו קונות מים ואין המלך חסר מעות לא שת לבו גם לזאת ומ' וכלאו מצרים הוא לפי שרצה ה' להורות שמכת הדם היא ממ' בפועל שנהפכו המים לרס ואיכה אחת עינים כמעשה החרטומי' וראיה לרס שהרי מתה הרגה שביחור ובכאם היחור ואם באמת מים הם לא שגוראים רס אם בן למה מתה הרגה שביחור ובכאם היחור לא ודאי כי המים נהפכו לדם ממ' ואין חיותם של רגים לא במים ולכך מתו ויבאם היחור ועוד ראיה שהאזה של לקה שאם לא לקו לא המים הללו שהכה אהרן אל הרגים היה אפשר שילכו למעלה אל למטה מכנגד מצרי' אשר שם מים ולא רס לא ודאי שהוכה האלה שלהם שהוא היחור ולכך לא למעלה ולא למטה היה מים כי הכל היה לרס ולכך אמר וכלאו מצרים ללכת למעל' מגבול מצרים או למטה מהגבול כי יחשבו שלא היו רס אלא המים שנגד הגבול וכלאו ללכת שמה ולא ימכאו מים כלל כיון שהו' מכת האלה שלהם שהוא היחור איך בו מתו בשום מקום עוד אפשר וכלאו לשנות שמדבר ג' אחר זמן תפלוס המכה שהיה לו ימים ויחזרו המים לאיחס' מ' כלאו לשנות מים מן היחור לפי שהביאם של היחור שבאם מיתות הרגים יום או יומים יעמוד אחר שיסובו המים וז' אחכ' ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת רמז מע' שנלמה מכה זו ופ' אצפי' שסבו המים ויחפרו סביבות היחור מים לשנות כי לא יכלו לשנות ממיימי היחור אצפי' שהיו מים מפני הסרחון של היחור שבאם במיתות הרגים ועל חפרו סביבות היחור לשנות מים שאינם סרוחין כי לא יכלו לשנות ממיימי היחור ויחזר ה' אל משה בא א פרעה כו' ואם אחת לשלח הנה אחי וכו' יס לרקק מ' ושרץ היחור כפרדעים למה הוצרכה שרי' היחור כי לא יחפר היחור מהיות בו כפרדעים ואפילו אם לא היתה שם לא כפרדע' אי' בה למלא את מצרי' שכן דרשו חז' ותעל' הכפרדע כפרדע אחת היתה והיתה מתות בחילי' של כפרדעי' והשרי' כל מצרים ועוד נבאר מ' חז' ועלו ובאו בביתך המעולות שבהם יהיו בביתך מנין להו לחז' לרמז כן ואם מה שדרשו הוא מפני שבתי המלך הם במימור כמבואר במר' דבה ערין קשה דדילמא כתיב ועלו על מעלו מהיחור וכן פי' רמ' ז' ועוד נבאר מה שייך לומר המעולות כפרדעים כי לא יתכן לומר מעולות או פחותות במימי השרים וע' כיון שהתנורים והמשארות היו של פרעה שכן כתיב ובתנור' כו' ולא אמר קתם ובתנורים ובמשארות אם כן למה הפסי' בבתי ואמר ובבית עבדיך וכן ה' לל' ובאו בביתך ובחדר מעבדך ועל מטתך ובתנור' ובמשארות ואמר כך ואמר ובבית עבדיך ובעמך וע' מה שדרש תורם אי' רומי' במתא מ' פסח' מה ראו חכמים מים ועזריה שמסרו עמ' לכבשן האם נפאו ק' בעצמם ומה כפרדעים שאינם מצוים על קירוש ה' כתיב ועלו ובאו בביתך ובתנור' ובמשארותך אימתי משארת מצויה אצל התנור בשעה שהתנור חם אני עאל' וקשה מהו הקו' של הכפרדעי' שהרי כך גזר ה' על הכפרדעי' ועלו ובאו בביתך ובתנור' מה שלא גזר על חכמים וחבריו ועוד מה קירוש השם היה בעולות הכפרדעים בתנורים ויתר ממה שנתקדם בעולות מתוך השי' ובקרב אי' שהיו מקרקרי' שם ועוד למה חזר לומר וכך ובעמך וכו' יעלו הכפרדעים וחז' דרשו ובה ובעמך שהיו ככבים הכפרדעי' בגופו ממ' וכפי זה יקשה איך בסילוק הכפרדעים כמזל משה התפאר עליו למתי אשתד' לך אי' לו פרעה למח ואצפי' מצדין לא שלמו וימי המכה ממ' כסף נבחר פרעה למשה ויחזר העתידו ה' לא

דרוש א לפרשת וארא

יה לא להקל מעליו כי לא יוכל לסובל מאם ההסר הוא לסוף ימי המכל לא היה צריך לזה תפל שהרי כל המכוהיו מקתלקו אחר ז' ימי המכה - ונל' ער שמכת הצפרדעי באה על פרעה בשביל שמנעו את יס' מפרי' ורביה סגור עליה כל הבן הילור היאורה תפליהו ונל' כך רצה הבה סיפורה וירב' היא צפרדעי כדי להענישו בהם וזהו נסרץ היאור שפרדעי ובמרה אחר מהו נסרץ היאור צפרדעי אחר הבה אתה אחרת לי ואורי' אנו אראה אותך אם הוא עלי או עלך שמכתי ממנו תבא עליו ואני גור עליו והוא יעלה צפרדעי כסם סגורתי על המי' בבתחיל' אחרתי יסרנוהי ועשו צווי כן היא יעשה גזרתי ועל' באו חלל לרקק מה שרקקתי למה נכח סריב' היא צפרדעי כי הצפרדעי שהם ביאור לילרי נכרי' יספיקו לזה דרשו שלא גזר עכסיו לא שיעלו הצפרדעי' מהיאור זמ' נסרץ היאור אינו צווי לעכסיו לא כך אמר נסרץ היאור לעכס בברי' א' העול' גזרתי יסרנו חיי וס' נסרץ היאור צפרדעי וגבראו לכורך עכסיו שהריני גור עכסיו שיעלו הצפרדעי' למכרי' יוכפי הפסט אפס' לנו למ' סיון שמקור' לכן נעשה היאור דם והדב' מתה וגם הצפרדעי' שחיותן במי' בוראי מתו ולא נותר גם א' ביאור' לכך אמ' הבה נסרץ היאור מאחר צפרדעי' ועלו ובאו בביתך דרשו חלל המעול' טבה' יבאו לבייתך לפי שרקקו בכתוב למה אחר ועלו ובאו שהרי כל הפרס' כתוב בה יעלו הצפרדעי' ותעל הצפרדע ולא כתי' יעלו ויבאו ולמה כתי' כאן ועלו ובאו חלל ועלו בביתך לכך דרשו שם' כאן ועלו הוא על המעולות טבה' שיבאו בביתך ומ' המעולות טבה' כל עם מחלל' דרשו ובחר' משכבך ועל מטתך דהיינו למרס אותו וזהו צפרדע ותשחית כר' משחתם בהם שהוא ענין מוס' גם בס' הזהו' דרשו על מטתך לפי שהי' ריוקן על טרה מונח על מטתו של פרעה והיה מתחמ' באות' כור' ולכך עלה הצפרדע על המטה ואפס' שלכך סירטו כינ' שהי' מתחמם בדיוקן של טרה הצרקה - ובזה מתייבב מ' המעולות טבה' שאלחלל צפרדע כפוס' בו דעה שהם המעול' וצפרדעי' כינ' שים בהם דעה הם באו לבית פרעה בחדר מסכבו על מטתו לסרסוכי לא הלכו לאותו מקום לא מחמת דעה כי צפרדעים אחרות הי' נוטות בבשר הזרוע והגוף ומי' הוליק' לאותו מקום לא להיות כפוד דעה היו יורעי' לעסו' רצון בורא' ועולי' על חדר מסכבו על המטה לסרסו והצפרדעי' האחרים שאין בהם רעת הם בבית עברך ובעמך ובתנורך ומטארותך - וסמך לזה ובהו' ובעמך יעלו הצפרדעי' טבא לתת טעם למה כזה הקבה שיכנסו הצפרדעי' בתנורי' החמים שאם הוא להוריע גבורותיו ית' והרי עיניו הראות שהיו עולי' הצפרדעי' מתוך הסיס והיה שולט הדך בקסם והוא פלא שהסיס יהי' נבקע מפני הצפרדע הדך ולמה הזכירו ליכנס תוך התנורי' החי' ומתוך הדחוק יס' לומ' טרה הבה שיכנסו הצפרדעי' בתוך גופו של פרעה והרי הצפרדעי' אינו נעשה לא מתוך טיפ' של מים שהי' שותה המצרי ואם לא ישתה פרעה מהיכ' תיעשה הצפרדע בקרב לבו לא שיעלו הצפרדעי' בתוך התנורים שהיה הלחם כאפה בהם והיו הצפרדעי' כדבקי' בפת ומכני' התנור באופן שהי' הפת ההוא אינו כאפה כל צרכו והיתה הצפרדע נדבקה בו וכשהיה פרעה אוכל מהפת וערץ היה בו לחלוחית מי' העיסה שלא כאפת בתנור ואותו לחלוחית של פת היה נעשה צפרדע בקדו' וזהו שסמך ובתנורך ובמטארותך ובהו' ובעמך יעלו הצפרדעים שסכסו בתוך גופו ובאיור' דרש' תורו' טעמ' ק' מהצפרדעי' כל שרקק כינ' שכלם זה לא היה ע' כי אם אנדרטי של מלכי ואח' להם יחזקל' הכביא חבי' כמעט רגע ער יעבדו זעם מילכו ממש והם לא רבו כדי שלא יאמרו שכל גוים עבדו ויסתחו' לו וגם מבני יס' לכך עמרו עם כדי שלא להסתחוות לו ולזה שאל תורחם מה ראו על כסה ולמה מקורו עכמה לכבסן כי היה להם

לחוט שלא יעמד להם הבה כינ' שהם מתחייבי' צנפ' ומה גם שהיו יכולי' להתחבא ער יעבור זעם לזה דרש' תורו' שהובטחו מהבה יכילם מקי' של הצפרדעי' שיכילו' מכבסן האם סמך' סכול' מתו זולת חיותם סכסלו' בתנורי' - ולע' דייקי' חלל' שהללל קורס במטארותך ואח' בתנוריך סקוד נכנסו במטאר' טבה העיסה ואח' כפלו לתוך התנור לזה דרשו שרמו הכתו' שאות' סבתנוריך נסארו חיות וקיימו' ויהיה מטארותך מלסון שארי' והרי ניכולו הצפרדעי' עם היות שאינ' מכוונ' על קירוס הפס' כ'ס' אכחו סכסווינו על קרסת הפית' שיכילו' ה מ' האם וז'ס נסאו ק' מהצפרדעי' ומה צפרדעים כתוב בהם ועלו ובאו בביתך ובתנורך ומטארותך דהיינו שיסארו חיים אחר התנור ק' אכחו הבאי' לקדש את עם ה' שיעמד למו הקבה ונכח מהאור חיים וקיימי' ואח' מכאתי במ' סודר טוב כלסון הזה ומה אם הצפרדעים שאין להם זכות וברית אבות ע' שמסרו נפסם על קרסת הפס' לא מתו אנו עאלכ' טאנו בני אברה' יצחק ויעקב וים לנו זכות אבות עאלכו וזהו סער למה שביארת' למעלה - וכסקרא פרעה למטה ואמר העתירו א' ה' וכו' כל' שבואי' שאתו ובקשתו היתה על הצפרדעי' שבתוך גופו וז'ס ויסר הצפרדעי' ממני ומעמי ולא של על הצפרדעי' שבת' ואח' לו מטה התפא' עלי' שאפשה יותר ממה שאתה עול כי אתה לא שאת אלא על הצפרדעי' שבתוך גופכ' ממנו ולא שאתם על הצפרדעי' שבת' למתי' אעתיר לך כו' ואח' למחר כלו' על דבר הצפרדעי' שבת' יהיה למחר אבל על אותם שבגופו היה רוצה מיר וכ' עשה משה ויבא משה ואהרן מצעס פרעה ויבקע א' ע' הצפרדעים אשר עם לפרעה כלו' בגופו ממנו יואח' כתי' ויעס הכרב' מטה וימותו הצפרדעי' מת' הבתי' כו' וים לדרוש עוד התפאר עלי' וכו' שאמר משה יורע אחי' מסופך להתפא' עלי' ולומ' הטעמ' למטה שאמרתי לו להסיר הצפרדעי' ואטלחה את העם ואח' טהכרית הצפרדעי' לא אטלח אות' ועכ' למתי' תרצה ואעת' לך ולעברך להכרית הצפרדעי' ומה שכתו' כאן ב' פעמי' רק ביאור' תארכה יס' לרמוז כאן מ' חלל' שאות' סכסלו' לאור בתנורי' נסארו וזהו ביאור' תארכה ובאור' תארכה והוא רמז - ומה שלא התרה במכת הכנים ראיתי כתוב להחכם השלם ה' טוביה הלוי חלל' טלהיות שהמכה היתה יתירה על מה שאמר הבה הך את עפר הארץ והיה לכנים שלא גזר הקבה' שהיו כנים בבתיים שהיו ברצפת אבני' שים טהור ואין עם עפר כמו בתי' הסרים ובית המלך ואח' לכן גם הם דכתי' ותהי' הכנס בארם לכך לא היה התראה במכה זו שבראותם תוספת המכה יאמרו משה בראי הוא - ולי נראה ע' דרכו סכסון שמכת הכנים היתה על טעמו מישראל מכבדי' דרכים וכפי' זה בבתיים שהם אבני' שים ואין בהם עפר כדי לכבד לא עליהם יעבור זעם הכנים ולכך לא התרה בהם כי אין התראה לא ברבר' שהוא לוקה בעבור חטאם אבל כאן לקו האד' ובהמה שאין להם עונם מכוון כזה כגבר חטאם ובזה יס' לי לרקק' מטה ותהי' הכנס באר' ובבהמה ב' פעמי' ולא עוד לא שכתוב ויעשו כן החרטומי' בלטיה' להוציא את הכנים ולא יכולו ותהי' הכנס בארם ובבהמה ואין כאן מקומו' - אמנם נתן טעם על שלא יכלו החרטומים להוציא גם הם כנים מהעפר להיות הכנס בארם והיו החרטומים מלאים בגופם מהכנים ונפשהו מביאים מעפר אחר כדי לעשות כנים היו הכנים שבגופם ממלאים העפר כנים ולא יכולו - וראיתי כת' ב' סכסון שגזר הקבה' שהיה עפר הארץ לכנים גם בגופ' של אדם ובהמה שים בו יסוד העפר אותו חלק של העפר נעשה כנים ותהי' הכנס באר' ובבהמה' יורעינו להקדמתנו שכל מפעלות האשר עם במצרי' אותותיו הם במדה ובמסקל ואין להרה' אח' מרותיו וגזרותיו ולכך נענש משה על שנתרעס למי' רצו' כו' כמו שכת' במא' שהענו פתח השע' זל'בא לביאורו

דרוש א לפרשת בא

סג

עשוהו הוא ובר' עבירותיו גזירות אמת כלומר אינם סינים כי אם גזירות אמת וכיון סכר גזר הבה על המלך מלא ירבה וכו' ימי יבא להרהר אחר דבריו וגזירותיו וכן נדרש על משה שאמר הקב"ה ואני ירעתי כי לא יתן אתכם וכו' ואחר כך אמר ואני אחזק את לב פרעה וכו' ומשה הבין הרבירי כפסגן מלא יפלה פרעה את העם ולכך הוקטלו כשהכביר פרעה העבד' על יפ' שלא לתת להם תבן ואמר למה הרעות והוא לא שמר את הדבר הכוונה שאילו שמר משה מה שדובר לו הקב"ה בתחילה ואני ירעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלון והיו דברים אלו שמורים בלבד לגבר עיניו כשחזר ואמר לו ואני אחזק את לב פרעה היה משה יודע שפי' ואני אחזק את לב פרעה הוא שיכביר העבודה על יפ' שאם איך הכונה אלא לחזק לבו שלא יפלה בלבד אם כן למה חזר לומר זה למשה הרי בתחילה אמר כדבר הזה ואני ירעתי כי לא יתן אתכם וכו' וכדוראי הנמור שלא חזר לומר ואני אחזק אלא לומר ממלכך שלא יתן אתכם להלון גם אני אחזק את לבו שיכביר העבד' ולא יתן תבן לעם * וכיון שלא שמר משה את הדבר על ואני ירעתי כי לא יתן אתכם להלון לכך כשאמר לו ואני אחזק את לב וכו' משה שהוא לא יפלה ולכך נדרש וכוונת הבה לכלול הב' דברים יחד ואני ירעתי כי לא יתן וכו' ואני אחזק וכו' שמכללות מנייהם משמע שעתיד לחזק להכביר עליה העבד' * ולכך הביאו חז"ל הענין כאן כתובים כאחד * ולמעלה בס' שמות ביארתי דרך אחר בפנין זה * ע"פ

סדר בא דרוש א

במדרש רבתי כי אני חבבדתי ארץ לבו אר' יוחנן מבאן פרשתו פה לכינים לומר לא דרית ממנו שיעשה דת שובח * אמר ריש לקיש יסרם פיוחם של סינים אלא אם ללצים הוא וליץ הבה סחרה באדם פעם אח' וכו' ואם אינו חוזר בוגדל לבו מן חתשובה בדי' לפרוע ממנו סדר שחטא אף כך פתח הרשע כיון שסיגר הבה ה' פעמים ולא חשבה על דבריו אל הבה אחת חקשית ערפך ורחבבדתי לך הריני מוסף מוסמא על מומאך חיו כי אני חבבדתי את לבו סחו חבבדתי שקשה חבא אח לבו ככד חורר שהיא סחבשלת שעה וארמסים נכנס בחובב כך נעשה לבו של פרעה ככד חזר ולא היה מקבל דבריו של חבב חיו כי אני חבבדתי את לבו

ידוע הוא בכל מעשי ה' הם בדרך ומעט ומעט ח' אמת בדרך יחדיו לתת לאדם כדרכו וכמעללות ישיב לו כמו שמכינו בלימכות שהביא הבה על המצרי שכולם הם מכונות אחר לאחת לשלם להם כמדתם וכמו שפי' חז"ל בילקוטם ואמר * דם למה הביא עליהם וכו' ע"פ * ועוד יש לתת נעם למקצת המכות ע"פ דרש * שהביא הקב"ה מכות הדם בשביל שרצו למעט את יפ' ולמנעם מפניה ורבינו אל היו מניחים לטבול הנטי' מרס נדות לכך נעשו המקוואות של המים כולם דם * ועיין במ' ואחר דקדוק משה ועל כל מקוה מימיהם והיו דם בכל ארץ מצרים ועל שבתנו עיניהם בפרו וישרצו לכך נסרף האור שפרדע' והיתה הפרדע פרה זרבה כמה שפרדעים ועל שלא רצו שיפרדו ורבו יפ' שפמסלו לעפר הארץ לכך פרה זרבה עפר הארץ כים יי' מימים הגדול כבידת אוח והקטן כבידת תרנגולת ולפי שהם מולמים את יפ' להביא מימי חיות כדי שתכלם חית המד' לכך לקו בערוב והיו הכורים את בהים ולפי שהם מוכעים אתים מתשמים המטה להיותם מומרים מקניהם והיו לנים אצלם לכך הביא מכת הדבר על ח' הבהמות

יש לדרקק כי למה הקדים לומר הקב"ה נתן ליט' מע ומלת כי איך עניינו כאן אלא לומר הבה צוה למלך לא ירבה לו ושלמה אמר אני חרבה ולא אסור * ועוד למה אמר ונתן למלך מקצת מצות יעוד נבאר למה עלתה היוד עבירה יותר מכל אחרות על ירבה * וכן נבאר מל' שלמה מה שהייתי מחכים על דת' והייתי מראה לעצמי שאני יודע דעת התורה שגדלים דברים מכופלים וכן נבאר מל' הייתי מראה לעצמי וכן נרדף לבאר במל' במשה שלא שמר את הדבר כי מה שמירה היא זאת * ועוד קשה להבין הפסוק שהביאו חז"ל ואני ירעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלון ואני אחזק את לבו כי איך פסוק זה בתורה כי אם ב' חכאי פסוקים הא' אומר ואני ירעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלון ולא ביד חזקה * וכתוב אחר אומר בלכתך לשוט מצרימה ראה כל המופתים וכו' ואני אחזק את לבו ואם כן מאחר שהם ב' מקראות למה חברים בעל המאמר נעשה אחרי * ונל' ע"ד שלמה טעה בראותו שהבה נתן תורה ליט' כדי לזכותם וראה שנתן למלך חקצת מצות יתירות אז אמר היתכן שמצות אלו שנתן למלך הוא כדי להעלי' נפשו זה אי אפשר שאם כן למה לא נתנם גם כן לשאר כללות יפ' וכיון שנתן ליט' התורה ומצות עשה ומלת להעלי' נפשו נראה שבעצמות' מצות אלו לבד הם מעלימים נפשו ולכך לא הוצרך לזוהרם על מצות לא ירבה נשים וסוסים וכסף וזהב כי בלא מצות אלו הם מעלימים נפשו וכיון שכן זו ראייה מספק לומר כי כשנתן למלך וצוהו על מצות אלו אינם בשביל העלמת נפשו שאם לא קיים אותם עדין לא העלים נפשו שהרי שארית יפ' יוכיחו שיש להם עלימות נפש אף שלא ביום הקב"ה לקיים אותם ואיך נאמר שהמלך יש לו עלימות אחר והמלך שליחות יותר גדול עד שהוצרך למצות יתירות אלא ודאי שהקב"ה לא צוה מצות אלו אלא למי שיש חשש שירוס לבבו נכסול להרחיק המלך כי המלך אם ירבה נשים או סוסים יסור לבבו מה שאין כן בכלל העם שאף על פי שירבו לאיסור לבבם וכיון שמצות אלו אינם להעלים נפשו רק להרחקת מזק' אם כן אמר שלמה אני שמועטם בי שארבה ולא אסור חרבה נשים ובאותה עשה אעפ' שפדין לא הרבה ולא חטא מל' מאחר שהעב' שלמה להחכים על דת' עלתה יד עבירה * וכבר כתבנו בזה דיע' לומר שבהסתלק אות' יוד מירבה נשאר כתוב רבה לו נשים וכו' וכפי זה יאמר אם לא רבה לו נשים הוא מובטח שלא יסור לבבו אבל אינו אזירה לזרזו שלא ירבה לו כיון שאין יוד בתיבה ולכך נתרעמה ה' * וכפי זה יאמר ופניתי אל המסתלקתי וראיתי מה שכתוב ולא ירבה לו נשים ולא יסור דלא כתיב לא ירבה לו נשים כי יסור לבבו אלא אמר בלשון הבטחה לא ירבה ובזה הוא מובטח שלא יסור רמיזה דייקנין הא אם ירבה אינו מובטח אבל הוא בספק וכיון שראיתי שלא היה הדבר בהחלט לומר כי יסור לבבו בודאי אז אמרתי אני חרבה ואני בספק סמא אסור כי לא אסור אעפ' שלאחרים יש ספק סמא יסורו ואני חרבה ולא אסור * עוד כתבנו להיות ה' יוד נסתלקת פעם אחר מתיבת פרי שנקרא פרה לכך היא הרגשה יותר בעיני' ואמר עשה אותה חכמה שהייתי מחכים על דת' לומר שמצות אלו על המלך אינם מגופי התורה רק סיג' שלא יסור המלך את לבו בגאותו וגאווה ואם ירבה לו נשים והייתי מראה לעצמי כלומר הייתי מראה שלאדם כינא בי שהא המלך צוה לעשות סיג' אבל אינם אותם מצות מעבין בדרך שלימות האדם ועתה ירעתי שאותו דבר שאמרתי אני חרבה ולא אסור היה הוללות ופניתי במלת אני שדברתי לומר איך חרבה ולא אסור וחספתי שהיה דעת ואינו אלא הוללות וסכלות כי מה האדם שיבא אחר מלכו על עולם את אשר קבד

דרוש א לפרשת בא

העצום בבנין מתחמקין והם היו טרורי' בבנין כל היום ונודר' ללחם איה ונכון ביום חשק' לך שלח משה עבדו פו שלח חשק ויחשק' כל שלכך הקדים להזכיר מכת החשק קודם כל המכות לפי שבדבר אשר זרזו וחשבו עליהם עניים ורלים הנה גלגל והביא החשק על המזכרים ומעם העשיריים וזהו שלח חשק והחשק שהוא החשק הפני שהיה בו ממנו כי מתוך כך חפצו ופספסו יס' כל מה שהיה בבתיה' של מזכריו לא מרו את דברו של הנה מצוה אותם וישאלו איש מאלו רעהו ויעשו כן אפ' שהיה קשה בעיני יס' להשאיל ממזכרים כלום כי הם היו יוצים לזאת מבית עבדים וכסף לא יחפצו בו ואררבה היו חוששים שאל לבקשת מפניה' ירדפו מזכרים אחריהם' ובדבר הזה מתייבש מ' חזל דבר נא בבקשה ממך אמן ל' בבקשה מהם וישאלו וכו' . טקשה להלוס מה בקשה צריך ליקח כסף זהב . אמנם הוא כמו עקבתתי שהיו חוששים פ' ירדפו אחריהם למיבת כלי כסף וזהב שהשאלו והם היו רוצים להנצל מהעשבוד ולא נתנו לב אל הממוץ ולכא' כאן ולא מרו את דברו ששבח הוא ל' שלח מרו דברו של הקב"ה וישאלו ממזכרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות ומעם העשירו יס' . גם העשירו ממכת הרס כמחז' ולכך סמך למכת החשק הפך את מתייהם לרס ורמו לומר הפך מתייה' לפי שכל היאור מתחלתו עד סופו אפילו מה שאינו בבבול מזכרים גם את הכל הפך לרס . זרואה לרבר הוא וימת את דנתם שאם לא היה רס אלא המים שהיו כנבר מזכרים ומלמעלה מהם וכן למטה מבבולס היו מים אם כן למה מתו הדני' והלא בית מנוס היה להם ביאור למעלה או למטה מבבולס מזכרים ובלכתם עם וימת ולא וימותו בדם שכנבר בבול. מזכרים אלא מתוך שכל מתייה היאור מתחילתן עד סופן היו דם לכך מתה הדנה' וגם סרך ארצם כפרדעים שאלבד פירוש הכפרדעים ביאור טרזו . גם בחררי מלכיהם שהיו ביבשה : ורמו בחררי מלכיהם שהיו מקרסם בחררי מטכבם . אמר ויבא ערוב כמים בכל גבולס מה שהקדים הערוב לכמים עם שהכניס קדמו אפס עם מחז' יר מיני כמים היו עם' ולזה רמו ששלח ערוב של כמים מתייה' הרבה כמו ערוב של החיות . נתן גממיהם ברו וכרי טילקה הרך והקשה היה אם להבות בארצם ויהלך אם ארצה כמו עביארתי בכסף כבחר שהאם היה מלכך העשבי' הרכי ומע' זה כתיב בחטה וכוסמת כי אפילו הנה ודרמו חזל פלאי פלאות עשה הקב"ה שביכולו העשבים הקטנים מהאם . ע' ויזיא' בכסף וזהב הוא מתוך מה שראו ופספסו בימי החשק' ואין בעבטיו כוסל עבם מתי' פושעי יס' בימי החשק באופן שלא נשאר שבת ביום עד אחד כוסל מיראת ה' כי הפושעים מתו והנשארים כולם ישרים ואין בעבטיו כוסל' ויד כל בכור בארצם ראשית לכל אונס . אחזל שאם היו' רווקים באים על אשה היו כל אותם גנים מתי' יצור אמרו אפילו אפטרופוס הבית היה מת וזה דרמו באומרו ראשית לכל אונס כי הוא הפקיד על כל אונס וממנו ה' להם כמדתם וכמעללם השיב להם . זהו שאמר רה"ה יפלט נתיב לאש כי פלס ומאזני משפט להלמור להם כמדתם והכל דרמו עם באותו מזמור אשר עם במזרי' אותותיו ומופתיו בשרה צוען ויהפוך לרס וכו' שהכוונה לומר שהבה עם במזכרים אותותיו בהשגח' כפלאה ואם תרצה לראות המופת שבהשגח' ה' היתה זאת להם ולא במקרה הנה מופתיו של דבר זה הוא שדה צוען שהמכות לא באו אלא בשדי צוען ולא במקום אחר כדכתיב את כל גבולך כפרדעים ולא בגבול בני חם . ויהפוך לרס ואזריה' כרי להכות אלהם שלהם שהיה היאור כדכתיב לי יאורי וכו' ויפקוד העל צבא המרוס תחלה ואחר כך על מלכי הארמ'

הבהמות • ולפי שהיו מונשים את יסראל מתחמט המטה
לכך לקו בחסין שתשמט המטה קטה לו ולפני שהיו מונשים את יס
ואחר מהם ראתו שהתשמט קטה לו ולפני שהיו מונשים את יס
בטרים הכרמים והטדות וישני' עם זמנים באים לבתי' ומחמ'
זה נתמעטו מפריה ורביה לכך לקו האלילות טבירד והזרפים
בארבעה ולפי שהחטיו עיניהם על יסמהרות והיו פורשים
מעשותיהן לכך לקו בחסך ומתסכנה עיניהם מראות ולפי
שבערבו היו באים לבתיהם ויסכבון בין שפתים במקום חסך
גם הם לקו בחסך ועל שהיו יסנים עם קרקע מתוך העוני
לכך הביאו עליהם החסך כרי יסראל כל המאומנות ומעם
העשירו יס' כמחול ואפשר שגרמזו הטעמים שנתנו חזל למכת
החסך אחד מפני פושעי יס שהיו להם פטרונים ולא היו רוצים
לזאת והרבה לה' בימי החסך כרי שלא יראו המצריי' במיתתם
ויאמרו כעם טעשה בנו עשה בים' • ועוד כרי שיחפצו כל מה
שבתוך התיבות ויתקיים ואחרי כן יבאו ברכום גדול • וכל
לרמזו אליו הטעמים במע' אינן מבלה פשוטות מני חסך ויוכ'
לאחר כלמות משביל לגוים וכו' מסיר לב ראשי וכו' ומעטם חסך
ולא אור וכו' הן כל ראתה עיני וכו' • ירכה מגלה עצה העומק'
שאמר הבה לאברהם כי גרי יהיה זרעך ואחרי כן יבאו ברכום
גדול עד שדרשו חזל וישלחו. מעמק חבורן וגילה הקדוש
ברוך הוא מפני משרים מחמת החסך שבא על המצרים והיו
כנכסים יס' ומחפשים כל אשר אתם כדי שיבאו ברכום גדול •
ועוד היה חסך אחר ג ימים בתר דיער קבל ליליא ויוכ' לאור
בשפת דריחת האור בא עליהם כלמות כרי שיקברו פושעי יס'
ולא יראו אותם המצריים ולזה קראה החסך הזה כלמות לרמז
סיהיה כל וכיסוי על מות לאותם בני ארם מפושעי יס' שמתו
באותם ג' ימים • והנה ביאר דרך כלל למה באו ימי החסך
ג' ימים ושלשת ימים וחזר ופרט כל דבר מהם ואמר משביל
לגוים על ענין החסך הראשון שמתו בו פושעי יס' לפי שראו
בהצלחת פטרוניהם המצריים כי הבה המנה והכליה לגוים
ההם כדי לאברם נשטח לגוים מעטח מכונה והשקט ויכחם
באותה הצלחה להאבירם אחר כך והבה מסיר לב ראשי עם
הארץ שהיו נאדקים בפטרונים ההם ומתו בג' ימי החסך
ויתעם בתוהו שנאברו בתוהו לא דרך שלא יבאו לדרך עם
בני יס' בבאתם ממצרים • ואמר ומעטם חסך ולא אור על ג'
ימי חסך האחרונים שהיה חוסך מתמשי כרי שלא ירגשו
המצריים באים יהודי הנכנס בבתיהם לחפץ ולמעטם והיה
כחין כותל מפסיק ביניהם באופן שהיה היהודי נכנס כרכונו
ואין הכלים ומעטם המצרי' בחסך ילא אור על בני יס' ה' היה
אור במועבותם של המצריים ככר דלוק והמצריים לא ראו
אור ויתעם כשכר באופן שהן כל ראתה עיני כל מה שהיה
למצריים בתוך התיבות והמגדלים ראתה עיני ואחר כך
שאלו מהם לאותם החפצים ולא היו יכולים לכפור ולומר שאי'
בירם בי הבינו ודקדקו בכל מה שהיה בידם וישאלום •
ולדבר הזה רמז ההפך במע' ויפר את עמו מאר ויעצממו
מצריי' הפך לבס וכו' שלא חסך וכו' • ירכה שהקבה הפרה
והרבה לים מאר ויעצממו • כל עם פירוש ויעצמו במאר מאר
שהוא כפול • ואמנם רמז מבני יס' פרו ורבו ברוב בנים והם
כריכין ממון לפרנס כפי ריבוי הבנים כן כריך ריבוי הפיזור
לז' ויעצמו במאר שהוא הממון שנקרא מאר כדכתיב וצכל
מאריך שהוא ממוןך גם בממון פכמו מאר וז'ם כאן ויעצממו
ברוב ממון ועושר עצום מצרת שלקחו את ממונם כמו שבבא'
בעה • וכיון שראו פרעה ומצרים שהיו יס' עצומים בממון
ויאמר הנה עם בני יס' רב ברוב עם וגם עצום בממון הבה
נתחכמ' וישימו עליו שרי חקים למען עצמונו מענין עניות כי

ונחללים מהם המקוואות שכולו בהם המים בעת רביית האור
 שכוללים מחצית המים לכמה מקוואות גם הם נהפכו לרס על
 מלא היו מחציתם לבנות יס' לטבול במקוואות מרס נידותן וגם
 פס' נחללים כל יס' ויס' לי לרמות כאן רשמים זל' שהיו
 יס' ומרס שותין מקערה אחד וזה שותה מים זה שותה רס
 ולא מצינו כד אסמכתא לדרסה זו וכל סמכתא כאן באומרת
 כל יס' שותין טאם רובה לומר מהמים לא היו יכולים לסתותם
 ה'לל ונחללים כל יס' שותין מאי כל יס' שותין אלא על ב' מיני בני
 אדם הכתוב מרבר יהודי ומרס שניהם יחד כל יס' שותין שמה
 כל' מים אלא הא' לבדו היה שותה מים והא' לא היה שותה לפי
 שהיתה לו רס' וס' כל יס' שותין ב' בני אדם כא' לא ישתה הא' ולא
 הב' חו' ודאי הסמכתא נפלאה כי מאת ה' היתה המכה ולא דרך
 טבע ומקרה כיון שלא ישתין 'הב' רק הא' לבדו היה שותה
 מים' אמר עוד יס' טאם בהם ערוב ואכל' ונפרדע ותשחיתם
 וס' נדקדק שהרי הנפרדע היתה ראשונה ולמה הזכיר הערוב
 תחילה ו'ל' מסמך הערוב והקדמו' לנפרדע לומר' שהיה קשה
 עליהם הערוב טאכל את בניהם קושי כפול להמת' שלא היו
 ראויים עוד להוליד בנים וזולתם כי נפרדע ותשחיתם קסירה
 אותם ועוד נראה פליהות מהנפרדע היה כולל בגבול מצרי'
 בין בארץ גושן אשר סם בני יס' ובין בשאר הארצות לטעון
 שמה לא היתה בהסגמה כיון שגם עליהם על בני יס' באו
 הנפרדעים לכך בא והקדים מכת הערוב תחילה לומר' שהם
 שהערוב טאכל בא בגבול בני יס' רק במצרים ואעפ' שהיו סם
 מצרי יס' שהיו לוקחים לבני המצריים לטמיל אותם כשהיו
 נרצוב החיות באים עליהם לא היה אוכל רק למצריים אבל
 לא לבני יס' יס' יס' טאכל בהם ערוב בס' דייקא ויטאכלם אס' כן גם
 הנפרדע טהיה בגבול בני יס' לא היה מוקד' כי דקא למצרי'
 היה הנפרדע תשחיתם בקול גדול או שהיו נכנסים בגופם
 או שהיה מרסם כדכתיב ותשחיתם מלשון משחתם בהם
 אבל לבני יס' לא היו מוקדים הנפרדעים כלום ומה הטעם
 סמך למכת הנפרדעים מכת הארבה והקדמה כאן למכת
 הברד לפי שבשתי המכות האלו מהם נפרדע וארבה קהיב
 בכל גבול' סנכנסו בכל גבול מצרי' אשילו במקום שבני יס'
 מעבדי מה שאין כן בברד כי בארץ גושן אשר סם בני יס' לא
 היה ברד ועכ' הפלא ה' לעשות כי דקא ביתן לחסיל יבולס
 סל מצרים ולא נידוקו בני יס' ובה אנו מבאר משה ואכל
 את כל העץ הזומ' נכס מהרי חין בין מכת הברד למכת
 הארבה חלה חורס אחד לו יותר לפי שמעט המצרי' בכל י'
 המכות היו יב' חורס וסיון שבמכת הברד כתיב ואת כל עץ
 הסדה עבר חין הוא אומר בארבה ואכל את כל העץ הזומת
 לסס הן חמת טברדעים יל' שהוא אומר על החטה והכוסמת
 שלא נזכו אבל מה נאח' ומה נדבר על העץ סכבר הרב בברד
 גפנס ופקומות בהנמל' אחר' ל' שהמצרי' שמו לים זורעי חט'
 ומעור' וכו' וטעי אילנו' במקומ' בארץ גושן וכן דייקי רברי חול'
 ארבה למה הביא עליה מפני ששמו את יס' זורעי כו' ועל הסת'
 הכריתו אותה להיות נטועי זורעי במקומות' במוטכות וסכבא
 הברד וכל עץ הסדה עבר לא היה בארץ גושן כי לא היה סם
 ברד ולכך עכשו במכת הארבה סכתיב בו ארבה בגבול' ו
 גושן בגבול' סל פרעה הית' לכך אחר ואכל את יתר הפליט'
 וכל העץ הזומת שלא לקו בברד פתה ילקו בארבה וסגר
 לברד בעיר' וכו' וזה מה שהתרה בה שלא העז את מקנך וכו' וזהו
 להסג' בהמת' בשביל הברד' גם אחז' שאחריו הרועי כסגרה
 הברד נחוקק ללאץ והבקר נכנסים מהרה לבתי' והקפה עשה
 כמת כותל לפני' ולא יכלו לעבור וזהו וסגר לברד בעירם
 קעשה כמת' מסגרת בפני הבהמות ולא יכלו עבו' מפני הברד

וזהו המצרי שזמט הבהמה להסכים בצורה לאוכלה והיה בא
 העוף כדכתיב ובני רס'ק יגביהו פק' והיה כטול' וזהו ומקמה'
 לרספי' ואני מפרס לרספי' מלשון רספי' אס' שבמכת הברד היו
 ברד ואס' פתוכי' סנאמר ותהלך אס' ארבה והיתה הרס'ק על
 אס' אוכלת מקניהם יס'לח בהם חרות אס' כו' יס' לרקד במזמו
 זה שלא הזכירו רק ז' מכו' רס' נפרדע ערוב ארבה ברד רבר
 בפסוק וחית' לברד הסגר ויך כל בכור וכו' אבל הג' האחרות
 מהם כנים ושחין וסחך לא הזכירו וכלער עס מה סכתבו
 הגהות מיימוניות בה' חמץ ומכה פל' טאלו הג' מכות לא באו
 בהתראה להיות סכתוב במדרס טעלשתם היו מעורב' זו עס
 זו סבא השחין היה בו חסך וכנים אלא שהסחין עיקר גם
 כסבא החסך היו בו סחין וכנים אלא שהחסך עיקר גם במכת
 הכנים היו חסך וסחין אלא שהכני עיקר והנה באותיותיהם
 משולבות זו בזו שהרי אס' תקח האות סל חית מחסך ואות
 ראשונה סל סחין ואות ראשונה סל כנים הם אותיות חסך
 והאותיות' סניות טבהם הם ס' מחסך וחית מחסין וכן מכנים
 הם סחין והאותיות' אחרונות מהם כ' מחסך וכן מחסין ומ'ס
 מכנס הם כנס הרי טעלשתן פתיכות ומעורבות זו עס זו לכך
 אני אומר שרמס הכתוב טלשת יחד בפסוק יס'לח בהם עברה
 חסם וכרה מהם אלו הג' מכות שכול' היו טעלחת מלאכי רעים
 שלא היתה אחת מהם לברה אלא בכל אחד היו טעלח' מלאכי
 רעים טעלשתן יס'לפסר לומר טעברה היא מכת החסך טסן
 כתיב יוס' עברה הו' יהוא יוס' חסך וועס הוא השחין כי הוא
 נועס ברד יסב נכרה היא מכת הכנים שהיתה צרה בגופו סל
 ארס מלי' מיני כנים וקטון טבהם כביצת תרנגולת והגדול
 כביצת חזז והכל היה במדה ובמשקל כי יעלס כתיב פלס
 ומחזי משפט לה' אפילו ביום אס' לא מרד להם יס'לח מרד
 מרתם לא חסך חמות נפסס מלמד שהיה הדבר מממשם בכל
 קסה ומכה וכי חמח כיון טסן למה הזכיר מכת הדבר בחיזין
 האכיות לו' וחיתם לברד הסגר שמכת הדבר באה בחיזין על
 הבהמות ויך כל בגור סל שאר ארצות' היו בארצ' סל המצריים
 ראשית' ואני לרמות טאס בא מצרי' על יס'ים היו כול' נחשבי'
 לבכורות להיות' ראשית' אונס וססם וכל זה היה בפלס ומחזי
 משפט לה' כי יעלס כתיב להפ' ועוד דקדקתי למה הזכירו
 לעשות כי במכת הארבה ובמכת הנפרדעי' טעבטיהם כתיב
 גבול' טמסס עסו סלו המצרי' עס בני כוס חסם שהיו אומרים
 עכ' גבולינו וכאשר משפט' לארץ דקדק למדו יוס' טבל סכל
 אחר הכיר את סלו וקסה שהרי ה'ל' מסמך ו'ל' כפי פניות
 דעת' שבמכת הנפרדעי' לא יכלו המצרי' לומר עוד לנו חלק
 מכאן ולהלאה שהרי אס' באמת היה גבולס היו נכנסים סם
 הנפרדעים אבל עדין יס' לבני כוס לומר גבולינו הוא לפני'
 חצפי' שהיו סם נפרדעים אפסר טנשתלחו חוץ מהגבול כי
 היא חסה טשתלחת לכך בארבה טאכלו הזרעים וכל המקום
 סנאכלו הזרעי' הוא מל' המצרי' והמקום סל' טאכלו אינו טלהס'
 ובה יס' הוראה גדולה על גבול כוס וגבול מצרי' ועכשו אבא
 לביאור הכתיבים בפרסה יס' ואמר משה לכו עברו את הרק
 צאנכס ובקרכס יוצגגס טפכס ילך עמכס יוס' לרקדק
 דק'ל דאכין ורקין מיפוט' הם וגמין ריבוי' ואס' כן מאי קיעט
 רק צאנכס ומה ריבה גם טפכס ועק' מ'ס משה גם אתה
 תתן בידיו מהו גם אתה טאס רצה לומר לא מעביד מקנינו
 סילך עמנו אלא גם אתה תתן בידיו זכחים אס' כן מה חזר
 לומר וגם מקנינו ילך עמנו ועוד לתת טעם לפרעה שאמר
 למשה כי בים ראיתך פני תמות כי מה חזן לברד כך ולא
 נכזה בחמין לכל האותות הגדולות אשר ראוי' כי אס'ם כל'
 שאמר פרעה למשה הלא אמרתי אליך סילכו הגביר' ולא הטף

דרוש א לפרשת בא

לומר פסוק זה אחר ג' מכות * ועף רלאו סיפיה רישיה מקוואם
הוא חומר פעם אחר ובאחר כך אחר אף כך פרעה ה' פעמי'
לא השגיח על דבריו ואינו ענין זה לזה * ועף שבכרונ זה לא
היו ב' פעמים וגם לא היו הפעמי' כבר עברו פעמי' ובפע'
הח' כתיב אני הכבדתי * ועור לרקדק מקורס אחר אם אינו
חוזר בו מכל לבו מן התשובה ואחר כך אחר הריני מוסיף
לך טומאה כו ועף מש' הוי כי אני הכבדתי את לבו * ועור
מאחר שפירש פסוק כי אני הכבדתי מה חזר וטל מהו כי אני
הכבדתי * ועף להבין מש' מה הכבד הזה שהיא מתבטלת
שניה וארסטי' כנכם לתוסה איך הוא מתייחס משל זה למשל
שאמר כך פרעה ולמה חזר לומר הוי כי אני הכבדתי

וגלעף * טרצה הבה להאריך אפועס פרעה פעמים ג' ובזה
אבאר טעם שלא התרה במכת הכנים ולא במכת
השחין * הן אמת שגם במכת השחין לא היתה התראה אבל
הטעם מבואר מתוך דברי חז"ל שפי' טעם השחין מפני שטעני
יש מיתותיו ולא ירגישו בס' המכרי' וגם מפני שיחשבו ישראל
בתיבה של מכרי' לקיי' הבטחת ואחרי כן יבאו ברכוש גורל
ולכך לא התרה בו לפי שאפסי' מירצה לשלם ערין בהכרת
ישלח חסך ויחשיך אבל בשתי מכות האלו כריך לתת טעם וכל
שהבה שלח עי' משה ואהרן ג' אותות המטה אשר הסך לנחם
ומופת הדם והצפרדעי' וכיון שער הא' לא עב' אל ה' הביא עלינו
הכנים בלי התראה כי ראוי היא ללקות בלי התראה ובחמל'
ה' על פרעה היסך בזכותו אולי לא יחשוב מופת של תנין כיון
שלא היה מכה וכיון שכן רל מהכ' מופת התנין ג' מכת הדם
והצפרדעי' שכוין טעמו גם כן חרטומי מכרים בלטיהם איך
לחשוב לו ה' מכת אלא מאותה שהתחיל לדעת כבוד ה' שהיה
מכת הכנים שאמרו חרטומים אכבע אלהים הוא וכפי זה
מכת הכנים והערום והרבר הם ג' מכות שידעו כי מה הם ולא
שבו ער הנעל לבם מהתשובה והביא עליה מכת השחין בלי
התראה כי לא רצה הבה שיחזרו בתשובה כיון שבאו עליהם
ג' מכות שהרגישו בס' כי מאת ה' היתה להם וזם במכת השחין
ויחזק האת לב פרעה כי חזקם הבה שלא ישובו בתשובה ולכך
לא התרה בס' במכת השחין ואף גם זאת אם יאמר פרע' הנה
הב' מכות ראשונות אינן מהמנין לפי טעמו גם חרטומים
בהם ובמכת הכנים לא היתה התראה כי מעצמה באה אותה
מכה נשאר מנין המכות שהיו בהתרא' לאחר שידע כי אכבע
אלהים הם מכת הערום והרבר והדבר לפי שהשחין לא היתה
בהתראה והם הם ה' פעמים שהקנה מתרה באדם דייקא
שהיה בהתראות לאפוקי הכנים והחשך שלא היו בהתראה וגם
היכור וידעו שבאו מאת ה' לאפוקי דם וצפרד' טעמו חרטומי'
בלטיהם וכיון שכל מיני הצדרי' אשר נזרר במכת הברד
נשלמו ג' התראות מאת ה' אז אחר למטה בא ג' פרע' כי מעתה
אני מוסיף על טומאתי שאפי' שהתחיל להכיר ולומר ה' הצדיק
דמיונו ככבר שאחר בשלנו ערין ארסטי' כנכם בו וערין הוא
קשה כך פרעה הכבדתי את לבו לאחר שהתחיל להתבטל
ולומר ה' הצדיק ערין בקשיותו הוא * וזם חז"ל קורס שהקנה
מתרה בו באדם ג' פעמים יוהם כך מפרשים הדרך שכתבתי
כי רס וכפרדע אינם מהמנין לפי שלא ידעו ערין כי אכבע
אלהים הם וכנים ושחין אינן בהם התראה נשאר ערום דבר
וברר שהתרה בהם הבה כי כבר הורו ואמרו אכבע אלהי' ה' הוא
ומ' אחר כך כך פרעה כיון ששיגר אצלו ה' פעמים הא' והא'
איתנה והכל דבר אחר הוא כי בחשבון ההתראות שהתרה
היו הפעמי' רס צפרדע ערום דבר ברר והב' מכת אחריו כפי'
ושחין לא שיגר הבה להתרות בו * ונתבאר בזה המאמ' באה
היטב * ויע' לדרוש מ' רבי יוחנן מכאן פתחון פה למינים
שהוא

סדרך הנשים לזכוחו לא הטף' והטבת לי בבנימי ובבנותימי
כלך כי חב' ה' לנו ודרך האנשים לטמוח בחנם עם טפם וכל
אשר להם עתה חל' כיון שכונתם היא לחוב' אם כן ילכו עמכם
טפכם רק באכזב וזקרב יוצב כיון שאיכס' הולכי' להקריב קרבן
מה לכם בבהמותי' גם מטעם אחר ראוי לכם שהבהמות יוצבו
פה לפי שטפכם ילך עמכם וזריכין אתם להיות מטפלין בטף
לנהל אותם ואם אתם הולכים בבהמות לא תוכלו לנהל
הבהמות והטף יחד * ויאמר משה גם אתה תתן בידיו אתה
חושב שאין אנו הולכי' להקריב כי אם לחוב' לא מבעי' שאנחנו
נקריב קרבנותינו אלא גם אתה תתן בידיו זבחים ועולות
ועשינו לה' אלהינו * עוד אפשר שאמר פרעה הלא במכת
הערום שאמרתי לכם לכו זכחו אלהיכם בארץ אמרתם לא
נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלהינו אם איכסם
רוכים לזכוח מהמקנה שהם תועבת מצרי' וכיון שכן יוצב *

ואמר רק באכסם למעט האנש' שהוא תועבת מצרי' שמשחיתו'
למלה שלפחות האנש' יוצב ואל' משה גם אתה וכו' לא מבעי'
שנזבח תועבת מצרים ולא נחוש אלא גם אתה שאתה עוברו
תתן בידיו זבחים ועולות ועשינו לה' אלהינו * ועל בחינת
המיעוט שאמרת רק באכסם רהיינו למעט שלא ילכו כל האנש'
גם מקיניו ילך עמנו ולא תפאר פרעה * ובמדרש אחר לא
תהא סבור שאנחנו נזבח משלנו כלום אלא גם אתה תתן
בידיו זבחים וכו' וכוונת לפרש לא מבעי' שאתה תתן זבחי'
להקריב עליך לא גם אתה תתן בידיו זבחים לזכוח עלינו
כי לא נזבח משלנו כלום וזם פרעה גם באכס' גם בקרב קחו
כאשר דברתם רהיינו להקריב עלינו וברכתם גם אותי וכיון
שאמר לו משה כדברים האלה שהוא בפניו יתן לו הזבחים
לזכוח מאלוהי אשר הוא עוברו אז אמר לו לך מעלי השמר לך
כמהירו לטובתו שלא ימות על שזלזל באלוהו וזם כי ביום
ראותך פני תמות מהאלוה שלי ויאמר משה כן דבר לא חוסף
עוד * וזם פניך כלומר איני חושב במה שאמרת כי ביו' ראותך
כפי תמות כי הן זאת לא צדקת אעפ' כי כל האלוהות שלך
יאברו אבל במה שאמרת שלא חוסף עוד ראות פניך כן דבר
ובפעטו רבית שלא חוסף עוד ראות פניך והבה מקים דבר
עברו נגלה אליו בפלטרין של פרעה להתרות בו מכת בסורו'
הנשאת כי לא חוסף עוד עבוד בגבולו להתרוח בו * ויאמר
ה' אל משה עוד נגע אח' אביא על פרעה אחר כך ישלח אתכם
מזה ובעת השילוח כשלחו תהיה כלה במצרים באופן שגרם
ג' רג' אתכם מזק' במהירות ונחיצה רבה * דבר נא באזני
העם אמור להם בבקשה שאפסי' שהיו טרודי' בהליכת' מהרה
מ' יתעכבו מעט ער שיטלנו אים מרעהו וכו' כי תאמר כיון
שכולם הם טרודים במתייהם המוטלים לפניהם איך יתנו לב
להשחילם באותה טעה לא כשלחו כלה גרם יגרם כו' שמתוך
ראותם כלה אשר הוא עושה במצרים ורוכים לגרם מפל'
פניה לא יפילו מרבריה ארצה ויתרבו ברכון נפסם להשחילם
כדי שלא יכלו בבהלה וכן היה ויתן ה' את חן העם בעיני
מצרי' שלא היו דבריה' על המצרי' למשא וגם האים משה גורל
בעיני מצרי' שהאיינו בדברו שאמר שכלה הוא עושה ולכך
השחילום * והניי בא לביאור המאמר שהצעת * ובס' בסף
נבחר כתבתי ביאורו ע' * ועתה הוסיפתי וחרשתי בו ביאור
כסוד ומחורט * ויש לרקדק למה דרש רבי יוחנן שיש
פתחון פה למינים מפסוק כי אני הכבדתי את לבו ולא רייע
כן מפסוק ואני חקשתי את לב פרעה ועף מש' רל יסתם פיהם
של מיני לא הבה מתרה באדם ג' פעמים ואם אינו חוזר בו
נועל לבו מהתשובה שהרי מנינו פסוק זה שאמר כי אני
הכבדתי את לבו כתיב לאחרי מכות * וכפי דבריו היה ראוי

מהוא על מעבר המטר ופרעה לא שאל כי אם הקולות יחרלון
 והברר כו' אבל לא שאל עזירת המטר שמתוך כך חזק את לבו.
 ואל ריש לקיש לא ללצי' הוא יליץ מכיון שלא חזר עד עתה שכל
 הצדדים עברו כבר ג' התראות כמו שכתב' לכן הקטנה ה' את
 לבו. וזהו ביאור הפסוק בא אל פרעה והתרה בו כי הוא
 ראוי לעונש בכל צדי צדדים כי אני הכבדתי את לבו למען
 סיתי אותתי לה שהם אותיו' השם הגדול יהיה חזק בקרב
 כי מ' הצדדיק היה מהטפה ולחץ. ויש לי לרמוז כי שם
 ההוייה של יוד הא' הם יאותיו' כיצד יוד הא' ולפי שהוא
 כפר ואמר לא ירעתי את ה' לכן באו עליו מכות כנגד ה'
 אותיות השם הגדול וז' למען סיתי אותותי אלה כלומר מכן
 אותותי שהם יאסית אני ימכות בפרעה ומצרים ואחרי כן
 יסלח אתכם. עוד אפשר שאמר רבי יוחנן מכאן
 פתחון פה למי ולא מפסוק ויחזק ה' את לב פרעה האמר
 במכת הטחין לפי ששם יס להטיב מכיון שה' פתח חזק הוא
 את לבו לאחר מכאן חזק הקב"ה את לבו על רוב חטאתו
 אבל כאן במכת הברר כתוב ויחזק לב פרעה דמשמע הוא
 מעצמו החזיק לבו ופסוק ליה כי אני הכבדתי את לבו ומעתה
 יס פתחון פה למי לקרוא תגר ולומר מכאן מודע' רבא לכל
 המכות הראשונות שכתוב בהם ויחזק לב פרעה שאינו מחמת
 עצמו כי אם החזק את לבו שהרי כאן כתי' ויחזק לב פרעה
 ושם נאמר אני הכבדתי את לבו וזה הוכיח על ה' מכות
 הראשונות שכתוב בהם ויחזק לב פרעה שהקב"ה הכביר את
 לבו. ואין לדרקק במה שכתוב ויחזק לב פרעה ולא כתיב
 ויחזק ה' לב פרעה כי מלת ה' היתה לחזק לבו ועל הדבר הזה
 יפתחו פיהם המיני' לומר על מה עשה ה' ככה להענישם כיון
 שהוא חזק את לב פרעה אף על פי שכתוב במקרא ויחזק לב
 פרעה ועל האמת אין בדבריהם ממד דהיכא דגלי קרא אני
 הכבדתי גלי והיכא דלא גלי לא גלי אבל ממפתחון פה איכא
 ואל' יסתם פיהם של מיני' מכיון שהתרה בו כמה פעמי' ולא
 הסגיו לכן גם במקום שנאמר ויחזק לב פרעה כתוב אני
 הכבדתי את לבו שהוסיף לו טומאה על טומאתו וזה כנגד
 הזה שאינו מקבל ביטול גם עתה הוא החזיק את לבו על
 שמוע המטר גם כן והקב"ה הוסיף לו עיפוס וטומאה על
 טומאתו ולכן כתיב הכבדתי מלשון כבד ולא כתיב חזקתי.
 ונכנינו למירץ כי משפטי ה' אמת צדקו ויחריו כולם ככוכים
 וישרים למזל רעת.

דערנעבן

מבילתא

מבילתא וחיית לכת למשמרת עדיוס יוד חית ד' בחית בן חרש ואמר מפני מה הקדים לקחתו של פסת קודם לשחטתו ד' ומס הרי חנה ואמר ואעבור עליך ואראך וזנה עתך דורים חניע רשבעה שושבע תקדוש ברוך הוא לאברהם לנאול ארת בניו ולא חיו בידם מצות שיעסקו בהם סדים נכבדו ושעך צמת ואת ערום וערת מן חסמות נתיק לחם חלה ב' מצות מצות פסת ומצות מלה שאמר ואומר לך בדמך חיי ואומר לך בדמך חיי ואמר גם את כדם בריחך שלחתי אסיריך מבור מלמד שאין נוטליק סכר הלא על חבשעת רכי אליעזר ואמר בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם ולא היה בנייתם לשון חרע כו' וחיו נדורים מן הערה ולמה תקדים לקחתו של פסת לשחטתו לפי שחיו

מהירות

מהיות גאולת מצרים סימן לגאולה האחרונה כדכתיב
כימי צאתך מארץ מצרים אראננו נפלאות וכו'
עכ' נצטוונו להרבות בסיפור יציאת מצרים כל ימי חיננו כי
ממנו נקח אמונה שלימה לגאולתנו והגלות אשר והנמנה
הזה ואם יתמהמה נחכה לו כי כן הבטחנו אז כי בעתה
אחיסנה זכו אחיטל לא זכו בעתה כמו שהיה הרב' הזה בעצמו
ביציאת מצרים שגור הקדוש ברוך הוא ואמר כי גר יהיה
זרעך וכו' ועבדום ועמו אותם ת'טנה וכתוב דודר ד'יטובו הנה
ואחלל זכו ודור ד'יטובו הנה דהיינו אברה' יצחק ויעקב ודור
ד'הם בני יעקב יטובו הנה לא זכו ועבדום ועמו אותם ת'טנה
וכל שבין זכו ולא זכו נתקיי' דודר ד'אמ' אם זכו היה החשבון
על הדור' מאברה' באופן סיהיו בני יעקב דור ד'עכסמו שלא
זכו נתקיימה גזירת ת'טנה ודור ד' נחשב להם מיום שנכנסו
במצרי' דהיינו דור אחד יהודה סירד מצימה עם אביו ופרץ
וחרצו הר' ג'וריות ודור ד'הוא כלב בן חצרון. שהיה מבאי
הארץ. ובהז' נתבאר מחלל במדרש רבה סדר בא ויהי מקץ
תל' טנה משעה שנאזרה הגזירה בין הבתרים שזולת הביאור
הכתוב אצלי במדרש הזה בס' ספך נבחר. עוד כל סדרקון
מ'טויהי מקץ לסון דרה שנעצר היה שלא נתקיימה גזירת
דור ד' מאברה' כי אם תל' טנה חזמן הגזירה. וחשבון דור ד'
נחשב מיהודה וילך וז'ס חלל קול דודי הנה זה בא מרלב על
הקיצין והדילוג הוא נחשב ת'טנה חזמן אברהם ולא חזמן
ירידתם למצרים וכן' מצינו שהגאולות הם שבות בבחינת
החדש על הגאולה כי בתימן נבאלו וביסין פעידים לינאל גם
במצרים נבאלו בזכות התורה שאלמר בהוציף את העם
ממצרים תעבדון את האלהים' ובגאולה האחרונה כתוב זכרו
תורת משה הנה אכסי מלח לבס את אליה הנבוא כולזה רמז
דעה' במזמור שאלמר יאמרו גאולי ה' אשר גאלס וכו' ומארכות
קבצם וכו' ויתבאר עם מחלל בילקוט שאלמר יאמרו גאולי ה'
ז'טה למעני למעני אעשה מהו למעני למעני ב' פעמים אלא
למעני בגאולת מצרים ולמעני בגאולת ארצו וכו' והכוונה
לפי דעתי שרורטים דלל כך בפסוק שבגאולה שנגאלו ממצרים
וגם בגאולה פעידה שלא נבאלו בזכותם כי אם גאלס הנה
למען שמו כמו שנאלמר ויועס ה' ביום ההוא את יס'מיד מצרים
ורמסו כביכול ויועס ה' הוסיפה לו ימינו. גם בגאול' העתידה
כתיב יס'נועס בה'תשועת עולמי וז'ס כאן יאמרו גאולי ה' שלא
נבאלו בזכות עצמם אלא בעבור כבוד עם ה' בין בגאולה
שעברה אשר גאלס מיד בר דהיינו גאולת מצרי' ובין בגאולה
העתידה שים בה קיבוץ גלויות ומארכות קבצם ממזרח
וממערב מצפון ומים בכל אחד משתייהן יאמרו מהם גאולי
ה' כרכתיב למעני למעני אעשה דהיינו בעבור עם ה' ולא מצד
עצמם. ועכסמו נבוא לבאר קצת פסוקי' במזמור הנדור לה' כי
טוב. הכוונה כי טוב להודות לה' ולא יהיה האדם כופר
בטובתו של חבירו כי בזה הוא גורם סיהיה לעולם חסדו על
הבה' פרושה עליו ולא יפסק ממנו חוט החסד לא כן בהיותו
כפוי טובה שלא ימסך לו לעולם חסד ה' - עוד ירצה הנדור לה'
כי טוב וכל מאי דעבדי ממצי' הוא לטוב לפי שנלעזל הוא חסדו
הוא בעלם מבני האדם והוא עושה נפלאות גדולות לבדו אפי'
אין בכל הנס מקיר בתימן ואם כן ראוי תמיד לטוב לה' אפילו
שאין אנו רואין הנס בחוש העין והם גאולי ה' כי לא הכירו
בגמים כי אם הגואל יתברך לבדו ראוי להם מיעריכו בעצמ'
כאילו גאלס הק'בה מיר בר ובאין ביד הכר והנה גאלס מידו

דרוש ב לפרשת בא

שהיו יושבי חסד וכלמות בללות ואסירי עמי בעיני ברזל מלא
היה בידם מה לאכול כמחול שהיה הבה מוזמן לנשי הכספות
בכריהם מחצה דמים והיו שופות לבעליהם לאכול הרי זו
הודאה על תכלית עניותם ורלותם ומלבד שהיו אסירי עמי היו
גם כן בכבלי ברזל וכך למה מפני שהמרו אחרי אל רהימו
ברית המילה שביטלו כמו שרשנו על בה ברזל כי ביום זרים
ילדו עתה יאכלם חדש והיינו מלך חדש וזה רמז כאן כי המרו
אחרי אל על המילה שניתנה בלשון אמירה ויאמר ה' אל אברהם
התהלך לפני וכו' וכו' שרשנו ז' על פסוק אכני על אמרתך
שאמר דוד על המילה שראה פצחו בבית המרחץ והיה ערו
בלא מצוה והסתכל במילה אמה עץ אכני על אמרתך ופי'
רש' ז' שפירמה על המצוה שניתנה בלשון אמירה והיא המילה
נחם כאן כי המרו אחרי אל ועצת עליהם נאבו • עוד ירצה
אחרי אל לרמות על שערבו עץ עצווי אכני ולא יהיה לך
המזהירים על עץ הם לברם היו אמרו אל כי אכני ולא יהיה
מפי הגבורה שמענו • ועצת עליהם נאבו יתבאר עם מחול
על וישלחו מעמך חבריו שלחו מאותה עצה עמוקה של אותו
חבר הנאה • ויש לרקוק מהו עצה זו שנתעץ הקבה עם
אברהם • אמנם לעד יתבאר עם מ' חול שהדאחו הקבה
לאברהם ניהגם ומלכות אמר לו ברור במה ירדו בבין • ויש
אומרים שאברהם בירד המלכות • ויש מחול אמרו שלא היה
אברהם יודע מה שיברר עד שאמר לו הבה קטע הדא מניטא
ובר המלכו' היינו דכתיב לא כי צורם מכרם וה' הסגרים
הרי מכאן פיעץ הקבה עצות לאברהם שיברר המלכות ונחם
כאן ועצת עליהם נאבו שאילו יס' כסיריו למצרי' היו מקבלים
עליהם עצת ה' מאהבה לקבל השעבוד מאהבה לא היה
מכניעם הבה בעמל אבל עצת עליהם נאבו שלא להשתעבד
מאהבה ולכן ויכנע בעמל לבס כי כשלו רובם ככולם ואין ח'
עומד על דבר אמת • ומ' יפה צעקה • וגדולה תפלה • ויצעקו
אל ה' ברר להם ומצוקותיהם יושעים יוצאים מחסך וכלמות
דהיינו הצלתם מהשעבוד ומוסדותיהם יתקן שהוא אחר עשה
השפטים באהיהם כרכתיב ובכל אלהי מצרים אעשה שפטי •
יורו להחסרו כי שבר דלתות נחשת וברזי ברזל גרע כי
להוציא ממסגר אסיר יש מקום בשבירת הדלת ואף על פי
שיהיה הברזי קיים או לשבר הברזי אף על פי שהדלת תהיה
קיימת וסוף עשה ה' בהם ובאלהיהם שפטים דהיינו ששבר
הדלתות וגם הברזי גרע • אוילום מדרך פשעם אמר
שהחטאים בגפשותם הכקראים אוילום כי אין אדם חוט' אאכ
נכנס בו רוח טעות כל רעתם אשר תבא עליהם להתענות
ביסורין הוא מדרך פשעם ומעונותיהם ועל דבר פשע ופון
הם יתענו ביסורין וחולאים וכיון שהם חולי הנפש ברוב עון
ופשע לכן כל אוכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות כי
בהיותם חולאי הנפש אין הנפש רוצה בכל מיני מאכל ויצעקו
אל ה' ברר להם על חטאתם ושבים בתשובה וע' זה יסלח
דברו וירפאם רפואת הגוף וימלט נפשם משחיתותם דהיינו
חולאי הנפש • עוד ירמזו על יס' כסיריו מצרים שברוב
חטאתם ופשעיהם היו אוילום והתענו ברעב שלא מוקק הבה
למלאת בטנם עד שאלו בפיהם מה נאכל • עוד ירמזו על
המתאוננים שהיו אוילום ורשעים וברוב פשעיהם ועונותיהם
יתענו שאמרו נפשנו יבשה אין כל וכל אוכל תתעב נפשם
שהוא המן שהיה כלול בו כל מין אוכל כי לא חסרים לא דבר
לומר דבר זה אי חסך לאכול והיה מתהפך כך בתוך פיו
ונמצא כל אכל היה כלול במן והם תעבו כל אוכל ואמרו
ונפשנו קצה בלחם הקלוקל ומתוך זה יגיעו עד שערי מות
כרכתיב כי עם קברו אף העם המקאונים ולא הגיפה עליהם
אלא

עוד ירצה ואמרו נאולי ה' שגשג מיד מצרי' ראוי להם להזרות
ולשבת אשר נאכל גם כן מיד צר שהוא עמלק וכן דרשו חז"ל
ואני אסיר עמך וארנן לבקר חסרך כי היית מעבב לי מצרים
ומעמך ביום צר לי זה עמלק • עוד ירצה עם מ' בגמ' מזכירין
יצואת מצרים לזימות המטות דכתיב לא ואמרו עוד חי ה' אשר
העלה כי אס חי' אשר העלה ואשר הביא וכו' אלא שתהא
יצואת מצרים טפלה וקיצוץ גליות עיקר חש' הודו לה' כי טוב
אשר הגדיל חסרו ויאמרו נאולי האשר נאכל מיד צר ממצרי'
ואמרו בזמן קיצוץ גליות אשר קבצם מארצות ממזרח
וממערב וכו' והתחיל לספר גם יצואת מצרים כמשה זכרתי לך
חסד נעורך אהבת כללותך לכתך אחרי במדבר ארץ לא
זרועה • ונחם תעו במדבר לא מקום זרע ותאנה וגם לא היה
עם עיר מושב ולא סירבו מללכת עם כי אס רעבי' גם צמאים
היו כסיריו שלא היה אדם כי אס חררה שהוציאו ממצרים
ועל לא שרעו לומר היכן אתה מוליכנו למות ברעב אלא
נפשם בהם תתעטף והלכו בסבר פנים יפות • עוד ירצה
תעו במדבר לתת טעם למה הסיבם הקדוש ברוך הוא
במדבר ההוא מרבר ישימון ולא הביאם בדרך הקרובה לא'
לז' שהטעם היה מפני שציר מושב לא מצאו אילו הולכים
בדרך הקרובה לא היו מוצאים יישוב ולא שום דבר בא'
כמחול שהאמור' כששתעו שיצאו ישראל ממצרים עמרו וקצו
הנטיעות ונתנו הבתים אחר הקבה מה אני מוליכם למקום
חרב לכן הולכים במדבר מ' שנה כי בעוד הזמן הזה חזרו
לבנות ולנטוע ומצאו יס' הארץ מיושבת ונחם אחר כך וירדכם
בדרך ישרה אף על פי שהיתה עקומה היא נקראת דרך ישרה
מפני התכלית שהיה ללכת אל עיר מושב • ויבקעו אל ה' בצר
להם ירצה כי ביר ישראל היו ב' דברים הא' שתעו במדבר
ולא היו יורעים היכן היו הולכים והאחרת שהיו רעבים גם
צמאים ויצעקו אל ה' והקבה הושיעם וענה אותם בדבר הדרך
שתעו בה וירדכם בדרך ישרה ובענן הרעבון כי השביע נפש
סוקקה ורקק לומר ויצעקו אל ה' בצר להם מפני שלמדונו
חז' שאין מבקשים על ב' דברים כאחת שנאמר ונזמנו
ונבקשה מאלהינו על זאת מכלל דאיכא אחריתי וכתוב כמו
ורחמין למתעב מאלה שמיא על רוא דנח נחם כאן ויצעקו אל
ה' בצר להם על אחת מהב' צרות והנה ברוב רחמיו הפליא
לעשות ומצוקותיהם מהב' צוקות הושיע דהיינו וירדכם בדרך
ישרה וגם השביע נפש סוקקה כ' יעוד ירצה ויצעקו אל ה' בצר
להם כי מצינו שהתפלה היא מעולה קודם הצרה מ' היעמך
סועך לא בצר כי בזה מקבל הבה תפלתו ולא תגיע לו הצר'
ומבטלה קודם שתבא עליו אבל אילו צעקו אל ה' בצר להם
בעוד היותם בצרה ולכן הבה ענה אותם אחר מלקו ונמצאו
בצרה ומצוקותיהם אחר כך יושעים ויורו לה' חסרו אשר
הפליא לפנות אעפ' שבעדך ברולתו יתברך אין שום פלא
אלא הם כקראים נפלאות בערך בני אדם כי השביע נפש
בענין המן השביע נפש סוקקה ונפש רעבה ולא מלא אותם
ממאכל שאינו הגון להיות כי בעת הרעבון אין שום דבר רע
אבל מלא טוב מלא בטנם ממאכל ודב' טוב דהיינו המן שהיו
טועמין בו כל מיני מטעמים טובים • עוד ירצה כי השביע
נפש סוקקה בזמן שהיו מסתפקין בהחרה שהוציאו ממצרי' כי
כאסעורה הספיקה להם אותה החררה והקבה בידך אותם
להשביע נפשם נפש סוקקה מכל מיני מאכל שלא היה בידם
זולת החררה שהוציאו ממצרים ואמר נפש רעבה מלא טוב
הוא כמלאתה החררה ולא היה שום דבר אדם מלא הקדוש
ברוך הוא את נפשם בטוב אחר שבו היו מוצאים כל טוב
שבעולם • ונחם חסך וכלמות • בא ליתן טעם לבלות מצרים

אלה העסקה ותפלה ויכעקו ל' וממזכותיהם יוכיחם יסלח
 דבריו וירפאם - וחתם בסוף המעשה מי חכם ויטמור אלה
 ויתבוננו חסדי ה' לומר שהאיש החכם יבין את ענין האולה
 אשר באלו המזכרים ויטמור כל אלה הנסים והנפלאות אשר
 עשה ה' עמו עם שלא הימו ראויים שמתוך כך יתבוננו חסדי
 ה' אשר יעשה עמו ובאלה העתידה בעה' ואעפ' שלא יהיה
 בידתו מעשים ראויים לאלה כדכתיב בעתה אחיטתה וכו'
 אחיטתה לא וכו' בעתה כמו עשה לאבותינו ולנו שאלל שלא
 בנאנו אלא בזכות אבות עמאמר ואעבור עלך ואחריך והנה
 עתידת דודים אלו האבות מהם דודים של הקבה כגדו וס'
 מדר עכס פרום ועריה מהמנות ונגאלו בעצת אבות
 עדר לחל' מפני ר' ר' בריה בנאנו ישראל שלא מינו שכן ולא
 סיכו ממותם ולא היה ביניהם לשון הרע והיו גרורים
 מן הערוב בן נעול אלו הזכרים וכו' וכל סדרתו אלו הר'
 דברים במעט טפה כופת תפוסה ספתיך וכו' ויש לררום
 ומפני אתי מלבנו כל מהטעם ולבנים קרבה לעבודתו
 וכל אתי מלבנו תבואי לרמוז שאעפ' שהיו ישראל עפ' נוי
 מקרב גורמים הם שהיו מתמזגים במתן הבנות ודאי לה מכה
 שהיו ואו מהבין ונקרא מכה מהממך בבית ועמה פסל
 מכה לחטא לבני יס' ואעפ' כן אתי מלבנו תפוסה סכל אותם
 העניוק פעם ישראל מחלו להם במע' שאמר כמחל דכתי'
 אחר העירה ויכע משה את ישראל הסיוע מחשבו של יס' ומיכין
 וכו' למורה בזכות האבות תפוסה מראש אמנה זה אברהם
 שהיה ראש למלחמים וכתיב ביה והאמין ב' מראש סבור
 וחמתו זה יצחק ויעקב כמחל וכו' ליגאל ממנו חרות
 וכו' ואעפ' שכלותי הוצא לא היה לבו של הקורא בהק' הוא
 עם ישראל כיון שלא היה בידם מעשים עכ' לבבתי אחותי
 כלה על שבתאמי ישראל להאמין בקול ה' ומעמי כי ספקר ה'
 ויאתן העם גם לבבתי בא' מעיך מידוע מהגדלים הם
 עמי העדה ואף על פי שכל הסבבים חטאו ונתלכלכו ב' ב' ב' ב'
 בעצ' מה שבטו של לוי לא חטא שחאמר כי סמרו אחרתך וכו'
 ואם כן לבבתי בא' מעיך על שבט לוי שהוא אחד מעמי
 ערתי יס' וגם באחד ענק מהארוניך כי ישראל בתלבוט בשתי
 ענקי הוד והדר כשקבלו התורה והם נעשה ונשמע ונכסיו
 במצרים אף על פי שלא היה בידם ענק הוד של נעשה לפי
 שהיו עפ' עכ' היה בידם ענק הוד של נשמע שחאמר וישמעו
 כי פקד ה' ויאתן הרי שהיה בידם של שאר שבטים כולם אחד
 ענק מהארוניך שהיה בידם נשמע ומתוך כך מה טוב דודיק
 אחותי כלה שאעפ' שאין בידך מעשים טובים אהבתיך מה
 טובו דודיק מין מהמתפתה ביוני יס' בו מדעת קונו שחאמר
 וירח האת ריח הניחוח והבה נתפתה כב' וכו' באהבתך של
 ויאתר מהפתיו הנממך מהיך לפי שאף על פי שלא היו ביד
 יס' מעשים באותו זמן מה הריח הקבה ריח המנות שעתידים
 לעשות אחר כך ואותו ריח שמתוך מהם המעשים טובים
 שעתידים לעשות היו ערבים לפני הקבה מכל בשמים
 ואפשר סדרתו כאן שלא מינו שכן וריח שמתוך שהוא טוב הם
 מעמ' טוב היה ופה מכל בשמי וכל שלא היה ביניהם לשון הרע
 אחר נופת תפוסה ספתיך כלה כמו הנפ' מעורב בדבם
 פסולת העשוה ואינו נוטף כי אם הדבם כה לא יהיו מדברים
 שום פסולת בלשונם ולא היה נוטף כי אם הדבם מהם דברים
 טובים ומתוקים בלי שום לשון הרע ועל שלא סיכו לשונם אחר
 דבם וחלב תחת לשונך שהוא לשון הקדש - עיר אבמר שאמר
 נופת תפוסה על שלא סיכו שכן כסם שהנפת נוטף דבם
 והטעם והפסולת שחאמר בו כך אף על פי שהיו בידם מעשים
 שאינם הגונים ונתערבו בפסולת המזכרים עכ' היה נוטף

מהם דבם בלא שום פסולת דייקנו ס' ישראל במחמם ולא
 סיכו את שמות כמות הגונים כי בדבורם היו נכרי שהיו דבם
 ולא פסולת כמזכרים - ועל שלא סיכו לשונם אחר דבם וחלב
 תחת לשונך הקדוש - ועל שלא היה ביניהם לשון הרע אחר
 וריח שמתוך לפי שהיה מופקר אללם יב' חדש ענין גאלה
 אמה מסכנתה כלי כסף וכלי זהב וסמלות שהיה יתד חביב
 להם הסמלות מכסף ואף על פי שהיה בידם חכמים שאינם
 טובים והגונים שהיה להם פטרונים מהמזכרים ולא היו
 מבקשים לבאת ועכ' לא גילו מסמלות שלהם למזכרים אפילו
 על ענין הסמלות החביבות וס' וריח שמתוך שהיה כדס
 ריח הסמלות שישאלו מהם ולא גילו אותן ריח היה להם כדס
 לבנו שהיו בית המקדש שאינם מנגלים סורו לאומות
 העולם - ועל שהיו גרורים מהערוב אחר בן נעול וכו'
 ודרשו ל' בן נעול אלו הבתולות שלא ידע בהם בריה
 בן נעול אלו הבתולות סכבר נתגלה מקורן לבניהן
 ונכבדו ועכ' נעלו דלתמיהן שלא לחקק בי אס
 לבניהן ועל הזכרים שהם יצחק המקלח בתוך האל אחר
 מעין חתום אלו הזכרים שלא חטאו בעריות וזכר - והם
 כפי דעת המדרש הזה היו בדישראל ד' דברים טובים שגאלו
 בהם אבל לדעת המדרש בסדר בא משמע שלא בגאלו אלא
 בזכות אבות וזה לשונם במדרש רבה - וסבלתם בידם אחר
 במק' מה ראה להגן עליהם בידם לא לזכור דם מילת אברהם
 ובסתי דמים אלו בגאלו ישראל רס פסח ודס מילה שחאמר
 ואומר לך ברמיק חיי בידם פסח ודס מילה והנעתם אל
 המעקף בזכות אברהם ואל ב' המחות בזכות יצחק ויעקב
 ובסלתם יראה את הדם ולא יתן המעמית - וס' להקדק
 מה זו מילה שגאלו חז' מה ראה להגן עליהם בידם וכי מפני
 מה לא יגן עליהם בידם ובאיה דבר יגן עליהם - ועק' למה
 לא תירץ מהגן עליהם בידם פסח ויעק' שסכס בא בידם מילה
 ויכא בשמים ובסתי דמים נגאל ומה שייכות יס' עם זה שאמר
 והנעתם אל המעקף בזכות אברהם וכו' וכל מהקמה לחז'ל
 כיון שערך הגלות של מזכרים היה מפני שביטלו ישראל המילה
 שחאמר בה בברו כי בידם זרים ילדו לכן יאכלס חרם מלך
 חרם על מזכרים - אס כן יקמה מה ראה להגן עליהם בידם
 כי הדם הוא קטיוור בסביל שביטלו המילה ואין קטיוור
 נעשה קטיוור לז' לזכור דם מילת אברהם לומר שאף על פי
 שביטלו המילה מכל מקום דם בריתו של אברהם עמד להם
 זאת ועוד כי במה סקלקלו תקנו שניטולו קורס כאלת המזכרים
 ברכונם שלא כסברת מי שאמר שמתחת תיאבון הפסח של
 משה נעשה בו רות מעבדל מוי בשמים ובסתי לא נגאל
 אלא בידם פסח אבל דם מילה לא היה מרכונם כי אס עמ
 אותה אגב דם הפסח כאמר ובעל האמר הזה סוכר שסס
 נעשו מכות פסח ברכון כך עשו מכות מילה ברכונם הבמור
 וראים לרברי מ' הכתוב ואומר לך ברמיק חיי ואמר לך
 ברמיק חיי הרי פתי אמירות וב' פעמים ברמיק חיי אחר דם
 פסח ואחר דם מילה וכמו שחאמר במאמר מהנענו בס' ענד
 רקדקו חז'ל רקדקו כתוב וסבלתם בידם אחר בקף ויחד לומר
 והנעתם אל המעקף מן הדם אחר בקף ואחרי הוא ואומה
 וראה את הדם ולא כתיב אחר בקף וכיון שסבתי פעמים
 הזכיר למה עכסיו לא הזכיר בס' אחר בקף - ללך דדס
 שסתי מכות היו דם פסח שאותו הדם היה בקף שסחס הפסח
 והיחמו דם בקף וס' ורא' את הדם ולא כתיב אחר בקף הוא
 מדבר בידם מילתו של אברהם אבינו כי לא היה אותו דם
 בתוך הקף רק ראה וזכר זכות דם המילה של אברהם ורקדקו
 חז'ל כפי זה שסיה הסתוב באן לומר תחילה אל המעקף
 ואחר

דרוש ב לפרשת בא

לאחר כך אל שתי המזוזות וקורס הוא אומר ברבר ה' אל משה ולקחו מן הדם וכתבו על שתי המזוזות ואחר כך על המשקוף ולמה עבד משה מעל הקדוש ברוך הוא * אלא שם מרדכי על נתינת דם הפסח בב' המזוזות והמשקוף וכאן רב רב בזכות המילה הזכיר תחילה המשקוף שהוא אברהם שהיה ראש למולו ואחר כך המזוזות יצחק ויעקב * כמא שלפי שעה עדין לא מולו הגוי עליהם מילת אברהם ובשעת הבאולה גם כן היו בידם ב' דמים דם פסח ודם מילה * וכל דהכי רייקו חזל שכתוב בפסוק מן הדם אשר בקף ב' פעמים ומכא הייתור דרשי מן הדם אשר ימול אברהם באוף הק' שנים כי בן ג' שנים נימול אברהם ורק יק' גם כן שאמר והגעתם אל המשקוף מאי והגעתם רה"ל וכת' על המשקוף כמא למעלה ולקחו מן הדם וכתבו על המשקוף לזה דרשו והגעתם אל הבאולה בשביל זכות המשקוף זה אברהם וגם דמיו להם שנינו להיות נימולו כמו אברהם * עוד אפשר לומר במאמר הכ' כי מ' מה ראה להגן ברם הוא לפי שהפסוק הקורס שאמר וראיתיו את הדם ופסחתי יס לומר מראה הקדוש ברוך הוא המצוה על פסח שהיו עסקים בה וחמל עליהם שלא יהיה בהם למשחית כי אם בבייתם על המצויים ועכשיו רצה הקב"ה לזכות את ישראל שאעפ"י שבאו המצויים ונתנו בניהם בבית היהודים עשה הקב"ה חסד שלא נתן המשחית לבא אל בית היהודי לנגוף את המצוי היושב שם לפי שאין מבחין המשחית בין דרין לרשע ועב' בכבודו לנגוף את המצוי בבית ישראל כי בזה היה הכבוד של ישראל ביכול ועל הגנה זו שהגין הקב"ה על ישראל שבער לכבודו לנגוף את מצרים ולא פי' משחית כדי שינכלו בכורי ישראל סגן חזל מה ראה להגן ברם כיון שהם ביטלו המילה במצרים והציבו מזכר להם ברית אברהם באופן שבשני דמים נימולו דם פסח גרם שהב"ה פסח על בתי ישראל והכלל דם מילה גרם שבבית שהיה המצוי יוסף בתוך בני ישראל הגין על ישראל ועבר ה' לנגוף את המצוי והבחין בין המצוי לישראל ולא נתן המשחית לבא לבתי ישראל וזה היה בזכות המשקוף זה אברהם * וז"ל חזל ובזכותם לא יתן המשחית לבא * עוד אפשר שסגן חזל מה ראה להגן ברם וכו' משום שיש היו עצה ועובדים לטלה ולכך כוס ה'ה משום יריכם מעד וקחו הטלה ושחטו הפסח וקול ראח קטיגור כעשה סניגור והטלה הוא מקצור עליהם חיר הוא עבדו מנץ * לזא שרם זה אינו דם הטלה אלא יראה הקב"ה דם בביתו של אברהם ואותו יס ברית של אברהם הוא מנדוקה תמא כיון שהם עצה למה הגין עליהם זכות אברהם ומה גם שהם כפרו גם בבית המילה כי ביום זרם ילדו לזא ובזכות ב' מצות לנגוף שהיו חזרו גם בב' דברים שחטאו בהם שהעז כפרו בה ושחטו הטלה והכופר בעד מקדים התורה גם תיקנו ברם הברית שנימולו ואומר לך ברמיך חיי וז"ל ואחר מתבוסם ברמיך שהיו טובעים בטמא היין שביביל עז דם המילה שביטלו גם דם הטלה מזכיר עז העז שפברוה לטלה ואומר לך ברמיך חיי * והמילה שחזרו להמול גם ברמיך חיי זה דם הפסח שחטאו וכת' דב' דם הפסח ודם מילה הוא קיים מצות עשה * ועכשיו נבא לביאור המאמר שהעבנו בתחילה * וחס' לרדק מדרשה זו: על דב' מתיה איך באן מקומה בפסוק והיה לכם למשמרת כדאם בפסוק בעצמנו לחרם ויקחו לכם איש מה לבית אבות ועוד מהו ז"ל היה דב' מתיה בין חתן ואמה ולא אמר כשאר המימרות א"ל מתיה בין חרם ועוד לרדק א"ל הגיע השבועה שנסבע הקב"ה לאברהם למה גיקע להם זכות כי כדאי היא השבועה לגאול אותם * ועוד

להבין כפי דרשת רבי מתיא שאין סדר למקראו שקורס הב"ה פסוק ואראה והנה עתך עת דודים ואחר כך פסוק שרים נכונו ואחר כך ואעבור עליך ואחר מתבוסם ברמיך ובסדר הכתובים כתוב קורס פסוק ואחר מתבוסם ברמיך ואחר כך כתוב שרים נכונו ואחר כך ואראך והנה עתך עת דודים ומהו ז"ל שאין נוטלין סדר אלא על המעשה * ועוד מאי ואומר גם את ברם בריתך והיא קושיא כהונה במדא * ולהבין היאך תירץ טעם לקיחתו קורס לשחיטתו ד' ימים כי אפילו אם היו לוקחים אותו ביום שחיטתו היה עומד הזכות לגאול בטו בחדש * וגם נדרק במאי פליג רבי אליעזר והיאך מתייבש טעם לקיחתו ד' ימים קורס שחיטתו לפי דבריו ונלעך * שהוקשה לחזל בפסוק מאי והיה לכם למשמרת רה"ל והיה למשמרת עד יד * ולתירץ זה הביא רדק מפי מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ד' ימים והביא מה שהיה רבי מתיא בין חרם אומר בדרשת פסוק ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים שרבי מתיא בין חרם לא בא לתרץ אותם רדקוים שהזכירתי אלא היה רבי מתיא בין חרם אומר דרך דרשה בכתובים ומתוך אותה דרשה יתבאר הרקדוקי הכ' שהוא היה אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים שאם באנו לחסוב קץ הגלות מטעם שירדו ישראל למצרים עדין הוא מתבקש להם קץ שנה לפי שלא עשו שם כי אם רדו שנה ואם משנות השעבור לא היו כי אם פ' שנה כמנין שנותיה של מרים שנקראת עם המרד והקב"ה ברחמי מרלב על יהודים דילג הקץ וחשב מטעם שהיה לו זרע לאברהם משבולד יצחק רכתי גר יהיה זרעך משהיה לך זרע ולחשוב מזמן זה היה צריך להם זכות ואת ערום ועדיה מן המצות נתן להם ב' מצות דם פסח ודם מילה וכוונתם ז"ל היא לאפוקי מסברתם אימרים שלא נתעסקו ישראל במצות מילה מרצונם כי אם מתוך תאוות הפסח מטעם משה ונתן בו הקב"ה ריח טוב מ' ריחות העולם כדכתיב עורי כפון וכו' הפיחי גמי חלו בצמיו והיתה כפסם קוהה לכאח מהדית ולא נתן להם רשות לאכול ממנו דכתיב כל ערל לא יאכל בו והוכרחו למול עצמן כדי לאכול ממנו וכפי זה לא נתעסקו במצות המילה היין שמחמ תאות האכל' עשאוה ונאך דרשי חזל סקיימו המילה ברכונם הגמור וז"ל ואומר לך ברמיך חיי שהוא כפול ומה גם שתי אמירות אלא לרמז סקיימו כל מאמר מהם בפני עצמם מצות הפסח ומצות המילה מה הרבר עצמו רמז חזל במאמר שלמעלה מה ראה להגן עליהם ברם וכו' ובשתי דמים אלן נגאלו ישראל דם פסח ודם מילה לאמר ששקולות היו ב' מצות אלן בור ישראל וכפי זה כל לבאר המאמר הכתובים ואעבור עליך ואראך מתבוסם ברמיך שהכונה מראה הקב"ה לישראל מתבוססים בטמא היין על דמיו שהם דמי המילה שביטלו במצרים ומתוך כך היו בטמא ולבנים כדכתיב בה בגדו פתה יאכלם חרש מלך חרש וכו' ולכך באתי לתקן המעוה שלכם ואומר לך ברמיך חיי שכוונתי אחסם על דם פסח וגם ואומר לך מצות המילה ואומר ברמיך חיי מילה לפי שאם לא תעשו ב' מצות אלן את ערום ועדיה ואת אמתין עד שהיו בידם זה אי אפשר כי אעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים מראיתי לקרב הקץ מלית יצחק וכפי זה מ' ושערך כמא הוא כמו שיעורך שיעור הגאול' היכן כרמזה מצות המילה בתורה כל דנרמז זה בפסוק והיה לכם למשמרת מאי לכם אלא כאן רמז על המילה דכתי' המול לכם כל זכר וז"ל והיה לכם שהיא המילה למשמרת עד יום יד כי בזכות דם זה של מילה עם דם הפסח שנסבע ביד תהיו נגאלים וכיון שכן הוצרך להקדים לקיחת הפסח לשחיטתו ד' ימים

רבונו הואך-אנו נגאלים וזכרנו אין בידנו מעשים טובים אמר
לפס חואיל ותפץ בגאלחכס אנו כבים בבעשים הרעים ובנו
הוא מביט בצדקים שבכם ובמעש חס הטובים בנן עכרם
ובית דנו בדלג על התקדים במקץ על הזנבעות אין הרים אלא
כחי דיגום המלא וירדתי על ההרים ובחרש זה אתם נגאלים
שנאמר תחרש הוא לכם ראש חדשים •

מהיות

כס יביאת מזרים גדול יתר מאר מכל מאר
הנפלאות אשר מפליא ה' לעשות עמנו בכל
יום תמיד ביעץ לא נמצא ביר ישראל מעשים טובים כרי
סיהיו ראויים לבאולה כי היו גוי מקרבונו עפץ וגדול ארומינו
הטיב עלינו חסד וספרקנו מזרינו באותות ומופתים ונפלאות
גדולות כתייבנו לזכר יום באתנו ממזרי כל ימי חייו בימי
ובלילות וכל לרבות ימות המשיח כי הגדילה לעשות עמנו
ומעשים זה נהגו ישראל בכל מקומות מושבותיהם לדרוש ביו
שבת זה מפנינו דיומא והמרה לספר ה' משוכח ונקרא
שבת הגדול על שם שהוא גדול בדרשה יותר משאר שבתות
ועוד יש טעם למפרשים שנקרא שבת הגדול על שם שהוא שוכח
יסממרים חל יום ט' בחמישי בשבת נמצא שהיה יום עשור
לחדש ביום השבת ונעשה לישראל גם גדול בו שהיו רואים
המזריים את אלוהי שלהם שהוא השם לנאקים בני ישראל מה
לבית אבות וכופתים אותנו בכרעי מטותיהן ולא היה פונה פה
ומפפף לקום כנגדם בלי ספק שם גדול נעשה להם ועם
הכס הגדול נקרא שבת הגדול וזה היה לזכר למסמר לרבר
על לב ישראל שלא יפחדו ואל יחתו ממשיכת הטלה לעיני כל
מזרים פץ יכולע להם כי אררבה זה יהיה להם לזכר למסמרת
סיהיו נסמרים לנפשותם מתוך מעשה זה והטעם כי גם ישראל
נוקסו ונלכדו בעון זה של עץ כי נתערבו בגוי וילמדו מעשיהם
ועברו גם המה לסלה ובעשאות דבר ה' למפוך הטל ולשחטנו
זה היה להם למסמרת לנפשותם כיון שספרו בעץ והכופ בעץ
כמורה בכל התורה כולה ולזה כיוונו חזל במדרש סיר הסייר
סאמר שם רבנן אמרי קול דודי הנה זה בא זה משה בסעה
סאמליס' בחרם זה אתם נגאל' חל' משה רבינו היאך אנו נגאל'
וכל מזרים מטופת מעץ סלנו אל הוואיל והוא חפץ בגאולתם'
אינו מביט בעץ סלסם לא מדלג על ההרי' ואין הרים אלא עץ
הכמדא על ראשי ההרים יצחנו ובחדש זה אתם נגאלים סנא'
החדש הזה לכם • וכוונתם היא לומר סאמר יס היאך אפשר
ליגל בחדש הזה סה' ניסן סמזלו מזל טלה והם נתלסלסו בעץ
ועברו הטלה והרי הוא מזכירנו להתפ' בו ואף יהיו נגלים בו
והסיב להם משה סה' המדלג ועוב על עונ' מתוך סה' יצחנו
העץ סלהם סה' הטלה וסחטנו אותנו כל קהל יסר וספרו בעץ
חס כן בחדש הזה אתם נגאל' והנה' הזה סמזלו טלה הוא' לכם
ראש חדש' לזכרון טוב וזכירנו סחטנו הטלה וספרתם בעץ
והיה לכם למסמרת לנפשותיכם כמו סכתבנו וזוהי אני נותן
טעם למסמזל ועברתי בארץ מזרים אני ולא מלאך והייתי
כל בכור אני ולא שליח והדבר קשה למה לא סלח א' למלאכין
המסמשים לפניו במרוס כמו סכסס במלחמת סנחריב סהיו
עמו ק' אף ראשי גויסו ובליל הפסח בא המלאך נבריל וגם
סספ בהם ויבסו ולמה עשאו הבה בעצמו ולא עץ שליח והואיל
וחתא לימן נבאר כוננת המדרש במכילתא סאמר שם והייתי
כל בכור סומע אני על ידי מלאך או עץ שליח תל' זה' הבה
כל בכור לא עץ מלאך ולא עץ שליח • ובספוק זה' הבה כל
בכור דרסנו הפך מזה • סאמר שם • זה' הבה כל בכור
סומע אני עץ מלאך עץ שליח תל' והייתי כל בכור לא עץ מלאך
ולא עץ שליח • והנה פניך הרואות ב' הבריות קללו
יב א I I I רפלט

וימים לפי שהם כריכין לימול והיו כריפין להתעכב ב' ימים
אחר המילה כמס' חזל אמול ואכא לדרך סכסס גם בעודס
נימולס בעור סלסס ימים אי אפשר להס' לבקס כל אחר סה
לבית כי הם טרודים במילתם לכך קורס' סיטרוו במילה
זוהי סיקחן הפסח ויהיה מוכן ביום היר' סעפרו ה' ימים
מהמילה ויסחטוהו ויהיה ביום ב' מכות הם פסח ורס' מילה •
ואמר סאין כוטלין סכר חלא על המעשה לרמוז סאעפי סהיה
ביר ישראל ר' רברים סנבאלו ישראל סלא סיוו סמנותם ולסנסס
וכו מת' אותס דברים הם סב ואל תעשה ואין כוטלין סכר
חלא על קום עשה לכך נתן ביום ב' מכות אלו מכות פסח
ומכות מילה • ורבי אליעזר חולק סכסס היו בידס של ישראל
ל' מכות ואף על פי סהם בסב ואל תעשה מת' בזכות ד רברים
נגאלו ישראל וסובר סמכות מילה לא קיימסו כי חס מחמת
חבילת הפסח ומה סהקדי לקוחת הפסח ד' ימים כדי סיבעטו
בעץ סהוא הטלה ג' ימים סהוא סיפור חזקה ובתלתא היא
חזקה • עור כל במאמר זה פליג עכ מאמר מה דחא להנן
ברס' רהתס סכרי חזל סהרס הנכרך להנן על ישראל סלא
הייתו עס בכורי מזרי' ורייק ליסנא דחזל התס ובסתי מכות
כיבולו ולא אחר נגאלו חלא כיבולו ממכת המות ולא נתן
המסמית לבא אל בתיהם כי רחא ה' הרס והנן על ישראל
ואף על פי סלא נימולו מרבוץ נפסס לא מחמת הריס סהריסו
בפסח סל משה ולא היה להם רשות לאכול ממנו כי ערלים
היו באותה עשה ולכך נימולו • מכל מקום רחא זכות אברהם
סנימול והנעסס לעתיד ססוף דבר נימולו והניסו ל' המספוק
סעסו כמו סעסס אברהם אביהם וזהו אסר בסף לסוף כל
הדברים ספה הקדום ברין הוא סעתידין להמול ובזכות ג'
מנות לו כיבולו ממכת המסמית • וכאך דרסנו סנבאלו ישראל
ממזרי' בזכות אלו ב' מכות רס פסח ומילה וסכרי' סנימולו ג'
ימים קורס' באתם כמו סרמזתי המיל' במילת לכם והיה לכם
למסמרת זו מילה דכתי' בה המול לכם כל זכר וסס כאן ואומס
לך גם את ברס בריתך דמאי ואומר • אמנס בא להוכיח
סמס ברמין חיי אינו חיי מהמות סלא תמותו במכת בכורות
חלא חיי להנאל ורחיה לרבר רחא כתיב גם את ברס בריתך
סלחתי אסיריך הרי סנבאלו בזכות המילה זכיון ספי ברמין חיי
חיי סל המילה אנו דורסס אותנו על הגאולה גם ברמין חיי
סל פסח הוא נדרס חיי סתבאלו ברס פסח ויסמע חסס וינכף
לקח • ויס' לדרוס עוד ברמין חיי לפי סמסרו נפסס בסחיט'
הטלה אלוהיהן סל מזרי' וברמין סמסרו נפסס באותו דבר
עצמו חיי ברס פסח אחר •

סדר בא לשבת הגדול

דרוש נ

מדרש

חזוה • קול דודי הנה זה בא • רבי יחודר
ורבי נחמיה רבי יחודר אומר קול דודי
הנה זה בא זה משה בשעת שבה ואמר לישראל בחדש
זה אתם נגאלים אל ססח רבינו הואך אנו נגאלים וזכרנו אמר
חבא לאברהם ועברדו וענו אוהס ח' סנה ואנו אין בידנו אלא
רדו שנים אסר להם הוואיל והוא חפץ בגאולחכס אינו מביט
בחסבונותיכם אלא בדלג על ההרים יכו ואין הרים וגבעות
האסורים בגין אלא קצין ועבירין מדלג על חסבונות ועל
הקיצין והעבורים ובהדרש זה אתם נגאלים שנאמר החדש הזה
לכם ראש חדשים • רבי נחמיה אומר קול דודי הנה זה בא וזה
בסח בשעה שאמר לישראל בחדש זה אתם נגאלים אל כשר

דרוש ג' לפרשת בא

ברשות המעמידי רבתינו תחת חסד וישי לילה בו תרמזם כל
מיתו יער ואם כן מה עשה לא תבא אף על המזיקי שמכאן
בלילה אבל קשה לפירושו דאף אין כוונתו של לא תבא אף
מפתח ביתו מתייתם ללילה של הבאת בכורות שכל לילה של
שאר ימות המנוה יש להחזיר כן והדבר קשה להלמד ועד כיון
שמה הקב"ה ואתם לא תבאו אים תפתח בידו למה הזכירו
להבטחה של ולבני ים לא יחרץ כלל למנוה כיון שבני ים אינם
יבאוי תפתח ביתם המנוה . הן אמת כי ים בת דעת אחרת
סדרשו ויקרא למטה ולחרץ לילה מאחר קומתו בלילה היה פרע'
הולך בלילה ומסבב בכל סוף וסוף ואלו ה' ה' הוא משה והבן
הוא רר והיו במהם של ים ומשחקים בו ואמר לויסדה להוכן
אתה הולך והוא אומר להם למטה אני מבקש והם אמרו באן
הוא רר ומשחקי בו כ' וזמאן משמע שהיו בני ים יאמץ מביט'
וכפי זה מוכרחים אנו לומר ולפרש ממה חתם לא תבאו אים
תפתח ביתו עד בקר בעצם היום הוא כדי שלא יאמרו עברתו
ממזרים לכך הזה אותם שלא יבאו ממזרי' לילה כי אם באור
הבקר יבאו ביד רמה לעיני כל מזרים וכפי דרך זה מתיישב
משה ויאמרו ה' משה עוד כנע חלבו כי כסלחו כלל גרם יגרם
אתכם מזה דבר כא באזני העם ויעל אים מאת רעהו ודרשנו
בבקש ממך אים לים בבקשה מהם ויעל אים מאת רעהו וכו'
שלא יאמר אותו בדיק ועברו ועשו אותם קיים בהם ואמר כי
יבאו ברכום גדול לא קיי בהם אמרו ולווי סבב בעצמנו מלהדי
לחבוס בית האמוראי אל למחר מתידי אותך וכוונתם לך מעות
הדבה אלו בבקשה מכם הוציאו פסגו ואיני מבקש ממון .
ואני דקדקתי בדבריה זל כי מה זו בקשה הכתוב כאן כי הרי
אין בדיק בקש למי' ה' ופסג' רב' ועור מלא לזה לדון בבקשה
ממך אים לים בבקשה מהם רהיינו ב' בקשנו למטה וא' ליסדראל
ובפסוק לא הזכירה לא א' רבר כא לשון בקשה . ואמר לומר
בדיקוק המלך שאינו רומה למלך סכאן מלח הבה לב' מיד
ולא לאחר זמן לא ביאור הפנין הוא שבקשה בטוח הבה לאברהם
למציאם ברכום גדול היה לאח' סגמטעברת תסנה והזה רלב
על הקצו והזכיר לר' סנה לכך חסדו ים' פן יתעכבו עד
סוף ת' סנה מפני הבטחת הרכום ולזה אמרו ולווי סבב
בעצמנו פסגו בלי דכום ויאמר הרבר כא באזני העם דבר
להם פעמנו אבאל את העם ולא אמתין עד קץ תסנה סאלג
על הקץ ואפה יסלו מאת רעהו כלי כסף וזהב לקיים ואחרי
כן יבאו ברכום גדול .

אמנם הפנין סדקדקו חזל דהילל כא דבר באזני העם כיון
סא לשון בקש למת הזכיר באמצע הפנין לזה דרשו
סיס ב' בקשנו למטה וא' ליסדראל ובדיקוק דבר הכתוב רבר
כא בבקשה ממך דבר כן ליסדראל ומה שתאמר ליסדראל הוא כא
ויסאלו בבקשה מהם פסגו וכו' ונמצא מלת כא כדרשת לפנינו
ולאחריתא אמר למשה דבר כא בבקשה ממך ונסח הריבור
ליסדראל הוא כא בבקשה אל בני ישראל ויסאלו ואילו אמר
הסתומא דבר לא היה בחסמער רק בקשה אחת א משה סידבר
א בני ישראל וטעם הבקשה ליסדראל הוא משה קורס לזה כסלחו
כלל גרם יגרם אתכם מזה שהכוונה לומר עבראותו פרעה
כי כלה הוא עשה לו סאין בית אשר אין פס מת ואמרה לסלח'
כי אמרו כולנו מתים והוא לינו יורע שנסתיתיהם זינו וכל אחד
מהם הוא בכור לאביו וכסלחו כלל סתממת כלייה שהיו
כולם מתים היה מעלחם גרם יגרם אתכם ככח גדול
ובאותה עשה מי הוא אשר יצרב א לב' ללכת ולסאלו ממזרים
כלי כסף וזהב כי רי להם דרתם וים לחוס היכא דסכיחא
היזקא פן יקומו כנגדם בראתם רעתם שבהעפליהם ממזרים
ולזה הקדשם בדיק' הוא רבר להם בבקשה מהם פסגו אים
מאת

רעלי' אחריו דהתם משמע דהכתי' תפאש ע' סליח ופסגו
וה' הכה כל בכור גילה מלא ע' מלאך ולא ע' סליח והתם
משמע דמפסוק וההכה כל בכור משמע ע' מלאך וא ע' סליח
ומפסוק והכיתי מוכיח שאינו ע' מלאך: ולא ע' סליח . ועד
לבריתא הראשונה איך הוכיח מפסוק וה' הכה כל בכור לא
ע' מלאך ולא ע' סליח והא קיל כל מקום שנאמר וה' הוא ובית
דינו . ועל' . בבריתא הראשונה נאמר והכיתי כל
בכור שומע אני ע' סליח פס מס קורס לזה . ר' זעברתי
נותן אפי עברתי: וראיתי במזרים איך עברה אלא זעם שנאמר
יסלח במ חרון אפו עברה וזעם וזרה ואומר יום עברה היום
ההוא . והכיתי כל בכור שומע אני ע' מלא . או ע' סליח וכפי
זה תתבאר סתמן סתוב ועברתי בארץ מזרי' רהיינו לסלח
עברה וזעם וזרה שהם משלחת מלאכי רעים אם כן מאי
רקאמר סמך ליה והכיתי כל בכור הוא הבאה ע' סליח או ע'
מלאך והכיתי הוא יוצא לסני כמו והאכלתי את מונך . גם כן
אמר והכיתי אעשה הבאה על ידי עברה וזעם וכו' ול זה הכה
כל בכור דמשמע שבה הכה ע' עצמו ואף על פי שנדרשנו וה'
הוא ובית דינו מל יס לדרום שהוא ובית דינו הסכימו בהכאה
זו אבל הבה בעצמו הוא שהכה כל בכור . וסם אמרו וה' הכה
כל בכור שומע אני ע' סליח דילמא הוא ובית דינו הכו ומל
מלא היתה ההכאה ע' סליח כלל לא והכיתי כל בכור הרי
סתלה ההכאה בו בלכר ופסוק זה גילה על זה הכה כל בכור
סה ובית דינו הסכימו בהכאה זו ולעולם שהקב"ה הכה ולא
ע' סליח כמו זה פקד את סרה שהוא ובית דינו הסכימו
בפקידה ולעולם שהקב"ה פקד את סרה בפועל . וכל לתת
טעם למה הכה הבה בכורי מזרים בבטור ובפסגו ולא ע'
מלאך או ע' סליח והוא כדמו בפסוק נאמר ובכל אלה מזרים
אעשה פסגים אני הולא אחר ואילו הכה ע' סליח עדין היו
טועים לעבור את מי שהכה לאלהיהם לכך הכס הקב"ה ע'
עצמו למען ירעו כי ה הוא ואין אחר . וזמנו לפעיינו הראשון
שהכה הקדשם בדיק' הוא כל בכור ע' עצמו ולא ע' סליח לפי
סאם ניתן דמות למשחית לא היה מבחין בין ים למזרים וזה
גם בהיותם ישראל מלוכלכים בעון הע' ע' הכה הקב"ה ע'
עצמו כדי לעשות ולרחם על ישראל ולא ימת מכל לבני ישראל
רבר וזמנה ולא יהיה בכס נגף למשחית כהכתי' בארץ מזרי'
שהכוונה לומר שלא יהיה בכס השחתה בהיותו אני המזה
בארץ מזרים כי אני מבחין להפריס בין א לאלו ממאח אלו
היה המזה מלאך או סליח שאינו מבחין בין בדיק או רעע לא
זה ביצולס ישראל . אמנם בדיקין אנו לבאר כיון שהיה הרס
לאות על הבתים למה הוצרך הבה לחכות הבכורות ע' עצמו
היה אפשר להכות ע' סליח ולכוונתם על הבתים אשר עליהם
אות הרס א יגעו כמו סכתוב סם והתוית על מזחות האנשים
וכו' על כל אשר עליו התיו א תגעו . וכל רכיון שהיו המזרים
מכניסין לבכוריהם בבתי ים אם יכנס המלאך המסחי להכות
את הבכורות ההם אינו מבחין בין ים למזרי ולהכי לבכורי
המזרים סבבתי יפאי אפשר לכך הזכיר להכות הבכורות
הזה ע' עצמו ולא ע' מלאך . מת עדין קשה למה הכה כל
בכורי מזרים וככסם כב יכול במקום טומאה להכותם והרי
יסלח מלאכו בבתי המזרים ובבתי ישראל סהי סם מבכורי
מזרים שסעפבור ה' לבנוק אותם ולא יהיה בבני ישראל נגף .
ועד כיון שהקב"ה היה מזה לבכורי מזרי' למה כזה ואתם לא
תבאו אים תפתח ביתו עד בקר יורדשו חזל מגיר כיון מתיידי'
רעות למשחית אינו מבחין ואלא לא נית' דמות למשחיתים
כי הבה בעצמו הוא המכה אותם ולא ע' סליח ואפי' אם יבאו
תפתח ביתם אין פחד ואין חררה . ורס' פילפי סהלילה הוא

ואת דעה וכן כתוב ובני ישראל עשו כדבר משה ספקם מהם
בדקשה אעפ"י שלא היה כהונתו מלך בבקשתו מלך משה עשו
ויטלו את מלך רעהו וכו' ושמעתי מהחכם המלך כמהר"ט
זהלן אל שתינו בדברי הקבלה כאשר נשאלה אמה מסכתה
והוא בתיאור וישאלו אים מדעתו והענין הוא כדל' שלא יאמרו
ישראל ועברו ועשו אותם נתקיים בהם בישראל הזכרים כי
הנקבות לא נשתעבדו ויאמר אותו צדיק אביהם מהשעבוד
נשתעבדו הזכרים והסכר של יצאו ברכום גדול לא קיים בהם
דייקא בזכרי כי אם בנקבות ללא עכשווי וישאלו אים מלך דעה
כדי שיתקיים הסכר גם בהם • והוא הלכתי בדברי חז"ל •

וראיתי כתוב ובני ישראל עשו כדבר משה מזה אותם שלא יצאו
ממצרים עד בקר וכדי להפליג בדברי המצריים שהיו מברשים
אותם למחר למלחם נטפלו בענין השלש שבעור שהיו נותני
לם מה ששלו מהם הבקר אור ובעצם היום יצאו ממצרים
כדבר משה • וכל הדברים הללו הם מופתים עד שלא נכטנו
שלא לצאת מפתח הבית כי אם שלא לצאת ללכת לדרך עד
בקר כי בזה מתיישב משה לא יחרץ כלב לשמו בשעה שהיו
מסבבי במקוץ מצרי וכוין שהיה הבה מכה בכוריה ואין מלאך
משמית לכך לא מנעו מהלך תוך מצרים אבל לדעת המדר'
שאמר מגיד כיון שניתנה דעות למשחית אינו מבחין וכו'
דמשמע שהכני היה שלא לצאת החובה מפתח הבית צריך
לנו לחרץ כל הדקדוקים הנ"ל • וכלער שמשה ואהרן לא תכאז
אין מפתח ביתו הוא מזמן המכה שהוא מחנות הלילה ואילך
ודייק קרא דכתיב ואהרן לא תכאז אים מפתח ביתו עד בקר
וסמך ליה ועבר הלכנו וכו' דהיינו בשעת הנגיפה ומשם
נאילך לא תכאז אבל בחנות הלילה הראשונה הו"בני ישראל
יוצאים כדי לעלות כלי כסף וזהב ולפי שם לחום מהמצריים
עדיין לישראל בראות אותם אוכלים את אלהיהם כליו באם
והנהיה נפשו מהיית ותעלה מחמם באפם כשיבואו להם ים
למלחמה מהם כלי כסף וזהב לכא הקדוש ברוך הוא ועברתי
בארץ מצרי' בלילה הזה שהיא בחנות הראשונה להיות כבוד
ה' חוסף עליהם וכן ה' את חן העם בעיניהם מל מצרים וזם
בכונה שנית במלחם כלה גרם יגרם אחתם ואין שם שעת
הכומר למלחמה מהם וכדי שלא יאמר אותו צדיק ועברו ועשו
אותם קיים בהם ואמרין כן יצאו ברכום גדול לא קיים בהם
לכך דבר נא באזני העם שמעשו קורם המכה ישאלו אים
מלך דעה וכו' ועל אותה חנות לילה הבטיחם ולכל בני ישראל
לא יחרץ כלב לשמו • ויש עוד לדברי ממאמר חז"ל במדרש
דבר פ"ך לך • ויחלק עליהם לילה רבנין אמרי יוצרו חלקו
אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אביהם פעלת עמי בחצי הלילה
אף אני אפעל עם בניך בחצי הלילה שנאמר ויהי בחצי הלילה
וההכה כל בכור רבי תנחומא אפי' לה ליטנא אחרא אמר
הבה אברהם אביהם יצא בחצי הלילה אף אני אצא עם בני
בחצי הלילה שנאמר כה אמר ה' כחנות הלילה אני יוצא •

בחצי הלילה לפי שאינו מדבר עכשוו בהכאה כי אם ביציאה
מכחנות עכמה סיכא אברהם כך באותה חנות יצא הקדוש
ברוך הוא וטעם סיכא הקבלה בחנות הראשונה אעפ"י שלא
היה עדין שם הכאה הוא כדי להגן על ישראל בשעה שהיו
הולכים לבתי מצרים לשאול מהם כלים ושמלות והיו הולכים
בחספון כדי לסיבא בתיאור קורם זמן ההכאה לעמוד דבר משה
מזה אות ואהרן לא תכאז אים מפתח ביתו עד בקר כדי שלא
יפגעו עם המצריים מרי כפס אים על בנו ועל בתו אשר מתו
באותו זמן והיכא דסיכא המקא כוס הבה שלא יצאו • והטעם
שלא שלא הבה מלאך או שליח להרוג בכורי מצרים בבתיהם
כיון שישראל לא היו יוצאים מפתח בתיהם בשעת המכה • כל
לבאר עס מחז"ל רבי יונתן אמר ופסחתי עליכם עליכם אני
חם ואני חם על המצריים הרי שהיה המצרי בביתו של ישראל
שומע אני יכנל בגינו תל ופסחתי עליכם עליכם אני חם ואני
חם על מצרים הרי שהיה הישראל בביתו של מצרי שומע אני
ילקה בגינו תל ולא יהי' בכם נגף בכם אינו הוזה אבל במצרי
הוזה • ועם דרשה זו אני מדרק דקדוק דין בפסוק שאמר
והיה' דם ללש לאות על הבתי אשר אתם עס וראיתי את דם
ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם הנגף וכו' דה"ל והיה דם אשר
על הבתי ללש לאות כי זהו סדר הנכון כי לא נכון לומר קוד'
והיה דם ללש לאות ואח"כ חזר והזכיר מהרם היה על הבתי •
ועוד לרדק' כפי הפשט מאי וראיתי את דם טהכל גלוי לפני
מחז"ל והם דרשו וראיתי דם בריתו של אברהם • ולעד נראה
מיוסר על דברי חז"ל מדרש פסוק זה שמרע'ל בכורי מצרים
מבית ים' וגם על בכורי ים' שהיו בבית מצרי שלא היה לוקה
והנה בבתי ים' היה דם ללש לאות אבל בבית המצרי שלא היה
עס דם לאות הלאך היה מצול הישרא' ללא ויהי' דם מעל בתי
ים' ללש לא' להגן על הבתי אשר אתם עס דהיינו בבי המצרי
שאין עס דם ואהרן עס אמר הקבלה וראיתי את דם העמוד
בבית ים' ופסחתי ולא יהיה בכם נגף בבית המצרי בכם אינו
הוזה אבל במצרי' הוזה וא"כ יפה אמר הכתוב בדקדוק והיה
דם עבתי' ללש לאות על הבתים אשר אתם עס שאינם
בתי' כי אם אתם עס בבתי המצרי' וכוין שכן הוצרך להיות
הקבלה מכה כל בכורי מצרים ע' ע' ע' לא ע' מלאך לפי שאם
יצאה הבה למלאך להרוג כל בכורי המצרי' שאין בבתי ישראל
תכאז תקלה לישראל העמוד בבית המצרי כי אין עס דם לאות
יוצאם המלאך להסחית בכורי מצרים וסוב אינו מבחין בין
צדיק לרשע והמלאך אין בו סה לראות דם מבית ים' להגן
על הבתי' של המצרי' אשר עס בני ים' עומדי' אבל הבה בעצמו
כב יכול אמר וראיתי את דם ממקום בית הים ופסחתי על
הבתים של המצריים ולא יהיה בכם נגף אבל במצרי' הוזה •
חז"ל ענין ככונ בביאור הכתוב ובטעמו של דבר • וכפי טעם
זה אמר לי החכם המלך הר"א גלנטי יצא סכין שהיה הישראל
בבי המצרי והיה המצרי ממחר לגרשו מביתו להוציאו החובה
אמר שלא יחרץ כלב לשמו לאותו יהודי סיכא לחון מביתו של
מצרי בעל כרחו כי כלה גרם גרם אותן מביתו ועוד חרסתי
בענין זה בדקדוק הכתוב שאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ
כלב לשמו וכו' למען תרעזו אשר יעלה ה' בין מצרי' ובין ישראל •
עיס לרדק' איך נמשכ' ירעזו אשר יפלא המצריעת חרי' כלב
לשמו יאמנם רבה הבה להורות מעלת ים' שלא מת מבני ים' •
והיתה צעקה גדולה במצרים ובאותו פרק ירעו המצרי' אשר
יעלה ה' בין מצרים ובין ישראל שלא מת אים וראיה לרבר זה
מהרי' לא יחרץ כלב בטביל ים' שאעפ"י שדרך הכלב לנכונ
כמים מלאך המות בעיר ועכשווי מתי' והיה צעק גדול •
מהמתים עס ועכ"ל לא יחרץ כלב בטביל כל בני ישראל כדי
שלא

דרוש נ לפרשת בא

שלא יפחדו ישראל מקול נבמות הכלבים ויהיה בתיהם שלום
מפחד יצור ירבה כי במצרים היתה צעקת בני אדם מהמית
ולכל בני ישראל במוסבותם לא מביא שכל תהיה צעקת מות
במוסבותם לא אפילו צעקת הכלבים המורה שיש מלחך המות
בעיר לא יחרץ כלב לשונם כדי שלא יפחדו ים' כלל וכו' נבא
לביאור בריתא א' במכילתא • ואלתם אותו חפזן זה חפזן
מצרים או אינו לא חפזן ים' כשהוא אומר ולכל בני ישראל לא
יחרץ כלב לשונם הרי חפזן דים' אמור הא מה תל בחפזן זה
חפזן מצרים • רבי יהושע אומר זה חפזן ישראל או אינו לא
חפזן מצרים כשהוא אומר כי גורשו ממכרי הרי חפזן מצרי
אמור הא מה תל' ואלתם אותו חפזן זה חפזן ים' • וצריך
לבאר מאי נפקא מינה אם הוא חפזן מצרי או חפזן ישראל
ועל טובא דאין משתמע מכלל בני ים' לא יחרץ כלב חפזן
ים' ולא נבא ולא אפילו אי משתמע מהתם חפזן ים' למה
לא נאמר גם כן דאלתם אותו חפזן זה חפזן ים' שהרי
פסוק לא יחרץ כלב אינו מדבר בענין אכילה וכן קשה לרבי
יהושע שדרם חפזן ים' מדכתיב כי גורשו ממכרים הרי חפזן
מצרים וכן בפסוק גורשו ממכרים בחפזן מצרים אין לנו
לומר שהאכילה גם כן היתה בחפזן מצרים • עוד מצאתי
בילקוט ובפפרי כי בחפזן יבאת ממכרים יכול חפזן לים תל
ולכל בני ים' לא יחרץ כלב לשונם אמר מעתה למכרי הרי חפזן
ולים לא היה חפזן וכוונתם אל לפי דעתי שכן פתלה הכתוב
אכילת מצות לחם עוני לפי שבחפזן יבאת אם כן היה נראה
לומר שהיה חפזן של ים' אשר לא יכלו להתמהמה ויאפו את
המצות עונות מצות והכריח מדכתיב ולכל בני ים' לא יחרץ
כלב לשונם שהרי בשעת אכילת הפסח שהוא אלוה של מצרים
היה מקום לילך בחפזן פן ירגישו המכרי' שאוכלי את אלהיה
ועסה הבה להם שלא יחרץ כלב לשונם כמנהג הכלבים לאכול
עצמות הפסחים כדי שיהיו ים' נבחת בשעת אכילתו ולא חפזן
לאכול הפסח וכיון שרצה הבה שיהיו נבחת ולא בחפזן איך
אפשר שבשעת היבא חפזן ים' מצר עצמם לא ודאי כי החפזן
היה מצר מצרים • אמנם בריבוי אנו לבאר כפי הבריייתא של
מכילתא • ונל' ר' רמי תנאי פליגי בפלוגתא דרבי אלעזר
בן עזריה ורבי עקיבא בגמרא מסכת ברכות פ"ק דרבי אלעזר
סבר הפסח נאכל עד חנות ורבי עקיבא סבר כל הלילה עד
הבקר ואמרו גם בגמרא שנחלקו על שעת חפזן דרבי אלעזר
סבר מאי חפזן חפזן רמזים • ופי' דם' מכת הבכורים
שעל ידה נחפזו למחר לשלחם מן הארץ • ורבי עקיבא סבר
מאי חפזן חפזן דים' ופי' דם' חפזן דים' לא שמעו להם לבאת
עד בקר • וכן דרש התם רבי יהושע עד מתי אחת אוכל עד
מועד באתך שהוא עד בקר • והשתא במכילתא תק' דרים
ואלתם אותו חפזן זה חפזן מצרי דהיינו עד חנות שמתו
הבכורות ונחפזו מצרים למחר לשלחם • והכריח הרב ממוס
שאם הוא חפזן ישראל שהוא עד בקר הרי נאמר ולכל בני
ישראל לא יחרץ כלב לשונם שהוא בזמן חנות הראשונה של
לילה כי אז היו ישראל נחפזים להכין כרכיהם ולשאול ממכרים
אשר מתוך חפזונם היה מקום לכלבים לצעוק כדרך הכלבים
הצועקים בלילה כשרואי בני אדם נחפזי ללכת והנה הבטוח
ליס' שאפ' שיהיו נחפזים מל לכל בני ישראל יחרץ כלב לשונם
וכיון שלמדנו שבי ים' חפזן בחפזן בחנות הראשונה של לילה
וגם היו בחפזן בשעת יבאתם בבקר מעתה אין לנו לדרום
ואלתם אותו חפזן על שעת חפזן דים' דמי' מסיימא לן על
איזה חפזן מהם הכתוב מדבר שאם הוא על חפזן ראשון
שבחנות הראשונה אם כן הוא נאכל עד חנות ואם מדבר על
חפזן של היבאה בבקר הוא נאכל כל הלילה ולא בא הכתוב

לסתום לא לפרם בודאי שעל חפזן מצרים הסתם מרבה שהרי
בשעת ההכאה נחפזו למחר לשלחם מן הארץ והוא נאכל עד
חנות ורבי יהושע חולק עליו דער חפזן דים' של בקר הוא
נאכל לפי שאררבה בחפזן מצרים מבינו ב חפזן אחר בחזי
הלילה בשעת ההכאה נחפזו למחר לשלחם גם אחר בשעת
היבאה היה חפזן אחר למכרים דכתי' ויאפו את הבצק עונג
מצות כי לא חפז כי גורשו ממכרי הרי בשעת יבאתם גורשו
ממכרי ולא סיהו אותם לאפות כי חפז למכרי אפו את הבצק
והם יבאו בעצם היום וכיון שיש בחפזן למכרים איך יאמר
הכתוב ואלתם בחפזן ואין אנו יודעים אם הוא על חפזן
ראשון שהוא בשעת ההכאה או בחפזן שני של ויאפו את הבצק
כי גורשו ממכרים ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרם ובודאי
שבחפזן ישראל מדבר שהוא עד בקר בשעה שיבאו ממכרי
שאפ' שמכרים נחפזו לשלחם הם לא שמעו להם לבאת עד
בקר • ורבי יהושע סבירא ליה דמעולם לא נחפזו ים' בחנות
הראשונה אלא נחפזו בשעת היבאה בלבד • ומאי דכתיב לא
יחרץ כלב הוא כמד' שלא תבאו מפתח הבית הוא על יבאתם
ממכרי שיבאו בעצם היום ולעולם אימא לך שיבאוי' בשוקים
וברחובות עיר וכיון שמתו המכרי' היו נובחים הכלבים כי
מלחך המות בעיר כלבים צועקים ולכל בני ים' לא יחרץ כלב
כדי שלא יפחדו ולא יחתו כי יחתו גוים מהמה ולא ים' יחתו •
וכזה נכתבו דברי הבריתא כי מקשה היא • ועכשיו נבא
לביאור המאמר שהצפנו בתחלת הסדר • ויש לרדק מאי
בנימיה רבי יהודה ורבי נחמיה ובמאי פליגי • ועוד לבאר
מאי סבר רבי יהודה אי סבר כמד' דחשבון הת שנה היו מימיו
יבחק כדכתיב יהיה זרעך וכתיב ביצחק יקרא לך זרע אם כן
למה לו לדרום אין הדים אלא קצין שהרי קצין שלמים הם
והילל אין הדים לא אבות כמד' במקום אחר יוכן לבאר דברי
רבי נחמיה שדרם שאם ישראל היאך אנו נגלי והרי אין בדינו
מעשים טובי' דלא ימצא אם נשלמו הת שנה אם אפ' שלא היה
בדין מעשים טובים יגאלם ה' ואם לא נשלמו עדין גם במעשי'
טובים אינם נגלים יוכדקדק למה חזר רבי נחמיה לדרום קול
דורי הנה זה בא זה משה כי ביה אכן עסקינן ולא הילל רבי
נחמיה לא אמרו ים' היאך אנו נגלי והלא אין בדינו מעשים
טובים • ונל' ע' שדקדקו בכתוב מאי הנה זה בא דהילל
קול דורי הנה בא לזה דרש רבי יהודה שאמר ישראל היאך אנו
נגלים בחרש זה • ואם קול דורי הנה בא ואמר זה החרש הזה
ואמרו ים' היאך אנו נגלים כו' והלא הבה אמר לאברהם ועברו
וענו אותם ת' שנה ולא נחא להו' לומר שהמנין היה משנולד
יבחק כי באותה שנה לא היה עם לא שצבור ולא גרות שאחז
כתיב וישב יצחק בגרר רהיינו גרות ומקורם לכן לא היה עם
גר' כי במקו' אביו היה יושב ואם נחא שהכעני עדין מתבקש
לו זכות בארץ ונחשב לנרי' בארץ כנען אכ' גם אברהם נחשב
לגר עם וכיון שכן יש לחשוב הת שנה משע' שנזר גזיר' בבין
הבתי' וא' הגיע עת הפקוד' מוזמ' ל' שנה קודם לכן והו' המנין
שמן בני אפרי' ויבאו ויכדו ויגלו ויגלו ויגלו ויגלו ויגלו ויגלו
עדין אין בדינו לא מאתם וי' שנים ונשארו ק' שנים לתשל'ן
הת שנה וא' שהנה מרלב על הק' כלו' אלו הק' שני הנותר'
הקבה רלב עליה' והעלה כאילו נשלמו כל הת שנה ולזה כיון
המנין בהגר' שאם שהנה מחשב את הק' לרמו' שהק' שנים
הנשארים חשבם הק' בהמנין הת שנים • עוד נראה רבי
יהודה סבר כמד' שהביאו פרקי רבי אליעזר על פסוק
ומוסב בני ישראל אשר ישבו במכרים תל' שנה ר' שנה ישבו
ישר' במכרים וחמשה שנים עד שלא ירד יעקב למכרים מולו
ליוסף ב' שהגוי' מנסה ואפרים הרי ר' שנים ימים ולילות

דרוש א פרשת בשלה

סט

נביאה ולמה אמר ורבורה אשה נביאה ואחר כך אמר אמת לפירות - אמנם רמז שמי גרם לה להיותה אשה נביאה הוא להיותה אמת לפירות שעשתה פתילות עבות כלפיד יבער כדי להרבות אורה * והטעם שהיתה צריכה להיות יושבת תחת תומר מפני היחור שהרי בעלה היה עמה ואין כאן חשש יחור אמנם להיות שגלחה לבעלה להוליך הפתילות למשכן ובעלה אינו עמה והוא שופטה את ישראל בעת ההוא שלא נמצא בעלה עמה לכך והיא יושבת תחת תומר רבורה מפני היחור ויעלו אליה בני ישראל למשפט אפסר שמפני לוחזיהם של ים אפר לחצו איהם אנשי יבין מלך כנען היה בן ישראל דברי ריבות על הממוץ שהיו לוקחים מהם ויבואו למשפט לפני רבורה ואז גלחה וקראה לברך סיקוס למלחמה ויכנסו להם ביום ההוא את יבין כו' ותשר רבורה וכו' ירצה שבשירת הים מצינו שסוררו האנשים משה ובני ישראל אבל לא הנשים ואף על פי שכתוב אחר השירה ותקח מרים הנביאה ותזאץ כל הנשים אחריה ותענן להם מרים - כל שלא אמרו מרים והנשים שירה כי אם אמרה מרים לאנשים שירו לה' כי גאה * ובזה מרוקדק שאלם כפשוטו שסוררו הנשים שירה זאת ה'לל ותענן להן מרים כי להם בלם מורה שמרברת עם זכרים * ועוד למה לא כתוב ותשר ואמר ותענן * ועוד למה לא אמר ותשר כי אם ותענן * ועוד למה לא אמרה נסיר לה' כי גאה גאה כמ"ם משה אסירה לה אבל לא היתה שירה זו של אסירה לה' כי גאה גאה מיוחדת זולת לאנשים והנשים היו מתושפות בתופים ומחוללות לשמחת הנס * ותענן להם מרים לאנשים העומרים עם כיון שהנשים בקול שמחה בתופים ומחוללות גם אתם שירו לה כי גאה גאה שהיא השירה שאמרת' וכאן בסיר רבורה היתה עיקר השירה רבורה ואחריה ברוך ונענן מצינו האנשים טפלה לנשים לזא ותשר רבורה וברך ביום ההוא כי לא היה ביום ההוא שתסורר האשה עם האיש ותהיה היא קודמת לאיש זה היום ביום ההוא בלבר והטעם הוא לאמר בטביל מש ברוך לרבורה אם תלכי עמי והלכתי ונעמה טפל לה לכך נעמה טפל בשירה כמ"ם רבורה אפס כי לא תהיה תפארתך ודרשו חז"ל תפארת שירה לא תהיה לך ילונה אמרה רבורה אנכי לה' אנכי אסיר מה שלא היה מימי קדם כי מרים אמרה להם לאנשים שירו לה * אמנם היא לא אמרה השירה אבל אנכי קנאתי לכבוד ה' ועוררתי המלחמה לכך אנכי אסירה שאפ"י שאין שבחו של הקב"ה בנשים אנכי אומר לה' אלהי ישראל שפיכך שמו בישראל וכת' אם ברוך נעמה טפלה הרי כל שבט וזבולן ונפתלי שהלכו למלחמ' לפני הוללם מאה לומר שירה ולומר לה' * לזא בפרוע פרעות ונקמות ביום קרב בסיסראע' ישראל הן אמת עזריך לברך את ה' סנקס נקמתו ויש לברך ברכת הגומל אשר פדה את נפסם מכל צרה * אבל אנכי באתי לסורר ולזמר על קידוש שם ה' כי בזה נודע ה' שהוא אלהי ישראל ועל שנתתי כבוד לה' אנכי אסירה ודבר זה שמעו מלכים האזינו רזנים כי לינאה לומר שירה זו עוד יאמ' בפרוע פרעות מלשון פריעת חוב שהרי באותו היום פרע הבה לים מה שאמר לו בבאת ישראל ממצרים סיפליט המצריים לארץ ויוציא בלעז מפיו ובמלחמת סיסרא יהיו אחר ומחצה כמצריים כי שם היו שם מאות רכב בחור * ומחנה סיסרא תפע מאות רכב ברזל * וכתוב נחל קרמיס כו"ג הר תבור סקדס ורץ במתן תורה כדי שינעל עליה התור"ל אל הבה אני עתיד לעשות כך גם בימי סיסרא נמצאו ב' פרענות ופרעו בו ביום ע' ישראל ובהתנרב עם ברכו ה' אפ"י ספרע הקב"ה בזה ב' דברים מ"ם בהתנרב עם לבאת להלחם בלגלו לברך את הרהיכו שאמרו רבים שבים ואמת ה' לעולם והואיל ואמת

הרי תל' סנה שדילג הבה על הקץ וכו' וז"ל רבי יהודה כשה"ה חפץ בגאולתכם אינו מרקדק בחטבונותיכם שהוא מחשב כל יום אחד לשנים וכל חרש אחד לב' חרשים וז"ל ררך רמז החרש הזה לכס הוא ראש חרשים כל חרש נחשב לכס לב' חרשים ורבי נחמיה דרש כרבי שדרש כתוב אחד אומר ויעבדו וענו אותם ת' סנה וכתוב אחד אומר ודור ר' יסובו הנה כיכר יתקיימו ב' כתובים אלו אם יעשו תשובה גולס אני לחרות ואם לאו גולס אני לשנים ולכך רבי נחמיה דסבר שת' סנה הם מירידתם למצרים אחר שאמרו יס' אם היונו זכאים בתשובה ומעשים טובים היה גולס אותנו למנין דורות שיהודה ירד למצרים ודור ב' פרץ ודור ג' חזר ודור ד' הוא כלב שהיה מיוצאי מצרים ומבאי הארץ אבל אין לנו מעשים טובים לחשוב מנין דורות וגם מנין פנים אין כאן היאך אנו נבאלים והשיב להם הקדוש ברוך הוא חושב עמדם ובית דינו והסכרי' והרי הוא מנין דורות בערך הכפרים והזכאי ולכך חזר לומר קול דודי הנה זה בא זה משה כלומר הסתכל ברוחי זה משה וכיוצא בו עמדם ובית דינו ובזכותם אני גולס אתכם והחרש הזה לכס בטבילתם משה ואהרן ההגונים והצדיקים יהיה ראש חרשים ואתם נבאלים :

סדר בשלה דרוש א

מדרש רבה מוחצקק א"י ההד' והיה טרם יקראו ואני אענה שני פעמים הוא אומר בפסוק ואני ואני ומשה אמר ראו ערפתי כי אני אנוני חונא אלא בל' מי שחוא עושה רצון המקום ומכין את לבו בחפז'ה שומע ר'ו בעה' וכן לער'ר לבא שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה בעה' ור' ער'ר לבא הם מדברים ואני אשמע וסמ' חס מדברים לא שכל אחד ואחר עומד ומשמיע ר'ר'מודו בב' יבול' הוא יושב ומשמיע עמדם שנאמר אז נדברו יראי ה' איס' ר'ר' ער'ר זכרי' ודמו עיניך רואות ארת מורק תאמר וכל' בניך למודי ח' כך אל הבל' אם בן ב'ר'ר'ר'ק א"י וחיח טרם יקראו ואני אענה *

ידוע הוא שפעולות האשר פעל ועשה עם עמו ונחלתו ישראל אינו בדרך טבעי כי אם עם ההשגחה מאתו יתברך כי בדרך טבע הכללם עם רעהו כריך להתגבר עליו בכח וחרב וחנית אבל ישראל כתוב בהם כי לא בחרב ובחנית יהושע האת ישראל וכן מצינו במלחמת סיסרא עם ישראל שהיה גבור עריץ כמחל' סכל סוס שהיה רוכב עליו לא היה חוזר בחזירתו * ובקולו היה מפיל חומה בצורה ובא בארבעים אלף ראשי גייסות ואת כולם ישא רוח ע' אשה רבורה אשה נביאה וע' יעל שהרגתו וזו היא הוראה עצומה כי מאת ה' היתה זאת * ואמר בתחלת הענין ורבורה אשה נביא' וכו' והיא שופטה את יס' בעת ההיא * וצריך לרקדק מאי בעת ההיא שאלם הכוונה היא שמקודם היה שמגר בן ענת שופט לישראל פשוט הוא סכל שופט הוא בשפתו ולא בזמן זולתו * אמנם הכוונה עם מחל' והיא יושבת תחת תומר מפני היחור לכך היתה יושבת תחת תומר שאין צילו מרובה כדי שלא יהיו לבעלי הדין יחור עמה וכפי זה יאמר ורבורה אשה נביאה אמת לפירות שדרשו חז"ל שהיה בעלה עה ואמר לו בא ונעמה פתילות שתליסם למשכן אולי יהיה לך חלק ונחלה עם הכפרים והיתה מתבוכת לעשות הפתילות עבות כדי להרבות האורה ולכך הרבה לה הקב"ה אורה שנתגבאה על ישראל * ובזה נדקדק שה'לל ורבורה אמת לפירות אשה

דרוש א לפרשת בשלח

כמחל' ז' בעילות בעל אונתו רשע וכו' ואף על פי שטובתן של רשעים רעה היא אבל דריקים ובפרט שהטיל בה זוהמה מה לה להחזיק באוני כלב וכמעט שהיה ברצונה ונאסרה על בעלה לז' תבורך מכל הנשים הנשונות שערך היא נקראת יעל אשת חבר הקני כי לא נאסרה לבעלה לפי שהכונה שלה לשם שמים ולכך לא אמ' תבורך יעל אשת חבר מנשים באהל וזמר לומר מנשים באהל תבורך לומר שכן מצונו בגסי יעקב שהיו נכונות באהל ועכ' ותבא לאה לקראתו ותאמר לי תבא וכל כונתה היתה לשמים גם יעל היתה כונתה לשמים ומה עשתה כדי לשכרו מים שאל חלב נתנה שהחלב משכר וכונתה בזה לדעת אם היה סיסרא שפוי בדעתו או לאו שאם היה שפוי היה אומר לה מה זאת עשית לי כי מים אני שאל והבאת לי חלב וכיון שראתה שלא דקדק בין מים לחלב אז ירעה כי נטרד מדעתו ונתחזקה להורגו ויעד' אני צריך לבאר איך לא חששה יעל שמה היה יעורר ובבוא לפניו עם היתר והמקב' בידה יקום כבבור עליה ויהרגנה ל' כך אני אומר עם דקדוק אחר שכתוב בספ' ארזים הקריב חמאה ולא מצונו ששעתה בחמאה שום ענין שהרי האסילה אונת חמאה ולמה הזכירה הכתוב כי בשלמא החלב שהשקתו ביחא להזכירו בכתוב אבל ענין החמאה למה הזכר' חמם אפסר ל' שעתה יעל המצאה אחר כרי שלא יכיר בה סיסרא כי הביאה בידה ספ' גדול מלא חמאה ובאת לתלות הספ' באהל על ראש סיסרא והלכה והביאה היתר והמקבת כדי לתחוב היתר בעץ האהל ולהכית על היתר במקבת כדי לתלות בו ספ' החמא ותעשה עצמה כאלו נופל היתר מידה והיה אם ירבים סיסרא בנפילת היתר מידה על ראשו אז תאמר לו הנני הולכת לתחובו באהל כדי לתלות בו ספ' זה של חמאה אשר לפני' ואם לא ירבים הכה תכה במקבת אשר בידה על ראשו פעם אחר ולא תסנת לו והיא המצאה נכונה לפי דעתי ובחמלת ה' עליה הלמה סיסרא מחזה ראשו וחלפה רקתו בין רגליה כרע נפל וכו' הנה חכמים יגידו ז' בעילות בעל אונתו רשע וכו' ובמקום אחר אמרו ותכססו בשמיכה שמי מעיד עליה שלא נבע בה אונתו רשע וכפי הנראה הם מדרשים חלוקים ויש מי שפירש שבין רגליה היו הבעילות של סיסרא ולא בעל אונתה ממס רק מת' שברותו היה דומה לו שבעלה והוא שוכב בין רגליה ויעד' איך דרשה זאת מוסכמת לדרביהם שדרסו גדול עבירה לשמה עוד אמרו והא קמתהניא מעבירה

והנעל' ד' בראשית הכתובי' סכתו ותכססו בשמיכה וזמר לז' ותשקוה ותכססו ולא כת' בשמיכה אשר על כן אני אומר שיעל אצרה לסיסרא סורה ארנו סורה אי אל תירא שהכונה לומר סורה שלא תבע בי ובתנאי זה סורה אלי אל תירא ויסר אליה האזהרה על תנאי זה שלא יגע בה ותכססו בשמיכה שמי כה מעיד שלא נבע בה באונתה שעה אבל כששאל ממנה אחר כך השקיני בא מעט מים כי צמאתי בבואה אליו עם המים החזיק בה ובעלה ז' בעילות ואז כתיב ותשקוה ותכססו ולא כתיב בשמיכה לפי שבאונתה שעה בא עליה ולזה הרבה אונתו יעל על שבגר בה וזהו שכתוב בין רגליה כרע נפל וכו' באשר כרע נפל שדור שהכונה לומר שעל שועל רשע אשר עשה וכרע לשכב עמה לכך נפל שדור שהרגתו יעל ומחזה וחלפה רקתו בעד החלון כשקפה ותיבב אם סיסרא כל' לרקק שהלל בעד החלון כשקפה אם סיסרא ותיבב ואפשר שסיון שהביטה באפסרלוגיא וראתה שהיה דם מבצבץ בבואה כמו שפיהר בעל העיקר שראתה בגסיים וישובו עליו והיו בפתרון דבריה ויעל שגרה על ידיהן לכך בעד החלון ביה שראתה באפסרלוגיא כשקפה ותיבב לעצמה שהיתה

אם

לד' כבאר תאמר חל' שאמר שרבו תבור וכרמל בסעת מתן תורה שיתן הקבה עליהם התורה ואמר הקבה למה תרדון למה אתם רבים ומרובים הרים גבונם בעלי מומים אתם כמרא או גבן או רק ואעפי כן פרע להם הקבה בתבור נפל סיסרא ואמר ב' פעמים אנכי לה אנכי ובהר הכרמל אמה אליהו ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים ודריס' אנו לבאר למה קראם הקבה בעלי מומים כיון שבאו לרבר מכוה וכוה מהו פרעון אנכי לה אנכי במקום אנכי ה' במתן תורה: אמנם להיות שאין הקבה אוהב בעלי המחלוקת כדכתיב חלק לבס ואפי' ע' וסל' ביניה אמ' הבה חבור עצבים אשרי הנח לו ולא סהר רבים ומרובים אחר הבה בעלי מומים אתם ולא רבה ליתן התורה עליה ואעפי כן פרע להם הבה ועליה הבו גורל ישראל להנה יותר מתן תורה שהרי במתן תורה אמר הבה אנכי ה' אלהיך: אבל ישראל לא אמרו אנחנו לה' אלהינו: אבל בתבור כשאמר שירה עליו עם נאמר אנכי לה' מה שלא באמר במתן תורה וגם באונתה שירה נאמר אנכי אשירה אומר על שה' שוכן שמו בישראל דהיינו שרצה הבה להיות אהיו כדכתי' אנכי ה' אלהיך וכן בהר הכרמל אחר אליהו וכו' ודוק והבן כי הוא ענין כסוף ל' עוד ירעה שמעו מלכים וכו' אנכי לה' יהושע' שמעו שלא אמר שירה המלך יהושע כשנלחם עם חלבו כענין וכן הרוננים אהוד ושומר כשנלחמו עם עגלון והיו חברים ודבורה חשה באה לומר שירה עכ' אנכי לה' אנכי אשירה לפי שהיה כח חילול הדכתי' וילחצו את ישראל בחזקה במירופין וגירופין ולה אנכי אשירה לקרועת שם ה' ואוב זה אומר לה' אלהי ישראל שהושיע את ישראל עמו אבל שאר המלחמות לא היה בהם רק יסועת ישראל ולכך לא אמרו שירה כמ' שלא היה עם תירופין ל' עילאה וגם שהסירה הזאת הא' מפי חסד שפלת הערך מצונו שה' שוכן את רכה וספ' רוח ומיוחד שמו על השפלי' שהרי בזה אחרך משעיר ליתן התורה חזויה אונתה על שציר אדם ויסמעל שיקבלוה וארץ רעסה קאם היו האומות מקבלים את התורה היה העולם לתוהו ובהו כי איך העולם מתקיים לא אם ישראל יקבלו את התורה והקבה פכל כל האומות מפני ישראל הספלים וגם בהרים מלן מפני ה' סיני למה פכלם הבה ובחר בסיני וכן האומות מפני ה' אלהי ישראל פכל האומות ובחר ישראל וכן יבחר בעירתי אף על פי שאני חשה ובכלל דברי הסירה אמרה רבורה כי נכחון ישראל ביום ההוא לא היה לא בחיל ולא בכח כי אם בכח שהיה עיקר המלחמה היתה ע' הכוכבים כי מן שמים נלחמו הכוכבי' ממלכותם כמחל' סירור עליה הכוכבים ונכוו במו חט וידרו להטנן בגחל קיסון וא' הקבה לך ופרע ערבוכך לים חם נחל קדומים סעשה ערב לים מימי קדם כבאתם מצרים על הים ושמה תאמר נחל קיסון היה שוטף בריבוי מים ומתוך כך גרס ל' פ' כחל קיסון תררכי בפס' עז סהחל הזה היה הארס דורך בו כמי שהולך ביבשה ועכסו גברו המים מאד ביכולת היכול יתברך מה הוא מדר הסגחתו יתברך ועיזו ונפלאותיו אשר עשה: או יאמר תררכי נכפי בכח ועז סהיה הנחל הזה ערב מימי קדם וכיון שהמים גברו והכוכבים של אם יררו על המים אז בכח האש הלמו עקבי סוף כי האש מרתית טלפי הסום וזה האש עסה רועס יותר ממה שעשמה דהר' דהרות אבריו כשהסום דהר' לפעמים בשמים הטלפים שלו וכח האש עשה יותר מדהרות אבריו וכח שהמלחמה היתה בכח הבה' ולה' היסועה אם כן ראוי לקבל לאונתה שלא באו לעזרתה ואורו מרחו וכו' ותבורך מנשים יעל שאף על פי שלכאורה אין נגיעות האשה שתקדם לזאת לפני רשע כסיסרא ומה שמסרה ביד שוכה מיבא עליה

דרוש א לפרשת בשלח

ע

אז נדברו וירא ה' אש אל רעהו ולא הזכיר ה' * ועוד נבאר מה שהביא פסוק והיו שיכר ראות את מ ריך ופסו וכל בניך למורי ה' שאין להם שייכות כאן * ועק' מה שחתם במאמר כה אחר הבה למשה אש כן מה תצפיק אלי שגוראים דברים בלתי שום הבנה ואין לזה התייחסות עם האמור בתחילה *

וגל' ער טבאו חזל לדרקק מ' מה תצפיק אלי שהיכן מנינו טצפיק משה ובס' כסף נבחר ביאדתי בזה ענין נכון שמש' ה' ילחם לכם הם צעקה טצפיק משה ואמר ה' הוא ילחם לכם ע' * ועק' בפסוק שאמר מה תצפיק אלי רמזתם אלי לא תצפיק אבל לאחר תצפיק ואין לזה הבנה והילל מה תצפיק * וגם שם ביאדתי בזה * ועק' דהילל מה אמת טצפיק ולמה אחר תצפיק שהוא מורה על עתיד * לזה הביאו פסוק והיה טרם יקראו דקשה רישיה לסיפיה שהוא אומר טטרם הקריאה הוא עונה ובכלל הענייה נ' טמיטה * מ'ט' וא' כן היאך הוא אומר אחר כך עור הם מדברו * וא' אטעם רמזתם טמיטה אבל לא ענייה והלא כבר ענה אותם טרם הקריאה ואיך לאחר הקריאה לא יהיה רק טמיטה בלתי ענייה ולזה היה אפשר לומר בפסוק הכתוב טלעולם טקורם הקריאה הבה עונה אמת ומרחמם ואעפ' טכבר ענה אותם עכ' ארסת טפתיים בטעת טמתפללים בל מעט פלה לומר כבר עניתי אתכם והושעתי מכל צרותיכם מה לכם תרבו תפלה ללא צורך אבל עור מדברים לאחר טכענו ואני אטעם בקולם לקול תפלתם * אבל מ' עדין יקשה לפי זה מהו ואני ואני טרם דברי מותר והילל והיה טרם יקראו אענה עור הם מדברים אטעם מהו ואני ואני ב טעמים * ועוד רלפחות הילל והיה טרם יקראו אני אענה עור הם מדברים אני אטעם בלי וא' מאי ואני ואני בואו דרוז כאן מקום לומר ואני בואו * וגם ומטה אחר ראו עתה כי אני אני הוא הוא לחזק הקושיא טל כפ' ואני ואני לפי טהרו הקדוש ברוך הוא אחר אני אמיני ואחיה מחבתי ואני ארשא * וגם שם קשה יתור וכלל ואני דהילל אמיני ואחיה מחבתי וארשא וא' אחר אני טעם אחד מ'ס' ק' אמיני ואחיה מחבתי וארשא * וכל טעה ט' לומר שהוכרעו לומר ב טעמים אני כדי ללמדנו קחי' המהים כיון טדרשו בגמרא פ' חלק אני אמיני ואחיה יכול מיתה בא' וחיים בא' תל מחבתי ואני ארשא טעם טהרפותה היא למי טמחץ וים לו מכה טהכל הוא באדם אחד כך אמיני ואחיה הכל באדם אחד טהבה מחיהו לאת מיתה בטמא טאמיני ואחיה טהוא תחית המהים הוא נלמד מאני ארשא טמחבר באדם עצמו טהוא נגוע ומחץ ולכך י' דקדוק שם טלא אחר אני אמיני וארשא אלא מחבתי ואני ארשא לטמא טמחבר על אותן אדם עצמו טמחץ ואני ארשא וכל ללמד על אני אמיני ואחיה טהוא מחיה לאותן אדם עצמו טכבר מ'ט' משה הוא עתה כי אני אני הוא כלוי' א' וטמטבו טכתוב אני אני ב'יתור אלא בא ללמד טתראו ארבר טהוא הווה עתה טעה' טמחבתי ולו עצמו אני מרשא כך תהיה לכם אמינה טאמיני ואחיה טהוא לעתיד הוא גם כן מייס לאותו אדם טכבר מ'ט' וא' כיון טמטה בא לתת טעם ליתור וכלל אני אני טאמר הקבה גם אנו בריכז לרברי הבה טאמר כאן ואני אענה ואני אטעם מה ענינם כי לא דבר ריך הוא אלא וירא מוכריסים אט' למה טגם כאן דבר הקדוש ברוך הוא אני לעתיד ואני לשה' ובא ללמד זה מזה טלעמיד לבא הם מדברים בתלמודם להטעם כדכתיב אז נדברו וירא ה' אש אל רעהו ויקטב פ' טעמם בקול תלמודם וגם כן כ' יכול הקדוש ברוך הוא מ'טמיט תלמודו ולכא כאן ואני אטעם כלומר ואני אטעם כ' יכול וטעמוד הכתוב כך הוא עור הם מדברים לעתיד בהטעמת תלמודם לפני

אש סיכרף לומר אני ואני לאט סיכרף טכך רחמיה לזקנתה ומורה ראטה לראו טכר האטכט היטקיק על פני חוץ לרחות אש היה בא ולא בא אחרה מדוע בוטט רכבו כאן טט טעות ולא בא והוא היה למוד לבוא לב טעות ביום חכמות טר תיה טענה הלא ימכאו יחלקו טלל ולכך נחטכט אף היא תטיב אחריה לה ואומרת יהי רצון טהמחטב טהיה חוטט על בנה יבא לה ולא על בנה והיתה מסכמת לרברי חכמותי כדי טלא לפתוח פיה לטען והנה הר בעל השיקרי פי טאמר חכמותיה הלא ימכאו יחלקו טלל והנשים טריות הם חילוק המלקוח רחם רחמתיים וכו' וטומין האדם אינו ד' חללים כי אש טלל טבעי טהוא מלבט אדם וכן פי טטמין ד'ט הוא על ד'ט בתולי הנערות רחם רחמתי וכולי נראה על הדרך הראשון לפרט דחם רחמתיים לראש גבר לפי טבאטטרוטגיא דא'ט' נעים על סיכרף ולכך פתור לה טבתוך טלל היו נערות וכל אחר מאטעי המלחמה לקת נערה וזהו רחם אבל נחנו רחמתיים טהם טקים לראש גבר למי טהוא ראש על אטעי המלחמה והוא גבר פליה חלקו לו כבוד לתת לו חלק כפול בראש גם בכלל הטלל היו גברי טבעונים אחרים ונחנוס לטסר טהיה ראש גבר עליהם וכי תימא כפי פתרון זה לא היה טטמין האדם ב'צואת טל סיכרף כי אש על גופו טכן מלבטט הבגר אדם ניתן על הגוף ללא טבע רחמתיים לבוארי טלל כלומר מה טריות הטבע רחמתיים לבוארי סיכרף ולא על גופו הוא לפי טהטליטו לפני כ'ט גברים טל טבע רחמתיי מהטלל עד צואר הצינו לריבויים והוא כמ'ט בגמרא תיטוט בטיראי טהטוונה הטלכט כ'ט גברים עד צואר הצינו ורוח הקדש אומר כן יאברן כל אויבך הונם אוהבט טל סיכרף כמ'ט טעוד הקבה להוציא ומה טמרתוקה טהוא באת הטמם בגבורתו וליהם זאת היום הבא ט' יאברן כל זרם וכל עומי טטעה קט וטרוף יטדעט בטב * ומה לומר נביא טטעות האיה טחבר ובתלמודם אש ברוח הטבא'ט' וכן תביט בתלמודם ה' עט טרעה על' הט' טהיה טהטבחה טללאה והם טעטמם היו נכסים לקראת הים ומנוס אחר נהים * וממכז טבתו הטגיה לכעקת צבי י'ט אטר באה אליו ויכילט הטה הדרכה במאמי' אטר הכענו בפתח הטער * וי' לדרקק במאמר קטר ב' הכתובים הבאים כא' מה טצפיק לי עט פסוק והיה טרם יקראו ועור להבין מ'ט ב טעמי הוא אומר ואני ואני טאם הטונה לומ' טלא הילל ב' חלוק' טרם יקראו ואני אענה עור הם מדברים ואני אטעם לא הילל ב' טעמים הוא אומר ואני ואני רמזתם דלא קטא להו לא אומר ואני ואני וא'ט' ואמר פעם אחד ואני לא קט' מיד וחר' עדין קשה כפ' טרם יקראו ועור הם מדבר' * ועור דהילל להקטות דלא רישיה טפייה דקורם אחר והיה טרם יקראו אענה ואמר כך עור הם מדברים רמזתם מתוך הקריאה יטעם אל ויעט * ועק' מ'ט ומטה אחר ראו עתה כי אני אני הוא טהם דברים שאין להם טחר טמה ענין מ'ט מטה ראו עתה כי אני אני לעיני טרם יקראו ואני אענה ולא נגע ולא טגע זה עט זה' ועוד נבאר מ'ט אלא כל מי טהוא עוטה רצון המקום דלא סיך לומר אלא כי אש כטאמר ענין אחד ועוקר הדבר ובאן לא אחר עדין כלום * ועק' טהוא דורט כל מי טהוא עוטה רצון המקום ומכוח בתפלה הוא טומע והכתוב אומר טרם יקראו ואני אענה ולא הכריך טיעטה רצון המקום ויכוין לבו בתפל' והם דרשו מחלת הפסוק טעה' וסוף הפסוק טאמר עור הם מדברים לעתיד ואש כן איך אחרו טלמי טעוטה רצון יוכרו ומכוין לבו בתפלה טהקבה עונה לו והכתוב הוא אומר טרם יקראו ואני אענה ולא עור לא טהיכן הוכר עוטה רצון הבה' ועק' מ'ט' לר'ט טכב יכול הבה מ'טמיט תלמודו והכתוב אומר

דרוש א רפרשת בשרח

כרי שיקחו ישראל בית הים שהיתה גדולה מבית מצרים ואכברה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו יס לרקד כי מה כבוד הוא ברכב ובפרשיו ועוד רהיזו ואכברה בפרע ובכל חילו וברכבו ובפרשיו ולמה אמר ברכבו בלא וזו וכן יתור הפסוק הב' וירעו מצרים כי אני ה' בהכבד בפרעה ברכבו ובפרשיו וכל עם מחל על פסוק לסוקי ברכבי פרעה שגדל הים לסוקיות נקבות והיו הסוקים הזכרים של מצרי'רים אחר הנקבות ונכנסו לתוך הים עכ של רוכביה והיה אומר המצרי לשון אתמול הייתי מוסך לנהר להסקותך ולא הייתי רוכב ועכשיו אתה מוסכני אל הים וזו ואכברה בפרעה ובכל חילו שיכירו כבוד ה' בתוך הים לומר מי כמוך בלוי ה' מי כנכנס ברכבו ובפרשיו רכבו שהוא מוסך וגורר הסוס את רוכבו אל תוך הים וברבר הזה ירעו מצרים כי אני ה' כיון שרעתם תבא אליהם מקוסיה ומעצמם ממש ולא היתה הרעה ממקום אחר זו הוראה כי אני האשר מי יעשה כמעשיו וכגבורותיו ויבואו בני ישראל בתוך הים כמו שכתבתי ויהיה קידש שמו תחילה ונכנס עד חוטמו ואמרנו הושיעני אלהי כי באל מים עד נפש וזו נורע ביהודה אלהים וכו' שהודיע יהודה ברבים כי גדול כבוד ה' ונכנס במעבר ים ולכך זכה למלוכה ובישראל גדול שמו וכתוב היתה יהודה לקדשו כו' בשביל שקידש יהוד' שם ה' לכך היו ישראל ממעלותיו שמל על ישראל ובזה אני מבאר מחלל שם בנמיץ צעיר דורס רד ים שהוא נכנס תחילה לים ושירי יהודה היו רוממים אותם ויש לישב ב' מאמרים אליו והענין הוא ששבת בנמיץ ירד תחילה לים אבל היה גל שפת הים ולא נכנס בלב ים אבל שבת יהודה נכנסו עד חוטמן ובאלו מים עד נפש ובזה אני מדרקק מאמר זל ששבת ששבת בנמיץ קפץ תחילה שנאמר שם בנמיץ צעיר רוד קרד ביה צעיר רד ים אלא ששירי יהודה רגמו אותם כך הקדש כתן לשאלו משבת בנמיץ המלוכה תחילה וכיון שלא נתקיי קידוש האל ה' יהודה לכך לא נקבעה המלוכה אלא בשבטו של יהודה ואני מחזק לב פרעה וכו' ואכברה בפרעה עי' רכבו ופרשיו שחלל שלח היו רוצי ליכנס לים והיה הסוס מוסכו לתוך הים וזו ויבואו בני ישראל בתוך הים שהאמינו בה' ונחטו בו ומתוך זה נפשה להם יבשה והמים נעשו חומה מימין ומשמאל הכוונה שלא היה מקום היבשה אלא כנגד מחנה ישראל והמים חומה לימין ולשמאל וכשהיו הולכים משם נעשה המקור הראשון מים והחומה של המים היא תמיד כנגד מקום ישראל יושבין שם וכך כשרדפו מצרי' אחרי ישראל היו אל תוך הים אנשי ישראל היו ביבשה כי שבו המי' שסביב ישראל כחומה וחזרו לחזורי ישראל על מקום המצרי' וזו היא כוונת וישיבו המים על מצרי' וכיון שראו ים שהמי' שהיו כמו נד סביב להם חזרו לחזוריהם חטאו עוד וימרו על ים בים הוף והיו ראויים לנעש ולזה אמר ובני ישראל הלכו ביבשה והיו ראויים מתוך חטאת להיות בתוך הים והמי' נהפכו להם לחיי' עזה כי לכך כתיבאן חומה חימה כתיב אלא שעמד להם זכות התורה שבימיכם וזכות המוזה ששמשאלם עוד אפשר שהים נעשית יבשה וירדו מצרים ונכנסו במקו' היבשה אך לאחר שישבו המים לא חזרו על כל מקו' היבשה אלא היו להם לישראל המי' חומה מימין ובשמאל בלבר ואכל המי' ושמאל של ישראל היו לחומ' כמו נד והמי' שהיו מתחלה כמו נד א' מקו' המצרי' נפש ברוחך כסמו ים שנתנו אות מים וכסמו כמו כותל שכל עליה המים שמתחת שקפאו תהומ' בלב ים עתה נתנו באופן שכללו כעופרת בלב תהומ' וזו נעשה הבה נס שלא כדרך טבע כי טבע הרוח היוצא מהאף שהוא חם הוא להתך ורוח הפה להקפיא וכאן ברוח אפך החם נפרמו מים וכשפת ברוחך של פה וכסמו ים כי נתכו

המים

לפני ואני גם כן אשמי' כרי לתת להם תוספת טובה ביריעת התורה כי בהיותי משמי' להם הגמר יתקיי בהם ויהיו עיניך רואות את מורדך כי עין בעין יחזו את כבוד ה' וכל בניך יהיו למורי ה' שהם למורים מפי הגבורה כשה' כב יכול משמי' להם הגמרא ונמצא שאני אשמע שהוא מדבר לעתי הוא לאח' שהקרימו ישראל להשמי' תלמודם אמר הקדוש ברוך הוא גם אני אשמי' כביכול וקופו של הכתוב הזכיר על תחילתו שאח' והיה טרם יקראו ואני אענה שאינו כפשוטו אלא לאחר שיערל מקרימים ועושים רצון קונם ומכוננים לבם בתפלה גם אני אענה אחר כך וכפי זה כלער שהפסוק הוא מקושר לפסוקים שלפניו שאומר לא יהיה משם עוד עול ימים אשר לא ימלא את ימיו וכו' לא יבנו ואחר יסב וכו' לא יגפו ולריק ולא ילדו לבהלה כי זרע ברוכי המה ונאחזיהם אתם הרי שמדברים כל אותם הפסוקים בעושי רצון יתבדך ומיך ליה והיה טרם יקראו ואני אענה והכי קאמר והיה הדבר הזה שעושים רצון טרם יקראו שקורם קריאתם יהיו עושים רצון הבה ונקראים זרע ברוכי האל יהיה כן טרם יקראו ואני אענה אות' גם כן ולעולם שהעני' הוא אחר קריאתם בכונן הדעת ולכאנא אענה כלומר הם עשו מה שצויהם להיות עושי רצון קורם שיקראו ואני אענה את עלי לענותם בתפלתם עוד ירצה בפסוק והיה טרם יקראו וכו' והיה כשעושי רצון טרם יקראו כלומר קורם כל רבר יקראו ואחר כך ואני אענה ולכך לא אמר טרם יקראו אענה לפי שהכוונ' לומר טרם צריכין תפלה שיקראו ואחר כך אני אענה והוא פי' מחודש בכתו' ונמצא למד אני אענה שהוא בעה' מאני אשמע שהוא לעתיד שה' משמי' לאחר שהם מדברי' גם אני אענה הוא לאחר שיקראו וזו עכשיו אמר הקדוש ברוך הוא אל מה תצפק לי אל שהתפל' אינה נעמית אלא כשעושים רצון המקום וכאן ישראל נתרעמו בצפקתם ואמר המבלי אין קברים וכו' ואין לי לשמוע בקולם אם כן מה תצפק כלומ' כשאתה תצפק תבוא צפקת לי ויהיה עי' מה תצפק כמו כאשר תצפק בזמן שאתה תצפק תבא תפלתך אלי אבל צפקתם של ישראל אינה הגונה וכיון שכן דבר אל בני ישראל וישעו מהיבשה לים כמו שנאמר ליבשה ויחמינו לי ובזכות האמנה אושיעם ועכשיו נבא לביאור הפסוקים בפרשה ויאמר ה' משה מה תצפק לי ירצה שראה הבה שלא היו ישראל זכאין שנתרעמו ואמר המבלי אין קברי' וכו' לכך אמר למשה מה תצפק ותתפלל על בני אדם שאינם מהונגים דבר אל בני ישראל וישעו כמו וישע משה את ישראל שדרשו חלל הים יעשו מחטאו של ים כך אפשר לדרוש כאן וישעו מחטאם וחזרו בם וכיון שלא יהיה בידם עון המקטרג אתה הרם את מטקך ויהיה לך כח לבקוע מי הים מפניהם ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה שיכנסו בתוך מי הים ומתוך הבטחון שיבטחו בה אחר כך תיעשה הים יבשה וזו נטה את ידך על הים ובקעהו ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה וחזקתי את לב פרעה שהכוונה היא כי רצה הקב' שיקדשו בניו את שמו ויחמינו בה' ויכנסו בתוך הים קורם שתיעשה יבשה ואחר שהיו בתוך הים אז תיעשה יבשה וברבר הזה אני דריך לחזק לב פרעה שיבואו אחריהם ויכנסו גם לתוך הים ולא יחזרו לחזרהם לפי שאם היתה הים נעשית יבשה קורם שיכנסו ישראל לתוכה ונמצאו ישראל נכנסים ליבשה בתוך הים אין בזה חזק לב לפרעה ולמצרים לפי שביבשה הם נכנסים אבל כיון שהכניסה היתה בתוך הים ואחר כך היתה נעשית יבשה בלי ספק שחזק לב גדול היה למצרים שנכנסו גם הם בתוך הים כדי לדרוך את ישראל וזו אחר כך וירדו מצרים ויבואו אחריהם א' תוך הים ומאת ה' היתה זאת

ועמרת בידם: מו יכנס תחילה אמר להם שושנים שבועים עבדו קורם. לבני יכנס בני תחילה כף כיון שעלו ישראל סן חיים באו ישראל ומלאכי חסידות. לומר שירח אמר רבה למלאכי חסידות חניחו ישראל תחילה שנאמר או ישיב משח נמצאו רשעים ומלאכי חסידות עומדים מן יקלם תחילה או חניחו בר אבא רב השלים עשה שיהיו בנינום שנאמר קדמו שרים אחר נוגנים קדמי שרים אלו ישראל ואחר כך נוגנים אלו חסידים כדריך עלמות חופפות אלו הנשים או לוי חשמים לא אקבל את הדבר חות אלא הנשים קלטו תחלה כדריך עלמות חופפות העלמות בתוך תחילת מלאכי חסידות לתתם אסרו לוי דיינו שקדמו לנו האנשים אלא אף הנשים אל הקדוש ברוך הוא חייבים כן כה בתיב ותשאני רוח ואשמע אחרימי: אחרי שקלחתו אני וחבירי שלי את' כך אב'ה ברוך כבוד המבקשים כה בחוב בעכסם חרפנה כנפיהם מהו בעכסם וכי יש ושיכח למעלה והבחיב שרפים עומדים במעל לו רוח הוא אומר קרבת על הד כן קביאאלא בעכסם כעס דם בשים עומדים ומקלסין לחקבה אותה שעת חרפינה בנפיהם *

המים: ויאמר חכמים חכמה מפני ישראל וכו' ירבה שלא רבו המכריים לחזור למכרים שהרי לא אמרו כסוב. למכרים חלל אמרו חכמה למקום אחר והטעם שאין אנו רוצים לתנו למקומי הרמסון לפי שהנחם להם: במכרי שהבדיה הקבה את מכרי וראו פנס אותם הכסארים עם היו כדונים ולכא' חכמה מפני ישראל זה כל: עוק ירבה כי ה' כלם להם בסביל יט' בחטא עכמו שחטאו מכרים להעבירם בחומר ובלבדים: לכך נעשו שמים חומר והטעם בטיט וכן חטאו במים להשליכם ליהור לכך טובעו בים סוף ולכך עשה הבה המי חומר כרי שלא יהיו טעם על המים ומטעם זה נעמנו טלפי הסוס' באש כד שלא יטעו הסוס' בתוך המי כדומכרי נסיל לקראתו כל סביון שראו המכרי ללבי ישראל שהיו ביבשה ויטב הים על המכריים היו נסים לקראתו על משה כדי להמלט במקום שהוא נקב עם שהיה יבשה ולכך וינער זה את מכרים וכו' ויוסע' ביום ההוא: שהיו ישראל חייבים הוטעו האותם ברחמי מיר שר של מכריים המלמד עליהם קטגוריא וראו בסוכאיה ויאמינו בה' זכרם עברו וזכרם נבחר. חט' אז ויט' משה מלי אז: וחז' דפסנ' כמה ררעות בו: וכלער שמהה ראה לישראל שפעם דומאית זפעס מאמינים לכך כשראה אותם עכסין שהאמינו בה אחר משה אז באותה טפה עת לעשות ולומר שירה קורס סוסזרו: עור לחטוא ומה גם כי העירה חספר על מה שחטאו כבה כנודע מדברי חז' ודמו בסירה גדולת מעשיה' ה' למקד למכריים סמדתם ויט' כמה רבדים לחז' ואמי חוסף: כופר ע' דרכם: אחז' הם אמרו מי ה' לכך נאמר וזה בים: וכונתם לומר שאותיות מי הם אותיות יס: ועור אזו אומר שמלכד עכספ' מי לים גם יאדה ואמר מי כמון באלים ה': הם אמרו ויקח ט' מאות רכב אף עכסין מרכבות פרעה וכו' הם אמרו ואל' ימים על כולו אף כאן תבחר שליטין טובעו בים סוף: הם אמרו חיייהם בטיט אף כאן טובעו בים סוף ואין טבועה חלל בטיט טכאמה וט' ידמיה בטיט: ואמי אומר הם שפברו ב' ישראל לבנות פיתוס שהיה ראשון ראשון פי תהום בולעו לכך תהומות יכסומו: ואחז' הם אמרו וראיתם על האבנים לכך נאמר כמו אבן: רא על שהקטן לבס כאבן: ואמי אומר הם אמרו ויכנו וקוטנו קט לתבן לכך נאמר יאכלמו כקט: עור לחז' הם אמרו הבה נתחכמה לו אף עכסין נתת ערמומי במים והיו המים כלחמים בהם בכל מיני פורעניו: לכך נאמר ובר' אפך כערמו מיס' ואמי אומר הם הכבירו לבס כעופר ט' ויכבר לבו הוא ועברו לכך נאמר כללו כעופרת וכנגד מי ה': אמרו מי כמון באלים ה': ולזה כתיב ויאמר לאמר שפיקר העירה הזאת הוא לאמר ולטבח כמה גדולים מעשי ה' אשר עמד להם כמרתם ועל הרבר הזה אשר לה' כי גאה על הדבר טבו גאה פרעה בו בדבר הקבה גאה עליהם ומעלליהם: להם אמנם על מה שהוטעו האותיות וילכו מידם כי עני חומר היה לנו יה ויהי לי ליטועה על הדבר הזה חנוה וארומתנהו בטבח והודאות ועל כי נורע ה' במשפט עשה אשריה לה' כי גאה גאה:

סדר בשלח להודאה

דרוש ב

ירקוט כיון שעלונון חיס בקשו ישראל ומלאכי חסידות לומר שירה: אד אבין חלוו למת הדבר דומה למלך שירד למלחמת וצדח ובאו כנו ועכריו ועשרת בידם ליתן בראשו של מלך באו לכלך אכרו לו בנך ועכדיך עומדים

להודאה הוא רכוייה ועקובלת לפניו יתברך. ככל הקרבנות שבתורה כמו שנאמר אלהים עם אלהים בסירה ואלהם בתורה ותיסב לה' מנור פר וכתבתי לס' פס' מ' בס' הזוהר כי זוכה קרבן לס' אלהים יחיה בלתי לס' ה' לברו שהוא עם הרחמים כי עם אלהים אינו נזכר בקרבנו וז' אלהים עם אלהים בסירה ותורה אבל בקרבן חס' אנו מזכירים עם אלהים חלל בשם ה' מ' חס' לה' ההילול זה עשר שהוא בשם אלהים יותר מקרבן שור פר הקרב בשם ה' וז' זכ' לאלהים תורה ושלם לעליון כדריך וקראני ביום כרה חללך ותכבדני ירבה לעד שאף על פי שקרבן בשם אלהים אינו רכוי מ' קרבן תורה זכ' לס' אלהי ושלם כדריך שנכסיו מ' חס' יקרב להיות נודרים בעת כרה וידר ישראל כרה לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת כרה וקראני בעת כרה שלא תבטך להקרי לערוך שועך לא בכר כי חס' ביום הכרה עמ קראני ואענך וחללך כי אני מרויח בהכלתך שתכבדני בקרבן תורה וכל לתת טעם מה נסתנית ההודא' שהיא בשם אלהים לפי שבקרבן אנו בריכין לעורר הרחמי ולכך חז' אנו מזכירין מרת אלהים שהיא דין שלא יהיה קטרונו מדר הדין על הקרבן שהוא בא על חטאתיו אבל בהודאה וקרבן תורה שאינם באין על חטא חס' שם קטרונו ואפילו שיהיה בשם אלהים חס' שם דין כלל הרי שההודאה גדולה מכל הקרבנות כמא' האדם מחוייב להודות ולשבח לפניו יתברך על הטובה אשר גמלו כרחמי ואליו פינו מלא שירה לא יספיק להלל קצת תהלותיו וחסדיו במ' דוד ימלא פי תהלתך כל היום תפארתך שפי' כן שבתהלה אחד מכלל תהלותיו על חסדיו ימלא פיו של אדם וכ' על כל תהלותיו ואעפ' שאני מתמיד להלל בתהלה אחד חז' זה חסדון בכח ית' ו' שיאמר נראה שאין לו עוד תהלה אחת כי אף על פי שיהיה כל היום מספר בתהלה אחד היא תפארתך שיש בגם אחד ותהלה לספר בה ימי וסלי ואם האדם ימנע מלספר תהלותיה אשר עשה עמו הוא חסדון גמל לכפשו שהרי אפילו הכופר בטובתו של חבירו הוא מנוב כמו שדרשו חז' על פסוק ולא זכרו את ה' ולא עשו חסד עם בית ירושעל הכופר בטובתו של חבירו כאילו כופר בטובתו של הקבה: עור אחז' בילמדנו ולא זכרו בו ישראל את ה' למה שלא עשו חסד עם בית ירושעל. חא אילו עשו חסד עם בית ירושעל זכרו את ה' הוי כל: מי שהוא עושה חסד כאילו מורה בכל הנסים שפעה הבה מיום סיכאו ישראל ממכרים וכל שאינן

דרוש ב פרשת בשלח

שאינו עושה חסד כאלו כופר. ויש לרדק מנה לנו לדרוש ולא זכרו את ה' על שלא עשו חסד רניחם שלא זכרו את ה' הוא כפשוטו שחזרו למעלה מעברו ע' ולא זכרו את ה' וע' אבא לן לדרוש כך לא זכרו חסדו שלא עשו חסד הא אם עשו זכרו ודלמא ה' קמפני שלא זכרו את ה' לא עשו חסד הא אם זכרו את ה' יעשו חסד ויש לומר מרדקו בכהו שאמר החמור קודם שעברו ע' ולא זכרו את ה' ואחר כך הזכיר הקלה שלא עשו חסד והרי ק' ואם חטאו בחמורה כמ' בדבר הקל וכן אין לומר שמפני שלא זכרו את ה' לא עשו חסד דקו הוא אם לא זכרו חסדו ה' איך יזכרו חסדו ב'ו לבמלם חסד לזה דרשו מעבירה קלה גוררת עבירה חמורה פלהיות שהיה בידם עבירה שלא עשו חסד עם חבוריהם לכך חטאו בחמורה שלא זכרו חסדו ה' הני מהמורה בטובת חבורו לפשות עמו חסד הוא חמורה בכל הנסים שעשה ה' לני שמדק היונו עשה חסד עם חבורו לגמלו כרוב חסדיו בוראי שמתנו יבא לזכור את ה' ועוזו ונפלאותיו אשר עשה. ועוד י' לומר שהקטן קול איך הוא אומר ולא עשו חסד עם בית ירובעל ככל הטוב אשר עשה להם אביהם שאם כן לא יזכר לקראו חסד כי אם אמת במסכר עשה עמם אביהם ולא מילמו לו כאשר עשה עמם לזה דרשו ממה שלא מילמו האמת שהיו חייבים לאביה אשר הגדיל לעשות עמם זה ככלל במל' ולא זכרו את ה' בענין הע' שעשו כי שקולים הם מנייה הכופר בטוב חבורו ואינו מטלם טובתו הוא ככופר בטובת ה' ועובר ע' ומל' הכתוב אחר כך ולא עשו חסד עם בית ירובעל אינו על השלום הטובה לא לומר שהם לא זכרו את ה' שעברו ע' וכפרו בטובתו של ה' גם כפרו בטובתו של ירובעל שלא מילמו לו טובתו וכל זה גרם על שמעולם לא הורגו ישראל בעשיית חסד להקדי' עם מי שאינו חייב כי מעולם לא עשו חסד להקדים עם בית ירובעל ככל הטובה אשר הקדים הוא לעשות בתור חסד לא הקדימו הם לעשותו גם כן פ'ם אחר חסד כמו שהקדים הוא וכיון שלא הורגו בחסד גם בתשלום החסד שהוא אמת לא זכרו את ה'. ונמצא שכלל במל' ולא זכרו השתים רעות הע' שספרו בטובתו ומה שלא שלמו גמול ירובעל וכפרו בטובתו ה' שספירת טובתו של אדם היא מנונה וכמ' ספירת טובתו של ה' והנה מבינו שבטביל שלא אמר חזקיהו שיר' במפתחו של סכחריב ממסכה תקלה גדול כי בק' ה' לעשו לחזקיהו משיח ולסכחריב גנו ומגוב ובטביל שלא אמר סירה כתבטל הרבר ונהו מ' סתות של מרבה התשרדהיינו מ' של משיח בסתמה. ורמז במס' לומר מעין ביטול הסירה. וענין מ' הסירה לומר מ' מ' ה' ה' שמתלה להם עונותם כמחל' על ויפ' משה את ישראל הפיעס מחטאו של ים. ובה נבא לביאור מחל' במדרש רבה א' יהודה בן פזי מה ראו ישראל לומר סירה באז אלא אמרו מתחל' היה ה' הזה יבשה ועמדו דורו של אנוס והכעיסו לפניו באז שנאמר אז הוהל לקרוא בשם ה' ונפלאות ה' יס ופרע מהם שנאמר הקורא למי ה' וכו' ועכשיו יס היה ונעשה לנו יבשה שנאמר ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים וקלטנו באז שהפך לנו ים ליבשה ה' אז יסיר משה ובני ישראל ואין אז אלא לשון בטחון שנאמר אז תלך לבטח דרך. ויש להבין מה זו טאלה שטאל מה ראו ישראל לומר סירה באז שהרי הסירה אינה באז אב' סיר הכתוב טאל כטראו ישראל את ה' ה' הגדולה יסיר משה ובני ישראל. ועוד להבין מטאלא אמרו ראיין סייך לומר לא בתירון ראשון רק כשאומו תירון אחר ונחמה אותו ואומר תירון ב' אומר אלא לעקור הענין הקודם. וע' מ' רור אנוס הכעיסו באז ואנו נעשה לנו ה' יב' כקלטנו באז שהם דבריו

סתומים וחתומים כמעט שאין להם הבנה וחזר לומר ה' אז יסיר משה ובני ישראל כי בהם סלקין ועוד מ' אין אז לא לשון בטחון שאם הוא פי' אחר ה' לא לשון בטחון ואין הוא נקטר אל הקודם שתב' אז לתיקון אז הוהל' ועוד ריקט לשון טלילה אין אז אלא לשון בטחון ואפשר לומר שלפי שמבינו שכתוב אז הוהל לקרא בשם ה' טאלא לשון מדר לזה טאלו מה ראו ישראל שהם מאמינים בהק' ל' סירה בלשון אז טאלא באמר על ענין מדר. וגל' ע' ביאור מאמר זה עם מאמר מקודם זה שאמר ה' נופת תטופנהא' משה במה שחטאתי לפניך אני מקלסך משל וכו' כך אמר משה לפני ה' יורע אני שחטאתי לפניך באז שנאמר ומאז באתי ל פרעה והרי טבעת אותו בים לכך אני מטבחך באז אז יסיר משה בא וראה דרך הדריקים במה שהם סורחים הם מתקנים וכו' ולהבין כונת מאמר זה ומל' דרך הדריקים במה שהם סורחים מתקני וכו' כלל' שחל' הקטן מ' אז יסיר משה דה' יסיר משה ובני ים' ופשיטא כי אז היה ולא בזמן אחר לכך דרשו טבא משה לתקן את אשר העוה לומר ומאז באתי אל פרעה לרבה במסך הרע לעם הזה ועתה הבין כי מאותו אז שהרע לעם הזה ה' יסיר משה ובני ים' ונראה לטביעת פרעה בים כי אם לא הרע כל' לעם הזה לא נגזר עלינו טיטבע בים ול' משה כטאלא אותו טטבע פרעם לאחר כך בא למבחו באז כלומר טביעת אז שהרע לעם דתמלאת סאתו ה' אז יסיר משה כלומר רדקין בביתו טאלא אז טאלא כפשוטו לאחר טטבו המים על מצרים ויבאו ישראל מן הים וירא ישראל את מצרים מת על פפת הים אז באותה טעה אחר הסירה והוא כסברת במה מאמר חל' טטבוים טאלא אחר הסירה ער לאחר טיבאו מן הים וכן אמרו כך כשיבאו ישראל מן הים בקטו המלאכים לומר סירה אחר הק' אז יסיר משה ובני ישראל תחלה ואחר כך אחס. ומל' עוד בא וראה הדריקים במה שהם סורחים הם מתקנים הכוונה שהקטן לחל' למה הנכרך משה לומר סירה באז לתקן מה שחטא והרי ק' שהסירה מספרת על כל חטאת האדם אשר חטא ואמר העוה כמבואר בכמה מדרשי חל' ואם כן ה' יסיר' תכפר עליו אפ' טאלא תהיה בלשון אז לזה אמ' בא וראה דרך הדריקים במה שהם סורחים הם מתקנים כל' ה' אמת שהסירה עשה יס בה כח לתקן את חטא שחטא באז אב' דרך הדריקים שאין רעתם נוחה לתקן תיקון כל' כי אם תיקון פרטי מדרסם לתקן ברבר ממש שחטאו בו ולכך משה תיקן באז שחטא בו לתקן תיקון פרטי ממש. עוד אפשר במדרש דק במאמר מ' במה שהם סורחים וכו' שהנמשל אינו רומה למשל שהמלך הביאולו העטרה במקום מה שאמרו אינו יכול לכובע' ובנמשל ההכעפה עשה נעמי' עטרה ל' דרך הדריקים במה שסורחים מתקנים ול' נופת תטופנה שהנופת כופים הרבט הוא כוף רבט טב' והכופ' הנשאר הוא השפוע שהיא פקול' הרבט ולכך לא אמר נופת רבט אז נופת כופים תטופנה לרמוז שהנופת לברו טהוא מה שסרח באז תטופנה בענין הסירה באז. ועכשיו בא רבי יהודה בן פזי לחלוק על סברה זו אחר מה ראו ישראל לומר סירה באז כלומר לרברך שאמר אז לתקן אשר העוה ואמר ומאז באתי אל פרעה כו' תינח במשה שאמר אז אב' ישראל שפתחו באז והם לא חטאו באז כי משה לברו הוא שאמר ומאז באתי אל פרעה וישראל לא נזקקו בזה כלל אם כן מה ראו ישראל לומר סירה באז אלא וראי שאין הענין כך על מאמר ומאז באתי כיון שהכתוב אומר אז יסיר משה ובני ישראל ואם משה חטא באז נזקק בו תיקון אותו אז באז יסיר מה מאמר בבני ישראל טאלא חטאו באז באתי אל פרעה ופתחו הסירה באז אלא הענין הוא כי בימי אנוס היה ה' יבשה

יבשה ומרום עננים רכתיב אז הוחל עמאל הבה יס ופרע מהם ועבדו יס כהפך לכו ליבשה כלומר עכשיו שהיה ראוי להיות ים בדין יס והתיר על ים בים סוף כמחלל שהיו חמלאים לאת' כסם מאז עולם עבר זה וכו' וכו' מדקדק שהביא ראיה למעשה וכו' וכו' ישראל הלכו ביבשה בתוך ימים קטנה למה לא הביאו הפסוק הקודם ויבואו בים בתוך הים ביבשה * אמנם חזל דרשו בפסוק זה של וכו' ישראל הלכו ביבשה בתוך הים וכו' להם חמה מייחם ומשחל * חמה כתיב טכיון שהמרו על ים היה ראוי שיתקום שנעשה להם יבשה יספך לים והיה להם חמה לולא זכות ימינם שהיה התורה ומחללם שהם התפילין וכו' וישראל הבה בהיות יבשה כהפך לים על חטאתם ועשאו שהיה ים על המכריי כהפך ליבשה בהיות לכו חטאת קבוצה כמנוי כמו הם וימרו על ים בים סוף אם כן ראוי ועליו למסב להקצה באז שדקדק הקצה להפוך היבשה לים ולנו עם שלא היים המכרים הפך ים ליבשה היו אז יסיר משה וכו' ישראל כלומר בזה הדקדק שאמר אז יסיר משה וכו' ישראל כי בפנין זה שאלו יסיר יסיר לומר אז במשה וכו' ישראל כי משה גם כן אמרעל גם נעשה הקצה לישראל להפוך להם הים ליבשה עם שאלו יסיר יסיר הפך מה נעשה בדור אנוש שהפך היבשה לים * יועם זה דקדק שבמאמר עלמעה אחר ההד אז יסיר משה ולא שייס הפסוק לומר ההד אז יסיר משה וכו' ישראל כי באותו מאמר לא דרשו האז כי אם לגבי משה בלבד וכאן שהאז נדע על משה ועל ישראל אחר היו אז יסיר משה וכו' ישראל והנה המדרש הזה סובר מיד אמרו שירה גם כן אמרו כאן ועכשיו ים היה ונעשה לנו יבשה נקלסנו באז נמשע מכאן שהיה הים ליבשה דיינו בזמן שהיו עומדים על הים אחר שירה וים כמה מדרשים שסוברים כך שדרשו האז מאי אמר פנח אחתי בזמן שעתה על הים ואמרו שירה * עוד לחזל ויקם על סע רגלי זה הים כונן אשורי שהלכו ביבשה מיד ויתן בשי סוד חדש וכו' * וכפי זה יקשה שאעפי שדרשו אז יסיר שהאז לענין ימי אנוס אז הוחל ממ' און מקרא יובא מעשנו שהכתוב אמר וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים אז יסיר משה ואנו דרשין שהשירה היתה בזמן שהיו עומדים על הים ונעשה הים יבשה ואם כן איך הוא אומר אז יסיר והשירה היתה קודם באתם לפת הים לזא און אז חלל בטחון אז האמור כאן און עניינו להורות זמן השירה לא לומר שהשירה שאמרו עם היותם פרץ בתוך הים ושמה פרץ יספך הים עליהם זאת היתה להם כי היו בטוחי בהשית כי אז הוא בטחון אז תלך לבטח דרכך שהיו בטוחים ללכת בטח ולזאת בגלום מן הים ועל יסיר משה וכו' ישראל בלי שום פחד כי הבטוחים בה' לא ימנעו לעולם יואי שמפתי מי שפירש שברור אנוס שכלה אוקיינוס נעשה היבשה ים כשנקרע הים ונעשה יבשה היה במקום שנעשה ים בימי אנוס שמתחלה היה יבשה ואחר כך ביביות מצרים חזר ליבשה כמו שהיה בתחלה וזהו שאמר הכתוב אז הוחל לקרוא בשם ה' לומר שמה שהיה אז בימי אנוס שהיה הים ונעשית היבשה ים זה היה תחילת הכנת הנס של קריפ'ים סוף שקראו בו שירה בשם ה' כדכתי' אז יסיר משה וכו' יס' לה' טכיון שאותו המקום היה עיקר יבשה והיה אוקיינוס הים בו אחר כך בקריעת ים סוף חזר לבא כבדאסונה * ובפסע הכתוב יס לומר אז יסיר להורות מעלת שירה זו שנקרעה כבואה בפי כולם כח' לומר כוסח זה ולא החלואו הסערה זה מזה ועיקר נס זה להיו' שלא קדמה שירה זו בחטבתם לסדרה אלא אז באותו פרק כתנו לב לומר השירה ועל ויאתרו כולם כח' לאמר כוסח זה בלא שום טכיון מזה לזה בוראוי כי מלת ה' היתה זאת * ועם כבדא זאת

שאלו ישראל הסירה על הים יובן שאמרו תחלה סומו ויבשו רמה בים שהאז טכיון שהיה הים ויאתרו כח' אחרת עש' וזמרת יה ויהי לי ליטועה לפי שציקר האם היה לאחר טכיון שהיה הים וכו' וכו' ישראל היה גם כן בתוך הים ולא שבו היםים פי אם כל מצרים וכו' ישראל הלכו ביבשה בתוך הים וכו' וכו' ישראל הלכו ביבשה כי קודם אחר שנעשה הים יבשה והמצרים דרשו אחריהם וכו' ביבשה ואחר כך שבו היםים ושבו גם ישראל הלכו ביבשה בתוך הים ואף על פי שמדד אחר התורה היבשה להיות לים מת כדד שהיו ישראל היתה יבשה והאז גם כסול זזם סום ורכבו רמה בים ועכו' ויהי לי ליטועה לאחר שחזרו היםים על מצרים ולכך נדמו בפסוק זה של וכו' ישראל הלכו ביבשה והמים להם חמה כי היה מקום לקטורב דין עליהם זזם כפוף השירה כי בא סום פרעה ושבו ה' עליהם את מי הים ועכו' וכו' ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והאז גם כסול ומסופל * ורמז לומר כי גאה גאה קום ורכבו רמה בים עם מחלל שאמרו על אלו ועל אלו נכעל הים וכפי זה האז גם כסול שהיו חמלאים ישראל און ידרכבו רמה בים והם נכעלו עזי וזמרת יה ויהי לי ליטועה האז גאה כפולה להבה מכע' טכיון שהיה הים מכלי לישראל ואם ימיוך ה' נאדרי בכח ובאותה שעה ימיוך ה' תרעץ אויב ועכשיו נכח לביאוי המאמר שהענין בתחילה * ויש דקדק מ' כיון שכלו מהים בקטן ישראל ומלאכי הסרת לומר שירה כי היו יכולים המלאכים ויס' לומר השירה בגלוי יחדיו ומה מחלוקת ים בזה שרצו להקדים אלו לאלו במקום שהיו יכולים לשורר כולם כאחד * ועוד דקדק לבאר מ' בעל המאמר אחר הקצה למלאכי הסרת הניחו ישראל תחילה שכלאמר אז יסיר משה * ומה ראיה הביא מן הפסוק הזה כיון שהם דורשים אחר כך פסוק קדמו שדים לענין הנסים והמלאכים שאמר הקצה קדמו שדים אלו ישראל נכח בפסוק הזה ים קדימת ישראל וגם ענין שירת הנסים * ועוד נבאר מ' פשה שלום ביניהם כיון שגזר על המלאכים שיקלסו תחלה ואחר כך הנס' און זה נקרא שלום כי אם גזר דין שגזר על הנסים שיקלסו באחריו ועוד נקדק לרבי חייא איך אחר הכתוב בתוך עלמית כיון שהאז דורש שהנסים היו באחריו והמלאכים באמצע * ועוד לרבי לוי מה הסיב הבה לתרפומת של המלאכים חייבם כן שאין לרברים הללו הכבה * וראיתי כתוב שהבה הסיבם כיון שהם חיים וקיימים והנסים הם למות כסאר בעלי חיים ראוי שיקדימו הנסים קודם סיונותו אבל אחס המלאכים חייבם כן הם חיים אחתי ואם לא יסירו עכשיו יהיה לאחר שעה שאין לדאב שמה ימותו ולא יאמרו שירה עכ' וכן אמת שטענה זו של חתם חיים וקיימים היא בת' רבה ובאותה דרשה אני מבאר כוננת חזל שדרשים אז יסיר משה רה'לל אז סר משה לזה דרשו שאמר הקצה כיון שהיו האדים אינם נכחיים אלא אז לפי שעה וסוף למות אם יתעכבו מהשירה שמה ימות אחר מהם ולא חכה לסיר' לכך כיון שהיו האדים הם אז לפי שעה ואין להם חיים נכחיים אם כן יסיר משה וכו' ישראל תחלה קודם המלאכים שהם חיים נכחיים * ולכאורה יס' לפרש דרבי חייא דרים קדמו שדים אלו ישראל אחר נוגבים אחר סמוך לישראל באז נוגבים בתוך באמצע * ועלמות תופפות לבסוף * או יאמר אחר נוגבים בתוך לאחר הנוגבים שהם המלאכים שוררו בתוך ובאמצע לאחריהם היו העלמות תופפות שהם הנסים ורבי לוי דרים כפסוטו שהנסים היו בתוך ובאמצע והמלאכים לבסוף ועוד יס' לדרק' מה שסמך ואמר התחילו מה להתרעם מה ענינו כאן * ועין מ' מה כתיב ותשאל רוח שאין לו כנין וקשר במקום הזה וזמר

דרוש א רפרשת יתרו

ענ

ישראל אינם חיים וקיימים לעד הנה גם הם מתחדשים בכל יום ואחר כך הולכי לנהר דינוור וגם אין כאן טענת לבנונותי נתונים בצרה לפי שכבר יצאו מהים והסירה לא היתה כי אם בעבור הנס וללא כיון שיצאו ממזרים וקדע להם את הים שרבה לומר שירה חדשה על אותו הנס שהוציא את ישראל וקדע להם את הים אל הקדוש ברוך הוא אז ישיר משה ובני ישראל תחילה ואחר כך אתם כלומר אף השירה הזאת שהיא על הנס שנעשה אז להם ואינה כמו העיר האחר שצאון המלאכי לאומרה בתורת תשלומין על פירת הלילה שעברה כי זאת השירה היא בזה על נס ההווה אז אף גם זאת אמר הבה ישיר משה ובני ישראל תחילה וכו' ובזה ידוקרן שבתחלה אמר שהבה אמר ישיר משה ובני ישראל ולא הזכיר גם מלת אז כמם אחר כך אמר הקדוש אז ישיר משה להיות שערערו עכשיו המלאכים שמאחר שאינם קיימים ועומדים לעולם שבערב הולכים ומתבטלים בנהר רי נור אס כן היה מהראוי שאמרו הם השירה קודם ישראל ועכ"ז השיב הקדוש ברוך הוא אז כלומר אף על השירה הנזכרת על הנס הנעשה אז אמר הבה ישיר משה וכו' וכפי דרך זה אני מבאר שלענין השירה שבכל יום תמיד שנרחו המלאכים עד שיסורו ישראל תחילה מטעם שבו יאמרו תחילה שלא ימות אחד מהם אבל אתם כל זמן שאתם מבקשים אתם חיים וקיימים לכך אמר הקדוש אז ישיר לרחוק מקום ישראל אינו עומד לעולם כי אם אז לפי משה ואפס שר שיתות לפיכך יקדמו ישראל תחילה * ובפשוטו של מקרא יש לפרש אז ישיר עם מחזל שכל מי שנעשה לזכר ברוך לומר שירה להקדוש ברוך הוא וללא אז מה שסורו ישראל אז ישיר ישראל לעתיד בכל נס שיעשה להם הקדוש ברוך הוא ויאמרו לאמר לרורו שיסורו על כל נס ה' אשר יעשה עמם * עוד לחזק שהשירה הזאת היא עומדת לעד ועתידים ישראל לאומרה בבאולה העתידה וכפי זה רמז הכתוב לומר אז ישיר כלומר השירה שאמרו ישראל אז באותו פרק ישיר משה ובני ישראל גם לעתיד לבא ויאמרו לאמרו עכשיו כרי לאומרה לזרות הבאים בזמן התחיה כי לא יעקר נס יציאת מזרים ממקומו וגם דברי השירה הזאת מעתה ועד עולם *

מפניו אתכם אני אומר שיקדמו בני תחלה אלא מפני שבו יאמרו תחילה עד שלא ימות אחד מהם אבל אתם כל זמן שאתם מבקשים אתם חיים וקיימים * משל למלך שנעבה בנו והלך והצילו והלכו בני הפלטיין מבקשים לקלם למלך ובנו מבקש לקלסו אל ארוננו מי יקלסך תחילה אמר להם בני מכאן ואילך מי שרובה לקלסני יקלסני כך כשיצאו ממזרים וקדע להם הקדוש את הים והיו המלאכים מבקשים לומר שירה אל הקדוש ברוך הוא אז ישיר משה ובני ישראל תחילה ואחר כך אתם הוי קדמו שרים אלו ישראל אחר נובנים אלו המלאכי בתוך עלמות תוספות אלו הנשים שהן קלסו באמצע כדכתיב ותקח מרים הנביאה * ויש לרקדק דקטיא דישא אסיפ בתחילה אמר שמנע הקדוש ברוך הוא למלאכים מהשירה מפני שלבנונותי טובעים בים ואחר כך אל טענה אחרת לא מפני שאני משפיל אתכם אלא לפי שאתם חיים וקיימים ועוד נבאר כפל הענין הה"ז אז ישיר משה אז שר לא באמר אלא אז ישיר שהקדוש ברוך הוא אמר ישיר משה ולמה נאמר זה פעמים * ועוד לרקדקן שבתחילה אמר כיון שיצאו ישראל מהים וכו' ולבסוף אמר כיון שיצאו ממזרים וקדע להם את הים ומאן רבר שמיה דיציאת מזרים ועוד רקדקן לשון שבתחלה אמר אז ישיר אז שר לא באמר אלא אז ישיר שהבה אמר וכו' ובסוף אמר אמר הקדוש ברוך הוא אז ישיר משה וכו' * ודורי * אלה פירש עם מה שפירשו התוספות על יזכר משרתים ואשר משרתיו שיש ב' מיני מלאכים המין הא' קיימים לעד והמין האחר בכל יום בורא הקדוש ברוך הוא מלאכים חדשים ואומרים שירה לפני הקדוש ולערב מתבטלים והולכים לנהר דינוור * ובזה מתיישבים דברי המאמר שדקדקו ב' דקדוקים בפסוק מאי אז ישיר דהילל וישיר משה ובני ישראל * ועוד אומרו את השירה הזאת מכלל דאיכא אחריתי * לזה תירצו שבקשו המלאכים לומר שירה וזאת השירה היא הרגילה שאומרים בכל יום תמיד המלאכים החיים וקיימים ועכשיו היו רוצים לאומרה כמשפט הה"ז ולא קרב זה אל כל הלילה כמרא וקרא זה אל זה ואמר ועל שירה זו השיב הקדוש ברוך הוא למלאכים לבנונותי טובעים בים וכו' וכיון שיצאו ישראל מהים ונתבטלה הסיבה המונעת להם שלא יאמרו שירה מפני שלבנונותי טובעים בים שהרי עכשיו יצאו מהים באו המלאכים להקדים שירה דהיינו אותה השירה שלא אמרוה בשעתה היו רוצים עכשיו לאומרה כמו ששנינו שכת ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים לתשלומין וק"ל רתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ולזה הוכרח הקדוש להשיבם תשובה אחרת לפי שהתשובה הראשונה אינה נזרקה עכשיו כיון שכבר יצאו מהים לכך השיבם שהרי אתם חיים וקיימים ויכולים לשורר השירה בכל שעה לפיכך הכיחו לישראל להקדים השירה אז שר לא באמר אלא אז ישיר שהיא גזרת הקדוש ישיר משה ובני ישראל קודם את השירה הזאת שהיא נזרקה עכשיו על נס שנעשה להם ואחר כך תאמרו השירה התדירה של כל יום אעפ"י שתדיר ושאין תדיר תדיר קודם ולזה הוכרח לתת להם טעם אחר לומר לא מפני שאני משפיל אתכם וכו' ולפי שדדן יקסמה מלת אז רתונח לומר ישיר אבל מאי אז ללא פסם אחרת כשיצאו ים ממזרים וקדע להם את הים כלומר כי המלאכים החרשים הנבראים בכל יום היו רוצים לומר שירה כפי זאת השירה אשר אמרו ישראל על הודאת הנס הנעשה להם כי לכך נבראו כת מלאכים בכל יום לשורר שירה חדשה כי השירה הקבועה של כל יום תמיד שהיא וקרא זה אל זה כו"הם משוררי אותם כת המלאכי שהם קבועים חיים וקיימים ועכשיו באו לו הנבראים חדשים לבהרם לשורר זאת השירה קודם ים באומרם שאם

סדר יתרו דרוש א

מבילתא ויפס משה לחותנו למושבו לקרבו לחור' אח כל אשר עשה ח' שנתן לעמו ויש' חורח את כל חתלאה אשר מצאחם בדרך מצאחם ביום בדרך ור' עמלק ומכולם הצילם חמקום ויצילם ח' *

בהיות גדולת מעלת התורה שהיא קיומו של עולם ועכ"כ דרך לדרוך אחריה לקנותה כדכתיב קחו מוסרי ואל כסף וכו' וביאורו בכסף נבחר עם * גם שם ביארתי ענין אלישע כשמסחו אליהו לנביא ויעזוב הבקר וילך אחריו וישרתהו כי הורה בזה אהבת התורה אשר אהב אלישע כי נזב אביו ואמו וכל חפצו וממונו ובח' לילך ולשר את איהו וילך אחריו וישרתהו וכן מצינו ביתרו שעזב כל כבודו וממשלתו וילך המדבר מקום חרבה ושוממה כדי לירבק בתורה * ובזה נבא לביאור הפסוקים בפרשה * ויש לרקדקן אומרו וישמע יתרו כהן מדין כי לא עת להזכי כהן מדין כהן לע"ז בעת אשר יחפץ להתקרב למשה * ועוד למה הרבה בסימני' לומר כהן מדין חותן משה ועוד פתח במשה ובני ישראל וסיים בישראל כי הוציא ה' את ישראל * ועוד כי אין שמיעה זו מתקיימת ליתרו לבדו כי גם כל העמים שמצו ירגזו וז' ונבאר יב א 13 I מחזל

דרוש א לפרשת יתרו

רצ לאל ושמע ישראל נקראו בניו למקום ואף על פי שמצאנו ישראל מלכת אחר הקדוש ברוך הוא שהוא רע ורע אביך כדכתיב ברפירים שרפו ישראל יריהם מהתורה מן נתקרב אליהם ובא לשכון עמם אבל עמלק בא עליהם להלחם בהם ונתרחק מזה הקדוש ברוך הוא למחות את זכר עמלק עוד ירשע שמע יתרו מה שנסבב הקדוש ברוך הוא בכסאו מיקבלו ישראל גרים מכל האומות ולא יקבלו גרים מעמלק וכיון ששמע כן בא להתגיייר וזש וישמע יתרו את כל אשר עשה ה' למשה ולעשרה עמו רהיבו שבו אחתם להכרית זרעו של עמלק ולקבל אחר מבני שאר האומות מבלתי להתגיייר ויקח משה את בצורה לפי שאף על פי שטלחה בפעם שהולכה למצרים ויפגשוהו אהרן אחיו ויחמרו לו על הרמסונים אלו מצטערים וכו' והחזירה למדון חמל לא עזבה מהענין שהיה כשהכבי ערפה על ישראל שלא יתנוללוס תבן חזר משה למדון וישב עם וחרטים הרי שהיתה אחת משה אחר שילוחיה לכך לקחה והביא לבעלה ואת ב' בניה אשר מס הא' ברסו כי הסס הזה הוא אחר ונותן טעם על מה שנתקדשה משה ליתנו לעד כשהתנה עמו יתרו לפי שהיה ברסו והיה חופס אל כפשו כי בורח הוא מפרעה.

ובדרש מכליתא בארץ נכריה אחר משה האיל והכל עובדי ע' אעבור אני להקדוש ברוך הוא שבשעה שהלך משה למדון אל משה הסבב לו סהבן הראשון שלך יהיה לעד ונסבב לו שנאמר ויחל משה וכו' ונתן לו כיסודיה בתו לאשה וכו' וכדכתיב אלו להבין כונת רברי משה שאתה האיל והכל ע' אלך ואעבור הקדוש ברוך הוא סהרי עבודת משה להבה אינה תלויה בין אם יעבור הכל ע' או יעבור את ה' שהיא עובר את העל כל הצדדיו ועוד מה שייכות לזה מ' שבשעה שהלך משה וכו' וכו' נבאר איך משה נאמן ה' נתרבה ליסבב שיהיה בנו לעד והוא דבר קשה להתאמן.

ונלעז שמשה ראה שערין לא ניתנה התורה וזיפודה לא נתגייירה והכרית ולרה כמוה באופן שכל הבנים הם כמותה וכשראה ששאל ממנו יתרו שהבן הא' יהיה לעד שמח משה כי עתה הרויח הבנים הבאים שיהיו לשם שמים וזו היא כונת רברי משה האיל והכל ע' לרבות את כל בני יתרו שערין לא נתגייירו והם ע' אני אעבור את ה' כלומר בתנאי זה שאני הדר הבן הא' לעד אני עובר את ה' שיתקיימו הבנים השניים לשמים ולכך הביא כאן שבשעה שהלך משה נסבב וכו' שהכונה לומר אני קונה כפשות לשמים שבשעה זו ותנאי זה משאכ על הסתם שכולם היו לעד ואף על פי שאלו שזיפודה נתגיייר אפשר שלא ירע משה כן באותה שעה שבא למדון או ערין לא נתגייירה ולכך אמר גר הייתי בארץ נכריה שמתל בארץ נכריה הוא רברי מותר אבל רמז שהוא היה גר בארץ וכשוי עם אשה נכריה שוולדותי כמוה ולכך נתרבה לבחור ברע במיעוטו שיהיה הבן הא' לעד ושאר הבנים לשמים ויבא יתרו ואשתו ובניו אל משה לומר שלבניה של משה מתייחסים שיהיה כי כולם באים לקבל עול מלכות שמים ויבואו אל המרבר אשר הוא חונה עם אבל לא ראו פני משה שמשה וישראל היו בתוך ענני כבוד ולכך שלח לומר לו ע' שליח או צ' אגרת אני חותקך יתרו בא אליך וכו' ובדרש רבה וישמע יתרו הה' כבוד חכמים ויחלו זה יתרו בפעם שבא אל משה מה כבוד מל ויחמרו אל משה אני חותקך יתרו רבי יהושע אומר שלח לו אגרת רבי אליעזר אומר שלח לו ביד שליח ואמר עשה בניי ואלו איך אתה עושה בניי עשה בגין אשתך ואלו איך אתה עושה בניי עשה בגין בניך רבי אליעזר אומר הקבה אלך בא

וחלל מה שמועה שמע קריעת ים סוף כי מה זו טלה שהכתו עבדו הוא אומר שמע את כל אשר עשה ה' כי הוציא את י' ועוד בבל' מ' ויקח יתרו חותן משה למה חזר לומר חותן משה פעם ב' וכן אומ' כיסור' אשת משה כי ידוע לכל העמי' שזיפור' היתה אשתו של משה ומהו אחר שלוחיה וכן למה הזכיר כאן טעם קריאת שמות בניו כי אמר גר הייתי והרי כבר נאמ' בפ' שמות וכאן ה' לל ואת שני בניה גרסו' וליעז' ועיר שכל' קראם בכיה ואחר כך קראם בניו רכתיב ובניו ואשתו אל משה ועוד למה אמר בגרסו כי אמר גר כו' אבל בליעזר לא קאמר כי אמר להי אבי בעזרי וע' רכתיב ויבא יתרו ל משה ל המר' ואחר כך הוא אומ' אני חותקך יתרו בא איך ודרשו חז' אגרת שלח לו וכתוב ויבא משה לקראת חותנו וקשה כיון שכתוב קורס ויבא יתרו איך מקום לשלוח אגרת או שליח וכו' וקורס ה' לל ויחמרו אני חותקך יתרו כו' ויבא משה וכו' ואחר כך יחמרו ויבא יתרו ובניו ואשתו כו' וע' ויספר משה לחותנו ר' אסיין לומר ויספר לא דבר של חידוש שלא היה יודעו יתרו וזה מס' לו כבר כתיב שמע יתרו את כל אשר עשה להים למשה וכו' ואם כן מה בא לחדש לו בסיפורי ועוד שכתוב ויחמרו יתרו על כל הטובה שהיא מיותר לומר כל כל הטובה כיון שכב' סיפורי לו ה' לל ויחמרו יתרו ויחמרו ברוך ה' וע' כפל ברוך ה' אשר הב' אתכם אשר הב' את הים וע' מ' עתה ירעתי כי גדול ה' מכל האלים שנתן מ' ב' והוא רבר קשה לכותבו בתורת ה' ונ' ע' שכוונת ר' לומר מה שמועה שמע הוא לפי ששמועת יבואת מצרים שמעו פמים ורגזון ומה שמועה שמע יתרו שלא שמעו אחרים ל' את כל אשר עשה אלהים למשה שהוא ירדית ה' ותלחת עמלק שרבר זה לא כשמע ערין למרחוק וכפי הפשט אחר שמע יתרו הנס שנסע למשה עצמו בירדית ה' ובחלק כי בענין יבואת מצרים לא היה בזה נס למשה כי הוציא אלהים י' ומצרים אבל משה לא היה בעבור מצרים כד' לומר שהוציא י' עוד ירצה וישמע יתרו שגדלה אהבת ה' ל' כי מה שעשה אלהים היה בשביל משה ובשביל ישראל ואלו היה בשביל סג' פרעה בכבוד המק' ואח' מי האשר אשמע כו' וראה לרבר כי מאהבת ה' למשה ולעשרה עמו עשה מה שעשה סהרי כבר הוציא ה' את ישראל ומצרים וכבר לקה פרעה ועמו על חטאתם שאמרו מ' וכו' ובזרואי שמה שעשה אחר כך הבה היה בשביל משה וישראל עמו ואחר כך סיפר משה לחותנו שגם מה שעשה במצרים היה בשביל ישראל ולא בשביל סג' בכבוד יתברך שהיה מקום לומר שהמכות באו עלינו על שאמר מ' ה' ובפרט ההמכות הראשונ' עד שהורה ואמר ה' הצריק ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' היה בשביל שאלה הבה יעוד ירצה וישמע יתרו שהבין שמה שזכה לגדולה להיות כהן מדין שר של מדין היה בשביל שהיה חותן משה לפי שבשעה שבא משה למדון היו בגותיו של יתרו רועות כי נתקדה יתרו והורידהו מברולתו ובבוא משה ונתחתן לו החזירהו לגדולתו ונקרא עוד כהן.

ובדרש חלל' זשה רעך ורע אביך אל תעזוב ואם עזבת תן רעתך על תבא בית אחיך ביום אידיך וכו' ובכונתם ל' לרקק תלי וישמע יתרו מה שמועה שמע לזה הביאו פסוק רעך ורע אביך אל תעזוב ובית אחיך אל תבא וכו' וה' לל אל תעזוב ואל תבא בית אחיך ל' ל' רעך ורעו מכאן ואם עזבת כלומר אם כדבוקת עם בית אחיך וז' ובית אחיך כדבוקת עם אחיך עמו וישמעאל ל' תאמך עם ואל תבא ביום אידיך כי בני ישמעאל האכילום תלוחים כמחל' וכמא כי שוב היה יתרו שסכן משה בסוכתו ופעם לו קרוב מאתו שהיה אח ונתרחק ח' ח'ו שמע יתרו נקרא רעואל ופעם

דרוש א רפרשת יתרו

עד

ועמרה להם זכות התורה שבמינים שנאמר מימינו אם רת לנו • גם בדרך קרן עמלק ולא ניכולנו אלא בזכות התורה שנאמר והיה כאשר ירים מטה ידו וגבר וכו' ודרשנו חזל שהיה מרומם ידו בזכות לומרי התורה ולא בא עמלק אלא עי' שרפו יריהם מהתורה הרי לך מעלת התורה וכל שמה שרפו ידו יס' מהתורה אף על פי שפירז לא ניתנה התורה הענין הוא שלא שאלו מהקבה שיתנה להם כמו ששאלו לחם ומים זה כל •

ובזה מתיישב מ"ס ויחזק יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לים להיות שמטה סיפר ליתרו הטובה שעשה הקבה לישראל וגם הנקמה שעשה עם פרעה ומצרים ולהיותו מוצר על אברן מצרים לא שמח על זה כי ארדבה נעשה בשרו חירודין אבל היה עז וחרה אליו על הטובה אשר עשה לישראל כי מצר זה שמח ויגל מאד • ובזה נמצאו מכוונות הב' דרשות שדרשו חזל ויחזק יתרו מלסון חירודין גם מלסון חרוה שהיו חירודין על הרעה שמצאה לפרעה ומצרים ושמחה וחרדה על הטובה אשר עשה לישראל בתורה ובמזן ובבאר • ויחזק יתרו בדרך האשר הציל אתכם מהיוון סבירך על הטובה ישראל ואמר עתה ידעתי כי גרול ה' מכל האלהים הכוונה שהורה ברבר אשר ידע כי גרול כבוד ה' מאשר עשה בכל האלהים שפטים כמחזל שהאלוהות של זהב ניתנו ושל עץ הרקיעו ושל אבן נימקו שנאמר ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ומכל האלהי אשר עשה ה' בהם שפטים ידעתי כי גרול ה' ומה גם מכל האלהים שהיו עובדים העלה ושחטו אותן כל קהל עדת ישראל כי ברבר אשר זה כלומר באלה אשר זרו להתגבר בו כמו היאור והטלה עליהם פקד ה' להלקותם ומתוך מה שראיתי שעשה בכל האלהים שלהם ידעתי כי גרול ה' ואין כמוהו ולגדולתו אין חקר • ויחזק יתרו עולה וצבים לה' ליום חיים ומלך עולם וכיון שראו משה חקמי ישראל סכפר יתרו בעץ ונתקרב לפני האלהים אז באו לאכול עמו אהרן וכל זקני יס' לפני האלהים כלומר עשו סעודה על שנתקרב יתרו לפני האלהים • ובמ' רבה • וישמע יתרו הה' שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו • וכי בני אדם שונים הם סנותנים לחמם על פני המים • ועל מי אחר על יתרו סנותן לחמו למשה שנאמר קראו לו ויאכל לחם הוי שלח לחמך על פני המים זה משה שנאמר כי יתן המים משייתו • למה כי ברוב הימים תמצאנו ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם • ויש לרקק בדרשה זו שייכה בפסוק ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה הוא הלחם אשר נתן יתרו לאכלה למשה שאמר קראו לו ויאכל לחם אבל מה ענין דרשה זו בפסוק וישמע יתרו • ועוד בבאר מה שחזר ואמר הוי שלח לחמך על פני המים כי בהא סלקינן לפרס פסוק זה על יתרו שנתן לחמו למשה ולמה הוצרכו לחזור ולומר הוי שלח לחמך על פני המים וכך מספיק לומר על פני המים זה משה וכו' • ועוד בדרך מ"ס למה כי ברוב הימים תמצאנו ומלת למה היא אף ליותר ועק' מכל ראשית לחם זו היתה בטביל הלחם שהאכילו למשה ואהרן מנהגו של עולם היה מה שבאו אהרן וזקני ישראל לאכול לחם עם יתרו ביין שהיה חותן המלך משה ומנין לנו לדרוש •

וגל' עדי' שרדקו חזל בפסוק וישמע יתרו מ"ס כהן מדין וזה כי לא להזכיר עכשיו סבבא להתגיה עין ראשון שהיה כהן מדין וכומר לעז' • ומה גם שזכור בנות זה אצל חותן משה כי אין זה כבודו של משה להזכיר בנות יתרו שהיה כהן מדין בתקום שמיחסו לחותן משה • ולי סב ענין זה הביאו פסוק שלח לחמך על פני המים וכי בני אדם שונים סנותנים לחמם על פני המים אלא

בא וכו' • וצריך להבין קשר דרשה של כבוד חכמים יחזלו היא שייכה בפסוק ויבא משה לקראת חותנו • אבל בפסוק וישמע יתרו גם בפסוק ויחזק יתרו אל משה חתן מדין ויחזק יתרו לו שייכות ועוד בבאר היכי נמשכה דרשת עשה בגיני למד שלח לו ביד שליח ולא למד אברת • ואף על פי שבנוסחת הספרים כתוב אברת שלח לו ואמר עשה בגיני וכו' הכה במכילתא הובאה הנוסחא כך שליח שלח לו ואמר לו עשה בגיני וכו' • וגל' עדי' שהם זל רקדקומה שמועה שמע יתרו מכל העמים דכתיב שמועו עמים וכו' לזה הביאו פסוק כבוד חכמים יחזלו וכתוב לפניו אם ללבים הוא ילין וחזל דרשו לך תכה על עמלק וכפי זה יחזק ללבים שהם זרע עמלק שהיה מתלוצץ וחוקר תליתיהן של ישראל ואומר טול מה שבחר הוא ילין סבה להכרית זרעו של עמלק ולענוים יתן חן זה יתרו ששמע ונפלתו של עמלק וראה שהיה מותקף עמו בעצה ואירע לו כך בא ליטור ולקרב עצמו ונתן לו הקבה חן בעיני משה והחכמים סבבו חכמים הנחילוהו בזכות שהיה ענו שלא תלה הגדולה בעצמו רק היה מכבד עצמו מצד היותו חותן משה אף על פי שהיה סר וגרול במדין לכך זכה לכבוד חכמים סבבוהו וכמה כבוד נחל ועוד נחל כבוד שהקבה שלח לומר למשה חותןך יתרו בא לך ואל הקבה בא ואין לך כבוד מזה ולכך הביא כאן דרשת ויחזק יתרו אל משה חתן מדין ויחזק יתרו וכו' ראובא דאמרי אברת שלח ויבא שליח ורבי אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא אל' בא ולסברא זו הילל יתרו כבוד גרול שהקבה כביכול בעצמו אמר למשה בא לקראת חותןך •

וענין מחלוק' מ"ד אברת ומ"ד שליח היא תליא בדרך פסוק נאמר אני חותןך ראוי הוא מיותר וכך הילל חותןך יתרו בא לך ולמד אברת כיחא לומר אני חותןך יתרו בא לפי שהאבר היא מדברת כפי המדבר שהוא אומר אני חותןך יתרו בא • אבל למד שליח לא שייך לומר אני כי השליח מדבר על הזולת ואומר חותןך יתרו בא ומאי אני רקאמר לכך דרש שאל' עשה בגיני חם אני כלומר עשה בגיני כה אחר יתרו אני עשה וכו' למעני ובגיני ואם לאו בא בגין אמתך וכו' ומ"ד אברת הוא ר' אליעזר ואזיל לטעמיה דרדיו ריתרו כהן כומר היה ויזין סכך אף יחזק לו עשה בגיני כיון שהוא כומר לעז' יוהנע חולק על רבי אליעזר ודרים כהן מלסון סר וכיון סכבר נתניר שפיר אית ליה למימר בא בגיני • ויספר משה לחותנו יתבאר במאמר שהענין • וצריך לבאר שפתח בדרשת לקרבו לתורה ודרש את כל אשר עשה ה' שנתן לעמו ישראל תורה והכתוב הוא אומר את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים והיכן היא דרשת שנתן תורה לעמו ישראל • ועוד מ"ס את כל התלואה אשר מצאתם בים כי היכן מצינו שהיה לישראל תלואה בים • הן אמת סבירך זה עמלק כיחא • אמנם כל שרדקו בפסוק מה סיפר משה לחותנו ויתר ממה ששמע הוא דכתיב וישמע יתרו את כל אשר עשה להים למשה וכו' ועק' כי לא עת להזכיר לו ענייני תלואות שעברו על יס' כי אם ענייני הצלחות והריוחות לזה דרשו שסיפור זה היה למוסדו ולקרבן לתורה ואל' הלא לך לרעת כי כל מה שעשה ה' לפרעה היה כרי סירכו יס' ברצון נפסס לקבל התור ולהיו' עבד' לה' תחת אשר הצילם מעברות ב' כמו שהרחבתי הקדמה זו בסוף כבחר ס' בא כי מקל בעיני ה' היה להרוג מיד לפרעה ולמצלי אבל רצה הבה להראות לם כמה אותות ומופת' עשה ביד חזקה כרי להצו' מעבודתו של פרעה כרי שמתוך כך יבחרו ברצונם הטובה להיות עבדים להבה ויובלו עול תורתו מאהבה וגם ספר את כל התלואה אשר מצאתם בים היה כרי סירכו כבוד ה' כמחזל והמים להם חומה חומה כתיב שבקם סר של יס' לטובעם

דרוש א' לפרשת יתרו

מדינה על יתרו שבתן לחמו למטה חוי שלח לחמך על פני המים שדקדקו בזה משה על פני המים ראם כפשוטו של כתוב הילל על המים מאי על פני המים לא זה משה שהושלך ביאור והיה כף על פני המים ויכא משם שבאמר כי מן המי' משיתיהו עתה הוקמה לו לדרשה זו ממדבר ביהו' אם כן למה אמר שלח לחמך שברי לא שלח יתרו הלחם למשה לא אמר קראן לו ויחלל לחם וזש' למען כלומר למען כתב לשון שלוח והפסוק עצמו פירושו שאמר ליתרו שלח להיות שבדרכי הימים תמצאנו דהיינו לאחר זמן רב ויזדק לומר לשון שלח לחמך לפי שהוא שלוח לשון רחוק שסבבה משה מלפני פרעה לא היה בן כ' שנה כדכתי' מי שמך לאיש ובן פ' שנה היה משה כשיבאו ישראל ממדבר הרי שעברו יות' מא' שנה ושפיר איכא למימ' שלח לחמך עד אחר זמן רב כי ברוב הימי' תמצאנו אהכ' ויש לרמוז עור כי ברוב הימי' תמצאנו הוא על הזקנים שהאריכו רוב הימים ואכלו עם יתרו הרי שמא את הלחם לאכלה עם הזקני' ההם שיש להם רוב ימים ולא על הלחם לבדו שאכל יתרו נשתכח לא על כס' שפשה לו כמחול על פסוק דלתי לאורח אפתח זה יתרו שהוריד לו הבה את המן שבאמר ויכו שחקי' ממעל ורלתי שמים פתח ויבואור דבריה' שפתח הבה דלתי שמי' לאורח הבה אכלם כאורח נטה ללון ובאותו המס' שבא יתרו כבר ירד המן בבקר וחם השמש ונמס' כל היותר על עומר לגולגול ולא היה לחם לאכול ליתרו ובני ביתו וחמר הגבר עליו להוריד לו המן בו ביו' פעם ב' וסיון שראו אהרן והזקני' הנס' שנעש' לו אז ידעו כי העימו ולזה חלקו לו כבו' ויבואו לאכול לחם עם חותן משה שהיה שלם לפני האלים וראוי להם ולהים עמו להוריד בשבילו את המן פעם ב' ב' ביום וזה כי ברוב הימים תמצאנו את הלחם אחר המטיר השמחור להחיותו בשבילך וזו היא דרך מצאיה שאין ררכו בכך ועם זה יתורץ מה שכתוב וישמע יתרו כהן מדין שבתן יתרו לבו בינה להבין מה שפשה חסד עם משה בזמן שהיה כהן מדין שהקרי' חסד עם משה לתת לו לחם לאכול ועכסין שזכה להיות חותן משה לא ימנע הבה טוב ממנו אצפי' ששמעו עמים שהמן לא היו יכולים לעצום ממנו אומות העולם ובמדבר אין לחם ומים כי אם מן ויבאר עכ' לא כמעט יתרו מלבא א משה א המדבר כי זכר את הלח' שהאכילו בעוירנו היה כהן מדין ועכסין שהוא חותן משה יגמלוהו ה' כדקדקו וברוב הימי' תמצאנו וזה וישמע יתרו שהבין שמה שעת' חסד עם משה להאכילו לחם כשהיה כהן מדין ברוב הימים ימצאו בארץ מדבר כשהיה חותן משה וכפי זה יזדק לומר ששמע את כל אשר עשה אלהים ובירידת המן שהיה ליש' עמו ולא לאה' עכ' כתחוק לבא א המדבר בזכרו את הלח' שהאכילו למשה כשהיה כהן מדין ועתה שהיה חותן משה לא יחסר לו וכן היה שהוריד לו הקב' את המן כי לא ימנע הקב' טוב להולכים בתמים עור פ' בני י'כו בפסוק הפסוק וישמע יתרו וכל הכונה כיהבין יתרו מלשון שמענו ארזנו וזה וישמע יתרו הבין יתרו כי מה שזכה להיות כהן מדין שיבאו מבניו גדולים כמו שאתחיל וכן מה שזכה להיות מדין שיבאו מבניו דיינים יושבים בלשכת הגזית כמו שאמר חז' כל זה זכה להיותו חותן משה זכה לכל הכבוד הזה וראה את כל אשר עשה אלה' למשה בשביל ישראל בשביל שאמר שמענו נא המורי' לא נכנס לארץ ישראל להיות כי הוציא ה' את ממדבר' והם בניו ואיני רוצה שיתחילו בהם וראה את חובת ה' לישראל אמר אלך ואתדבק בהם ולמדנו שמד הקדוש ברוך הוא ליתרו כמדתו כסע שנהג כבוד במשה לומר קראן לו ויחלל לחם ולא זלזל בו לשלוח אליו פת לחם לחזן כן נהג בו הקב' כבוד לפתוח דלתי' שמים לכבודו והוריד בשבילו את המן וסבדרס

תבואתו הביאו וישמע יתרו מה כתוב למעלה מן הענין מפלתו של עמלק ואחר כך וישמע יתרו הה' לך תכה ופתי יערים לך תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו בשעה שבא עמלק הרסע להלחם בישראל מה כתוב שם ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים מהו רפידים שרפו יריהם מן התורה ראה מה כתוב שם ויקרא שם המקום ההוא מסה ומריבה כן התחיל הקדוש ברוך הוא בזה מופתיהם עד מתי אתם מנסים אותי עד מתי אתם מריבים וכו' יהודה בר חמיה ורבותינו אמרי' אם מהרהרין אנו בלבנו והוא יורע מה בלבנו נעבדנו ואם לאו לא נעבדנו שנאמר היש ה' בקרבנו וכו' רבי ברכיה אמר בלבם היו משיחין והקב' נותן להם את שאלתם שנאמר וינסו אל בלבבם אל הבה' הרהרתי הריני מודיע לכם שנאמר ויבא עמלק ויש לדקדק מה הקשו חז' בפסוק וישמע יתרו שאמר מה כתוב למעלה מן הענין כי מה למעלה מה למטה כדי לשאול מה כתוב למעלה וכו' ואחר כך וישמע יתרו ועוד מה שאלה זו שאלה מהו רפידים ומי לא ידע בכל אה שרפידים הוא שרפו יריהם מן התורה ועוד צריך לבאר מה שאל ראה מה כתוב שם וכל הענין שאמר היכן הוא רמוז בפסוק וישמע יתרו וכו' אפנס בגי' פיתיה החכם הנעלה כה' יוסף י'כו ביאר באופן זה שהקשו חז' בפסוק וישמע יתרו כי מה שמועה טובה שמע ובה כי אם שמע המלחמה ולחם עם ישראל אדרבה זאת השמועה ששמע היא מעכבת דרך טבע אם היתה כזאת יתרו לבוא כי כששמע מלחמת עמלק היה מקום לו לימנע לבא כי מאחר שהוא היה במקומו בהסקט ובשלוחה הייך ידבנו לבו ללכת אל המדבר אחר ששמע שם שם מלחמה עם ישראל וזהו שהקשו חז' ואמר וישמע יתרו מה כתוב למעלה מלחמת עמלק ואחר כך וישמע יתרו זאת השמועה ובה ויתרנו כי מה ששמע הוא כי כשבא עמלק הוא במקום שרפו יריהם מן התורה ראה מה כתוב שם ויקרא שם המקום ההוא מסה ומריבה רבי יהודה ורבותינו כוונתו רשע ליה לבנאי כי באותו פרק היו ישראל רשעים ועל זה שהרהרו הביאו עליהם הקדוש ברוך הוא את עמלק ועכ' ה' וזהו מה ששמע גדולת ישראל כי אף גם זאת בכוותם מכניסים את קונס אהבה מקלקלת את השורה ויעזרם ה' ויפלטם אם כן אלך לי ואדבק עמהם וזהו שאמר וישמע יתרו וכו' את כל אשר עשה אלהים למשה וישראל ושים באזניי וישמע כאן רמז לו שיהושע מכניס את ישראל לארץ ואין משה נכנס עמהם כי משה בטל את שלו מתחת יד ישראל ועל שאמר שמענו נא המורים לא נכנס לא' אף על פי שבפניו רבר האמת כי מורים היו להקדוש ברוך הוא באותה שעה עכ' נכנס שלא נכנס לא' וזהו שרמו הכתוב את כל אשר עשה אלהים למשה ומ' לישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים רמז מחז' מה אלו עובדי ע' אף אלו עבד' ולא היו מאמינים בה' שאמרנו היש ה' בקרבנו אם אין ועכ' ה' אם כן אחי וביתי נעבד את ה' אלך עמכם וזאת היא השמועה ששמע האהבה עצומה שיש להקדוש ברוך הוא עם ישראל עור נלעד בדקדוק אחר מנין לחז' לדרוש שהקדוש ברוך הוא בזה מופתיהם עד מתי אתם מנסים וכו' אהכס כל שהוקצא לחז' כיון דכתיב וישמע יתרו את כל אשר עשה ה' למשה ולישראל כי הוציא ה' את ישראל אם כן היה ראוי לאמר סמוך לביאת מצרים קורס מלחמת עמלק ומה כתוב למעלה מהענין מפלתו של עמלק וכיון שכן הילל וישמע יתרו את אשר עשה ה' לעמלק בעבור ישראל ואיך אמר את כל אשר עשה ה' לישראל כי הוציא ה' את

דרוש ב רפרשת יתרו

עה

ברבר המקום שגזר עליהם כך על ריב בני ישראל עם משה ועל כמותם את ה' לכך בא הריב של עמלק כנגד הריב שרבו עם משה וכנגד הכסיון הראה להם שאף גם זאת שאינו עושים רצונו לא יטעם ה' בעבור שמו. וזוהו ידוקרן בכתוב שאמר משה ומריבה ואחר כך החליף הסיטה על ריב בני ישראל ועל כמותם את ה' וה' לל מריבה ומשה על ריב ועל כמותם. או יאמר משה ומריבה על כמותם ועל ריב. אמנם הכי קאמר יש בידכם עין משה ועל כן תבא לכם מריבה של עמלק ואחר כך פירש על ריב בני ישראל עם משה ועל כמותם אתה לאמר היס' ה' בקרבינו יבא עמלק שהיה המריבה וילחם עמכם על עון רשיון ידיכם בתורה ואז תרעו כי לא יעזוב ה' אתכם לעול' וכן מוכיחי דברי חזל שדורשים ויבא עמלק כאילו כתיב ועל כמות את ה' ויבא עמלק בשבא הואיל ושל ויבא עמלק וכן וילחם בשבא הואיל. ואעפ' שאין מקרא וזכא מירי פשוט שהוא סיפור התורה ויבא עמלק וילחם מ' הרדשה תרדסי וברדשה זויתבאר משה ויסמע יתרו שהוא מלשון הבגה וערמי כי ערום יערים יתרו לירע שלא נתחזק עמלק לבא על ישראל אלא מזה שלא היו ישראל כדאזי ורפו ידיהם מתורת ה' ואלה עזרם ה' ונפלו עמלק ועמו בזכות משה וישראל עמו המיוחסים וכעדים שבבני ישראל כי בזכותם הוציא ה' את ישראל ממצרים אף על פי שהיו ישראל גוי מקרב גוי ויבילם ה' בזכות משה וישראל עמו הכסדים.

סדר יתרו דרוש ב

במדרש אמר רבי מאיר בשעה שעמדו ישראל לגנו חר סיני לקבל התורה אל' אלהים רמזו ר' ערבים אל אבותינו ערבים אוחנו אמר חז' אבותוכם יש לו עליהם אברותם שאמר במח ארע כי אדשנח יצחק שאחכ לעשו יעקב שאמר נקחרח דרבי מה אל בנינו עורבוי אוחנו אמר חז' חם הם ערבים טובים שנאמר מפי עוללים וינקים יסדת עוז ואין עז אלא חורח שנאמר ח' עז לעסו יתן.

ידוע הוא סדרול' תורה שהיא קיומו של עולם והעליוני והתחתוני צומדי ומתקיימי עליה כמ' בראשית שהיא התורה ברא אלהי את השמי ואת הארץ וכתיב כמוהם ארץ וכל יוסביה אנכי שהיא התורה שמתחלת אנכי ה' בזכות זה תכנתי עמוריה סלה ולא נבאלו ישראל ממזרי' אלא בזכות קבלת התורה ועל אחר הקדוש ברוך הוא אנכי ה' להיך אסר האחתיך מארץ מצרים וקטה רה'לל אנכי ה' אסר בראתי שמים וארץ והיה אפסר לומר' שהזכיר יציאת מצרים להיות שעיניהם ראו אותו רבר כמ' קודם אתם ראיתם אסר עשיתי למצרי' ולכך הזכיר להם מה שראו בעיניהם וכפי דרכינו ירצה שלא גלם לא עמ כך כמ' בהוציאת את העם ממצרי' תעבדון את האלהי כנולכך הזכיר התנאי שדרכיך הם לקיימו ובכסף נבחר כתבתי טעם אחר יפה ע' ש' וזוהו יתבאר משה בחרם ה' לצאת בני ישראל מארץ מצרים. דיקטה למה הזכיר כאן יציאת מצרים וה' לל ויבואו בני ישראל. מרבר סיני חז' ויחמו במדבר סיני אלא הכוונה לומר סלהיות יציאת מצרים היה ע' תנאי שיקבלו התורה לכך בחרם ה' לצאתם באו לקיי' תנאים ומה שנתעבבו ואיחרו עד עכשיו הוא כי להיות שיבאו ישראל ממצרי' גוי מקרב גוי לא נדרכך לבס עד היום הזה רהיינו ז' שבוטות של ימי ליבון הנדיות והטומאה וביום הזה נתלבנו מטומאת מצרים שהיתה בידם. וע' ביום הזה באו מרבר סיני ולא קודם ולכך לא אמר ביום ההוא כי לא בא להורות יציאתי

ה' את ישראל ממצרים ומעמם מלא שמע כי הוציא ה' את ישראל ממצרים עד אחר מפת עמלק והלא מקודם לכן כמעט בגוים רבר זה לזא הביאו פסוק לך תכה ופתוי יערים עמלק היה לך מתלוצץ למתקן מלוחיהן של ישראל וזוהו לזמנה ולומר טול מה שבחרת ואחר שהוכה עמלק פתוי זה יתרו יערים נכנס בו ערמוניות בונה והטבל לדעת בני לא במקרה היה זה כי אם מלת האלהי ישראל ובהסגחה נפלאה ותחילת קלקולו של עמלק לבא לקראת ישראל היה על פסאטו ישראל וראיה לרבר כי בשעה שבא עמלק להלחם עם ישראל מה כתיב עם וילחם עם יס' ברפידים מהו רפיד' שרפו ידיהם וכו' וכוונת רבריהם להכריח שאין פי רפידים האומר כאן עם מקום ראש כן היה לו לכתוב ויבא עמלק אל רפידים וילחם עם ישראל ומה כתיב עם וילחם עם ישראל ברפידים שהזכיר רפידים במלחמה ולא הזכירו בביתו של עמלק כי עם יס' להזכיר להיכן בא לרפיד' ומכאן נבאר פנתן הכתוב טעם באזה כח נלחם עמלק עם ישראל עם ה' אלה ואמר ברפידים בשביל שרפו ידיהם מהתורה וכמו שביארתיו אני בג' סנה' פועקב הנחיל לבגה הקול לעקב והידים לעמו ובזמן שהקול קול יעקב אין הידי' עמו וכיון שהקול קול יעקב שרפו ידיה מהתורה אם כן רפו ידי ישראל ונתחזקו ידי זרעו של עשו וז' וכאשר יביא ידו וגבר עמלק סכיון שרפו ידי ישראל מהתורה וגבר עמלק ביהוה שהנחילו אביו. והאסף בעל המחל' לומר ראה מה כתיב עם ויקרא עם המקום משה ומריבה שבאו להוכיח איך לא בא עמלק על ישראל אלא מתוך חטאם של ישראל ורפידים הוא על שרפו ידיהם מהלחמה ולא נפרם רפידים שהוא עם המק' שהדי ראה מה כתיב עם ויקרא עם המק' משה ומריבה וכיון שסם המק' והוא היה משה ומריבה למה סינה שמו לומר כאן רפידים ה' לל וילחם עם יס' בתקף ומריבה אלא וראי מכאן ראה מה שכתוב כאן רפידים אינו זכרון עם המקום ההוא אלא בא לומר טעם המלחמה שבא לילחם היה בכח רפיון ידי ישראל מהתורה ונתחזקו ידי עמלק ובא להלחם עמם וז' בעל המחל' התחיל הבה כוונת מפניהם עד מתי אתם מנסים אותי וכו' יכל' שרמו חז' לדרוש ויקרא עם המקום שהמקום הכתוב כאן הוא על הבה שנקר' מקום על שהוא מקומו של עולם ואחר כך מצאתי שער לרברי במכילתא ויקרא עם המקום ההוא משה ומריבה רבי אליעזר המורעי אמר המקום קראו משה ומריבה שנאמר ויקרא עם המקום מכאן לבד הגדול שהוא קרוי מקום וכפי זה ניחא מ' כאן התחיל הקבה כוונת מפניהם שגרמו בפסוק הזה ויקרא המקום פשוט עם המקום זה הקבה ואמר משה ומריבה עד איתתי מנסים אותי וכפי דרך זה שהם רבריי הבה יש לי לבאר ממה שניסו בני ישראל את ה' לאמר היס' ה' בקרבינו הוא להיות שבאותו פירך חטאו ישראל במה שהזכירו אנשי ער בקר מהמץ גם יבאו מן העם ללקוט ביום השבת ואמר הקבה עד אנכי מאנתם לשמור מצותי ותורותי שהשבת שקולה ככל התורה וסמוך לזה חסרו המים לישראל וירב העם עם משה כי אמר אולי איך ה' בקרבינו בזמן שאין עושים רצונו של מקום ועל זה באו לכפות את ה' לאמר היס' ה' בקרבינו אפילו כשאין אנו עושים רצונו אם איך אלא דוקא בזמן שאנו עושים רצונו ועל הדבר הזה כוונת הקבה מפניהם עד מתי אתם מנסים אותי במשה ועד מתי אתם מריבים עם משה וכיון שכן אני מביא עליכם מריבה של עמלק שילחם עמכם ותדעו כי אני ה' המוסיף אתכם אפילו כשאניכם עושים רצוני שהרי נלחם עמלק עמכם על רשיון ידיכם מהמכות ולא אעזוב אתכם בידו וז' משה על הכסיון ומריבה הוא כל המריבה שילח' עמם עמלק והכל

דרוש ב' לפרשת יתרו

ביום הזה באו ירמיהו ונחמיה בן חכיה כיון שנספיעתם מרפירים היתה בתשובה כמו האמירה אם כן ביום הזה נכחנו סעריץ היו ברפירים קורא אני עליהם טבאו מדבר מיני לפי שנספיעו מרפירי היתה בתשובה כמו ויבאו מרפירי אסכך בשעה שרבו לנסע מרפירי מחרוז בתשובה ביום הזה חמש באו למדבר מיני כי שקולו הם כחן מהיו בתשובה שור פס במחלתו רח הקים ביאתם מרבר מיני לנספיעת מרפירי מה נספיעת מרפירי מעשייתו למקו ולפע' קלה פסנו תשוב ונחקבלו אף ביאת מרבר מיני היו מעשייתו למקו ולפע' קלה פסנו תשובה ונחקבלו וישיד לרדוקה כי רח זה הוא הפך מהפירוש הראשון מכל וכל אמנם באו לתקן מה פסחו לומר ויבאו מרבר מיני כחן שכתוב קור' באו מרבר מיני פהכאונה להקי' מרפירי הכעיסו את הרוממה הים ה' בקרבם וכתפרא לטעה קלה במחמת שחלק כאשר ידים משה יח' בזמן שיש' היו מסתכלין כלפי מעלה ותלו בטחוב בה' גבר יע' ומחנקר פס המקו רפירי נרשו מיה' מהתור' וטבאו לנסע ממש כתחוק לבבם בתורה ה' ועתה עבדו למרבר מיני עם היות לבם חזק בתורה עכ' באו במחלוקת ונחנו במחלוקת כהכתיב ויחמ' במדבר אך זה לא היה אלא לפי טעה כי מה חזרו בתשובה ויחן עם ישראל כגד ההר באגודה אחת וסמנו עם מעלה זו מחסיבות ההר הקדום טהיה כגד פניה ונסתלסלה הקדום מן ההר אל העם ופסקה זוהמתן הכרסכה בם ונכתענו יס' מעלה גרולה טהיו כולם נכנס אחד ונעמה אחת וכאם גבורתו כי משה ארזיכום טהיה מבחר המין האנושי ומעלתו גרולה מכר עצמו עלה גם לן במעלות מכר ההר הקדום טעמד לנגדו יס' ומרל לא היה בהם כח לפלות בגוף ונכנס ומטה עלה ל האה' בגוף ונכנס גם קרא לו פה אל פה ולא עי' אמעני וזה הסי' מן ההר מקדשת ההר וחכות לאמר טהיה מטה חוכה את יס' לאמר להם דברי ה' חכו' הרבי' תלוי בו באופן מכו ההר גרס לעלות אל האלה' וחכות לאמר ולזכות את ישראל גרס לו מיקר' אליו ה' בלי מוס אמעני ואמר כה תאמר לבית יעקב לרמות טאל יקבאל ישראל במשה איך עלה אל האלה' כה תאמר להם מכך עשיתי עמם בהוציאי אותם ממדבר' טכסמתי אותם לסמי' על כנפי נשר' וכבר זכו הם לרב' הזה בפע ההיא ורי להם זה כפי איכות' ואמר אשר עשיתי למדבר' הוא על מר טל מדריס טהיא היר הגרולה אשר עטה ה' בו' ואס וירא ישראל את מדרי' טהוא הסר מת על ספת הים דהיינו ספת יס' העליון כמדת למדרי' מן וכתן סנפל הסר העליון מלמעלה או נסמתי אחכם על כנפי נשר' כי אין מוכה פה ומכפנף למעלה ועתה אם טמוע טעמעו בקולי אל תחטבו סאי' רוכה טעמעו בקולי בעד מה טעמתי עמכם לשעבר אלא ועתה מחדס אתם מקבלי' סהר טוב בעמל' אם טמוע טעמעו בקולי דהיינו קבל' התורה כי אף על פי שמקור' קבלת התורה היה ביר יס' טבת ומילה טקבלו כמרה טס טס לו חק ומטפט עכ' הם תלויים בקבלת התורה ואל' לא הא לא קיימא הא כי אם טעמעו בקולי לקבל התורה או ושמרת' את בריתי טל טבת כי גוי טסכ' חייב מיתה ואס אין תורה אין קיו' טבת' גם המילה גוי מהול איקרי פרל כמו טהוא מבוחר במטנה קוכם טאיכ' נכדה למולי' אסור בערלי' ישראל ומותר במולי' אומות ואס אם טעמעו בקולי אז ושמרתם את בריתי' ואס במדרש את בריתי זו טבת ומילה' גם מתוך התורה טעמעו כקולי והיית' לי סגולה מכל העמי' כי התורה היא חמדה גבוהה ומי טעפוק ברבר טהוא חמדה בוראי' טהוא סגולה ואובר חביב מכל העמי' ולא מעבי' מהעמי' טאיכ' מכירי' את קוכם אלא מכל העמי' היורשי' ומכירי' כי כל הארץ והם מאמיני' במציאותו וית' יותר מהם טהיו לי סגולה' אף

אמתו באוראם כן משפיק למד בחדש ה' באומדבר סיני
ומהגם כי בא לפרט בדבר מקום במסעה ולא פירט באמה
יום והלילה בא לחדש באו מדבר סיני אלא הכוונה לתת טעם
לפיוטו באומדורם עד החדש הב' לפי שביום הזה באו מדבר
סיני ולא קודם • וחל דרשו שאמר ביום הזה לרחוק פסל
אם יהיה בפיניך כחדשים אילו יום הזה באו וקבלו עזר
ירצה במס הזה באו מדבר סיני עם מחול ולמה לא יתקנה
התורה כפיכאומדורים לא כך אמר ה' בהוכיחך את העם
ממדברים תעבדון וכואר יהודה בר שלום משל לבן מלכים
שעמד מחליו אמר אביו מתוך לו ג' חדשים עד שתשוב כפמו
מן החולו ואחר כך אוליכנו לבית הרב ללמוד כך כפיכא
ממדריהיה בהם בעלי מומין מן השעבוד אמר הקב"ה אמתין
להם עד שיתרפאו ממומן ואחר כך אתן להם התורה והכוונה
כי כפיכאומדורים ממדריהיו אז בעלי מומין מכפס כי לא מטוהר
היו עד שנתלבנו באותם ז' שבועות בראותם נפלאות ה' בתן
ובעמלק ואז ביום הזה שהיה ז' שבטו ישראל מוכני לקבל
התורה בטוהר נפסם אז באו מדבר סיני וכפל לומר באו
מדבר סיני ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ומספיק היה
לומר ויסעו מרפידים ויבואו במדבר סיני יתבאר עם מחול
במחלות וזל ויבואו מדבר סיני והלא כבר באמר בפ' המעלות
ויסעו מרפידים ויחמו מדבר סיני ומה תל באו מדבר סיני אלא
הקיס נסיעתם מרפידים לבית למדבר סיני מה ביאת למדבר
סיני בתשובה אף נסיעתם מרפידים בתשובה ועיקר דגם בפס'
ויסעו מסוכות ויחמו באותם בקצה המדבר היה להם להקשות
פן והלא באמר בפ' מעלות וכאן טלא הקשו כן משום דפ'
מעלות מדברת בכלל המעלות וכאן באמר פרטן על דברים
אם כן לכך באמר כאן ויבואו מדבר סיני •
וצריך להבין מה טעמלו והלא כבר באמר בפ' מסעו ויסעו
מרפידים מה הקשו כי אם כתוב כלל המעלות וכאן
כתיב פרט הדברי במקום ועוד שתפסו בפסוק ויבואו מדבר
סיני ויבואו בקושיית מה תל באו מדבר סיני • ובפ' הרמבן
על התורה הביא מדרש זה על מחילתא וגירסא אחרת כתוב
עם ומה תל ויבואו מדבר סיני וגם עסקה למה הקשה יותר
מה תל ויבואו מדבר סיני ממע ויסעו מרפידים • ועיקר לרש"י
דרשה זו להקיס שנסיעתם לבית הר סיני זה היה כלרם גס
כן מפ' מעלות שאמר ויסעו מרפידים ויחמו • אמנם נלמד כי אין
לדרוש היקס כסיעת לחניית משום דכתיב ויסעו ויחמו כי הרי
כמה מעלות וחניית כתובות בפ' מעלות ואין לדרוש כך בכל
אחד מהנה חבל כאן הקשו בשכבר אמר באו מדבר סיני
ובוראי שנסעו מרפידים כדי לבא עם אם כן למה הוכרך
להכיר עוד מקום המעלות כי אם הכוונה להוריענו מהיכן
נסעו כבר באמר עם בפ' המעלות ומאחר שהעסק הזכי מקו
החנייה טבאו מדבר סיני לא היה עוד צריך להכיר מקום
המעס • ואם נפרט שמע קודם באו מדבר סיני הוא על מקו
רפידים עצמו שהיה במדבר ובמדבר הוא עם כולל כמה מקומות
ואחר כך ויסעו מפרס אחד טבאותו מדבר שהוא רפידים ובאו
למקו אחד במדבר עצמו לאז ומה תל ויבואו מדבר סיני כפי
גרסת הרמבן זל והכוונ' כיון שצריך הפסוק בא לפרט מקום
על המדבר שנסעו ממנו גס כן היל לפרט מקום החנייה כי
במדבר סיני שהוא הכולל זה כמה זמן שהיו בו והילל ויבואו
נגד ההר שהוא מקום פרטו יותר • וכפי גרסת הספרים שאמר
מה תל באו מדבר סיני הכוונה לרחוק אותנו פי' כי למה לו
להכיר קודם באו מדבר סיני שאם מקום רפידים הוא המקום
הפרטי בכלל המדבר הלא לא באנום בחדש ה' כי מקודם
לכן היו עס ברפידים לזה דרשו כאן ההיקס והכי מקשים

עה

[illegible]

דרוש ב לפרשת יתרו

את הקול של ריבור אנכי יוצא מפי הקב"ה בעמוד אש ויהימין ועמוד אש מהשתל פורח באויר וחונה על מחנה ישראל ונחקק על הלוח וכן בריבור לא יהיה לך סכתוב בתרגום יונתן בן עוזיאל - גם ברכי חזל אמרו שהיה הריבוי חוזר בר פינות העולם ומעט את ישראל וכשראו אותם בקולו וינעו ויעמדו מרחוק - ויאמרו אל משה רב ר אתה עמנו וכו' וא ירבר עמנו אלהי'פן כמות ולכך שמעו מפי משה הח'רברות אתרו וכפי זה מה שכתוב בתורה ויהי ביום ה' בהיית הבקר ויהי קולות וברק'וכו'ויחרר כל ההר מאד הוא בטני רברות של אנכי ולא יהיה וכשחררו וינעו העם אז אמרו למשה דבר אתה עמנו וכיון שראה ה' שלא אבו שמוע בקולו אז כפה עליהם ההר כבניית ושל מהם ערבי'שמתחיל היה הרשות בידם אש ישמעו ואם יחדלו אבל לאח' שהתחילו לשמוע בקול ה'וקבלו ב'דבר' הראשונים טוב איך יכולי להשטט ולכך של מהם ערבי'וכש'אמרו אבותינו עורבי'אותנו אמ' ה'ה' אברה יש לי עלינו וביאו הענין הוא שאילו לא אמרו יש'למשה רב ר אתה עמנו וא ירבר עמנו לה'לא היו הלוחות ניתנות ע'משה אלא מיר ה'ה' ואילו ניתנו מיר ה'ה' לא היה סובר משה כסידר מן ההר של היות הלוחות בידו השליך אותם ויטבר תחת ההר ומתקן פנעתברו הלוחות נגזר על ישראל שהיו לומדים מתוך הטירוף וסעבור מלכות נמצא שמה שאמרו ישראל דבר אתה עמנו ואל ירבר אלהים זה היה גרמה בזמן בסבור הלוחות וסעבור יש'תחת המלכות וגם בדבר הזה של סעבור מלכות גרם אברה'על שאמ' במה ארע כי אירשנה אמר ה'ה' ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וכו' והראו ה'ה'סעבור מלכות וגו'ה'נ'וביר אברה'את המלכות כמחול על פסוק אש לא כי גורם מכרס זה אברה'כו' הסגורים זה ה'ה'ה'סכי'על ידי'וגם יצחק היה גר' בסעבור מלכות על סאקב לעשו ואח'לו והידידי עשו ועל חרבר'וכו' ופרקת עולב מעל צואר' - גם יעקב על שאמר נסתר דרכי מה'יר למכר' נסעעברו עם בני'הרי שכל האבות יש להם יר בסעבור של ישראל תחת המלכות ולכך לא כתרצה בערבנות עד סנתמ ערבי'לבניה'והם הם ערבי'טובי'סנמי עולל'יונקים שהב' פיהם של תינוקות מכניע'כח האומ'שבזמן שהקול קול יעקב איך הירם ירי עשו - עוד אפשר בביאור המאמר ברקרון מ'בסעה ש'עמדו ישראל לפני הר סיני - שהכונה היא שה'ה' לא נתן התורה לישראל באונם כי אש ברצון נפסם ומה שכתב עליה ההר הוא להורות לישראל שהם בחשיבות לפני מכל אומה ולשון שלא בחר בס' כי אש בישראל והנה היה מקום לומר כיון שהחזיר ה'ה' התורה על בני עמיר ופארץ ולא רצו לקבלה והחזירה לישראל וקבלה אש כן איך יתרון לים' עליה' אלא על שקבלה ישראל והם לא קבלה הא אילו קבלה אחר מבוני הארץ היתה מעלת'סקולה לישראל וחביבין לפני יתב' לכך רצה ה'ה' להורות חיבתן של ישראל וכפה ההר עליהם כבניית לומר מהם מוכרחי לקבלה כי להם היא ראויה - ובזה יתבאר גם כן שפסוק זה של ויטייבנו בתחתית ההר - שדרשו חזל מתנו שכתב עליהם ההר כבניית הוא לאחר פסוק ויענו כל העם ויאמרו כל אשר דבר ה'נעשה ואש כן למה הוצרכה כפיית ההר כבניית מאחר שהם קבלה ברצון נפסם אלא הכונה מה שכתבנו שלאחר שקבלה ברצון נפסם רצה ה'ה' להורות חיבתם לפניו שאם לא היו מקבלי אותה ישראל לא היה מתרבה בקבלתה אחר מאד האומות וז'ם אש אתם מקבלים התורה אתם ריקא ומ' החזירה על בני עמיר ויטמעאל כרי שלא יהיה פתחון פה לומר אילו נתת לנו התורה קבלנוה חס פי'ויתייבנו בתחתית ההר לומר שהיה לישראל קיומה ויטייבנו בסיבת תחת' ההר שהורה להם שאינם כאל'מאמר בוני הארץ כי

סרצונם לראות את ה' אז אמר הקב"ה כריך שיקרמו עצמם וכפסם תהיה מטוהרה מבפנים ואחר כך יכבסו שמלותם החיצוניים ובזה ירר ה'לעיני כל העם שיהיה להם כח להטיב לראות את ה'כיון שתפסק זוהמתן הן מבר המלבושם קרונה הן מבר עצמם שיקמו קרונה בגפסם ועכ' לא עברו כח להסכל מכבר לא ויטייבנו בתחתית ההר שמתלם ההר ועמ' על ישראל כבניית והטכונה יררה על ההר באש באופן שהיה ההר מפס'ק בגתיים ומתוך מחיבה ראו כבור ה' ובזה יכלו לעמוד - ועכשיו יש לנו לבאר במאמר מהו זה שאל הקב"ה מים ערבים והרי איך ררך לבקש ערבים אלא כשהקונה בא לבקש מהמוכר שימכור לו סחורתו והלא אומר תן לי ערב ואחננה לך אבל אש המוכר מחזיר אחר הקונה לתת לו מה מקום יש לתבוע ממנו ערב והרי ה'ה'חזר בתורה אבל בני עמיר ובני ישמעאל ולא קבלה ובא לישראל ליתנה להם מה מקום יש לשאול מהם ערבים כיון שיער'לא הלכו לבקש את התורה והנה רצה ליתל'להם ומה גם קשה לרעת חזל שאמרו שכתב עליה' ההר כבניית ואמר להם אש אתם מקבלי אותה מוטב ואם לאו עס תהא קבורת'הרי שהם לא רצו לקבל אותה לולא פחד ההר שכתב עליהם ואיך יטאל מהם ערבים - וגם כבאר מ' הקב"ה אברהם יש לי עליו איך מתייחס זה לענין התורה - אשגם לבא הביאור שם נרקרק בדברי רזל שדרשו שכתב עליהם ההר כבניית שהרי כתוב שם ויענו כל העם ויאמרו כל אשר דבר ה'נעשה ואש כן למה נזכרה כפי' ההר - ובתשעפות פ' שהם קבלו ברצון תורה שכתב'לא רצו לקבל תורה שכתב וכפי שטתס ביארתי אפי' מ' בגמ' הרור קבלה בימי אחשורוש שמי'השמועה ררשו חזל כתוב זאת זכרון בספר זאת בימי משה זכרון בימי שמואל בספר בימי אחשורוש להכרית זרע המן שהוא בנו של עמלק והרי זה אינו מפרש בתורה אלא תורה שכתב מסרו משה ליהושע כדכתיב ושים באזני יהושע ואשמכו אקרא הרי שהדור קבלו תורה שכתב ברצונם בימי אחשורוש ועתה כפי הפס' יש לי לבאר עס מחול שדרשו כל אשר דבר ה'להם סבת ודינ'במרה אותו נעשה וזה לשון חזל - ויקח משה את ספר הברית ויקרא באזניה' מה קרא לפניה סבת ודינ' דאפקו במר'ועליה'אמרו כל אשר דבר ה'נעשה' ובזה אני מרקרק בתורה רכתי' ווצא משה את העם לקראת האלהים מאי ויוצא רממע סהוציאם בע' שלא מרצונם - אמנם כשאלו ישראל למשה ואמרו רצוננו לראות את מלכנו ואמר הקב"ה לך אל העם וקדשתם ודרשו חזל וקדשת'מלשון קידושין וזהו תורה כזה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה לא מאורסה וכשראו הקולו והברקי ויחרר כל העם מאד אז חזרו לאחוריהם מפני עמר ה' ולא היו רוצים לקבל התורה כי אמרו כל אשר דבר ה'בראשונ'במרה נעשה וכיון שראה משה כך ויוצא משה את העם בע' ולכך כפה הקב"ה עליהם ההר כבניית לומר אילו מתחילה לא בחרתם בתורה הייתם גם אתם כשעיר ויטמעאל אבל לאחר הקידושין איך בירכ'להשתלח ועל כרחם כדיכס אתם לקבל התורה ואם לאו עס תהא קבורת'ולכך של מהם הבה ערבים כיון שהם ברצון נפסם רצו תחילה לקבל התורה ונתקדשו בארסין גמורים ואחר כך רצו לחזור בהם אמר הקב"ה הנה אש אתם רוצים קיי' בריכין אתם לקבל התורה וכריכין להביא ערבי'כיון שבגרת'אחר הקידושין - עור יש לי לבאר עס מחול שדרשו אנכי ולא יהיה לך מפי הבורה שמענוס - וכפי זה אני מבאר משה וכל העם רואים את הקולות וה'לל שומעי'הקול' - אמנם מדבר על ה'קולות שמפי הבורה אנכי ולא יהיה לך כי באותם בקולות יברך לומר רוצי את הקול' לפי שהיו רוצי

ע

ט. אינן התורה מתקיימת אלא בקבלתם על ישראל והמו עוד
 טכפה ההר כלומר קדושת ההר כפה עליה כמט' בזוהר טעם
 פסקה זוהמתן על ישראל הכרוכה מזוהמת הנחש * וזה לשון
 הזוהר טק' פ' יתרו ההוא יומא דקיימו ישראל על הר סיני
 אעבר זוהמה מינייהו וכל גופין היו מכחצין כמחצתא
 דמלאכין עילאין כר מתלבטין בלבושים מכחצין למעבר
 סליחותא דמריהון ובההוא מלבושא מכחצתא עילאין לאסא
 ולא רמלין הרי עבדמס על הר סיני פסקה זוהמתן ונזרכו
 והאמרי כמלאכי הערת וזהו וייתכבו שהיה להם קימה
 תחתיה ההר כי מדר קדושת ההר נתוספה בהם קדושה
 להיות כמלאכי מרום והיו ראויים לקבל התורה * וזה במאמר
 בטעם שעמדו ישראל לפני הר סיני כי אותה עשה לא היה בהם
 שום חללה וזוהמה אל הבה הביאולי ערבים שאתם מקבלים
 התורה כלומר אתם כמו שאתם בהווה פים לכם קדוש יתירה
 כמלאכי מרום בלי שום חללה וזוהמה כי לא יחפון ה' בתורה
 סלימותם בני האדם מתוך טרדה וכפר ויסורין והרהורין קט'
 ועל זה אפשר טכפה עליהם קדושת ההר כנגדית לומר אם
 אתם מקבלים התורה באופן קדושה זו מוטב ואם לאו שם
 תהא וכו' וזה אפשר גם כן לומר מה שחזרו וקבלה בימי
 אספורוס רהיבו אותם כל אלה תימוקות סהיו עוסקים בתור'
 עם מדרסי כנגד כל מלאכים שירדו עם הקבה במתן תורה
 דכתיב רבב אלהים רבוקיים וכו' שלימוד התינוקות בהכל
 קדוש שאין בו חטא עמד בינם מתן תורה שירדו כב אלה
 מלאכים קדושים * והם אמרו אבותינו שלימדו תורה בקדושת
 ואמר להם יש לי עליהם לכך קצמו לו ערבים למינוקות לפי
 שאדם אינן בריח בארץ ואפילו בטעם שמוסק בתורה לא יבזה
 תמנו איהא ההרהר או חללת עון ואי אפשר לנו להיות במחב
 קהי ית לפני הר סיני בלי שום דר קליפה וזוהמה כלל אצל
 יש למ דבר אחר טבכל דבר ודור הם לומדים התורה בקדושה
 בלי שום חללה וזוהמה כמערך הר סיני והם הם הכני קטני
 טהכל מיהם בתורה הוא הכל שאין בו חטא כלל וזה שאמר
 בנינו עורבים אותנו שהתור' שלהם היא שקולה כיון שקבלוה
 מהר סיני ההר מפי עוללים ויונקים מהתורה שמוציאים
 בפייהם העוללים והיונקים וסרת עז לתת התורה לישראל וזה
 רבי יהושע בן לוי המלמד בבו תורה כאילו קבלה מהר סיני
 כיון שלא ניתנה התורה לישראל אלא מתוך ערבנות הבנים
 שהם ילמדו התורה בטהרה ובהכל שאין בו חטא אל המלמד
 בבו תורה הוא יורה שמקבל התורה מאהבה כיון שמשתרל
 להשלים ערבמות ותתקיים התורה בהכל שאין בו חטא ומי
 שאינו מלמד בבו תורה אינו מקיים התנאי של קבלת התורה
 טכאמר והודעתם לבניך וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה'
 אלהיך בחורב * ויתבאר כפי זה מה שחזר לומר שם בפסוק
 עצמו ואת בנייהם ילמדון אמנם הכונה לומר יום אשר עמדת
 לפני ה' אלהיך טעברה הזוהמה מכס ואל הקבה הקהל העם
 ואשמיטם רברי אשר ילמדון ליראה אותי כל הימי' ואת בנייהם
 ילמדון שכיון טראה הקבה שאין בהם בישראל שום קליפה
 וזוהמה אמר הקבה הקהל את העם ואשמיטם דברי ומה הם
 הרברים שילמדון ליראה אותי כל הימים כלומר טעם שאין
 בלבם בעת ובעונה הזאת שום לכלוך וזוהמ' כן ילמדון לירא'
 אותי כל הימים אשר הם חיים על הארמה יוכלו שום לכלוך
 קלישה והרהור רע וזה אי אפשר לישראל אלא מתוך בניהם
 שאת בניהם ילמדון תורה ולימוד בניהם היא תורה נקיה
 וטהרה הכל שאין בו חטא וכמא שהמשתרל בלימוד בבו
 תורה הוא מקבלה מהר סיני בקיום הערבנות מפי עוללים
 ויונקים יסרת עז * ומעתה כבא לביאור סכתובים * וירבך

דרוש ב פרשת יתרו

והם הם הנאים והמנובחה מכל ישראל כי כל ישראל נתלכלכו בעגל ושבט לוי לא חטא כלל וזש חזל שהם עומדים במומיהם כלומר הם ישראל עמרו במומיהם טעמו העגל • ויש גירסא אחרת בתלמוד שאין עומדים במומיהם אלא הלויים • עור אפשר כפי גירסא שלנו שהם עומדים כלומר הלויים עומדים כנגד מומיהם של ישראל לא עמדו אלא הלויים • והך רכב אלהים ריבותיים אלפי שהם כב אלף שנאח ה' בס מעבט לוי שנאמר בהם מי לה' אלי ואספו לו כל בני לוי הרי טעמם לוי ה' הם היו רבקים בה' ואם כן מעמד הר סיני היה באשתי קרם שהם הלויים אעפ"י שישראל פתוהו בפיהם ולבם לא ככון עמו במעמד הר סיני עכ"ל מעמד הר סיני היה בקרם בבחי' ובזה אפשר שאמר אנכי ה' אלהיך בלשון יחיד כיון שפיקר מעמד הר סיני היה על שבט לוי לכך ריכר עם משה ראש שבט לוי אנכי ה' אלהיך על שבטך שבט לוי אשר ה' בס וטהור' הם במעשה העגל מה שאין כן כללית ישראל • והזהיר על לא יהיה לך אלהים אחרים וכו' לפי שאין יתכן שתהי' המסכב כרה ליוצר בראשית כי אנכי ה' אלהיך סוכן תמיד בקרבך ואין יתכן לך אלהים אחרים שהם אחרים לך על פני • עור ירצה שהזהיר שלא לעשות אלהים אחרים מתלבי מרומ המעמקים לפני • וגם לא תעשה לך פסל מהגלגלים כמו חמה ולבנה אשר בשמים ממעל וגם מעולם השפל מאשר בארץ מתחת ואפילו השתחויה בעלמא לא תשתחוה להם לפי שאני ה' אלהיך שהנשמה של ישראל היא חלק אלוה ממעל ובהשתחוות לעצ אלה גורם לחלק אלוה ממעל שישתחוה ח' לעצ ועוד כי אם האל חזק בם ישראל כי אנכי ה' אלהיך יחיתי עמי במדבר ולא החזקו בם ישראל הוא א קמא שמקנא כשארם מישראל משתחוה לעצ אל שבטם ישראל הוא מקנא ופוקר עון זה על בנים ער ר' חרות כשהביהם אחותן מעשה אבותיהם יוראית כתוב ועושה חסד רקאי אפון אבות סכסכהבים הם אוהבי העושה הבה חסד לפקוד עון אבותם בתוך אלפים דור באופן שלא יגיע לכל דור כי אם שיעור מועט • וסמך לזה והזהיר על העבועה שהיא חמורה שלא יבקה ה' לערוע ממנו וממספחתו אעפ"י שהיו בניו זכאין זכור את יום השבת לקדשו • הכוונה כי שבת במרה ניתנה לכל זכור אל תשכח את אשר בויתך על ענין השבת • עור ירצה זכור כשתזכור יום השבת מחד סבך לסבתך יהיה בבחינת לקדשו לא על דרך מנוחה מעמלך ריק שבת לשם ה' אלהיך ופקח עיניך מאשר בויתך שלא לעשות מלאכה אתה ובכך ובתך הקטנים ואם מטעם מנוחה מביעת מלאכה בכך ובתך הקטני מה יגיעה יגעו כרי שהיו כינוחים • עור הכרח אחר מבהמתך • כי מה לנו שתהיה לבהמה מנוח מביעתה כי בזיע' אפה תאכל מאכלה אמנם הכוונה היא לשבת לשם ה' כי שבת ימים עשה את השמי' ואת הארץ ויכח ביום ה' ועכ' על בחינה זו בידך ה' את יום השבת במן שבזים ויורד להם לחם משנה שלא היה יורד ביום השבת • וזש ראו כי ה' נתן לכם השבת אחזל במדרש רבה • מהוראו אלא ראו בעיניכם שיום שבת אינו יורד ומכאן תשובה לאומות העול שהיו אומרי' למה אתם משמרים יום השבת ומהו נתן לכם אלא לכם ניתן ולא לאומות העול מכאן גוי ששבת היה חייב כוונת לקרקק הבנת דבריה • ולפי כוונתם לומר ראו בעיניכם שיום השבת אינו יורד מן הרי שבת וגם ראו בעיניכם איך נתן ה' לכם השבת לכם דייקא ולא לאומות העול לפי שמצינו שהיא לא היה יורד לאומות כי אם לישראל לברם והאומות לא היו יכולים לטעון' מהמן כמחז' זולת מהבא' שהיו שותים המן לאחר שנימחו והיו צרים אף הצבאים וטועמים טעם מן וממה שראינו שלא מע הקב' להוריד

ול' נראה לרמז זה בכתוב שאמר ואף סוררים טהוא מלאך המות וסיעתו נתן לו מתנה טהוא הקטורת להקטיר בזמן המטבח שיטכנו בין אלהים בתוך בני ישראל וזו היא מתנתו • ועם זאת זה אבינה כוונת חזל שאמר עלית למרום נתעלית על מלאכי מרום בטענות שאמרת למלאכים כלום טבית טבי טעבית בין האומות ונשתעברת למצרים כרי שתקבל אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים והלא לא נטבית כרי לומר כך וכן לקחת כלום ים משא ומתן ביניכם ולקח' ומכר' ומתנה יוכן ירמז מחזל מה כתיב בתור ארם כי ימות באהל וכי מיתה ים ביניכם או אתם קרואים ארם וכיון שראו מלאכי העשרת כן אף סוררים הם המלאכים שהיו סוררים ומפזרים שלא יתן הקדוש ברוך הוא התורה לארם כולם הורו ואמרו ה' ארמנו מה אריר עמך בכל הארץ והמכינו למכון יה אלהים בתוך בני ישראל בבחינת תורתו לישראל • וכפי זה עלית למרום אינו פליה כי אם מעלה שנתעלה גם ומטה עלה הוא מענין מעלה שנתעלה אל האלהים אלו מלאכי מרום • ר"ל לא שלטה בריה וכו' ירצה לעולם שהשכינה למטה היתה בבחינת הדברות ואמר עלית למרום על עליית משה מעלה לאח הדבור' לקבל הלוחות ויה עס עם ה' ים ומ' לילה וזש עלית למרום בלקיחת הלוחות וטבית טבי ליקח מיד הקב' הלוחות שהיה אחוז בם בטפחים ומתוך כך לקחת מתנות טאל הקב' ישר כחך שטבירת וברונו ישראל כפנויה ולא כאשת איש ויכילו ים מתוך כך וזש לקחת מתנות בארם שניתנו כל ישראל מתנה למשה במבור הלוחות • ועם דרשה הראשונה של מאמר זה אבינה חס הכתוב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרי' דהיי' אנכי האשר בראתיך ים מאין אמנם יתבאר ברקדוק הכתוב וירבר אלהים את כל הדברים הלא לאמר מאי לאמר אלא הכוונה לומר שדיבר את כל הדברים האלה של יציאת מצרים במתן תורה לאחר משה תשובה למלאכי וכו' במצרים נשתעברתם ראה מה כתיב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבריים ובכן אינה צודקת התורה להנתן אלא לתחתונים העם היוצא ממצרים • עור ירצה אנכי ה' אלהיך בלשון יחיד כרי שאמר כל אחד מישראל לי ניתנה התורה כי לכל אחד ואחד נאמר אנכי ה' אלהיך ולא יפרוק ארם מעליו על תורה • עור ירצה אנכי ה' אלהיך בלשון יחיד להורות שאין השכינה שורה אלא כשישראל הם אגודה אחת וכולם נחשבים לנפש אחד וזש כל כללות ישראל נחשבים לנפש אחד כי הם יצחק לומר אנכי ה' אלהיך כי כולם הם נפש אחד ובזה כשהם אגודה אחת ואגודתו על ארץ יסרה ותרעו שהעיק' הוא האחרות שהרי מתוך האחרות הוצאתיך ממצרים כמו שדרשו חזל על פסוק ולקחתם אגודת אגוד וכו' • ובמדרש אנכי ה' אלהיך זשה רכב אלהים רבותיים אלפי שנאח אף אברמי סכיתי במענים כסידר הבה ליתן תורה לישראל ידרעמו כב אלף כחות של מלאכים כמחנה לוייה שהיו כב אלף טעפה הבה שהם עומדים במומיהם וכו' • וצריך להבין מה באו לדרוש בפסוק אנכי העם אותן פסוק ויהיכן נרמז בכתוב מח' לוייה ומזהו זה שאמר שהם עומדים במומיהם •

וגע' ר' שהקמו בפסוק למה דיבר פי ה' אנכי ה' אלהיך בלשון יחיד ולא אמר אנכי ה' אלהיכם • ותיירו פס פסוק רכב אלהים ריבותיים וכו' וחזל דרשו כב אלף ריבותיים הם כאלף ואלפי הם עור שנים סך כב אלף ונאח דרשוהו על המלאכים שהיו שנוים להרמז את משה ונאח מלשון טאח ונאח מלשון הנאים והם דרשות איתנהו בלוי' שיכחו שנוים במעשה העגל ושימחו איש חרבו על יריכו והיו טאכים במצרים מהשעבוד כי שבט לוי לא היו צעעבוד

דרוש ב רפרשת יתרו

עח

ולדברות הסניות. כתוב כבר את אביך ואת אחיך כאשר יצא
ה' אליהם ומהו פניו זה? ולא עוד אלא שסריך להביא מאי באש
סוף ה' אליהם ומהו פניו זה? ומהו פניו זה? ומהו פניו זה?
מחורשת כבר את אביך וסחט. להחמיר שאלו אינן אך הן
אמה מייב לכבר וחזר בדברות הסניות לרמוז שאם אינן לו
יכול וכברנו בדברים בלבר כמו ותפק לרעב נפסך לא לא כבר
את אביך כאשר בן ה' אליהם כלו כמו סנך ה' אהיך בכבוד
פכמו סהזכיר לך הונך כך יהיה הריבור של האב ואם בענייני
ממון במאכל ומסתה וכו' וכרי שלא נטעה שאם יש לו ממון
יסבדה כאשר נזה בביבור ה' אליהם סכתוב מהוק דיוקא
לכך לא הזכיר בדברות הראשונות כאשר בן ה' אליהם לרמוז
שאם ביבור זה כמו סנך בכבוד ה' דהתם אם יש לך אתה
מחוייב ואם לאו לא וכאן כתיב כבר סתם אפילו אינן לך חייב
לכברו וזה כל כוון. וגם בזה מתבאר מם במרא מסכת
קידושין פ' רתבא נאמר כבר את ה' מהוק נאמר כבר את
אביך מה להלן חסרון כים אף כאן חסרון כים. ובידועלמי
דרסו מהוק ממה סחנך אבל בביבור אב אפילו אחד על
הפתחים ונמכרו רשות אלו סותרות זו את זו ואמנם מתבאר
על פי הדרך סכתבתי למעלה והבן. עוד דקדקתי עם מה
סדרסו חזל סברות ראשונות כתיב כבר את אביך אפילו
אתה מחזר על הפתח ואינן לך הון למען יאריכון ימך בפה
ולא אמר למען ייטב לך בדברות אלו כיון שמרבר בארס עני
המחזר על הפתח אינו מייער לו טובה של עה סכב כתיבא
ממה ובדברות הסניות כתוב סם למען ייטב לך סקדבר במי
סיס לנ ממון סכברדה במאכל ומסת וכסות הנוכסי מעלת
אמר כבר את אביך כאשר בן ה' אליהם כמו סנך בפנין כבר
הסתבחהו כפי איכותך כמו שנאמר אים סמת ירו וכו'
ובזה מלה הסכר למען ייטב לך בפה סכן הבטיח סם הבא
כבר אתה נאמר. ירצה כפי ממוןך יהיה הכיב וגם היסלס
לך וימלאו אסמך סבע ולכך הזכיר כאן סכר למען ייטב לך.
גם קצת סער לפירוסי עם מם במ' סכילתא נאמר כבר את ה'
מהוק. וכברנו וימלאו אסמך סבע. ונאמר כבר את אביך
וכברנו למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך. ובבמר' חולין
הביא רבי יעקב אומר אינן לך כל מציה ימציה סמתן סכרה
בדה סאין תלוי בה תמיית התמי וכו' וביאר המאמ סכתבתי
בס' ספ' נב' ס' תבא ויס לחרס בו עוד מם אינן לך מצו סמתן
סכרה בדה סהכונה היא סמצינו סהעלים הבה מתן סכרן
של מצות סנאמר נעו מעלותיה ולא גילה כי אס סכר ב' סנצו
ואפילו אותס ססתיס סגילה הקנה סכרן הוא כעלס בבחינת
סאין סכר בפה כי אס לעולס סכולו ארץ בזמן התמי ולפי
ההרשות היינו דורסיס כפל ייטב לך והארכת ימים ייטב לך
בפה והארכת ימים לפהב גם למען יאריכון ימך ולמען ייטב
לך היינו דורסיס למען יאריכון בפה ולמען ייטב לך לפהב
ובא רבי יעקב וחידס סכל סניהס מרברי לזמן התמי לפהב
ואפילו המתן סכר סכתוב כבר סמכיה סהוא הדאסון בססוק
הוא מדבר לפהב.

סדר משפטים דרוש א

במדרש סכרו משפט ועשו צדקה וחד עשירי
משפט וצדק כל חנינו לעשוקי. אל יס
ר' טע הסחבל סאנו סבקיסי לעשוקי צדקה וסספט וסאנו
כתייראים בן חאומות אלא אל חסרנו בידים דמי עשירי
משפט וצדק סל לסוחר סבקס ללין בדרך ספע סר' סטיס
בדרך סח עשה לקח פרקסטיא שלו ועסאה אבנים טובות
ומרגליות

ללוידי ביום סבת נסמים או מלהבמיה זרעים סאולסיס גם
כן כללות האומות ולא מכע כי אס ירדת המן היורד לישראל
זה יורה כי לישראל סהס סומרים סבת מכע מלהזיר להס
סהוא מאכלס בלבר אבל לאומות סאין להס סמירת סבת לא
מכע מלהזיר להס רבר סיס להס סהאה ממנו כי אף להס
סמירת סבת וסא דקרוק סכס לער סכבר את אביך ואת אחיך
וכסאמרו חזל בנמרא תר' ג' סותפסיס יס בארס הקדסם ברוך
הוא נאביו וסמו בזמן סארס מכבר את אביו ואת אמו אמר
הבה מעלה אני עליהס סאילו דרתי ביניהס וכברוני ובזמן
סארס מכבר אביו וסמו אמר הקבה יפה עשיתי סל דרתי
ביניהס ונפערני. ויס לרקרק למה קורס אמר מעלה
אני עליכס ולספוק לא אמר מעלה אני סאילו דרתי ביניהס
ונפערני. אלא אמר יפה עשיתי סל דרתי וכו' והענין מבואר
כי הו' פ' ממסבה טובה הבה מערפה למעס ולפיכ ספסיב
את אביתיו ומה טובה מרובה ומעלה עליו הקבה סאילו דר
ביניהס וכיבריהו אבל סכלא בוכה אבותיו אינן הקבה מעלה
עליה סאילו לא כיבר גם להקדסם ברוך הוא לפי סרבר סל
עבדיה וסאין לא ימעה הע' סיעסטה אותס ממס בפועל ומכינו
למרים מכאן סכיבור אב ואס הו' רבר סקול בכבורו ית'
עוד אמרו בידועלמי דפאה וזל. רסבי אומר גדול הוא
כיבולאב ואס סהעריסו המקל יותר מכבורו דאילו התס כתי'
כבר את המהוק מפרים לקט סכסה וסאה מפרים תרומה
ומעסר ראסון ומעסר עני וחלה ועוסה סוכה לולב סופר וכו'
מאכל רעבים מסקה סמאים אס יס לך אתה חייב סכול ואס
אין לך אינן אתה חייב באחת מהן אבל ססבא אכל כיבור אב
ואס יס יס לך בן אינן לך כבר את אביך ואת אחיך אפי' אתה
מחזר על הפתחים. ויס לרקרק דרסה זו עם מם במ' סכילתא
כבר את אביך יכול ברברים תל כבר את המהוק במאכל
מסתה וכו'. והנה ב' מאמרים אלו סותרים זה את זה דסס
נאמר דמכתיב כבר את אביך ולא כתיב מהוק אנו למרסס
דאינס סוים כיבור אב עם כיבור ה' דמהוק הוא קולל לדרס
אס יס לך תן ואס לאו לא וכבר את אביך רל' כתיב מהוק
הוא להחמיר דאפילו אינן לו הון חייב לכברו וכאן נאמר דליף
כבר אביך מכבר את המהוק ולא עוד אלא דאי מקרא דכבר
את אביך לא היינו למרים כי אס כיבור סל דברים אבל לא
כיבור סל ממון ומרלסינן מכיבור ה' דכתיב ביה הוק אנו
למר' להחמיר סכריך לכבר בענייני ממון להאכיל ולהסקות
ולפרנס ממנו. וגל' עד רסא וסא איתנהו רמתחלה למרסו
סהחמיר הבה בביבור אב ואס רל' כתיב מהוק בפירוס כרי
לדרס ולהחמיר סחייב לכבר גם כסאין לו הון אבל עדין
יס לומרנה דחייב לכבר גם כסאין לו הון אבל דיכברנו
בדברים עד סאמר סכתו ותפק לרעב נפסך המפייסו בדבר'
וכסאס כן גם הבן יכבר לאביו בזמן סאין לו יכברנו בדבר'
לומר כפי הייתי רוצה לתת לך אבל מנין לנו סאס אינן לו יחזון
על הפתחים לזה ולפי מהוקסא דכבר את המהוק כי גם מה
סאמרנו סהחמיר כסאין לו ממון בביבור אב ואס סהוא גם
כן בענייכא דמנוכא לחזר על הפתחים מרל' כתיב מהוק
בפי' ולסייה בהיקסא ראס אינו חייב לכברו בדבר ממון כלל
אס כן למה נקט ליס' דכבר דמסמך דאית' ל' למילף מהיקס'
ואס הקיקסא היא כללות כמו סאס אינן לו אינו חייב לכבר את
הג' כיבור אב ואס אס יס לו הוא חייב אס כן ה' לל בפירוס
כבר את אביך מהוק אלא ורלי סאנו דורסיס היקסא בבחי'
א' ויס הפ' ס בבחיכה אחרת כאמור. ובזה אני מבין סרבו
חזל לדרס סניו אחר סמצינו בין הדברות הראשונות לסנות
סג' ראסונו' נאמר כבר את אביך ואת אחיך למען יאריכון ימך

דרוש א לפרשת משפטים

ומרגליות יצא לדרך חפשוהו ליסטים אל כח בידך אל כלי
בובית אל בכח וזו אמר להם בסלע וג' כסלע אפרו זה לוח
בשביל אנו הורגים אותו הניחותו נבנס למדינה חתחיל פוחח
חגלסקאות וישב למבור נבנסו אותם חלסטים וראו אותו ויושב
ומבור אל בכח וזו אמר בכ' זהובים וזו כל אל לא אמרת ר'נו
בדרך ב'כסלע אמר הן באותה שעה חייתי במקום המוח עכשיו
אם אין אחם נוחנים דמית אינכם לוקחים אותה כך ישראל בעזו
מי שחו' עושה מצוה אינו יודע מחן שברח אכל לעהב בשיראו
מחן שברן של מצות חם חמהים שאין כל העולם יכול לקבל
חסבר שנאמר ומעולם לא שמעו לא חאזינו עין לא ראוהו וכו'
מעולם לא שמעו אלא אין העולם יכול לשמוע מחו כ' ש' של
מצורת לכך נאמר כי קרובת יסועתו לכא אמר ח'ה אני מביא
את היסועת שנאמר לח' חיסועה

המשפטים על התורה כי המשפטים מקרבין היסועה והגאול'
דכתיב כי קרובה יסועתי לבא והתורה גורמת הגאול' דכתיב
זכרו תורת משה הנה אנכי שולח לכם אהל אינינה מקרב' כל
הגאולה כמו המשפטי דכתיב בהם כיון במשפט תפדה ולכא
כאן ואלה המשפטים לפי שהזכיר קודם הדברות אמר ואלה
המשפטים תשים אותם לפניך על הדברות לפי שהם קודמים
לתורה במעלה כמו שכתוב עס שמרו כי קרובה יסועתי וכתו'
בתרי' אשרי אנוש יעשה זאת ובוה נתייטב מעלה ואלה המשפטים
ומע' לפניכם ערין קשה למה אמר ואלה המשפטים בואו העטף
ולא אמר דבר אל בני ישראל אלה המשפטים כי תקנה וכו'
לזה הביאו פסוק גם אלה לחכמים טקפה הבגתו של פסוק
זה מאי גם אלה לחכמים • ועוד פתח בחכמים וסיים במשפט
ולמה הזכיר תחילה לחכמים • לכך דרשו שכתוב בתורה
אלה החוקים והמשפטים והתורות וכתוב נמי במשפטים שכל
אדם לחבירו ואלה המשפטים אמר הכתו' כיון עלה המשפטי
לא ידעום כי אם מתוך התורה שהם אלה החוקים וניתן גם
אלה המשפטים לחכמים מע' להם אלה החוקים • מצינו
למדים מה שהזכיר פנים במשפט כל טוב לפי מהתורה למדנו
המשפטים וכריך הדיין ללמוד גם כן מהתורה כסם שלא נשא
הבה פנים למלאכי מרום היושבים למעלה ונטל התורה מהם
ונתנה לתחתונים למטה בארץ כך הדיין לא יהיה נוסא פנים
לבבויים אלא יהיו קטון וגדול שוים לפניו בדבר המשפט וזו
היא כונה שנית גם אלה לחכמים כמו שלמדו החכמים עיקרי
הדינים ואלה המשפטים מאלה החוקים גם אלה המשפטים
שלא יהיו נוסאים פנים בריך שילמדו מאלו החוקים שלא נשא
הבה פנים למלאכים ונתנה לתחתונים ומע' חז' מי גרם לרייב'
סיהיו יורעים לרז' ע' עקבלתם התורה סכתו בה אה החוקים
אלא הו' יורעים כלומר הו' יורעים כל הפרטי' של אה החוקים
שלא נשא הקבה פנים למלאכים ונתנה לתחתונים וגם את זה
תלמד מתוך התורה וזהו הכר פנים במשפט כל טוב מהבה
יושב בדין עם הדיין ומניח סמי העמים ולא נשא פנים להם
לשבת עמם כי אם הסירה סכינתו עם הדיין וכשרואה אותו
נושא פנים כביכול מסלק סכינתו כי אם הדיין נשא פנים איך
לא ישא ה' פני העליונים להחזיר סכינתו עמם ועולה למעיים
ואומר ראיתי הדיין מנושא פניה ועמדתי לי מעור עניים עתה
אקום ירעה עתה אשא פנים לעליונים כסם מנושא פנים הדיין
ואפטר מזה רמז גם כן בהקדמת דבריהם מי גרם ליש' סיהיו
יורעים לרז' ירעה מי גרם סיהיו יורעי' שלא לישא פנים בדין
מתוך מה שקבלו התורה עם היוותם תחתונים נשא הבה פנים
למלאכים לתת אותה להם מכאן ה' למורים שלא לישא פנים
גם הם בדין והזכיר פנים במשפט אותה טובה שהיתה להם כי
טוב ה' היתה סכינתו אלם עכשיו נסתלקה וכל טוב איננו
נמנא עמם ומסלק סכינתו ולזה רמז הפסוק ואלה המשפטים
כלומר מאלה החוקים למדנו ואלה המשפטים וכיון שכן אשר
תשים לפניכם כעתשים הדין יהיה לפניכם עקלי' שניהם ולא
תשא פנים לאחר מהם • עוד אפשר לתרץ באופן אחר שהקטן
יתור פסוק ואלה המשפטים דה' לל וידבר ה' אל משה כי תקנה
וכו' ולמה נכתבה הקדמה זו ואלה המשפטים • ועוד למה לא
סמכם אחר הדברות • והפסוק בפרשת אהם ראיתם כו' ולזה
הביאו פסוק שמר משפט שים לרקיק מאי שמר משפט ולא
אמר עשו משפט לכך הביאו פסוק גם אלה לחכמים שדרשו
מסם שבזמן שהדיין דין אמת העכינה סרוייה בדרו ואם
הוא נוסא פנים הבה מסלק סכינתו לז' שמר משפט לשמור
את העכינה היושבת בדרו שלא תסתלק למעלה • עוד ירעה
שמר משפט שימתינו להיות פועים משפט ולא יקובו מעשות
משפט

ידוע

הוא שמעלת המשפטי והדינים הם מקולי למעלת
התורה והמצות כמו ש' תורת ה' תמימה מטיבת
נפש פקודי ה' יסורים כו' ומיך ליה משפטי האמת ברכי יחידיו
ירעה סכורקים המשפטים יחידיו עם התורה והמצות וסוקלים
הם זה בזה כולם במשקל אחד הנחמדים מזהב ומפר רב גם
עבדך נהר במשפטים כמו שאני נזהר בתורה לפי שבשמי'
המשפטים יש עקב רב דכתיב שמרו משפט וכו' כי קרובה
יסועתי לבא הרי כסם שהיסועה קרובה בזכות התור' כרכתי'
זכרו תורת משה עבדו וסמך ליה הנה אנכי שולח לכם את
אליהו הכביא כך מתוך קיום המשפטי' בממרים יש סכר ועקב
רב ולכך נמכה התורה ואלה המשפטים אחר הדברות לומר
כסם שהתורה היא מקיימת העולם ומקרבת הגאולה כך ואלה
המשפטים מקרבים היסועה ומע' חז' • במדרש רבם •
ואלה המשפטים הדי' שמרו משפט ועשו צדקה • ומה גם אלה
לחכמים הכר פנים במשפט כל טוב אמר הבה מי גרם להדינים
סיהיו יורעים לרז' ע' עקבלתם התור' סכתו בה אה החוקים
והמשפטים והתורות אלה הו' יורעים הכר פנים במשפט כל
טוב מהו כל טוב אלא בטענה שהדיין יושב ורץ באמת כביכול
מניח הבה סמי השמים ומסירה סכינתו בבירו נסתלקו הקים
ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט וכיון שרואה אותו נשא
פנים כביכול מסלק סכינתו ועולה למעיים • והמלאכים
אומרים לו רבון העולם מה יש לך והוא אומר להם ראיתי את
הדיין שהוא נוסא פנים ועמדתי לי מעם שנאמר משור עניים
מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה' כו' • וצריך להבחין
קטר פסוק שמר משפט עם פסוק ואלה המשפטים שאף על
פי שהזכירו כאן וכאן משפטים אין זה מספיק • ועוד שהביא
פסוק זה ולא פירש בו כל' והבי' סמך לו זשה גם אה לחכמים
הזכיר פנים וכו' ומהו ענין כל אלו הכתובים שהביאו כאן וכן
נבאר בטוב טעם קטר והתייחסות עליית הבה סכינתו לשמי'
מתוך שרואה לדין נוסא פני' וכך נבאר בטוב טעם הקדמתם
שהקדמו אמר הבה מי גרם לריינים סיהיו יורעים לרז' ע'
עקבלתם את התורה ולמה נזכרה הקדמה זו כי היה להם
לומר מיד כך כשרא' הבה שנושא הדיין פנים מיר עולה לשמי'
השמים • וצ' ע' שחל דקדקו בפסוק ואלה המשפטים
סנאמכו לדברות בואו העטף לומר ואלה המשפטים כסאם כל
התורה וידבר ה' אל משה דבר אל בני ישראל כי תקנה עבר
וכו' ולמה עשה הקדמה זו לומר ואלה המשפטים • ועק' מאי
תשים לפניכם דה' לל תשים להם ומע' דרשו לפניך ולא לפני
גוים • לזה הביאו פסוק כה אמר ה' שמרו משפט סהזיהים
הבה על המשפט ואחריו כתוב אשרי אנוש יעשה זאת דהיינו
זאת התורה הזוהרם על עסק התורה ומצינו מע' יתרון אל

דרוש א לפרשת משפטים

עט

משפט כי קרובה יסועתי וכו' עור ירצה שהביאו חז"ל פסוק שמרו משפט כו' שדקדקו עור בו מאי קרובה יסועתי ולא אמר כי א' שיעתהם - והנה ביאור פסוק זה מתבאר עם משה גם לא לחכמים וכו' שמתבאר גם כן שכתבתי למעלה שהקב"ה מטרה שכינתו אלל היין ואם כן נאמר פני' מסלק שכינתו למעלה וכל טוב זה הקב"ה שמינו דחית טוב ה' למענו וכו' וזה מתבאר גם כן שמתו משפט ירצה שמרו מה שזויתי לכם שלא תשאו פנים כי בזה קרובה יסועתי אני מתקרב להיות מוכן אללכם וכיון שאני קרוב לכם הנה יסועתי תבא מהרה לכם כי טוב ה' למענו ביום צרה כי קרוב ה' לכם ובפירוש זה על שמרו משפט מתבאר גם כן פסוק ואלה המשפטים אשר יעשה עמכם אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם אבל בענין המשפטים אשר תשים רהיניו לשמור משפט ולא לישא פנים יהיה לפניהם ה' וקרוב להם שטורה שכינתו ביניהם ולכן לא אמר אשר תלמדם שאינו על לימוד הריני לא אשר תשים הוא גם כן שמרו משפט ועשו צדקה רהיניו שלא לישא פנים ומ' לפניהם אינו חוזר אל הדינים אלא שהקב"ה יהיה לפניהם ומטרה שכינתו עמם - או יאמר אשר תשים לפניהם כלומר בענין המשפטים תשים גם ה' לפניהם בהשגחת שכינתו ומניח שמי השמים כדכתיב כי קרובה יסועתי שמקרב עצמו עמכם ואפשר לרמוז נטיות פנים במלת ואלה המשפטים שכתוב שהם אלה לחכמים הכר פנים במשפט כל טוב וכו' כאן ואלה המשפטים ששקיימים אלה לחכמים שאינם מכירים פנים במשפט כמו אלה החוקים שלא נא הקב"ה פנים למלאכים ע"י מה שכתבתי למעלה אז תשים השכינה לפניהם על הדינים כי קרובה יסועתי אני מקרב עצמי עמכם - ולזה כוונת דה"ע במשפט שמר מפחד בשמי וממשפט יראתי פשיתי משפט וכו' ולכאורה ל' שמר מפחד וכו' וממשפט יראתי ועל עשיתי משפט וכו' עור ירצה שמר מפחד אם אחרת עשיתי מהרץ ואם אעשה הדין מממשפט יראתי פ' אכסל בדין - לכך עשיתי משפט ודקדק שהוא דין על פטרה אבל חושש אני פ' יא' שמי בכל הארץ שאני עושה פטרה ויקומו אנשים עושים את חמון מביריהם ויבואו לפני כרי שאנסה להם פטרה לכך אמר אל תניחני לעוקי - עור ירצה שלא היה דה"ע כוונת פנים במשפט כי היה משפטו משפט דקדק לזה אמר עשיתי משפט ודקדק ואתה הבטחת להיות קרוב לדין ומטרה שכינתך עמו לכן כל תניחני לעוקי כי טוב ה' למענו ביום צרה - וכת שאין הבטחה זו לדריקים בעה"ז והן בקדושי לא יאמין לזה ערוב עבדך כיון שצדקו רוב שנותיו של אדם בקדושה רגלי חסידיו שמור - עור ירצה שכוון שאתה הבטחת טוב ה' למענו ולכונן פנים כל טוב אם כן ערוב עבדך לטוב ואל יעשקוני זרים כיון שחטרה שכינתך עמי כי עמי כלו ליסועתך בהבטחת שמרו משפט כי קרובה יסועתי לבא ולאמר דקדק שאמרת ודקדקתי להגלו' כי דברך אחר לא ישוב אבל מה שאמרת וממשפט יראתי הוא כי הדין דקדק עומק גדול וחושש אני פ' אכסל בדבר הלכה ולדבר הזה התחננתי עשה עם עבדך כחסדך שהוא לסייע לבא ליטרה וחוקיך למדני לידע עומק הדין שהוא מהרבדים המכוסים מבני אדם ועבדך אני הביאני בדעה והסכל וארעה עדותיך ואף על פי שבהיותי עושה משפט אני מתבטל מתת כי עת לעשו לה' אוחה העת והשעה שאני יושב בדין יס' לי רשות להפך ולבטל תלמוד תורתך כמו שדרשו חז"ל על פסוק וישב משה לשפוט את העם וכו' ויתורתו איתתי נעשית אלא הישב בעה אחת בדין נעשה עותף להקדוש ברוך הוא וכן אותה עת שאני עוסק במשפט

לעשות לה' לשם שמים יס' לי רשות לבטל תורתך ושאר היום אני עוסק בתורה וכיון שיש סכר גדול לעוסק בדין ע"י אהבתי מנותיך מזהב ומפז כי הזהב עלימותו הוא כמזכירו שהוא נהנה ממנו והמנות בעשותם ובשמרם עקב רב כרכתי גם עבדך נזהר בהם בשמרם שהן אחת שיש יותר סכר לבעלי מנות כעושה אותם ומזכירם החוצה אבל מ' גם עבדך נזהר בהם בשמרם גם יס' בהם עקב רב וכן המשפט בעשות משפט בין איש ובין רעהו יהיה שכו' גדול מאד - על כן כל פקודי כל ישרתי כל חופץ מנות וכל משפטו איש לרעהו ישרתי במשפט ישר וכל אורח סקד נכחתי - ועכשיו נבא לביאור המאמר -

וצריך לבאר מה רצו חז"ל לדרוש בפסוק שמרו משפט - ועור מה שאלו ישראל מהקדוש ברוך הוא - אל תמסרנו ביד המלכות כי הרי אברהם בירר את המלכות והקדוש ברוך הוא הסכים על ידו כדכתיב אם לא כי צורם מכרם זה אברהם שנאמר הביטו אל צור חובבתם - ועור מ' שה' עשיתי משפט ודקדק ולא עוד אלא שהפסוק אומר עשיתי משפט שמורה שפשו משפטו והם שאלו אינו מבקשים לעשות צדקה נראה שבקשו לעשות ולא עשו - ועור נבאר הקדמה זו שאמר הסתכל שאנו מבקשים שה' אל תמסרנו ביד האומות בלי שום הקדמה - ועור נבאר ענין המשל למה הזכיר - ועור שאין דומה המשל למשל שבמשל היה בעל המזון יודע ערך המרגלות אבל לא הודיעו ללשטים ובמשל אפילו ישראל אינם יודעים שכן המנות וכס האומות - וגל' ע' שחז"ל דקדקו בכתוב שאמר שמרו משפט ולא אמר עשו משפט וכו' ולזה הביאו פסוק עשיתי משפט ודקדק שיקשה בו מאי אל תניחני לעוקי רמה שייכות יס' להשמר מיד העושים מתוך המשפט כי כן בכלל כל המנות יאמר עשיתי מזה זו אל תניחני לעוקי וכלי שפ' יס' קצת קתיחות ביניהם לזה שאלו ישראל להקדש בדין הוא הסתכל שאנו מבקשים לעשות משפט והענין הוא כי אברהם בירר המלכות שישלטו על ישראל בזמן שאינם זכאין וביום יון גזרו כמה גזירות לבטל שבת ומילה ותורה וכן כמה פעמים גזרו שלא יעסקו ישראל בתורה וישראל התפללו לפני הקדוש ברוך הוא שלא ימסרם ביד האומות לגזור עליהם ביטול המשפטים כי ר' להם בגזירות אחרו אבל לא בביטול המשפט לפי שמלך במשפט יעמיד ארץ מלכותו עולם העמיד העולם על הדין שמינו נמשך אחת בארץ ואינם על מקומו יבא בשלום ואם יתבטל המשפט כתבטלו העמודים ונמא העולם רופף ולזה שאלו ישראל עשיתי משפט ודקדק הסתכל שאנו מבקשים לעשות משפט ואנו מתיראים מהאומות - ויתבאר הכוונה עם המשל של הסוחר שקנה בכל מעותיו מרגלות סקל לאדם לשמר בפיו יר' והם דבר הסמוי מן העין כדי לשמר מהלשטו' וכשעשו בו התהפך בתחבולותיו למד שהיו אבני זכוכית והניחיהו ומ' לא נשמר כל הצורך אותו סוחר באות תחבולה לפי שאם היו מתרצים ליקח אותם אבני זכוכית לשווא היתה כל תחבולתו ומה הועיל בכל אשר עשה - זאת ועוד שאותה תחבולה לא הועילה כי אם בפעם ההיא בלבד לפי שלאחר שבאו הלישטים אל התרדיה וירדו שהיו מרגלות בודאי אם עוד יפגעו עם סוחר אחר אומר על מה סבדו מהם אבני זכוכית לא יטענו עוד בקול מלחמים והנה ישראל יס' בידם דבר המשפט שהוא יקר הערך שמקיים העולם ואילו ירדו האומות גדול ערך המשפט היו גזורים עליו גזירת ביטול המשפט כמו שגזרו כל כמה מנות מהתורה ואי אפשר להמלט מהם בתחבולת הסוחר שאמר מהם

דרוש א לפרשת משפטים

אל עולם במשפטים הוא מעמיד העולם כמו מעמד העולם בזכות התורה ואם פעם חכמות בכתה ביתה חכמה עמודיה שבעה ירבה כי המכמה היא בעיניו של עולם וחכמה ו' עמודי לבון הבנין שהם על ג' דברים העולם עומד תורה ועבודה וגמול על ג' דברים העולם קיים הרצון והאמת והשלום הם שמה עמודים והשביעית היא יראת ה' שהיא אוצר נחמד מחזיק את כולם ולהיות המשפט יקר בעיניו ה' לכך שאל שלמה בחלום הלילה שאמר לו הקב"ה שאל מה אתן לך ואמרונתך לעבדך לב שומע להבין משפט וכו' וכו' ספרי אמרו חז"ל אפשר שלמה לא היה יכול לרדן את ישראל הרי הוא אומר ויתן ה' חכמה לשלמה ויחכם מכל האדם ולא היה יכול לרדן את יס' אלא כך אמר שלמה איני כשאר כל הדיינים של אומות העולם שרבים להריגה ולחנק וכו' ואין בכך כלום אבל אני אם חייבתי ממון כפשות אני נתבע וכו' אל תגזול דל וכו' וכריך לרקדק מה זו שאלה ששאלו וכו' לא היה שלמה יודע לרדן והרי הוא אומר ויתן ה' חכמה לשלמה לפי שלא בא לידי חכמה לא לאחד שאל שלמה בחלום ואמר לו הבה החכמה והמרע נתונים לך ואילו לא נתן הבה החכמה לא היה יודע לרדן ומה זו תמיהה החכמה שהגיע אחכ לשלמה שאל בזמן שלא היה לו חכמה וים מפרטים דה"ה יהיב חכמתא לחכימין וכיון שנתן לו חכמה כר' סבדר היה חכם וכו' ועל שאל הקטן מה שאל שלמה ונתת לעבדך לב שומע לשפוט כי בכלל לב שומע יש גם כח לשפוט לפי שהרי מכיון בחכמה שנתן לו הבה כתיב בה' ויחכם מכל האדם ואכ' מספיק היה לו לשאול ונתת לעבדך לב שומע הבין כי בכלל שאלת החכמה יש בה גם כן רבד המשפט ולמה פרט ואמר לב שומע לשפוט לכך דרשו פליהות משפט עם ה' אלה שלא כמשפטי הגויים ולכך לא נדרשה בשאלת המכמה בלבד כי את לרדן אלא מה שעיניו רואות ושבליאות מי ביין לכך שאל חכמה יתירה לב שומע לשפוט דהיינו וישב שלמה על כסא ה' למלך שהיה דן בלא עדים והתראה וכזה אני אבאר בסדר משה אז תבאנה ב' נסים זנוות וכו' וים לרקדק בכתובים הבאים בענין מאי אז תבאנה ולא אמר ותבאן ב' נסים וכו' תבאן לפני המלך ותשמורנה לפני המלך ועוד קשה שמלת אז היא באותה עשה ומלת תבאן הוא עתיד והלל אז באו וכן רדקו חז"ל באז יסיר נסם דרשו שהשירה שאמרו אז באותה עשה עתידין יס' למר לעתיד ואז יסיר משה וכן כבאר מ"ם בי ארומי כי השופט הארץ כריך בקשה לעשות משפט ואפשר לדרוש מה שאמרה בי ארומי לומר כי תפול מכת החרב ולא בבני וכן מה שאמרה אני והאשה הזאת וכו' ואלר ויהי ביום ה' ללדתי ותלד גם האשה הזאת ואין איש אחתנו זולתנו ב' אנחנו בבית שבתוב זה מסורס והיה ראוי לאמרו בתחלת הענין אני והאשה הזאת יושבות בבית אחד ואין איש אחתנו זולתי ב' אנחנו בבית ולמה אמרה כדברים הלה בסוף דבריה ועוד דקדוקי רבד' שאמרה וימת בן האשה הזאת לילה כי שבעה עליו כי למה לה להודיע אם מת הילד מחמת שפסכה עליו או ממיתה אחרת ועוד שקורס אמרה ותקח בני מאכלי ואחכ ותסכיבהו בחיקי ולא אמרה אכלי כבדאשונה ועוד ואקום בבקר ואתבונן בבקר הא' מיותר ועו"מם ואתבונן והיה לא היה בני אשר ילדתי מאי אשר ילדתי כי בודאי לא נקרא בנה אם לא ילדתו ומספיק לומר והנה לא היה בני ועוד כבאר מה היה משפט המלך כיון שהשכית מוחזקת בבנה והמובא מחבירו עליו הרא' למה גזר שלא כדת התורה ואמ' קמו לי מרב וגמור את הילד וכן הביאו במ' אחר רבי יהוד' ברבי אלעאי לו הייתי שם פקדן הייתי כותן על בוארו של שלמה לא רי הא' שמת לא ל' דת' גם את השני ועוד נדקדק לאמר גיטא כי בודאי לא היה

אצני וכו' וגם אנו נאמ' להם שאין בענין המשפ' מוס חסיד' לפי שהוא דבר קיי' לעד ולכך שאל מהבה עשיתי משפט וכדק ואנו מבקשי' לעשו' תמיר משפט באופן שאין אנו ממסרים ביר האומן שהם הליסטי' אם תועיל הערמה לומ' שהם אבני זכוכי' פעם א' הנה בפעם האחר' יהיו יורעי' ערסה והיו גמור' עליונו גם אם תתחילה לא ישמענו בקול הערמה והטענה כמו שהיה אפשר לליסטי' שלא יקבלו לרבד הסומד ואפילו כדבריו שהם אבני זכוכי' הם רובי' לקחתם כתבטלה כל חכמתו וערמתו של הסומד אכ' גם אם יאמרו האומן אעפ' שהי' המשפט כמו אבני זכוכית' שהם קלי הערך רבזוכו לבטל המשפט כמכא' כי אין בדבריו להגדל בשום תחבולה לכא' רבטע עשיתי משפט וכדק והסתכל סלמו מבקשי' לעשות משפט בכל עת ואנו מתייראים מהאומן בא' מהדרכי' הכז' לכך שאלו מאתך של תמסרנו בירם ברבר המשפט וזה נרמז בכת' עשיתי משפט וכדק א תביאני לירי נסיון להניחמי ביר העושקי' הם הליסטי' ואהי' אחכ נסמר מהם בתחבול' לומ' שאין במשפטי' שום ערך וחשיבות לא כל תביאני לעושקי' כי מעיקר' א' יבואו לי להבחין בענין המשפט שאני דן ולא אראה הליסטי' והעושקי' כי בזה תהי' ההבדל גמור' שאין בה מוס חסד' ועל כלה זו השיב הבה כה אמ' ה' שמו משפט ואין לכס חסד מהאומנות כי קרובה ישועתי לבא יוכפי הפשט יש לומ' הכוונ' שישוע' ה' אינה כמו ישוע' הסומד שלא היתה לא מתוך שהעלי' זכוכי' מהליסטי' ערך וחשיבו' של המרגליות ואילו גילה להם לא היה לו ישוע' גם הישוע' לא היתה קרובה לו אילו רבה לקחת הזכוכי' ההו' והית' אופן ישוע' רחוק' שיאמינו לרבדו שהיה זכוכי' וגם לא יחפכו ליקח אות' אבני זכוכי' אבל ישוע' ה' קרוב' שאין בה שום ריחוק ואעפ' שתהי' נבלי' ונדקתי להגלות בעיני האומנות ממ' אין לכס לחוש כלל וכפי רדך חז"ל שאמרו כך יס' בעה"ז מי שפוע' מכות אינו יודע מתן שכר וכו' הכוונה היא שאמר אין לכס לחוש חששת הסומד לפי שהסומד היה יודע מעלת מרגליותיו ולכך היה חושש פן ילכד בערמתו שאמר שיהי' זכוכית' גם בפעם האחרת לאחר שירעו הערך והחשיבות יש לחוש מהם א' אבל כאן אפי' יס' אינם יורעי' מתן שכר המצוות ואין לחוש שמה אחכ ידעו האומן מעלת המשפט כיון שאפילו יס' אינם יורעים ואם שמו משפט שפסכו סמור ואין יודע ער מה הוא גודל השכר ואין לכס פחד מהאומנות כי קרוב' ישיעתי לבא שבוכות המשפט אקרב הבאול' והישוע' או יאמר שמו המשפט שאיכנס יורעים חשיבותו ואל תרמו עצמכם לקומר כאילו אתם יודעים ערכו של המשפט כי שמוור הוא לפיהם ומה ששאלתם שלא תמסרו ביר האומנות קרובה ישועתי להכיל אתכם מירם

סדר משפטים דרוש א

מבילתא

מה ראותא און לירצע סבל האברים שכוף אמ' רבן יוחנן בן זבאי און ששמע' על הר סיני לא חגגנו וחלך וגבד הרצע ואם כוב' אח עצמו און ששמעו על הר סיני כי לי בני יש' עבדו וחלך וקנה ארון לעצמו חרצע רבי שמעון חיה דרש המקד' הוה במין חומר מה נשתנו דלח ומוות מכל כלים שכבית אמר הקב"ה דלח ומוות שריו עדים בסצרים כשפסחתי על הבשקוף ועל סחי חמוורות ואמרו כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים ותלך וירקנה ארון לעצמו וירצע בפניהם

הוא מעלת המשפטים והדינים שהם שקולים סבל החוקי' והתור' אשר בזה הכי' מלך במשפט מלכו

ידוע

דרוש ב לפרשת משפטים

פ

וזהו הענין של מלמה חלל לעשות המצאה כדי לברר האמת כי מתוך אמת מלכות עובר להביא המרחב היו מורים על האמת וכיון שכן למה אמר רבי יהודה כרבי אלעאי חילו. הייתי עם פקדיון הייתי נותן על כוונתו וכו' כי מי לא ידע בכל זה כי אין זה כי אם המצאה לבא לברור הענין וכן קשה וכן כשחמרה האשה האחרת גם לי גם לך לא יהיה הרבה גלוי לכל העמים כי בעלילה באה והאמר היא אמו ומה מקום יש לשבח משפט זה עד שאמר אשך ארץ ממלך בן מורים ועוהקתו שאומר כי ראו כי חכמת אלהים בקרבנו ואין כאן חכמ' כפי הנראה ועוד קשה שהוכר' בת קול לומר היא אמו והדבר ברור כשמש כל השומע ויחקק לרברי האשה האומרת גם לי גם לך לא יהיה כי הוחזקה שדקוהה בפניה וגם נבאר מן ותאמר האשה אשר בנה חי אל המלך כי נכמרו רחמי על בנה ותאמר תנו לה היל' החי כן שתי ואמירות הללו למה ולמה האריך במכתב לאמר אשר בנה חי כי נכמרו רחמי על בנה כי פשוט הוא כי מרחמ' על בנה היא באה לצעוק אל המלך על בנה וגם נבאר מחל' שאמר סמל' שלמה גזר את הילד אמרו סקלטין שלו אי לך ארץ ממלך נער אח' כשאמר תנו לה הילד החי אמרו אשך ארץ ממלך בן מורים וסדק' בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי בגבורה של תורה ולא בשתייה של יין כי נראים רברים שאין בהם ממע אף על המשפט הזה אמרו אשך ארץ ממלך בן מורים כי לא ים כמשפט זה כל כך חכמה ותבוכ' כמו שדקדקתי למעלה ועוד נבאר שקור' אמרו מלך נער ומקביל נער אינו בן מורים שאלו היו אמרי תולה ממלך עבר יצר' לומר עכשיו בן מורי ואף פתח בגער וסיים בבן מורים ונבא כוונ' דבריה באר היטב מהו בגבורה של תורה ולא בשתייה של יין כפי' ונראה לעד סכין שנתן ה' חכמה לשל' בחלו' הליל ויקץ שלמה והנה חלום ופי' חל' והנה חל' עומד על כן צפור מצייץ והוא יודע מה מצייץ שכוונתם לומר סמה טראה בחלום שנתן לו חכמה בהקץ מה היתה לו החכמ' והמדרש בפועל והחלום עמד על כן שהשיג החכמה בפועל ממע וידע בפסוקי העופות וכל דבר חכמה שבעולם כל רז לא חנים ליה ועל זה עשה שלמה משתה לכל עבדיו על גמר' של תור' שלמד בחותה הלילה כל מעייני החכמ' והפיה ירצה לו תבא' שתי' נשים כן ולכאור' היה אפשר לומר שכתבו הכתובי' טעם לבואן אותם כן נשים למשפט לפני המלך ולא עמד לפני הסנהדרין אמ' של היות כל עבדי המלך עמ' כל ים במשת' אשר עשה שלמה לך בלוי ותצמדנה לפני המלך כי הסנהדרין לה היו במקום המשפט אמ' הנכון לעד הוא סכין שדן זה אינו תלוי בחכמ' התור' כי אם בהופע רוח הקד' לברר בן מי היה היל' החי וכיון שבאותו היל' ויקץ שלמה והנה חל' עומ' על כן שבכנה בו רוח הקד' ולא כל התור וידע אפי' בפסוקי העופות והחית' אז אמרו כל העם כי משפ' זה אינו יכול לברר לאמתו כי אם המלך שחכמ' לה בקרבנו ובזה מדוקר מה שכת' אז תבון ולא אמר אז בלוי טעמו לומר כי אז באות עשה פראו כי חכמ' לה בקרב שלמה המלך אז אמרו כל העם כי משפט זה של הנשי' הזנו ראו לפני המלך ותבאן השתי' כפי' לפני המלך וכן עשו ותצמדנה לפני המלך ולכן חזר לומר ותצמד' כי תבאן הוא דבר העם שאמרו תבאן הנשי' אל המלך ויעשו כן ותצמד' לפני המלך ותאמר האם האל' ב' ארצו יר' שאמרו האם תגלה ותרא' חכמתך הנפלאה כי כמשפטי ות' ינקר' ארצו בדבר זה כי אין זולתך להוציא לאור משפט זה כי אינו והאם הוא יסב' בבי' אל עמה בבי' ואח' ג' ימי לילה גם היא וימת בן האשה הזאת אשר בכ' שליו כינו' להודיע גלוי לכל העמי' כי בן האשה האחר' הוא המה לפי שלא מת מתוך חולי כי אם ממ' שסב' עליו וימת' לית' באשה

וזאת סביל' וראשון ללדת לא ידע' בסב' ופ' עליו מתוך הסיני ומת מה שאין לתלו' כ' באות סיל' ג' ימי וכו' זהו ב' ליל' ולא סבבה עליו ואף תסבב עליו לאח' ג' ליל' שהחזק' להיו' סומרת לילה לבנה אבל זאת שמעול' לא הוחזק' להיות סומרת בנה יש לחוש כי בן לילה ילדתו ובן לילה סבבה עליו ומת ואמר עוד טעם אחר להוכיח כי היא לא סבבה על בנה לפי שאמר הנחתי בבי' אכלי סמך לי בריח' מעט ולא הנחתי בחיקי כי חססתי פן אחזקנו מתוך הסינה הזאת הניח בנה בחיקי כי קרוב ליה הרבה להמיתו ותקם בעוד לילה ותקח בבי' מאכלי שהנחתי אכלי בזרזות ולא בחיקי ותנח בנה בחיקי להעלו' על לבבי שמת להיותו בחיקי ואף' בבקר להימי את בבי' כמנהג' דל' שתינוק וינק משרי אמו סוף משמר' פלויס' סמך לבקר בעלות השח' והנה מת ואשתו על המרא' כי אינו הסבבה אכלי בריח' חיקי ומצאתי מת בחיקי ולא ידעתי מה הוא ער כי הבק' חזר ואתבונן לו בבקר לאח' סהאי' היו' ולכן אמ' בפעמי' בקר כמו פדרשו' חל' על לא תותירו ממנו ער בקר והנחת ממנו ער בקר סהאי' הוא עמוד הפסד ובקר' פ' הוא הכן החמה וכן אמ' כאן ואתבונן לו בבק' סהאי' היו' זה' לא היה בני' אשר ילדתי כונה דברי' בחכמ' שלא אמר ואתבונן לו והנה היה בנה כי אמרה אני איני יודע' אם הוא בנה או לאו אבל ידעתי כי אינו בבי' כי בזה אני בקיאה להכיר אשר ילדתי ואיכנו בבי' אשר ילדתי ותאמר האשה האחר' לא כי בבי' התי ובק' המת האם קצת רוח הז' לא נתרצת לומר בבי' התי והמת לא ידעתי מי הוא אבל אמר' כי היא בקיאה וידע' שהיית הוא בנה אז ענתה הראשונה ותאמר כיון שהענין פניך לומר שהי' הוא בבי' מה שלא אמרתי אני רק שלא היה בבי' אשר ילדתי מעת' גם אני אומר שזה בבי' התי ובק' המת אז אמ' שלמה אפי' שזאת השני' מוחז' ביד' הבק' התי כיון שזאת האשה באה לצעוק על בנה בוראי' שאינה באה כי אם ממדריו' כפי' על בנה לפי שזאת האחר' אינו באה בקו' עשה להחזי' בבן החי רק מה שביד' היא מחזק' בו ואפי' שאינו בנה אבל הראשון' אם אינו בנה אף מלאה לבא להעליל עליו ל' לבא להחזי' בדבר שאינו בידה אם אינו בנה וכפי' בחינה זו שתייה' טעות זאת בחזק' שביד' וזאת מכת השכל שאין אדם רוצ' להחזי' בדבר שקר כיון שאינו בידו עני' אפשר כי ראה שלמה שהראשון' נתרעמ' ואמר כי המת אינו בנה והב' השיב לרברי' ואמר בבי' התי ובק' המת והרי דברו שתייה' טעותיהן ומה לה עוד לראשון' לחזו' ולרב' לא כי בבי' התי והיה לא לשטן ולמנוע תשוב' המלך על טעותיהן ומכי השיב' סני' אל המלך ותאמר לא כי בבי' התי חזן זה כי אם שאם תוקר בקרבה והמו מעיה על בנה אשר ילדתו ולכן לא יכלה להתאפק ואם זאת אומרת וזאת אומרת' כי בפעם הראשונה לא אמרה בק' המת הרי יש בידה ב' אמירות בשתי פעמים ויש לחוש לרבריה עוד נראה לעד והוא הנכון עכ' מה שדקדקתי למעלה מהמקד' מסור' והיה לה לומר תחל' אני והאם' הזאת יסב' בבי' אל' עמה ואין אמתו איש זולתי סני' אחרת בבית ולא כתי' כן לא אח' ויהי ביו' ה' ללדת ותלך גם האשה הזאת ואין איש אמתו זולתי אחרת בבית מכאן אינו אומר שבעת לדת הראשון' היו כמה בבי' אדם בעת לדתה וילך בן מי בפני כולם אבל ביום ה' ללדת ותלך גם האשה הזאת אז לא נמ' שום אדם אחר זולתי שתייה' בבית ונמכא' כפי' זה שהראשונה הוחזקה בפני פדים שהיה לה בן חי והשנית לא הוחזק' לה' לה בן כי אם מפיה של הראשון' ומכיה הוא מי והרי זה רומה למי שהפקיד טלה אכל חבירו והיה לו לנפקר גם כן טלה ומת אחר מהם ואין ח' ידע' הטלה החי של מי הוא והמת למי הוא ואמר בביתו פ' בכורות פ' שהטלה החי הוא לנפקד' ופי' התוספות פ' השואל מאפי' שהנפקד' אומר אינו יודע' מת

דרוש ב. לפרשת משפטים

ושריף בבקר יאכלו והענין הוא שהכתוב אמר 'אמר' וזהו דיון בבקר משפט והטעם שהיו דנים בבקר לשיעורין לא אכל אדם וסנה בבקר ודעתו פנו ולא יטע בהורא' וכן אמרו בנמ' ער שעה שמסבי' ברין שהוא ער ר' שעות שאז הוא סעודת כל אדם וסוף עשה שלמה משה בבקר כדכתיב ויקץ שלמה והנה חלום שהיה שעת הבקר ויעש משה וכתב המס' יס' לרין דין זה לא אמרו אי לך ארץ שמלכך נער כי פיו ענה בו ואנכי נער קטן לא ארע זאת וכל שיהיה בן יב סנה כשמלך כדאיתא בס' עולם ושריף בבקר יאכלו מי שיהיה סדרה על ישראל ראו לו לאכול בבקר בזמן המיוחד למשפט דיון בבקר משפט כדי שלא יבא משפט מפוקל זה בהקיצו מחלומו עשה משה בבקר ומתוך המשה רצה לרין דין זה והוסב אחר משפט וכשראו חכם טיבה משפט לאסורו וזהו ה' הוא ורוח הקדש הסכימה עמו אמרו אשרך ארץ שמלכך בן חורים ענה שנקרא נער אינו להיותו מנוער מהתורה אלא על סם שהנער קור' היוצו בן יב ענה אינו חייב במכור וזהו בן חורין מהמכור וזה עשה משה בבקר בזמן הראוי למשפט לא היה משה על רשות כי אם משה של משה כמו מאחזל ויעש משה מכאן מעשים סעודים לומר של תורה וביאור הענין הוא שבהקיצו שלמה ידע כל התורה והחכמה והנה חלום עומד על כן כפיר מציץ ויודע מה מציץ ועל זה עמדת ולמד התור' עשה משה וכיון שמשה זה הוא משה של משה חכם ארץ שרף בעת יאכלו יס' להם רשות לאכול בבקר כיון שהוא בבבורה ולא בשתי בבבורה של תורה על גמרה של תורה נכפה המשה ולא בשתי לא בשתי של יין לא היתה כונתם לשמות יין דין לעשות משה לגמרה של תורה וזהו בבבורה של תורה עו' ידעה ושריף בעת יאכלו בבבורה' שאפי' בשעת אותה אכילה לא הפכו לדבר' בטלים לא בבבורה של תורה שהיה כשולחן והוא בבבורה של תורה ויא' שתי' יין לנס שתייה וקנה כתבאר באר היטב כונתם ז' וביאור הכתוב ושריף בעת יאכלו בבבורה' וכו' ולמדנו מ' המשפט כמה גדול' הוא מסקול המשפט כתורה עצמה ולזה מצינו שאחר עשרת הדברות כתוב ולא המשפט' אשר תשי' לפניה ואפס' לומר שאין לו הבה הכה סדרתי לך כמה משפט' קודם התור' שבתו יתנו שבת ודי' וגם לא המשפט' שאני אומר לך אחר התור' דע לך ששקולים הם ותשי' לפניה' לו הרב' קוד' להם לפי שאם אין משפט' אין הרב' עומד' להם עו' אפשר שאמר תשים לפניהם על משפט עבר עברי שמים משפט' לו לפניה של המשפט' כולם וקוד' להם לפי שהראשון של הרב' הוא חכם ה' א' דין אשר הוכחתיך מביט עבריו ואותם עבריו' לא ולא עבריו' לך ראו לומר דין משפט הקול עבר עברי קודם כל המשפט' כיון שהוא מכונן ל' הקודם עבריו' ולכך אמר כי תקנה עבר עברי לומר שהקנה עבר אינו קונה בן חורין וכעשה עברו כי בשעת קנייתו כבר הוא עבר של הקנה אשר קנאו באחתו ממדרי' ולכך עס' שמים יעבור כתיב יעבר' חסר לומר שאותו העבר יעבר' שהקנה עבר עברי קונה אחרון לעצמו והוא עבר לעברו שאם אין לו אלא כד' א' שומטו העבר יעש' עליו והאחרון יעש' בקרקע ובסביעית יבא העבר לחפשי ולא חפשי כי ערין הוא בעברותו של הבה ואין האדם חפשי מעבודת ה' ער שומט כי ביהמים חפשי אבל יבא לעשות הכנה' לנפשו לזאת תפשו אחר מיתתו כי בהיותו ברשות אחרים אינו עושה לנפשו הכנה' לזאת חפשי בעהב אם בבני יבא שומר עצמו להנאת גופו כי יד' הוא ואין לו מה יאכל בגפו יבא שאין רבו מוסר לו שפחה כעניית ולמד' שאפי' שיהיה לו אשה ובנים למוכ' את עצמו אינו מוסר לו רבו שפחה כעניית ודוקא למי שמכרוהו בר' מוסר לו שפחה אם יס' לו אשה

מועלת מחקתו והטלה החי הוא לנפק' לפי שיהיה מוחזק בוראוי בטלה חי משיקרא ואם כן שאל האשה הפס' מוחזק בולד חי והראשונה מוחזקת ראו' למיך על דבריה ויט' בחיבה אחרת מהפסית היא מוחזקת בולד חי וטענת צרי' בני החי וזאת הראשונה אומרת לה כי בן המת כיון שלא הולד לך בפני הבריות בן חי ומפי הוחזק לך בן חי אומרת שבך' הוא מת כי הפה שהתיר הוא הפה שאמר ובני החי שהוחזק בפני עדי' בן חי ובחזקתו הוא עומד ואם שתייה שנות בטעמותיהן כל אחד בבחיבה או אומ' המלך קחו לי חרב לירא' ול' בהלך ויגורו מפני חרב שמה רוצה להרוג למשקרת ומתוך כך תדע על האמת ולכך לא אמר תחלה קחו חרב וגורו את הילד אבל לאחר שהביאו חרב ולא הורו אז אמר גורו הילד לסכים שלא יגורו מחזיו' ולמטה רן לסכים רהיבו טיב' לכל א' מהן עין ואין ויד' ורגל' רהיבו מלמעלה למטה לסכים ותאמר האשה אשר בנה החי אל המלך כי נכמרו רחמיה על בנה עשתה ק'ו לפי המלך ותאמר הן בעוד בני חי ביד האשה הזאת חשתי עלי' כי נכמרו רחמי על בני שלא יהיה בחיך ככריה פן לא תשים עינה עלי' כי ילדו ככרים לא יתנו לב להם כמו שזכירה אם הילדו זה הוא האמיר' שאמרה למלך אשר בנה החי בהיותו חי בכל מקום שהוא או אביו או אכלה לא בתרבותי כי נכמרו רחמי על בני ואיך אתרצה עכשיו במות' שיחלקוהו לסכים ותאמר אמירה שנית תנו לה הילדו החי והמת לא תמיתוהו ודקדקה בדבר' לומר תנו ולא אמרה יהיה לה הילדו החי רן תנו כמות מתנה לאחר ולכך אמר שלמה כיון שאמרה תנו לה בלשון מתנה זה יורה שהיא אמו ואם ויאמר המלך תנו לה הילדו החי היא אמו ירצה כיון שאמרה בלשון הזה תנו לה הילדו החי ולא אמר יהיה לה הילדו החי בוראוי שהיא אמו ומה שאמר רבי יהודה ב' לעאי אילו הייתי עם פקדיו הייתי כותף על כולו וכו' ואפס' שלא דבר בעלם היה כי בהמצאה אמר כך אמנם כונת רבי יהודה היא לפי שאין זו המצא' כיון שאיפשר שלא היה מתברר הדבר כי שמה היתה מטיבה השמית יהיה ביד שלים הילד ולא תהיה בידה גם לא בידו ואם כך היתה אומרת מנין היה מתברר מי היא אמו ועדין הספק במקומו עומד ולמה לו ללמדה לומר הביאו חרב כיון שאינו מוכרח מזה שיתברר האמת כי שמה יהיה הכר' הסוה שבה' שלא יהרגוהו וא' המצאה זו היא המצאה של נער ולכך אמרו הספק לישון אי לך ארץ שמלכך נער כי הפקח וחכם עוט' אופן אחר שיתברר עכפ' ממנו בירור האמת וקרב' אני לומר בפשט הכתוב שאמר האשה השני' גם לי בק' לך לא יהיה גזורו שאין בזכות דבריה לומר שיהיה הילד כל השומע דבריה ואפי' ימיו ותמונת יפעתו הם שאינה אם הילד כיון שים בה אכזריות חימה לשאול בפיה הריגת הילד אבל אפס' לרדק' שלא אמרה גם לי גם לך לא יהיה גזורו מאי גזורו לכך אפס' לומר שאמר גזורו גזירה אחרת על הילד הזה שגם לי גם לא יהיה והיה ביד שלישי ולא יומת ואפס' שכתב גזורו לסוף הענין אין בכך כלום שכן פ' בזוהר פסוק מי לא ייראך מלך הגוים שהוא כך מי מלך הגוים שלא ייראך וכלה רבות בפסוקי' וכן אפס' לומר כאן גם לי גם לך לא יהיה כי אם ביד שלישי והרבר הזה גזורו בגזר דין ואם כך הוא עדיין לא נתברר הדבר מי היא אמו בוראוי ער שאמר שלמה בחזקתו היא אמו ורוח הקדש ב' אמר' היא אמו ואז אמרו כל העם אשרך ארץ שמלכך בן חורין ולבא לביאור מאמר' ז' כל לפרש שחז' רדקו' משה' אז תבא' פ' כמים מאי אז אמנם קאי למ' קודם ויקץ שלמה והנה חלום ויעש משה אז בשעת המשה בא משפט זה אל המלך וכיון שראו מה שאמר גזורו קהל החי אמרו אי לך ארץ שמלכך נער

היה כי לא מלכו אבל לאחר שנבחרו עם מרים שהתירה לו תורה והוא ברצון נפשו רצה לימכר מחרש להימכר עם רבו אל עתה הוא ראוי לעונש כי און שטמעה לא תגוב וגבבה וקבל ענשו במכירתו וכשיבא מעבדותו חזר לימכר ברצון נפשו הוא כסיל מוכה באולתו ומי גרם לו לבא לירי כך הגביהה סגב בתחלה לכך נרצע עכשיו אבל בתחלה הבה התיר לו להיותו נמכר על חטאתו אשר חטא ולכך אם עבר על א' משא' הדברו' אינו ראוי לירצע לפי משה עונעל מעבר על דברי קונו אבל בזה שנשא עונו במכירתו וקבל ענשו וחזר לימכר תרצע אונ מעבר על לא תגוב כי מתוך כך בא לכך ואשפי' מהקטוב מרבר בגיבת נפשות אפסר שכוונת רזל שאין הכתוב מרבר בגיבת ממון בלבד כיון שכל הענין מרבר ברבר פים בו מיתת בר אבל כיון שרשעהו בגיבת נפשות פים בו מיתת בר יס בכלל אזהרה זו גם בגיבת ממון כרתיב לא תגובו כו' אלא שבגיבת ממון אין בה מיתת בר' ובגיבת נפשות יס בה מיתת בר' כסאר דברים שבאו בענין הדברות וכללו באזהרה זו בגיבת נפשות ובגיבת ממון והעבר על גיבת נפשות יס לו עונש מיוחד ונשא עונו ואין לו ענין ברציה אבל הגוב ממון ואין לו לסל' מענשו הוא לימכר וכשנפסל עבדותו ונשא עונו ורצה הוא לימכר אם כן למפרע הוא מחל כל הגביהה אשר גבב מתוכה מכרוהו בר' ואין מכירתו עונש כי אם נחת רוח מהרי הוא ברצון נפשו רצה לימכר עמו מחרש לכך ראוי לירצע און שטמעה בסיני לא תגוב וגבב כי לא קבל שום עונש שהעונש שנענש נהפך לו לרצון ושחת לבב אבל הגוב ממון ויס' בידו לשלם קבל ענשו בתמלומי כפל ואין לו עוד עון אפסר חטא כי הגוב ק' זוז משב להיות לו יותר בממון ק' זוז וכאשר זמס לעשות לחבירו' סימכר מממון ק' זוז כן יעשה לו סיתן לחבירו' ק' זוז והגל' נכון בכונת רברי חזל' יעוד אפסר לי לומר ראפי' אתל' דלא תגוב אינו מרבר לא בגוב נפשות ולא בגוב ממון מל' אתי ספיר לפי שגוב נפשות אינו חייב רק אם גבב נפש ומכר כרתיב וכי ימכר איס' גובב נפש מחמיו והתעמר בו ומכרו ולכך כשבא זה לאחר ו' פנים שיבא לרשות עצמו והוא אומר אהבתי את ארזי לא אבא חפשי הרי הוא גובב עצמו מכלל ישראל ומכר עצמו ונתקיים בו גובב נפש מישראל ומכרו וכיון שכן תרצע דבגובב נפש אחת מישראל ומכרו הוא עונש מיתת כרתיב' ומת הגובב ההוא וזה סגב עצמו ומכ' עצמו ראוי לו לירצע ולכך בתחל' הגביהה מהיה בגיבת ממון לא היה בזה גיבת נפשות ולא נמכר כי בר' מכרוהו בגיבתו עפ' התור' אבל כשהגיע זמנו לבא וברצון עצמו גבב נפשו ומכר עצמו ראוי לו לירצע ובה נבא לכונת הברייתא אשר התחלנו בה הובא' בלפסו רש"י זל ומה ראה כו וכל דרבי שמעון פליג' אהא ררבי יוחנן דררס במכרוהו בר' שהו' על שטמעה' אונ לא תגוב וגבב דא' קשיא מה מהקטוב למעלה ראה לה תגוב מיירי בפסוק וזה גבב ממון לכך בא להכריחו מחק' אחר שאינו על סגב לא על שטמעה כי לי בני ישראל לפי שמה נסתנה דלת ומזוזה והתם על כרחין ליכא טעמא אחרתא אלא מפני שהם היו עדים כשפסחתי ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים וכיון שטמעה הדלת הוא מטעם זה גם האון היא נרצעת מטעם זה כי גם בגביהה במכרוהו בר' כשהגיע זמן עם פנים והוא ברצון נפשו רצה לימכר מחרש הנה הוא עבר על לי בני ישראל עבדי' לכך תרצע וכיון עפ' הדברים שדקרתו למעלה ו' ויס' לרמוז כפי זה משה והגיסו ארזינו אל האלהים מהכונה יגרפנו בתוכחת על מל' האלהים בפני עדים הרלת והמזוזה כי לי בני ישראל עבדים :

אשה ובנים ולסבר' ונתתם יפה מה מאמ' בגבנו יבא ויבאה אשתו עמו סוף על פי מים לו אשה ורבו חייב במזמזמיה מל' כיון שבגבנו יבא שמכר עצמו למזמזמיה מחמת עניות או בגבנו יבא ולא ימסור לו כעניית אף על פי מים לו אשה ויבא' אשתו עמו אבל אם ארזינו יתן לו אשה דהיינו כשמכרוהו בר' אז בכאתו האשה וילדיה תהיה לארזניה וכו' ולסברא האחרת גם מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה אחר אם בגבנו יבא שאין לו אשה אין רבו מוסר לו שפחה כרי שיכא מטעם ולא יתעכב עם ארזינו בהיותו כרוך אחר האשה נכתן לו רבו כי בשלמא כשהוא בעל אשה אז הוא כרוך אחר אשתו ויבאה אשתו עמו לרחוק הוא סירבה ליטב בשביל השפחה ואם אומר וימכר העבר אהבתי את ארזי וכו' יס' לרקרק בענין שאלו במי שמכרוהו בר' און שטמעה בסיני לא תגוב והלך וגבב תרצע יקשה טובא דאם כן גם בכל הרברואם עבר על לא תשא או לא תרצה וכו' ויבא' בהם תרצע האון שטמעה בסיני ועברה על הכוונ' זקק' סכפיה אין לרצוע אלא לגובב נפשות ועבר זה שמכרוהו בר' הוא נמכר על גיבת ממון ואם אין לו ומכר בגיבתו ואין הוא ברצע על גיבת ממון לפי שטמעה בסיני לא תגוב ומרבר בגיבת נפשות כמחזל' שהוא דבר נלמד מעניינו לא תרצה יס בו מיתת בר' גם לא תגוב מרבר' ברבר פים בו מיתת בר' שהוא גובב נפשות כי גובב ממון שלם יסלם ודמים אין לו ועק' רלפי טעם זה שהוא נרצע על שטמעה' בסיני לא תגוב והלך וגבב א"כ תקף לגבי' היה ראוי לירצע והנה לא היה נרצע אלא מי שאמר אחר ו' פנים אהבתי את ארזי וכו' וכיון שכן כל הגובבים היו נרצעים סמוך לגביבתם מטעם און שטמעה בסיני ולא עוד אלא שהגובב ויס' לו לשלם אינו בא לירי רציעה אף על פי שטמעה אונ בסיני לא תגוב וזה הענין שאין לו לשלם ומכר בגיבתו רוצע' אונ שטמעה בסיני לא תגוב ואם כן היה ראוי לרצוע גם לגבב פים בידו לשלם ועכשיו לקמה מרת הדין דבתר עמיא עניותא אולא וכן קשה לטעם שאלו און שטמעה בסיני כי לי בני יס' עברי' ולא עבדים לעבדים לכך תרצע וקשה דאם כן בשעת המכיר היה לו לירצע ומה גם כי לפי הנראה טעם זה הוא לתר' שמוכר את עצמו הוא נרצע ועל זה שמכר עצמו אכז' אומרים און שטמעה בסיני כי לי בני ישראל עבדים ומכר עצמו תרצע ואם כן בשעת מכירתו היה לו לירצע ולמה התיר לו הקב"ה וכי ימוך אחיק ומכר לך כיון שהוא עובר על מה שטמעה בסיני וכי התורה מתיר לו דבר שהוא בא לעבור בו על דברי קונו ועוד שאלההת כי לי בני ישראל עבדים אינה למוכר עצמו אלא היא אזהרה לקונה אותו שלא ידרנו בפרך לפי שעבדי הם ולא עבדים לעבדים ואין מעניש' למוכ' עצמו לפי מעבר על כי לי בני ישראל עבדים כיון שלא הזהיר הוא בו אלא אזהרה לקונה היא וכדא' לער' שהמוכר עצמו מחמת עניות התורה התיר לו למכור עצמו ושם פנים יעבור ובכאתו כזה הבה לרבו להעניקו מכל מה שיש לו מגרנו ויקבו ומכאמ' וברקו וכל אשר יפ' לו ומכא' בעת ההיא יס' לו על מה לסמוך והוא ברשות עצמו וכזה הקב"ה לקונה אותו שלא יתנהג בו באותם עם פנים כעבר כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים וזה העבר שמכר ויטב עם פנים ויס' בידו ממה לפרנס עצמו מההעניקה שמעניקו רבו ובחר בעבדותו להיות יוטב עם רבו ועבר על מה שהתירה תורה לרבו שלא ידרנו בפרך לפי שאינו עבר כי אם עבר על הבה וזה ברצון נפשו כפשו בלי שום אונס בחר להיותו עבר לבשר ודם שהוא עבר ה' ראוי לו לירצע ומכא' מכוונת הרציעה עכשיו ולא קודם לכך גם במי שמכרוהו בר' נמכר על פי התורה ואין שום עון במכירה

דרוש ג פרשת משפטים

סדר משפטים דרוש ג

ידוע

הוא שמעלת המשפטים והדינים גדולה היא עד מאד שכל דין שדן דין אמת לאמתו כאלו כעסה מותק להבה במעשה בראשית לפי שהבה ברא העול והעושה דין ומשפט ישראל מקיים העולם כדרכי מלך במשפט יעמי' ארץ וכסם שפטר עושה המשפט הוא גדול כי המקלל הדין גדול כים סברו ועושו חמור מזה ענהינם פתוחה תחתיו וחבר מוכח לו בין ידיעותיו ואילו האח טיפול בירכתי סאול ועל זה היה אומר דוד סמר מפחדך בסרי ומשפטך יראתי עשיתי משפט וכדך כל תניחתי לעושיך ירבה שהיה חומר דוד חיו לי אם אטפל בענין המשפט ואולי לי אם אשתלק ממנו כי סמר בסרי מפחד גהינם שהוא מתוך קלקול הדין כל כן משפטך יראתי ואם אעפ' משפט אמת לאמתו הסה מה טוב חלקי ושכרי הרב מאד על כן עשיתי משפט וכדך שה' דין של פסרה כי כזה אני בטח מפחד גהינם כל תניחתי ביד בני אדם העושים כי לומר לי לא חפצנו בדין של פסרה כי אם בדין התירה כי אז אין לי רשות לרזן בכך דרך פסרה וחוששתי מחטאת וכי תימה גם בדין של פסרה יש פחד פן תטה הדרך לאחר מהם להוסיף או לפחות בפסרה לזה אחר ערוב עבדך לטוב כי שיתא נא ערביני שלא אעשה בפסרה כי אם הטוב והישר שהיא בשיווי לפנייהם לכן אל יעשקוני זדים ולזלמי בדבר משפט הפסרה כי אין דבר רע יוצא מתחת ידי ואעפ' שאתה הבטחתנו בעשי' המשפט להיות העושה קרוב כדרכיך סמר משפט ועשו כדקה כי קרוב יעשיתי לבא ושמה במשפט פסרה תתרחק היעושה לזה אמ' עיני כלו ליטועתך שה' קרוב לבא מתוך המשפט ולאמרת כדך שאלמדת על הכדך וכדקתי להגלות ואעפ' שאני עושה משפט כי אם פסרה עשה עם עבדך כחסדך להיות מיטיב מטובך אעפ' שאינם הגונים וחוקך למדין שאעפ' שאני דן בדיני המשפט עכ' אני לומר בהם וחוקך למדין ועבדך אני הכינני וארעה עדותך שהם משפטי התורה והכל הולך אחר הכוונה כי כיון שהיא לסם שמים הפסרה יש לי רשות להפיר תורתך ולעשות הפך מדין התור' כיון שעת לעשות לה' יעוד יר' עשיתי משפט וכדך סדרסו חז' שהיה דוד עושה משפט ומחייב את העני ואחר כך אם אין לו לשלם היה משל' מכיסו ולזה התפלל דוד הנני עושה משפט ישר ואחר כך עושה כדקה עם העני לפרוע את חובו אלא ה' אל תניחני ביד בני אדם הרשעים שיעשקוני ברמא' וקנמניא לבא לפני לרין שאלס מכיסו ואחר כך יחלקו ביניהם עוד ירבה עשיתי משפט וכדך שה' פסרה ל תניחתי לעושיך לפי שאלח' סכסרהיין מטה הדין הקבה מניחו ועולה למרום אחר דוד אעפ' שבפסרה אני מזהה לחייב ועושה מכל מקום אל תניחני מלהיות יושב אכלי כדרכיך והיה ה' עם השופט וזהו אל תניחני בשביל אותם עושי כי יודע להיכן הדין נוטה או הוא מרומה בעיני זכי תאמר שמה תבא גם כן לעשו פסרה לאים זר ויהי בעבדך זרזן לזה אחר ערוב עבדך לטוב שאל יעשקוני זדים לזכותם בפסרה מחמת זרות' כי לא אחוש לזדים כלל וכחן שאעשה הדין הישר עיני כלו ליטועתך כמו שהבטחתנו סמר משפט ועשו כדקה כי קרובה יעשיתי לבא וכדקתי להגלות וזהו ולאמרת כדך ואעפ' שאני בודק לעשות תמיד פסרה שהוא משפט כדך מכל מקום שאתי ממת העשה עם עבדך כחסדך ולמדין חוקי התורה כי עבדך אני הבניני דיני התורה וארעה כי עת לעשות לה' שיש עת לעשות פסרה לסם שמים אעפ' שלא יהיה על פי התורה ויש בזה

הפרת התורה מכל מקום עת לעשות לה' והוראת טעה היא עבודת שמים ובמדרש אחר' משל הסומר טעמה פירקמטיא והיה יוצא לדרך ושם שיש לסטי בדרך ועשה כל הפירקמטיא באבנים טובות כו' עיין במדרש הגהה סדר משפטים ובדרוש הקודם ביאורתי המאמר עיין ס' יום לבאר עוד שהתפלל דוד ואמר הנני עשיתי משפט גם כדקה וחוששני מהאומ' שמה יגזרו עלי ח' גזירות לבטלם לכן אל תניחני ומסרמי בידם לפי שהם יעשקוני ויאנסוני לבטלם שאעפ' שבמשל הסומר ההוא עשה תחבולה להגיל הפירקמטי' מהלכטי' בהיו' מעשהא אבנים טובות ואמר להם שהם אבני זכוכית וגם הקבה לא גילה סכר המשפטים מכל מקום אותה תחבולה אינה דבר קיים לכח בי פעם אחרת יקחו הליסטים אעפ' שאלמדו להם שהם אבני זכוכית' והיה איש' גם כן בפעם הראשון' שיקחו המרגליות אעפ' שיאמר להם שהם זכוכית כי אם יאמרו כי אנו רוצים לאבני זכוכית' אם כן מה הועיל' חכמתו ותחבולותיו לא לא היתה כוונת הסומר כי אם לבחור ברע במיעוטו כי בהולכי הפירקמטיא היה הנזק ודאי שיקחנה ממנו על כל פנים ועכשו מעשה אותה אבנים טובו' וההפסק ומוטב להיחזק היקרה ודאי ולתפוס הספק אלא אתה אבינו ל תניחנו לבא לירי ספק שמה יגזרו עלינו כי אעפ' שנאמר כי אין במשפט וכדך' שום ממס לא יטענו לקולנו לכן אל תניחנו לפי שבדאי יהיו עושים ונזלים ממנו המשפטים כגוילים אבנים טובות ומרגליות ולכן אחר הכתוב סמר משפט שיהיה סמר בידם אעפ' שלא נתגלה סכרו' והנה מנינו מעלת המשפטי' בתורה שהם שקולים כמעלת התורה ולזה אחר דוד משפטי ה' אמת דרין יחידו כי הם כדקים בשווי המשפטים עם התורה כי שקולים הם פניהם וכסם שהתורה היא יקרה מפני' כך הם המשפטים נחמדים מזהב ומפז רב וכסם שהתור' גם בה דבא וחלב כך המשפטים הם מתוקים מדב' גם עבדך מהר בהם במשפטים בהזירות התורה לפי שבסמרים המשפטי' יש סכר ועקב רב כמו שיש סכר גדול בתורה הן אמת סכרין זהירות יותר במשפטים אם חטא אדם מחמת סגנת תלמוד שהוא עולה זרזן מה שאין כן בתורה ולכן אמ' שניאומי יבין אדם מנסתרות דהיינו סגנת התלמוד סנסתרו מעיני דברי המשפט כהלכה נקני שלא אכשל בסגנת התלמוד כיון שהוא עולה זרזן גם מזדים דהיינו שלא יזרמנו לפני בדין בעלי דין קשה ואנשי זדים כדי שלא ימשלו בי להוציאני מכף היוט' והדין אז איתם ירצה אהיה תמים לפניך ה' ונקתי מפשע רב שלא אכשל בדבר המשפט ועכשו נבא לביאור הפרט' שאלמרה ואלה המשפטים בגו' ולמה אחר לפנייהם ולא אחר תמים להם ועוד למה הקדי' דיני עבד עברי קודם כל הדיני' אמנם נראה לי מלהיות כי ב' דברות הראשונים ששמענו מפי הגבורה הם אנכי ולא יהיה לך וסנייהם נרמזו בפנין דין עבד עברי לפי שהבה אחר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לכן כוונה הבה לקונה עבד עברי שהוא קונה עבד ה' אשר הוציאם מבית עבדים להיות לו לעבדים ולפיכך ראוי לו שיעבד כתיב חסר ולא אחר יעבדך לרמז שהעבד יהיה עובד מהארו' כיון שקנה את עבד ה' להיות לו לעבד וגם הוזהר בדין זה כל הריביר השני של לא יהיה לך אלהים אחרים דהיינו סגנת לו ארומי לעבד עברי שפחה כנענית שלא ימשך אחריה והאשה וילדיה תהיה לארומי והוא יבא בגפו ולא יהיה נמשך אחר בת אל ככר כמו שהזהר על לא יהיה לך אלהים אחרים על פני וליה אחר ואלה המשפטים כי כסם סבר דברות קדמו' אלו השני דברות גם במשפטים ולא היספתי על עבד עברי אשר קמים לפנייהם על כל הדבר' לפי

לפי מכלל דין זה הפתי רבנות הראשונות כמו שכתבנו
ובמחלתא דרשו מאינו עובר עבודה חמורה וקשה אלא כפי
עבודה שהיה רגיל בה . וכפי זה אינו מדיקין מלא אחר
מעבור לפי מאינו עובר העבור שאלה הנה לא יעבור
כפי דגולותיו . עור סם במחלתא כי תקנה עבר עברי אתה
אומר שהוא עבר עברי או אינו אלא עברי כענין שקנית אותו
מעברי כשהוא אומר כי ימכר לך אחיך העברי מאין תלמוד
לומר עברי אלא נאמר כאן אחיך העברי ונאמר להלן כי תקנה
עבר עברי כו' . וסם לדיקין למה הוצרכה גזירה שיהא
מדיקין סם אחיך יס ללמוד שבאחיך הוא מדבר ולא בעבר
בנעמי וכן הביא רמ"ל הרמב"ם מדיקין אחיך ולא חב"ה הנזכר
מה דעברו עברי . ולבאר בריתא זו כבאר גב' ברייתא
אחרת הנבאה סם במחלתא חל כי תקנה עבר עברי במכרוהו
בית דין בבגנתו הכתוב מדבר שהוא עובר את האב ועובר
את הבן או אינו אלא במוכר עצמו מפני דמיון כשהוא אומר
וכי ימך אחיך הרי מוכר עצמו אומר הא אינו מדבר כאן אלא
במכרוהו בית דין עובד את האב ועובר את הבן ויש לדיקין
היון שהוא בא לפרס האי קרא אי מיירי במכרוהו בית דין או
מוכר עצמו ענין אחריו סם שה' עובר את האב ואת הבן
מהרי עבדותו לאב ולבן היא בין במכרוהו בית דין ובין
במכר עצמו ולמה הזכירו כאן עובר את האב ואת הבן כי אין
לזה התייחסות פס הרמב"ם . וכראה לי לפי שמצינו שכתוב
כאן סם פנים יעבר ולא כתי' יעברך דמכאן משמע שהוא עובר
את האב ואת הבן ולכך לא אומר יעברך דמשמע לך בלבד לא
יעבר פעמים לך ופעמים לבדך . ומצינו בפסוקי כי ימכר לך
אחיך העברי כתיב ועברך סם פנים דמשמע ועברך לך ולא
לבדך וישי' ישיב רלא ליקנו קראי אהרדי היה אפס' למקומותיו
היה אדמועבר לאב ולא לבן במכרוהו בית דין דמצינו ליה
לעבור לאב לחוד וכאן רכתי' בעבר שה' לאב ולבן הוא מיירי
במוכר עצמו שיעבר לאב ולבן . אבל כיון רכתי' וכי ימך
אחיך ומתי' התם ער סנת היובל יעבר דהיינו לאב ולבן מלא
כתיב יעברך מכאן אתה למד שמה שאל כאן סם פנים יעבר
שהוא דרש יעבר לאב ולבן הוא מדבר גס כן במכרוהו בד
שבכולם עובר לאב ולבן ומד סם ועברך הוא למענין יורם
אחר כמו בת או אחר . ועוד אפשר לומר שבמוכר עצמו אומר
יעבור עמך . ורייקי' עמך דהיינו לאב ולא לבן מרכתי' עמך
והכא כתיב יעבר לאב ולבן . ואי מוקמינן קרא דכי תקנה
במוכר עצמו קמו קראי אהרדי אלא וראי דבכולהו עוב' לאב
ולבן בין מכרוהו בד ובין מוכר עצמו והאי קרא דכי תקנה
עבר עברי מיירי ספיר במכרוהו בית דין שעובר גס הוא את
האב ואת הבן ואין לסלק בין מוכר עצמו למכרוהו בית דין
דבכולהו עובר לאב ולבן והזכרנו ליישב קראי רלא ליקנו
אהרדי רכתי' עובר לאב ולבן אבל לא למד' אחר כגון לבת
או לאח היורם ולהכי בתי' התם ועברך ולא ליורם כמו שדרשו
סם והכי מיתוקם כתי' יעבר עמך ולא ליורם אחר כגון בת או
אח ואפסי' שהיא דרסה דמוקד' לחלק בין סבן ליורם אחי' קרא
דחיק ומקיים אנפסיה כי היכי רלא ליקנו אהרדי . וכפי זה
יתבאר מה שאמר בברייתא או אינו אלא . בכענין והוצרכה
גזירה שיהא עברי עברי משום רמזה האי קוסא דנאמר כאן
יעבר שהוא לאב ולבן ונאמר סם ועברך כל כמה דאפשר
למקמינהו בתרי עניני' ולומר דבעבר עברי עובר לאב ולא
לבן ואם ועברך ולא לבן וכאן כתיב יעבר לאב ולבן בעבר
כענין שקנית מיד יס ותי' דין זה היה מדיק טפי מלמקומותיו
במר ענינא כולהו וכאן אומר יעבר על עובר לבן וסם יאמר
ועברך מאינו עובר ליערם ולכך לא אחר כיון דכתי' סם אחיך

הא אינו מדבר אלא באחיך לפי שאם מדבר באחיך הכא כמו
קשה סםס אחר ועברך וכאן כתיב יעבר שהוא לאב ולבן לכך
הוצרך להביא גזירה שיהא עברי עברי דעל כרחין לית לן
לאוקומה האי קרא בעבר כענין והשתא דרשנן על כרחין
האי קרא כמו בעבר עברי וכתי' כאן יעבר והתם כתי' ועברך
סם פנים שביק לקרא באי' דחיק נפסיה ומקיים יעבר לבן
ועברך סם פנים ולא ליורם אפסי' שהיא דרסה דמוקד' . עוד
סם במחלתא ובשביעי' יסא שביעי' לסנים או אינו אלא
בשמיטה תלמוד לומר סם פנים יעבר הא אינו מדבר אלא
בשביעי' לסנים . וקשה טובא דאכתי' איכא למי' סהשביעי'ת
היה סנת השמיטה ומה שאמר סם פנים יעבר הוא במכר
בתחלת השבע פנים על השמיטה אח' הכתוב סם פנים יעבר
אבל אם נמכר לשני פנים או שלש בשנות השמיטה אינו עובר
אלא ער סנת השמיטה ובשביעי' שהיא סנת השמיטה יסא לחפסי
וראיה לדבר שמה שאמר הכתוב סם פנים אינו שלעול יעבור
סם פנים שהרי אם פגע בו יובל לסנה אחת או שתיים הוא
ינא כמובל ואינו עובר סם פנים ומה שאמר הכתוב סם פנים
יעבר הוא במכר סם פנים או יותר קודם היובל החמשים
כימא דסם פנים כעבור סם פנים קודם השמיטה והיה איפסר
לומר דהכי דרש' רלמה אחר סם פנים יעבר דמפיק לומר
ובשביעי' יסא לחפסי חנם שהוא הזכרת האיסור ולמה הזכר'
היתר עבודתו בשם פנים ומדיקין סם פנים יעבר הוא לומר
דבמצינן פנים הוא מוכה סם פנים ובשנה השביעי'ת למזכרו
יסא . אבל הנכון למה הוא בדיקין קוסא אחרת גרול' ועבודה
כי למה הוצרכו להביא דאיה מדיקין סם פנים והלא ליכא
למפסי דהשביעי'ת דקרא מיירי בסנת השמיטה משום רכתי'ת
בקרא ער סנת היובל יעבר עמך ואי איתא דיו' בסנת השמיטה
אם כן איך איפסר לו לאת' ביובל והרי סנה מקודם היובל
היא סנת מ' שהיא סנת השמיטה המובל היא בסנת החמשים
ואם כבר יסא בסנת מ' איך היא אומר ביובל יסא אלא וראי
דהשביעי'ת היא השנה השביעי'ת משנת מוכרו ולכך הוא יסא
ביובל אפילו קודם שבע פנים . ואיפסר לתרץ בזה שאפסי'
נאמר שבשביעי'ת יסא שהוא בסנת השמיטה מכל מקו' אחר
וביובל יסא לנרצע מאינו יסא בשמיטה ואפסי' שיעברו כמה
שמיטות לא יסא כי אם ביובל אבל מכל מקום קשה שהרי עבר
עברי יסא בפנים וביובל קודם דעני' והתם יקסא איך יתכן
לכאת ביובל כיון מכבר יסא בסנת השמיטה שהיא קודם סנת
היובל . אמרם כלל' דאם היינו אומרים דמה שאמר ובשביעי'ת
יסא היא סנת השמיטה אם כן היינו אומרים מאינו יסא אלא
בסוף סנת השמיטה כמו שצינו במיטות כספים מאי' משמטת
לא בסוף ובהכי ניחא מה שאמר יעבר ער סנת היובל דהיינו
בגוף המט סנה שהוא בתחלת היובל אבל כיון דכתיב סם
פנים יעבר אי איפסר לפרס כן סמך עובר שבע פנים כסנמכ'
תחלת שבע פנים הוא עובר ער סוף סנת השמיטה שמשמט' לבסוף
ונמא עובר שבע פנים והשתא לומר סם פנים יעבר ולא שבע
לכך הוצרכנו לומר דבשביעי'ת למצינן הסנים הוא וסם פנים
יעבר וינא בתחלת השביעי'ת . אם בגפו יסא וכו' יס לדיקין
סהשפית לומר וינא אסתו עמ' באמצע הענין דהיה לו לומר
אם בעל אשה הוא ארונ' יתן לו אשה ואם ילדה לו ב' האמה
וילדה וכו' והוא יסא באשתו עמו . ועוד קשה מפנה שאמר
והוא יסא בגפו כי כיון פלא הותר לתת לו שפחה אלא בהיות
לו אשה אם כן מה שאמר והוא יסא בגפו אין לו מחר . וכראה
ליסרמו שאפסי' שסמכר היה בגפו ולא היה נפוי' אם לאמר
במכר היה בעל אשה שאסר יסר תלית' בהיותו תחת יד רבו
באנפ' בתיקיים בו וינא אסתו עמו ולא יהיה כמך אחר
השפחה

דרוש ד לפרשת משפטים

דרוכו ובראשית בסביל התורה סנקראת ראשית ברא אלהים את השמים * ועק שבמראה מ' נדרים הביא בבריית' גדולה מילה שאלמלא היא לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא ברייתו יומם ולילה ופליגא רבבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ וכו' * וברך לרדקך למה לא אמרו על דרשת המעשה ופליגא רבבי אלעזר שאמר אלמלא תורה וכו' כמו שאמרו בברייתא וכפי הכרעה דרשת המעשה והברייתא הכל דבר א' * וכלפ' דברקוק סיכוי לסוף המעשה מלפון הברייתא המעשה אמרה אלמלא מילה לא ברא הבה את עולמו וברייתא א' אלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ ולכך אי אמר מהמעשה אומרת שאעפ' שבסביל התורה מתקיימין שמים וארץ ממ' אלמלא מילה לא ברא הבה עולמו זה העולם התחתון לפי שהעול' ניהב במדת יום ומדת לילה והן אמת שבזמן יום וקצת הלילה שיש' עוסקים בתורה מתקיים העולם אבל בזמן השינה שבני אדם יסכי' בלילה ואין תורה היאך יתקיים העולם אלא שצפה הבה שעתידים ישרא' לקבל המילה שהיא חות' אות בריית קדם בבשר תמיד ובזמן שהם יסכים הם מוכתרים במילה שהיא סקולה ככל המצוות והיא מקיימת העולם שכיין שיש' בבשרם בריית קדם המילה הרי יש בידם כל המצוות כולם כי סקולה מילה ככל המצוות שבתורה חו' ששמו במעשה גדולה מילה שאלמלא מילה לא ברא הבה עולמו עפ' לפי שבתורה יתקיים העולם ביום ובשעה שאינם יסכים בלילה אבל בזמן שיסכים בני אדם בליל' היאך יתקיים וכיון שא' להתקיים לא היה בוראו ובמיל' ברא הבה עולמו שנאמר אם לא ברייתו יומם ולילה שהיא המיל' שקבועה תמיד ועומדת ביום ובלילה מוקות שמים וארץ לא שמת' דאף על פי שנאמר שחוקות שמים יתקיימו בתורה לפי שמלאכי מרום עוסקים ברוחניות התורה בלילה כי אין שם סיבה מ' הארץ התחתונה שצריכים לייס' בלילה אין מקום לברייתא הארץ אלא במילה כמו שכתבנו ולכך לא אמרו כאן ופליגא רבבי אלעזר דאמר אלמלא תורה לפי ששם אמר רבי אלעזר אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ דהיינו השמי' העליונים שאין שם מילה אינם מתקיימין אלא בזכות התורה כי גם בשמים ממעל יש תורה בסודותיה ופעמיותה כי עיקר סודות התורה היא בפליונים והמעשה אמרה לא ברא הקבה עולמו הוא על עולם התחתון שנוהג בתחתונים והם צריכין למילה כדי להגן בזמן השינה בלילה אבל בלפון הברייתא' שאלמלא שמהמילה מקיימת שמים וארץ הכא ודאי פליגא א' אעפ' שאמ' שהתורה מקיימת שמים וארץ ומטעם זה ביארתי מ' כשראה רוד עכמו במרחץ וכו' ונסתכל במילה ואמר למנצח על המיל' שניתנה בשמיני והביאור כתוב בפס' הזה שהכונה סכנא ע' על הזמן שהיה עומד במרחץ שא' ללמוד שם תורה וכו' שנסתכל במילה שהיא קיימת בבשרו תמיד אמר למנצח על המילה שניתנה בח' שזה דומה לזמן שיש' בין יום הח' שנימול הקטן עד שיהא בן י' שנה שבה לכלל חיוב תור' ומצו' ובאותו זמן שעדין אין בו תורה היאך מתקיים אלא במילה שסקולה ככל המצוות א' גם בהיונה גדול' ועומ' במרחץ שאין שם תורה המילה מנינה במקום התורה ושם הרחבתי הביאור וע' * והנה מצינו שיש' מעלה ויתירה למילה על מ' התורה שהתורה היא עולה במספר תרי"א כנגד תרי"א מצות סוף דרמו ח' תורה כזה לנו משה מכין תרי"א כזה משה אבל השתים אינם ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענוס והמילה סקולה ככל תרי"א המצוות וכן עולה תיבת בריית תרי"א ועם התיבה הם תרי"א וזהו שדרשו ח'ל' במ' נדרים גדולה מילה שסקולה ככל המצוות שנאמר הנה דם הברית אשר כרת העמכם על כל הדברים

השפחה מיקח אחד כיסופי הישראלית אז ארוננו יתן לו אשה כי אין לחנוס אלא טלל יכנס את השפחה תחלה כי תתקע אהבתו ראשונה בה וימסך אחריה אבל כיון שנשא קודם ישראלית ארוננו יתן לו אשה וכו' ואם פאולו מתה אחת אשתו היהודיה אל תאמר כיון שאינה יושבה אשתו עמו שהרי מתה אם כן גם הוא לא הוזכר שיהא אלא בזמן שאשתו עמו לזה אמר והוא יבא בגפו אפילו שיבא הו' לברו להיו' שמתה אשתו היהודיה מכל מקום לא יתעכב והוא יבא בגפו * ואם אמר יאמר וכו' ירצה עם מאמר חכמים זכרם לברכה שצריך שיהי' גם הארץ אוהב אותה ואם כן יש כאן סת' אמר ו' שאמ' הארץ אהבתי לעבדי גם יאמר העבד אהבתי את ארוננו את אשתי ואת בני לא אבא חפסי אז והניסו ארוננו אל האהים וכו' * תם

סדר משפטים דרוש ד

למילה תנחום חכמים אשר ברח ה' עמכם על כל הדברים האלה מ' תנחומא * כפ' לך * שאל אנשים המלך את רבי ארי' עור וכו' מאחר שהב' חיוב המילה למ' לא נידונה בעשרת הדברות אמר לו קודם עשרת הדברות חזר עליה שנ' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי וכן הוא אומר אם לא ברייתו יומם ולילה וכו' בריית מילה מה בחיב למעלה מהענין חלא ראיתי מה חש' חזר דברו לאמר שתי המשפחות אשר בחר ה' בתם וימאסם ואר' עמי ונאצו מהיות עוד גוי לפניכם מהו כך רצה אנשי ירושלים דמאן הו' סב' עינין לפני הבה שאף הכתנים המקריבין חקרבנו דמיו ערלים שנאמר בחיבאכם בני נבר ערלי לב וערלי בשר לחיות במקדשי לחלל אר' בירתי בחקריכם אר' לחמי חלב ודם ויפרו אר' בירתי וכו' * ואף מלכי בידת רוד ביטלו חמילת שהרי יהוויקים משך לו ערלת שנאמר ויחר רבבי יהוויקים וכל תועבותיו אשר עשה ותנמצ' עליו מה נמצ' עליו שמשך לו ערלת דמיו למדנו שכתבים ורמלכים ביטלו את המילה אמר הבה אני אמרתי לאחרן ולרוד שורעם קיים לפני לעול' שנ' חלא לבס' לדעת בי ח' אלהי ישראל נתן חמלכת לרוד על ישראל לעולם לו ולבניו בריח מלח וכן לאחרן נשבערתי בריח מלח אמר לו חכה לנביא לך ואמר לדת ברא אמר האם תפרו בריחי רציוס וכו' * ביריתי חופר את רוד עברי מחוזה לו בן מולך על בסאי ואח' רמבזנים משרתי כיון ששמעו ישראל כך אמרו דמיו שחי המספחה אשר בחר ה' בהם וימאסם אמר לו הבה לנביא חלא ראית מה חש' רצו דברו לאמר ב' המספחות וכו' אחי מאסחים בשעה שבמלך פסוק שלאחריו כתב אמר ה' אם לא ברייתו יומם ולילה וכו' למ' שאל ערל עומד לפני לעחיד לבא ש' עורי עורי לבשי עורך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקדש בי לא יוסיף לעבור בך עוד ערל וטמא עכלה *

כמה מעלות גדול' וטובות מצינו למילה שהיא סקולה לתורה שסכס שהתורה מכלת מניהיבך המילה מכלת מניהיבם כמו שדרשו ח'ל' בבר' פסוק ואת להט החרב מי מצי' את בני מאס' לזהט על גיהנם חרב תורה דכתי' חרב פיפיות וחרב מילה דכתיב חרבות כורים * וביאור המאמר הזה תמכאנו בכסף כבחר ס' לך לך * עור מצינו שהתורה מקיימת העולם וכן המילה ותרייהא איתנהו בפסוק אם לא ברייתו יומם ולילה והביאור תמכא ס' בכסף כבחר * ועוד חדשתי שבמעשה אמרו גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הבה את עולמו שנאמר א' לא ברייתו יומם ולילה וכו' * ויש לרדקך שהרי בתורה נברא העולם שנאמר ה' קנני ראשית

וַיִּשְׁלַח מִיִּשְׂרָאֵל מִיֹּאכִיב בְּמִילָה וַחֲתָנָה בְּרִיתוֹ וְכוּ' וְכִי הָיָה לֹא אֲנִי
 דֹּהֵר דִּם לֹאֹר דִּם מִלָּה הוּא אֵלֶּה קִרְבִּין מִיִּשְׂרָאֵל וְהַבְּרִית הַזֶּה
 הַיְּצִיב בְּרִית וּבְמִילָה מִי כְּתִיב כְּתִיב בְּרִית מִיִּשְׂרָאֵל בְּגֹד כָּל
 הַמְּצוֹת וְכִי הִנֵּה אֵלֶּה בְּסוּמָה הָרֹץ הוּא פֶּסֶד יִצְחָק חֵן כָּל
 הַקִּרְבִּין שֶׁמִּדְּרָגָה עַל בְּרִית הַתּוֹרָה אֵל שְׁלֵמָה בֶּסֶם לְמַלְאָךְ שֶׁמִּקְרָאֵת
 בְּרִית שְׁשֻׁקְלָה כֻּלָּם הַמְּצוֹת וְעִירָן אִינוֹ מִתְּיַסֵּב לִי וְלֹעֲדָה
 דִּהְיֵה רִרְעָה לֵה עֲבָדִי יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם הַתּוֹרָה וְאַחֲרָיֶה אֲשֶׁר
 דָּבָר הַנֶּעֱשֶׂה וְנִשְׁמָע וְנִשְׁמָחֵתוּ עַל מַעֲשֵׂה שְׁלֵמָה כְּעִירָאֵל יִשְׂרָאֵל
 וְיִצְחָקוּ עוֹלָוֹת וְעוֹלָמִים וְיִזְרֹקוּ חֲזִי הָרִם עַל הַמְּצוֹת וְחֲזִי הָרִם
 מִדְּרָגָה עַל הָעַם לְרִמּוֹן לֵהֶם שֶׁכִּבְּרָם יֵשׁ בִּירֵם דִּם הַמִּלָּה שְׁשֻׁקְלָה
 כֻּכָּל הַמְּצוֹת וּבּוֹדֵאֵי יִקְיִימוּ כָל אֲשֶׁר דָּבָר הָיָה לֹאֹר קִרְבָּנִים חוֹן
 הוּא וְחֵן וְיִאֲמָר הִנֵּה דִם הַבְּרִית אֲשֶׁר כִּרְתָּ ה' עִמָּכֶם שֶׁרִם זֶה
 שֶׁזֶרֶק עֲלֵיהֶם הוּא לְרִמּוֹן דִּם הַבְּרִית אֲשֶׁר כִּרְתָּ ה' עִמָּה כִּרְכִּיב
 וְכִרְתָּ לֹא הַבְּרִית וְדִם הַמִּלָּה הוּא עַל כָּל הַדְּבָרִים אֵלֶּה שֶׁהֵם
 מִנִּיחַ הַמְּצוֹת הוּא עוֹלָה עַל כּוֹלָם לִפִּי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהַמְּצוֹת הוּא
 מִכּוֹה פֶּרִטִּית וְהַמִּלָּה שְׁשֻׁקְלָה כֻּלָּם הַמְּצוֹת וְעוֹד יִרְמּוֹן שֶׁהֵמֶל
 פּוֹלָה עַל כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה לִפִּי שֶׁהַתּוֹרָה הוּא עוֹלָה תְּרִיִּל מְצוֹת
 וְהַבְּרִית הוּא תְּרִיִּב הוּא עַל כָּל הַדְּבָרִים לְמַעַלְמָהּ מִיִּשְׂרָאֵל וְהַכֵּה
 לְמַד לֵהֶם שֶׁכִּבְּרָם הֵם מוֹחֲזָקִים בְּקִבְלַת הַתּוֹרָה וְהַמְּצוֹת כִּיֹּן
 שֵׁם בִּידֵם דִּם הַבְּרִית אֲשֶׁר כִּרְתָּ ה' עַל כָּל הַדְּבָרִים אֵלֶּה
 שְׁשֻׁקְלָה כֻּכָּלָם וְעוֹד יִרְמּוֹן שֶׁלֹּא קִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵיהֶם עַל
 הַבָּה אֵלֶּה מִתּוֹךְ הַמִּלָּה שֶׁכֵּן דְּרִשׁוֹרָל אֵם מִקְבְּלֵי הַמִּלָּה הֵם
 מִקְבְּלִים חֲזִיתִי לֹאֲלוֹה וְכִנּוּתָם לְדְרֹשׁ מִמֵּיכּוֹת הַכְּתִיבִים וְכִתְּתִי
 לְזִרְעָךְ אֶחָדִךְ אֶת הָאֵרֶץ וְהִיִּיתִי לֵהֶם לֵאלֹהִים וְחַתָּה בְּרִיתִי
 תִּשְׁמָר וְהֵם דְּרִשׁוּ עַל מַעֲשֵׂה בְּרִיתִי תִּשְׁמָר וְחֵן וְחֵן שֶׁכָּאֹ
 לְקִבְּלֵי אֱלֹהֵיהֶם יִתֵּב בְּדָבָר הַרְאֵשׁוֹן שֶׁאֲמָר אֲנִי ה' אֱלֹהֵיךְ אֲמָר
 לֵהֶם הִנֵּה דִם הַבְּרִית אֲשֶׁר כִּרְתָּ ה' עִמָּכֶם לֹאֹר הִנֵּה דִם הַבְּרִית
 הוּא עִמָּכֶם מֵאֲחָס כְּמוֹלִים וְהַמִּלָּה הוּא עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁכִּיֹּן
 מִקְבְּלָתָם הַמִּלָּה הַבָּה הוּא לִכֵּס לֹאֲלוֹה וְחַתָּה מִקְבְּלֵי אֱלֹהֵיהֶם
 וְעוֹד כְּרִמָּה הַמִּלָּה קוֹדֵם הַתּוֹרָה בְּפִסְקוֹן וְשִׁמְרָתָם אֶת בְּרִיתִי
 וְהִיִּיתִם לִי קְבוּלָה וְכוּ' כִּיֹּן שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּחֹמֶר שֶׁהַנֶּעֱשֶׂה עוֹד שֶׁס
 בְּבִמְרָא דְרִשׁוּ גְדוּלָה מִלָּה שְׁשֻׁקְלָה כֻּלָּם הַמְּצוֹת שֶׁאֲמָר כִּי
 עַל פִּי הַדְּבָרִים אֵלֶּה כְּרִיתִי אֶתְךָ בְּרִית וְכִיֹּךְ לְהַבִּין אֵיךְ
 הוּא מִתְּיַחַם לְמַעַם כְּתוּב לֶךְ אֶת הַדְּבָרִי הַזֶּה שֶׁמִּדְּבָרֵי הַתּוֹרָה
 אֲנִיִּם אֲפֶסֶר לְפָנֶיךָ שֶׁאֲמָר לֹאֹר הַקִּבְּבָה כְּתוּב אֶת הַדְּבָרִים אֵלֶּה
 לְמַעַן יִשְׁמְרוּ יָמִים רַבִּים וְכֵן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ
 עֵינֶיךָ לִפִּי שֶׁעַל פִּי הַדְּבָרִים אֵלֶּה נִתְּתִי בְּרִית הַמִּלָּה לֹאֲבָרָהֶם
 כִּיֹּן שִׁיְהִיֶּה לֹאֹר הַכֵּה לְלַמּוֹד תּוֹרָה וְמוֹרָאֵם אֵיךְ מִלָּה אֵיִךְ אֲפֶסֶר
 לְלַמּוֹד תּוֹרָה שֶׁאֲמָר מִגִּיד דְּבָרָיו לִיעֲקֹב חוֹקִיו וּמִשְׁפָּטָיו וְכִיֹּן
 שֶׁדְּרִשׁוֹרָל בֶּפ' מִשְׁפָּטִים בְּעִקְלָם הִגִּיד כִּשְׁנִיתִיִּיר וְכוּ' וְכִיֹּן
 שֶׁהַמִּלָּה כִּיתְנָה הַכֵּה לְלַמּוֹד הַתּוֹרָה אֵם כִּיֹּךְ לִבָּא אֶת הַתְּכִלָּה
 לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְעוֹד יִרְכֵה כִיֹּן עַל פִּי הַדְּבָרִים הַזֶּה כְּרִיתִי אֶתְךָ
 בְּרִית עוֹלָה תְּרִיִּב וְעַם הַתִּיבָה עוֹלָה תְּרִיִּב וְכִיֹּן שֵׁם לִכֵּס
 בְּרִית כִּיֹּךְ לְשִׁמּוֹר הַתְּרִיִּב מְצוֹת וְלִכְךָ כְּתִיב לֶךְ וְכוּ' וְנִמְצָא
 שֶׁהַמִּלָּה גְדוּלָה מִמֵּי הַתּוֹרָה וְלִזְהָ כּוֹנֵם הַכְּתוּבִים ל

דרוש א לפרשת תרומה

אשר מאמס ה' בציטול המילה כי המילה היא מקול ככל המצו
והיא מקיימת העולם כה אמר האל לא ברית המילה שהיא
עומדת בארץ יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמיית וכוונ
שמאמס בה גם זרע יעקב ודור אחרים כי המילה היא מקיימת
העולם • והנחל עכשיו מהקדים הפסוק לומר אס לא בריתי
לומר אח"כ גם זרע יעקב ודור אחרים ואס אימתי מאמסי בזמן
שבטלו פסוק שלאחר זה כה אמר האל לא בריתי • ומע למע
מאז ערל עומר לפני כו הכונה ליישב כפי דרך זה שרשנו גם
זרע יעקב מאמס שהוא במחנות אף הוא אומר כי אסיב את
שבותם ורחמתיים לזה רשנו סוף הפסוק שמרבר לעתיד לבא
שיתבטלו הערלים כי לא יוסיף יבא כך עוד ערל וסמא אז
כשאסיב שבותם לעתיד ורחמתיים לקרב אותם ולהחזירם
לכהונתם ולמלכותם •

סדר תרומה דרוש א

יסוד מוסר כי העולם ומלואו נבראו בשביל ישראל העם
בחר ה' להחלה לו ומאז ברא להם ארץ על הארץ
רצה הבה לשכנע שמו בקרבנו כי עיקר סכינה בתחנותיה היתה
וכשחטא אדם ונרבה בזוהמת הנחש עלתה השכינה לרקיע
עד שבה אברהם והאיר ממזרח ואמר לו הבה לך ארץ
ישראל מקום משכן השכינה ושם אתראה לך בגילוי סכינה
כי איך השכינה שורה בחל וכן היה בזמן האבות שהם היו
מרכבה לשכינה ודורו אבותינו מצרימה מקום הסומא וסליט
השרים החיובים מסטרא אחרא והשכינה היתה בגלות כה
יכול כי איך השכינה שורה בחל עד אחר שיבא ממזכרים אל
המדרב שהיא סליטת החיובים וקבלו עס ישראל התורה ושם
פסקה זוהמתן ומזכרכו והיו כמלאכי תרום באופן שחזרה
השכינה למטה על הר סיני וכשחטאו יס במדבר ועשו העגל
ורחק האל את הארץ כי חזרו לטומאה יסנה • ויחמול ה' על עמו
לעשות להם משכן כפרה לכפר עליהם כי יבא זהב שבמשכן
ויכפר על מצעה העגל אבל מכל מקום הם עתידים להיות
במדבר מ' טעה אז אמר ה' עת לעשו ולבקש ליעל אופן שתשרה
שכינה עמם ואין השכינה שורה בחל עכ כזה ה' ויקחו לי
תרומה סכדי שיקחו אותי להיות עמם בריכוך תרומה מאת כל
איש אשר ירבנו לבו שתהיה תרומה בכונת הלב כי כל דרבת
איש ואיש שנתן בכונה רכונה נעשה ממנה מלאך ואור רוחני
באופן שנקטרו מכרבות בני ישראל כמה רבבות אורות סל
קדושה ונמצא המשכן שנעשה מאותם הכרבו' כולו מנוכז אור
קדושה ועשו לי מקדש שהוא מקום הקדושה אז וסכנתי בתוכם
בתוך אותם האורות והמלאכים שנעשה בקדושה באופן שלא
השרה הקבלה שכינתו במדבר שהוא מקום סטרא אחרא
כי אס במקום מלאכי קדושה שנעשו מנדרבת' של ישראל בכונת
הלב ואור השכינה נגה על אותם האורות ולזה אמר ועשו לי
מקדש ולא אמר משכן להורו כי אותן מקום נעשה מקו הקדש
וסכנתי בתוכם ולא אמר בתוכו לרמוז בתוכם של אות' אורות
ומלאכים שנעשו מהכרבה ואס ראו הליכותיך אלהים הליכות
חלי מלכי בקדש ורצה שהליכות אלהי עולם ה' שהתהלך בקרב
ישראל היה בקדש באותה קדושה שנעשה מנדרבות יס שנכנס
קדושות ואורות ושם סכן ה' • ובה נבא לביאור פסוק ויקחו
לי תרומה שמדבר על תרומת הארכים ותרומת הקרבנו שאימ
תלוי בהדבת לב רך הוא קצוב מחכית השקל העס' לא ירבה
והכל לא ימעיט ולכך אמר ויקחו בני ברבנו ויבין שלא ברבנו
וזה: לי תרומה ותקחו ותרומתי כי ב' תרומות' אונקראו תרומת
ה' לפי שהקרבנות הם עולים לנדרה גם הארכים הם מתחזקין
המשכן

תפרו את בריתי ה' ובריתי ה' ליל' וכו' גם בריתי תופר את דוד
עברי מהיות לו בן מולך על כסאו ואת הכהנים הלויים משרתי
הרי שהבטוחה הבה שלא יכרת לדור ולכהנים איש מלפני
וכסם שאי איפשר להפך ברית היום והליל' ולבלתי היות יומם
ולילה בעתם כן לא יופר ברית דוד והכהני' כי אס יופר ברית
היום גם בריתם תופר וכיון שהבטוחה הבה כל הבטוחות לו
אף עלה על לבם של העם הזה לומר שתי המשפחות אשר בחר
ה' בהם וימאמס ושקר דברו בפיהם ואין להשיב כל דברי שוא
שקר וכזב ואס מהו כך היתכן שדברו שקר לומר וימאמס ה'
במקום שמיכיון שהבטוחה הבה שלא יכרת להם איש לפני •
ועק שמה היתה כונתו ית' לומר לירמיהו הלא ראית מה העם
הזה דברו ב' המשפחות אשר בחר ה' בהם וימאמס ולא מצינו
שום נזרת דבר בענין לומר להם שקר דברו או אמת דברו
ואס דברו אמת על מה היתה התנזיה הלא ראית מה העם
הזה דברו ואס התנזיה הוא על שדברו שקר כי לא מאמס ה'
העיקר חסר מהספר ואין לומר שתכלית הרברים הם לומר
כה אמר האל לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא
שמיית כי אין זה מתייחס לרבריהם שאמרו שמאס ה' בשמי
המשפחות וכאן אומר שברא שמים וארץ ומקיימם בבריתו
ולא נגע ופגע על מאיסת המשפחות אמת כי הפס' שלאחריו
שאמר גם זרע יעקב ודור אחרים הוא מתייחס אבל מע' למה
הפסיק בפסוק כה אמר האל לא בריתי יומם ולילה וכו' והיה
לו לס' צורך כה אמר הזרע יעקב ודור אחרים ולא עוד לא שהלל
זרע יעקב ודור לא אמאס ולמה אמר אמאס שדריך לרשנו
בלשון תמימה האמאס כי לא אמאס ועל כל אל שאל המדרש
ואמר מהו כך לכך אמר ראה היאך היו מכעיסים שאף הכהני'
היו ערלים • וה' דק פי' אס לא יהיה בריתי יומם וליל' וחוקות
שמים וארץ לא שמיית להיות חק עולם אס לא יהיה זרע יעקב
ודור שמאמס אבל כל זמן שתהיה בריתי קיימת עם שמים
וארץ תהיה בריתי עם זרע יעקב ודור ובעל המאמר הזה
רצה לרמוז הכתובים כפשוטן • והכונה לר' לדרוש נבואת
ה' לירמיהו כה אמר ה' אס תפרו את בריתי וכו' שהיא הבטח
אחרת שהמובן לפי שהכהנים הקריבו ערלי' בער ויהיוקים
מזרע דור משך בערלה אמר הבה לירמיהו הנה הבטוחתי
לדור ולכהנים שלא יכרת להם איש לפני אבל זה היה בזמן
שהם מקיימין בריתו של המילה גם אני מקיי' להם ברית מלח
עולם להם וכיון שהפרו בריתי של המילה גם אני הפר ברית'
של ברית מלח עולם ואס כה אמר ה' אס תפרו את בריתי היו'
ואת בריתי הלילה שהיא המילה שהיא מקיימת ביום ובלילה
כי בלילה אין שום זכות עומר לקיימם כי אס במילה שדבוקה
בבשרה ואס תפרו המילה שהיא בריתי היום ובריתי הלילה
ולבלתי היות יומם ולילה בעתם ירמוז על שעות היום שאין
בהם עק תורה גם בשעות הלילה שהם ישנים ובטל' מתור'
ובהיותם מפירים ברית המילה שהיא מקיימת באות' השעות
אל' אי איפשר להיות יומם ולילה בעתם בכל השעות ואס כך
אס עושים להפך בריתי גם בריתי תופר את דוד והכהנים
מה שהבטוחתי להיו' להם ברית מלח כולס תופר וכיון ששמעו
ישראל כך שדברים אלו של אס תפרו בריתי גם בריתי את
דוד תופר הוא במחנות אחרו הרי ב' המשפחות אשר בחר ה'
בהם שכתוב באהרן ובחור אותן: מכל שבטו יס' לכהן • וברור
כרתי ברית לבחירי ואס לשתי המשפחות אשר בחר ה' בהם
מאמס על ביטול הצוה אחר בוראלי שאת עמי שהם שאר
השבטים שלא בחר ה' בהם יכאכז מהיות בני לפני תהיה להם
מכאז ונאזה גדולה אלה הדבר' שדברו העם הזה ואס' הבה
לירמיהו הלא ראית מה דברו לך אמור להם אל תתזהו על

ועוד נבאר היאך אפשר להיות בתורה מקח ומתנה וסביה
שאלר שבית לקחת מתנות וביאור כל שאר רברי המאמר
וכל שדקדקו מאי ויקחו ה'לל יתנו ועומאי ויקחו ואלו בתחלת
ענין ה'לל יקחו ועוד מאי תרומה שהרי הוא אומר חתך תקחו
תרומתי לזה הביאו פסוק עלית למרו' שבי שבי שאינו כפשוטו
מלשון עלייה לפי שקורס אחר רכב אלהים רבותי ה' בם סיני
בקדש הרי סידרה הסכינה והמרכבה שלה לסיני ואיך הוא
אומר עלית למרוס לזה דרשו שהוא לשון מעלה שעלנו על
משה היה מהמרוס ויתבאר עם מם במר' כשעל' משה למרוס
בקשו מה למרפו למשה בשביל שבא ליקח מהם התורה עד
שאמר להם הקור' מה כתיב בה חכסי ה' ה'יך אשר הוצאתיך
מבית עבדים ואתה היכן נשתעברת' כתיב לח תשא לא תרצח
וכי ים משה ומתן ביניכם וזהו לפי דעתי משה שבית
שבית התורה בטענ' שבי שים נשבו בית עבד' ואין במל' חכסי
שבי לומר אשר הוצאתיך מבית עבד' וכן לקחת מתנתו בטענת
אדם ים בהם משה ומתן ים בהם רצחיה ים בהם מיתה אדם
כי ימות וכו' ומתוך טענות אלו כולם הסכימו בנתינת התורה
לישראל ואף סוררים כל המל' חכסי שהיו סוררים סלא נתת
הת דה לישראל כולם הסכימו סיה אלהי' יסבון בתוך בני ים
בם מלאך המות שהוא הסודר ומורה לישראל נתן לומתנה סוד
הקטורת לכפר על ישראל וזם כאן פיליך הוא מהמרו' להיות'
מלאכי מרוס שאין ביניהם לא חכילה ולא סתיה ולא מית' ולא
משה ומתן לכך נכחם משה בקבלת התורה וזהו פ' ומשה עלה
אל האלהים מענין מעלה שנתעלה על מלאכי מרוס ונכחם
ונקראת שביה בבחינת המלאכי' שנסבית התורה מהם בעל
כרחם והקב' נתנה בלקיחה ומתנה זהענין לפי דעתי כי
נשתעבר' ישראל במצרים דרו סנה בלי כסף ומחר וסחר
פעולתם היתה התורה שנתן להם הבה אחר סיבאן וסכחינה
אחרת היא מתנה לפי שנתן להם אשר עבדוהם ביזת מצרים
וביזת הים ויכבדו את מצרים ועל האמת חינו עולה זה למסבון
מקצת השכירות כמו שאמרו במד' סהשיב גביעה בן קוסם
למצרים בשערערו על ממונס דכתיב ויכבדו את מצרי' והשיב
להם סיבאן למסבון ת' סנה עבדות ס' רבא ולא יעלה כל ממון
שבפולס לפרעון המקצת ורצה הבה לתת לים שבח המכירה
שאחכ הוא שמח אעפי' שבשעת המכירה הוא עבד וסמתנה
להפך שבשעת המת' הוא שחם ואחכ הוא עבד כי לקח מאומ'
בחליפתו והתורה ים שמחה בשעת הנתינה וגם אחכ במכיר'
ולפי סקטרגו אה על שים' עושים העבל וסוב אינו חוזר להם
והבטיח הבה שאף סוררים שיעשו העבל וסור מהר יסבן את
סכינתו בתוכם וזה נרמז בפסוק ויקחו סבליקיות התורה
עליהם ישראל ויקחו גם כן לי לסבון בתוכם אעפי' שהם תרומ'
ססרו והורמו והופרטו מן הדרך אשר צויתים לא אשכנס למען
סמי ואסבן סכונתי בתוכם וזהו ועשו לי מקדש ענין קדושה
כרי שאסבן על אותה קדושה וסכו סכתבתי למעלה *

סדר תרומה דרוש ב לפרשת

זכור

ידוע החיוב שים להזכיר נסיה' אשר גמלנו רב טוב
לבית ישראל בימים ההם בזמן המן הרע הזה
כמחל על הרי נהם ורוב שוקק עיין בספרי כסף נבחר ס'
פיקודי ועתה באתי לבאר מה היה זה עון הרשע עמלק ויתר
מכמה פושעים וסמאיים וחריו חייבי ה' לישראל תכלתו ולא זיה
להכחידם מגוי ולמתות את זכרם כמו סביה תמחה את זכר
עמלק

המסבן שהוא רוממת העולם סה' סובלו ורמו לומ' מאת כל
אדם אשר ירבנו לבו לפי סנרבת המסבן שהיתה סנרבה ים
מישראל סלא נתנו בה חלק כי הנסאיי' התעכלו להבי' וסבמם
הכתוב וקראם נסאיים סחר וכל סהכונה כי הכתוב אחר נסאיי'
ורחו וגםס איך אים מתהלל במתת סקר והנסאיים המלאים
ירקו וגםס על הארץ אבל אותם סגסס איך הם נסאיי' ססרים
ורוממת אים מתהלל במתת סקר שהנסאיים התהללו לומר
יביאו בני ישראל ונאמנו נביא הסאר ובני ישראל הביאו הנרבה
לסני סקרים והמלאכה היתה ריים והותר באופן סהתהללו
במתת סקר לולי ה' צבאות הויתר להם ענין אבני הסוהם
סהביאו לאסור ולססן אבל במסבן לא הביאו כלו' ולכך באות'
ב' תרומות סל קרבנות סבור וסל ארנים שהיה מחזית הסקל
לכל ארס הם מאת כל אים כי אים לא נסדר מלתת חני סקל
ואעפי' סיהיה בבני ישראל אים סירבנו לבו לתת בעד משה
אנסי' חכאי סקליהם לא תקבלו מהם רק תקחו תרומתי סהו'
חני הסקל בלכך סקבכתי על כל אחר ואחר ואחר ירבנו לבו
לא אחר נדיב לב לפי סהרשעים הם כרשו' לבם שהוא יסד'
והנדיקים לבן ברשות סה' סהר כסוף להם וכן בי' סהט הוא
להפך סהרשעים י' סהט ברשותם והנדיקים הם ברשות י' סהט
ונמא' ס' סהט שהוא לב הטוב הוא ירבנו לארס סיהיה נדיב
ואעפ' לא תקחו ממנו וולת תרומתו שהוא מחזי' הסקל וחת
התרומה אשר תקחו מאתם מכל הבא למלא ידו סנרבת לבו
היא נרבת המסבן זהו וכסף וכו' יוב' רבה ויקחו לי תרומה
הה' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו אל תעזבו את
המקח סנתתי לכם וכו' * יום לרקק סמה חידשו חל ממה
סכתוב בפסוק כי לקח טוב וכו' אל תעזבו * ועוד נרק' קסר
הכתובים זה לזה ויקחו לי תרומה כס לקח טוב * אלהם כל
סדקדקו מאי ויקחו ה'לל ויקחו תרומה ועוד מאי ויקחו דאין
סורקת ואו סל ויקחו בתחלת הענין וה'לל רבר אל בני ישראל
יקחו לי תרומה לזה דרשו סכבר לקחו ישראל לקח טוב שהיא
ה' * וה' ולכך אחר הבה ויקחו גכ לקיחה אחרת שהיא סיקחו
אותי עס התורה ויעשו לי טרקלין אלהי כי לפרנס מתנה אי
איפ' ולפי סדקדקו בפסוק כי לקח טוב נתתי לכם למה חזר
לומר תורתי אל תעזבו וכן ה'לל אל תעזבו לקח טוב נתתי
לכם לכך דרשו אל תעזבו את המקח סהכונה לפי סהתורה
נקראת לקח ונקראת מתנה והנה יי סקנה ספץ אחר הוא
חוזרר באימרת: ייתר ממי סניתן לו במת' ספץ סמותו והנה
אחר ספץ אחר נתיני לכם במת' סכ תעריכוהו במת' סהאר'
סומרה אל אינו סממיתת ספץ סקנה סרמים לאל תעזבו
את המקח סבשנין הסמירה תהיה בעיניכם סמקח ול תעזבו
את המקח להסיח רעתכם מתנה אפילו סעה אחת * עוד
במדס סם ויקחו לי תרומה הדר עלית למרוס כל פילוויך
לא היה אל מן המרוס ומשה עלה אל האלהים ומשה נגם אל
הערפל סבית סבי מבו בשעה סחיילותיו נסבים הוא מיכר
חאמר אף כאן כך תל לקחת ובשעה שארס מוכר הוא מיכר
תל מתנות אחר להם כך אמי מעלה עליכם כאילו מתנה נתתיה
לכם אף סוררים אחר הבה למשה מה אומות העולם אומרים
סאינו חוזר עמיהם על סעברו עז סנא' סרו מהר אפי' סוררים
הם אינו מניח אותם ועמיהם אמי דר סנאמר' לסבון ים אלהים *
יום לרקק קסר ה' כתוב' הביאים כאחר יסוד מהו פילוויך
לא היה אלא מהמרוס מהו ענינו שאס הוא על סקבל התורה
והרי ומשה עלה אל האלהים היה קורס התורה גם כן עלית
למרוס היה קורס התורה ונבאר מה ענין פסוק ומשה נגם א
הערפל פילוויין מן המרו' שאס סכונה סכל העם עמדו מרחוק
ומשה נגם זה לא היה מן המרו' כי הוא היה למטה בהר סיני *

דרוש ב פרשת תרומה

עמלק והטעם שכתוב בתורה אשר קרך בדרך כריך להראות לו פנים כי לזכורה אינו מספיק וחזן רמזו ענין זה בפסוקים שאמר דוד יהי אחריתו להכרי' ברור אחר ימח שם יזכר עון אבותיו א' ה' וחסות אמו אל תמח שרשונה בעשו הרשע עון שפעה עם אבותיו כי נפחתו ה' פנים מחיי אברהם זקנו כדי שלא יראה עשו בן בנו עושה ה' עבירו באותו ה' שמת אברהם גם כהו עיני יצחק אביו בטביל עשו הרי שפעה עון עם ב' אבותיו זקנו אברהם ואביו יצחק וחסות אמו זו רבקה שלא הזכירה מיתתה בתורה מפני בנה עשו הרשע ולכך נבזר על עמלק בן אליפז בנו שהיה אחריתו להכרי' והוא משה ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אביר וברור אחר ימח שם שמה שמה הבה תמחה את זכר עמלק וכתוב מלחמה לה בעמלק מדור דור וקרום לזה אני אבאר שלחיו עמלק מזרע עשו ומן הראוי היה ליעקב ועשו ששניהם ירעו השטר חוב שנתיחיי אביהם ועברום ועשו אותם תפנה ובראותו עשו את החוב הזה וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו שרשן חזל מפני הבושה ויש אומרים מפני שח' ויחל דקדקו בכתוב מאי מפני יעקב אחיו כי ירוע הוא שיעקב אחיו של עשו ומספיק לומר וילך אל ארץ מפני יעקב או ואמר מפני אחיו לזה דרשו שהלך מפני הבושה וזם מפני יעקב כלומר מפני שרימהו ויעקבהו פעמים בברכה ובבכור וי' א' שהלך מפני שח' וזם מפני יעקב אחיו כל' שמכין שהיה אחיו מחוייבם האחים לפרוע חוב אביה' וזה ברח מפני האחיה שיש לו וכדי שלא ירע החוב עם אחיו הלך אל ארץ אחרת וכיון שלא פרע החוב בשעבוד מצרי' זולת יעקב ובניו היה ראוי שבאחת ישראל ממזרים ללכת לרשת את הארץ לא יהיה לעשו חלק ונחלה עמו והנה עמלק הרשע כשראה שיצאו ישראל ממזרים ללכת לארץ ישראל בא עמלק להלחם עמם וליקח חלק עמם בירושות הארץ באמור כי אנשים אחרים הם ויבואו שניהם וז' ויבא עמלק ליקח מירושות הארץ עם יס' וילחם עם ישראל בראותו שרפו ישראל מן התורה אז אמ' עת להלחם עמם כי היריס ירי עשו בזמן שאין קול יעקב מתחזק בתורה וכיון שרפו מן התורה אז אמר הנה הידים לזרע עשו להלחם עמם וזם רפה ידי' ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים שקילים כמונו שמתחזק' בתורה וזא' הלחם בעמלק כי איז להם חלק ונחלה עם ישראל כיון שבשעבו לא נשתעברו ולא פרעו השם גם בשכר ומתנ' הארץ איז להם חלק גם וגם בחר ביהושע להלחם בעמלק לפי שמסור' היא שאין עשו וזרעו נופלים כי אם ביד בניה של רחל ויהושע הוא משבט אפר' בן יוסף ויחלש יהושע את עמלק ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר שעמלק לא נמצא בפריע' השם ורצה ליטול חלק בארץ לכך שים באזני יהושע שהוא המכניס לארץ וזו את יהושע שאין לעמלק חלק בארץ כיון שלא היה בפריעת השם ואדרבה בכניסת ישראל לארץ מחה אמתה את זכר עמלק כי ב' מצות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ למנו' להם מלך ולמחות זרעו של עמלק ונעשיו מתבאר למה לא צוה למחות את זרע עמלק אלא לאחר כניסתם לארץ לפי שהרבה לפשוט לשאול חלק בארץ עם שלא פרע החוב ולכך בשעת יסובם של ישראל בארץ תמחה את זכר עמלק ועז' צוה הקב"ה בתורה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממזרים שהקפיד הבה על שם למטה רשע לתבוע חלק בארץ בצאתכם ממזרים ד' זיינו לאחר שפרעתם אתם החיוב ונשתעברתם למזרים והם לא נשתעברו ובצאתכם מהשעבוד לילך ליקח השכר בירושות הארץ אז קס' ליתני לתבוע חלק מהירושות ולא היה לו חלק בפרעון החוב איז זה כי אם רוע לב ואילו בא עמלק קורם צאתם ולומר שרצה גם הוא להשתעב' עמם כדי ליטול

אח' מירושות הארץ לא היה הדבר קשה כל כך אבל בצאתם ממזרים ונפלים השעבוד הוא בא בצנות מצח לתבוע חלק בירושות והלאה היה ממתין עד שת הירוש' כי אם בדרך בעוד היוותם על אם הדרך ועדין לא ראו אור הוא בא לערע' עליהם אז ראוי הוא לכמה עונשים אשר קרך בדרך ויזכר כך כל הנחשלים אחריו ירצה כי הבה הבטיח לישראל שירושות הארץ תלויה בקיום ברית המילה שנאמר ונתתי לזרעך אחריו את הארץ על מנת ואתם את בריתי תשמו ועשו וזרעו כפרו במיל' וביטלו אותה כמחזל ולכך היה חותך מילותיהם של יס' וזורקן למעלה ואומר טול מה שבחרת והדבר קשה כי מה היה לו לעשו כן אמנם להיותו בא ותובע חלק בארץ אמר מי מעבד עלי המילה לכך היה חותך המילות של ישראל וזורקן למעלה ואומר טול מה שבחרת כדי ליתן הארץ ונאמר שהיה רומז גם כן כי באותם הימים גם ישראל ביטלו המילה מפני טורח הדרך כלומר הננו שנינו שקולים וזם הנחשלים אחריו ואתה עיף ויגע מפני טורח הדרך ולא ירא עמלק אלהים לומר איך אשאל עמם חלק ונחלה כיון שלא פרעתי גם חוב אבינו הקדש או ואמר ולא ירא ישראל אלהים טאילו היו ישראל זכאי באות שעה והיו יראי אלהים לא נשאר באותה שעה מעמלק כיון וכבר זכר וזכרון אבל כיון שיש' לא ירא אלהי' אותם זמן הוזהר הבה להאריך עד זמן שתזכר והיה בהכרח' את חוביך רהיינו בירושות הארץ לא מביא שאל יקחו עמך חלק ונחלה אלא אדרבה עבדי יירשו הארץ והם ימחו ממספר חיים תמחה את זכר עמלק וביני וביני לא תשכח מהלב ועז' מצינו שזוה הבה לשאול המלך ענין שמואל הנביא למחות את זכר עמלק וז' ויאמר שמואל א שאל אותי שלח ה' למשחך למלך שיקם הקדמ' וז' למה נכרח' והי' לה אמה' פקדתי אשר עשה עמלק לך והכית וכו' אמתם להיות שישאל נצטוו למנות מלך ולהכרית זרע עמלק ובחר ה' למלך את שאל להיותו מבני בניה של רחל כדי שיפול זרע עשו בידו כי איז עשו נופל אלא ביד בניה של רחל שנאמר אם לא יסחבום צעירי הצאן וכת' והיה בית יעקב אם ובית יוסף להבה וכו' לזה הקדים ואמר לו אותי שלח ה' למלך שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל בכניסתם לארץ והיתה המלכה לך שאתה בן בניה של רחל ואם כן עליך לבחור ולקח' המלכה השנית להכרית זרע עמלק כי הם תלויות זו באות המלכה עם הכרתת זרע עמלק וזה אמר ה' פקדתי את אשר עשה עמלק לכך עתה שנתמנית למלך לך והכית את עמלק ודקדק באומרו בצאתכם ממזרים מה שכתבתי למעלה שיעקר הנקמה היא על שהמתין עד שפרעו' החוב ובבא' ממזרים להיות כהנים בירושות הארץ באו לתבוע חלק ונחלה עמם וז' חזל דרשו וירב בנחל עשה מריב' על עסקי נחל ומה על נפש א' מישראל אמרה התורה הבא עגלה ערופה על ביתה נפשות עא' ו והדבר קשה להלום ק' ד' שאני התם רעל נפש מישראל צוה להביא העגלה בנחל לא עשה כן לכל גוי וכל עד שפעה ק' כדי להזיל את בני קיני שהיו אכל העמלקים וכבר היו מתחילה כשבא עמלק להלחם ול' תסה ופתי יערים זה יתרו שנתנייר וחזר לירבק עמו והקבה צוה והחרמת את החטאים את עמלק את לרבות כל הדרכים ועליה נשא שאל ק' כי הם היו גאים ולכך שמך אל וירב בנחל ויאמר שאל אל הקיני וכו' עוד אפשר שרצה שאל לקרב לבני עמלק הקטני כדי לגייר' ויעשה כמה נפשות מהם שאם גדלו חטאו קטנים מה חטאו שהרי קטנים אלו הם חטובי' יותר מאותו חלל רשע שנהרג וזוה הבה לפרוק העגל' בנחל על שלא הניחוהו לעשו פירות וכ' קטנים אליו ועשו פירות אם יתגייירו דהבה אמר לו א תהי כדיוק הרבה שמהל האמו' מקבלי' גרי' חוץ מעמלק

עור מצאתי כתוב במ' קהלת אל תהי כריק הרבה רבם אמרי
התחיל מריון כנבר עולה ערוס ואומ' אמ' הכתו ועברו סס את
העגלה בנחל הוא הורג והוא נערפ' אס' חטא בהמה מה
חטאה יבאת בת קול ואמרה א' תהי כרי הרבה וכפוי מדרס זה
נראה לי לבאר מהרי העגל' באה לכפר על הרובח על אלא נודע
ובאה הבהמה לכפר על ההורג והרי הורג נפס' משראל הוא
טבהמות דמה והבהמה טהור העגלה מכפר' על ההורג וסוף
בבני עמלק סכרמו כבהמו' לא תכפר הבהמ' על האדם וסוף
סכס' האדם טהא חטאה אס' הבהמות מה חטאו ובפרדס
אחז' עתה לך והכית את ר' לו שמואל אזלת זכאה ואתית חייבא
וחסת עלוהי ובספר כסף נכחר ביארתי סרמו לו רקדו ועתה
לך והכ' מאי ועתה לא טהבה הקפיד על הסעו' טהניח לאגב
חי אעפ' סוף סוף וימיתו ממ' על עיכוב טענות. נעס' לפי
סלוחת הלילה בא אגב על ספחה א' וכתב' הימנו' וימיתו
המז' אס' עתה בזאת הסעו' לך והכית את עמלק ולא תחמול
עליו כלום' על אגב אפי' לחמול' עליו לפי סעו' אעפ' סתהרבהו
אח' וס' לו לסאול אתה חוטב סכין סהריגתו על אגב עדין
הוא בידך אס' אס' סוף וימיתו יורע כי אזלת זכאה ואתית
חייב' בעת בואך כתחייב' כיון טבא אגב בחיי' וס' אח' וימיתו
שמואל הקד' וימיתו לך אס' רבר ה' א' היל' סר' לרמוז לו סעל
אות' היל' סעמ' אגב ויבא ממנו סורס נחס וכפס' הוא המז' הרע
ע' הקפיד' וס' נח' סמ' כתו' למעל' וימיתו א' ה' כל היל' סהענין
הוא סה' מתפלל שמואל לפני הבה' סלא יכליח אגב אות' היל'
להס' פרי אחריו ונר' העון והכליח מעמ' סטן סנתעבר' אות'
ספחה באות' היל' ועל עון אות' ליל' רבר א' ה' ריכור סל קוסי
כיון סהניק' תלוי' לך להינתק מזר' רחל וכי תאמ' הנה יס גרול
ממני בבני' סל רחל והס' בני' יוסף ואני מבני' בנימן הקטן לז'א
הלא אס' קטון אתה בעיניך טאת' קטון סל סבטו' ראס' סבטו'
יס' אתה ולכאור' ואמ' ראס' סבטו' יס' כי כך בחר' למלוכה עוד
ירצה ראס' סבטו' יס' בענין ירירת' הים סס בנימן צעיר רודס
רודס ומס' נגזר לך ריריו וממס' כמו סדרס' חזל על כודע
ביהוד' א' ב' ג' גרול שמו סמתוך סקי' יהוד' סס' ה' ב'ס' לך
זכה למלוכ' וביסראל גדול שמו ואני כתבתי בדרסותי סכסס
טכנימ' היה ראסון ליכר ל'ס' כך היתה ממלכתו ראסונה לכל
המלכ' וס' צעיר רודס סדרס' רד' יס' ויס' אס' למקרא רודס
מלסון ריריו וממס' אכל' סרי יהוד' רבמת' לבני' בנימן והס' סס
סיריו וקידסו סס' ה' לך באה ממלכ' יהוד' אח' בנימן ודקדקתי
בענין סהיו הסבטו' מריני' זה אומ' אני יורד תחלה וקס' סהרי
הס' רחב' ויכול' כול' ליכ' בב'ת אחת ואפס' לעד' לומ' עס' מחזל'
סארינו סל יוסף היה גרמ' ליקרע' הים כדכתי' הים ראה ויכ'
סה' זכות יוסף רכתי' ויעזב בגרו אכלה ויכס' וכיון סכס' כל א'
מהסבטו' היה רכ' לפתח הארון כרי ליכ' עמו וזהו אס' נכסס
תחלה והב' וס' מאות ירירה סנתת לב לירד תחילה לכל
הסבטו' וימסחך ה' למלך וכיון סבבני' סל רחל נכחר' את' למלך
על יס' ראיו לך לחמו' אתה זרע עמלק כי המכו' הוא תלוי' במלך
כי כך נכסונו יס' למנו' מלך ולמחות זרעו סל עמלק ויסלחך ה'
בדרך ירצה טבביל מה סעסה עמלק אס' קרך בדרך על עון
סעס' בדרך סלחך ה' וימלך לך והחרמ' כול' לא סעס' בקול ה'
סאמ' עתה לך והבי' סהקפי' על חיי סעו' וימלך סאול כי סמעתי
בקול ה' והר' קסה חיך הוא אומ' כי סמעתי כיון סעסה להפך
אמ' סכס' סא' סמעתי בקול ה' כיון סלא סלחתי את אגב לררכו
ולא סטרתי אכל' ערין הוא בירי אס' סמעתי בקול ה' סהרי
הוא בירי לעס' רכוכו ית' והס' הוא בירי להמיתו עכסיו גס' האפך
והב' לזכור לה' באופן מלא טשא' פרס' והו' לא הבין כונתו ית'
באומרו ועתה לך והבי' סהרינו קפיר' על חיי סעו' ולזה הסבסו
שמואל און ותרפי' הפכר' כי מאס' את רבר ה' סלא לרקר' ברכרו

אסר רבר עת' לך בטע' זהו והחרמ' וכיון סכס' וימלך ממלך כי
תכלי' המלך הוא להנכ' מעמל' וכיון סנתבטל' נקמ' מעל' נבטל'
מלכותו וימלך סאול חטאתי כי עברתי פי ה' ואת רברך סלא
דקבכתי בהס' ועת' סא לא חטאתי סחטאתי עמך וס' עמי ומיני
ומינך ימחול ה' את אסרה' עונותי מאמ' לא אסוב כי מאסת רבר
ה' ואני עוד תקנ' כיון סבלי' זהו הכליח מעמ' סטן והנה קרע
ה' ממלכ' יס' מעליך ה' וכתב' לרעך הטו' ממך סה' רור סגס' הוא
רעך ביריד' הים סה' מסבטו' יהוד' והו' טוב ממך כי אתה נתת
לכך לרדת ומתוך סרבמוך בני יהוד' חזרת לאחורך והוא ירד
בפועל וסודע ביהוד' א' ב'ס' גרול שמו נתקד' סס' העל' כן ב'ס'
גרול שמו וזכה למלוכ' וימלך סמול' הביסו א' את אגב וילך ל'ו
אגב מערנו הילך סמתערך אעפ' סה' הילך למו' וימלך אגב תרבו
למה אני מתערך לפי סכבר' הסארי' סורס' פורה ראס' ולענה
באות' היל' בעיבור' סל אות' ספח' וכיון סכס' אכס' סר מר המול' לא
נשאר לי מריריו כמ' סר מר המול' והו' הילך סמח הרי סמסס'
כמה צרה ויגון בימי המז' על עיכוב' אות' ליל' סעמר אגב ואס'
אתה חייב' אעפ' סבאחונ' זמן לא מבינו רעה נמס' מאי' אגב
באותו יום ממ' נמס' רעה לעתי' מעיכוב' אותה היל' כז' עוד
אפס' אזלת זכאה ואתי' חייב' נכבא' ממ' סאול א' הקיני לבן סורו
רדו מתוך עיני' פן אסופך עמו ואתה עשית עס' כל יס' חסד
בעלות' ממכרי' והנה חזל דרסו סעסה חסד' עס' משה סהאכילו
לחם והו' סאילו עסה עס' כל יס' וקסה לזה ממ' בעלות' ממכרי'
כי כסהאכילו יתרו למס' היה בזמן סהיו יס' במכרי' ומהו ענין
התייחסו' זה הענין כאן ואפס' לומ' כי הלח' סהאכילו יתרו למס'
גרס' לו סיצא אחרך וכל זקני ישראל לאכול לחם עס' חותן משה
כמחזל' סלא לחמך על פני המי' זה משה כי מן המי' מסיתיהו
וזכו כל אות' סאכלו עס' יתרו היה יתרו גרמ' כי מתוך קראל' לו
ויאכל' לחם זכה סזכו כל יס' עמו אס' יס' אס' חסר עס' כל
יס' בעלות' ממכרי' כיון סעל ירדו וס' לעס' עמו סה' ה' כל אות'
ססה' וס' תלוי' בירתו והו' סהיו מ' סעסה עס' חסד כיון סזוכ'
אות' ויות' ממנה סבעל' הבי' עס' כ' אס' מ' סח' סבא עמלק
להלח' עס' יס' סתי' ויס' יתרו ודרסו חזל טוב סכס' קר' זה יתרו
מאח' דסוף זה עמלק ועס' חסר עס' כל יס' ללמד' סרד הדיכיס'
ואת' תחזה בגז' כתקיימו מ'ס' אס' על מקומו יבא בסל' סכמו
סכתבתי בסכס' נכחר' ולכס' כסבא' להלחם עס' עמלק זכר מה
סעסה יתרו סה' סכס' קרוב בסעת' מלחמ' עמלק סבא' וכתקרב
ל'ס' ואמ' לו סורו רדו מתוך עיני' כי אתה עשית חסד' עס' כל
יס' מלכ' מיניו הדייני' החי' לבן סל ישראל בבואו מקדקדו סל
מרב' להתקרב עמה' וס' אזלת זכא' לפטו' את יתרו ואתו חייב'
לחמול' על אגב גב רמז מה סדרס' חזל ורמזי' רס' עיס' אסרי
וס' אזלת זכא' להי' כרי' הרב' לחמול' על האפך ועל הבק' באמל'
אס' חס' חטא בהמה מה חטא' נאח' חייב' להבס' הרב' כסוב
עיר הכהני' ולהיו' עיקר לידת' המז' ע' סאול סה' מסבטו' בנימן
הזכר' אס' סה' מורע בנימן לתקן את אסר' העו' וס' מרדכי
לאסת' תרמי' בגפסך להמלכ' בית המלך ורמז' לומר בגפסך
לפי סה' מלחמה א' מרדכי לאמ' כל עברי' המלך יודעי' אסרי' יבא
א' המלך ולא יקרא אחת דתו להמי' וזכה גילת' סאיל' רוכ' למות
על יס' סהרי' הוא מבקס' נפס' סלא למות וע' אס' מרדכי א' תרמי'
מלכת' בסליחות זה בסביל' קיים נפסך כי רעי' כא' סאס' חסרס'
תחריט' מלכ' בעת' זהו ותרמי' להמיתו ער אסר' קראל' המלך
ריוח' והכל' יעמוד ליהודי' ואת' ובי' אביך סג' הרע' הזאת ממנה
סהניח' לאגב חי אות' היל' ואת' תשא' את עונותיכס' ואת' תמותו
והמה בית יס' נכסלו ואס' את מחזר' על חיות נפסך מי יודע אס'
לעת' כזאת למנה' הבאה תתקיימי' בעול' ולא תמותי' עוד ירד'
כי את' ובי' אביך סהס' מורע סאול סבא' מבנימן תאבדו' על
מה סמס' סאול בהחיותו לאגב ויעס' א' סלל' ומי יודע אס' לךך

דרוש א פירשת תצוה

סדר לזמנה כדו לזכר על סאול המלך כדאין הדיוט מכפר
 אל המלך על מה שבמת לירית המן וריות והכלה יעמולומקד
 אחר אפילו שלא יהיה מזרע בממך יהיה מזרע יוסף ואת ובית
 אביך תאכדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות כדו
 סיבה מלך מזרעו של בדימין לכפר על סאול המלך

ידוע הוא החיוני פחייבי אכמנו עם יש לספ תהלה ופזון
 ונסלחותיו אשר עשה עמנו בימי ההם בזמן הזה
 בימי המן הרשע כי רצה לסיק נקמ' עמלק הרשע אשר כזה ה'
 למחוסמו מתח הסמיוחםב מחסבו אונול השמיד את כל זרע
 בית ישראל וזשה ואלי אמרתי במלוי כל א צוט לעולם מדרסו
 חזל מזמנה סאתרו מרדכי ואסת וגם המן הרשע אמר כך ואני
 אמרתי בשלוי כו'ומהו ענינו ואסת לומ'סיד המן את אשר כזה
 הבה למחוסר עמלק וכמעט באבר זכרו מן העול' בימי סאול
 לולא שנסתיי אגב חי באות הליל וכתעבר ממנו ספח כו'וממ'
 נסא'סודם פורה ראש ולענ' בימי מרדכי ולכך היה חושב המן
 כיון סנעס לזקנו כס להתקיי'ליל אכ'ובאות ליל הית לו סארי
 ותקו אבי אמרתי בשלוי כיון סהי'לדעלו'באות סע'בוראי סלא
 אצוט לפול'סאלו רצה הבה למחוסמו מן העול'לא היה מצלי'
 אגב בליל ההו'ואב זכר המה לא סכונתו ית'סיתקיי'זרע אגב
 ולכך אב'אצוט לפול'ועת'ירפתי כי ברצונך ה'העמד להדרי
 עז לאותו זקני הורי העמד לו עז ברצונך פניך וכסר'כתקיים
 לפי סעה וססהסתר'פניך לפי סעה הייתי ככהל והק'בה רצה
 לכס'עז סאול סהי'את אגב חי על זרעו של סאול סהם מרדכי
 ואסת'זשה ומי יודע אם לעת כזאת הגע למלכו כדו'סיב מלכה
 לכס'על המלך סאול ואסת לומ'דרך רח'סזה סא'מרדכי באותו
 מזמור ה'העלי'מסאול נפשו סרמו על פני סאול'זקנו סחטא'
 בקיומו של אגב ועכסיו בהריב'הצן העלית נפשו מעון סעסה
 סאול המלך ואפסי סאין מקרא זו מפסוטו סמדבר על סאול
 וסברדן ממ הדס'תדרס דרך רח'סזה סרמו התור'לומ'תמח'
 את זכר עמלק לא תסכס סהכס'לומ'אף לאח'זמן סאול המלך
 סעב'על פי ה'זל מחה את זכר עמלק מ'לא תסכס ועו'אני
 אומ'סזכרו של תמח'את זכר עמלק אינה נוגעת לרורות רק
 בסניסת'לאבד'המליכו להם מלך'האל'יקשה סבימי המלך
 סמלק בסיס'והיל'סל'מכל'עבריו מסביב למה לא הכרי'את
 זכר עמלק לא דאז'היתה בסעת המליכ'מלך ראשון וססה לא
 תסכס על סאר הדור'סאלי'מכוני'למחול'לא תסכס הזיווי בלב
 ולכך אמ'דור'למח'י'סעב'סעה חרסי'באר'ער הכרי'כל זכר
 כו'אמ'לומ'אי עבר'הו'השי'תקדש זכר כו'זל'סרו'לא הוכיחו
 על סלא הרב סטק והנסי'סאל'לא הילל אחאי עבר'הכי הילל
 אחאי לא קטלהיכה כולהו'לא אמ'רוד הכה מכו'ז'אינה נוגע'
 לדור'וסיכך מחיו'להרונ'אות ואמאי עברת הכי ולפי סברתך
 סה'נוגע'לעז'למה לא הרג'לא הזכר'והסיב סלמד מפי רבו
 זכר מלסון זכר'זכר'לתת קצת טעס'א הטעו'זה'יעף סלא
 כזה הבה להכרי'את זכר אד'כי אם להכרי'זכר עמלק כי בני'
 רבי'היו לו לעס'הוא אד'ומתמכס פלבס'יזא עמל'ולמ'הכרי'
 כל זכר באר'סזה'כולל כמה מספחו'אמכס כל סיואכ חסס פן
 יהיו סאר'מכל'זרעיותם של עסו ויהי'גכ עמלק בכלל ואס לא
 יכרי'את עמל'יהי'עוב'את פי ה'אשר כזה לתומו'את זרעו לכך
 בחר למחול'את כל זכר באר'כדי סיתקיי'דבר ה'באות'ססה
 מזרעו של עמלק חיו סאל'רוד מאי עבר'מעיקר'לא היה לך
 להרונ'כל זכר באר'כיון ססה תערוב'הגוי'ואי'מזויכי'בני
 עמלק לעצ'ולעמיק'רחסס'פן יהי'בתוס'מכבי'עמל'ערין לא
 יכ'ידי חוב'כי הבה כזה למחוסרס'ואת'הרג'הזכר'והסיבו

סכך לזמנה רבו זכר והענין הוא סכל רעת עמל'לא נמסכ'
 לא בסכ'הסאי'את אגב סאות'הליל כתעבר ממנו ספח'ואילול
 ססתייר'אסה'אל'הית'יזכר'תקלה אכ'לא הקפי'הבה לא על
 הזכר'יער'אספר כי לא כזה הבה להרונ'במלחמ'האומ'לא
 והכי'כל'זכור'זבהכח'הזכר'מח'זכרס'כי הנקב'הם נוסאל'
 אל עס'את'אבל הנולדי'מהם על סס אבות'הם נקראים ולכך
 טעה כי זכר עמלק הוא נמחה בהריב'הזכר'כי כן כזה לכל
 האומ'והכי זכור לפי חרב וכמ'גער'גוי'זה עמלק סכ'ראסית'
 גוי'עמלק אבר'רסע'זה עסו דכתי'וקראו להם גבול רסע'ואס
 יחמ'לך אדס גם יעף בכלל תל'אבר'רסע'רסע'איך כתו'כאן
 לא רסע'זה עסו הרסע'סמס מחי'תמחה'את זכר עמלק וזכר'ך
 לרקר'כפי ררסת'למ'תחמיל בעמל'ואחכ'הזכי'את עסו'הרסע'
 וזי'לו להזכי'אות'ססדרן עסו ואחכ'עמלק ועף סחו'באחר'וכ'
 להזכי'עמלק ולעריבנהו'גער'גוי'סמס'מחי'סמרב'בעמל'ולמ'
 הפסי'באמבצן'לומ'אבר'רסע'זה עסו ועז'כבא'מהו'אס יחמ'לך
 אף יעף'רסמ'סאסס'לאומ'סיאמ'על'אבר'רסע'סמרב'ביעף'
 והרי'זה לא יתכן לפי סלא יקר'גבול'רסעה'לא עסו'ואס יפלה'
 ברעתו של האומ'כן לא תירך'במל'אבר'רסע'איך כתיב כאן
 לא רסע'ואס הכוכ'על'גער'גוי'סמרב'גכ'ביעף'איך הוא רוח'
 במס'אבר'רסע'איך כתו'כאן רדיל'אבר'ת רסע'מרב'בעסו
 אב'גער'גוי'מרב'ביעף'ועסו'וכל'הזכי'קדרי'גער'גוי'זה
 עמלק דכתי'ראסי'גוי'עמל'ואס יחמ'לך אדס סגוי'מרב'ביעף'
 ועסו'וא'גער'לעסו'לאמ'לו הכה קטון כתתי'גס'לעיק'אמ'ורייב'
 לה'לכין'עס יעף כדרכיו'בבטן עקב את אחיו'לזה אמר תל'
 אבר'רסע'רסע'איך כתיב כאן לפי סכיון סכתו'בעסו'וקראו
 להם גבול'רסעה'גס'בעמלקי'סיך'לומ'גבול'רסעה'אכ'הילל'
 אבר'רסע'י'סעסו'ועמל'וכיון'רלא כתי'לא אבר'רסע'על עסו
 בוראי'רנרע'גוי'קטע'על עמל'סנקר'ראסי'גוי'ואמ'אבר'רסע'
 על עסו ועל'ראסי'גוי'עמלק את סמס'מחית'והבן'יסמעתי'מי
 ספידס'סעיקר'הברח הוא מרדכי'בתי'סמס'מחי'ואילול'כתי'
 רסעי'כח'לומ'סמס'מחי'אבל כיון'סכתו'רסע'איך הוא אר'סמס'
 מחית'ואינו'אומ'סמו'מחי'אכ'בוראי'סחו'לחמל'המק'סאמ'
 גער'גוי'ועליו'אמ'סמס'מחי'לסון'רבי'ומ'ערך'קסה'לי'דהא
 אי'כית'רנ'הוא על יעקב ועסו'ומחי'דכתי'אבר'רסע'הוא עסו
 ספי'מתוק'סמס'מחי'על חלק'עסו'סח'בכלל'גוי'ועל'אבר'רסע'
 לכך כל סה'דורס'גער'גוי'על עמלק סנקר'ראסי'גוי'עמלק
 לפי סידוע'ססני'גוי'היו בבטס'ל'רבה'ויכא'הראסון'אדמוני'
 הוא אדס'ובכס'זה בא'עמלק ככדו'לעורר'על ירושת'ארץ'יס'
 סכיון'סחא'הכבור'יס'לו'ליטול'פי'סניס'בארץ'והבה'גער'בו
 ואמר'לו הכה קטון כתתיך'בגוי'באות'סני'גוי'קטון'כתתיך'
 כיון'סבזית'את'הכבור'ויכז'עסו'את'הכבור'ואכ'בזוי'אתה'
 מאר'סאתה'נקרא'קטן'ולא'סכסכ'הקטן'סכל'מה'סעוסה'איך
 מקפדין'על'אכ'אתה'לענין'זה'אתה'סעסס'כדור'ולענין'
 המעל'וכבו'אהה'קטון'באופן'כי'בזוי'אתה'מאר'והכ'עמלק'בא'
 לעורר'על'יס'בכח'ת'ממכרי'על'נחלת'הארץ'כי'החסיב'עכמו
 לראסית'גוי'ס'ואחריתו'עדי'אובד'זו'הנ'גער'גוי'זה'עמלק
 וגם'אבר'ת'אותו'מסיבת'הרסע'עסו'וקנו'סהל'ביזה'הכבור'
 וילך'א'ארץ'מפני'סח'ופעול'כדין'לחיי'זה'איפו'סגדל'בחיין'
 סל'יכחק'ותבואת'רסע'לחטא'ת'נאמר'על'עמלק'סגדל'בחיין'
 של'עסו'הרסע'ואכ'זה'היה'גרמה'לעמלק'סבא'על'יס'באותה'
 טענה'ואס'יחמ'לך'אדס'סהכתול'לא'אמ'גער'ת'ראסי'גוי'והרי'
 כתו'גער'ת'גוי'סמרב'על יעף'ועסו'ואבר'רסע'יהי'מרב'לעסו'
 ועמלק'סנקראו'גבול'רסעה'וכס'אמר'אכ'סמס'מחית'יהיה'
 מדבר'בעסו'ועמלק'לא'ספיל'לסיפי'דקרא'דאמ'אבר'ת'רסע'
 ולא'את'אבר'ת'רסע'לכלול'עמלק'ועסו'ומרקט'אבר'ת'רסע'
 מס'ס'סאינו'מרב'בורעו'של'עסו'סחא'נכלל'גס'כן'עמלק
 אלא

סדר תצוה דרוש א

הוא החיוני פחייבי אכמנו עם יש לספ תהלה ופזון
 ונסלחותיו אשר עשה עמנו בימי ההם בזמן הזה
 בימי המן הרשע כי רצה לסיק נקמ' עמלק הרשע אשר כזה ה'
 למחוסמו מתח הסמיוחםב מחסבו אונול השמיד את כל זרע
 בית ישראל וזשה ואלי אמרתי במלוי כל א צוט לעולם מדרסו
 חזל מזמנה סאתרו מרדכי ואסת וגם המן הרשע אמר כך ואני
 אמרתי בשלוי כו'ומהו ענינו ואסת לומ'סיד המן את אשר כזה
 הבה למחוסר עמלק וכמעט באבר זכרו מן העול' בימי סאול
 לולא שנסתיי אגב חי באות הליל וכתעבר ממנו ספח כו'וממ'
 נסא'סודם פורה ראש ולענ' בימי מרדכי ולכך היה חושב המן
 כיון סנעס לזקנו כס להתקיי'ליל אכ'ובאות ליל הית לו סארי
 ותקו אבי אמרתי בשלוי כיון סהי'לדעלו'באות סע'בוראי סלא
 אצוט לפול'סאלו רצה הבה למחוסמו מן העול'לא היה מצלי'
 אגב בליל ההו'ואב זכר המה לא סכונתו ית'סיתקיי'זרע אגב
 ולכך אב'אצוט לפול'ועת'ירפתי כי ברצונך ה'העמד להדרי
 עז לאותו זקני הורי העמד לו עז ברצונך פניך וכסר'כתקיים
 לפי סעה וססהסתר'פניך לפי סעה הייתי ככהל והק'בה רצה
 לכס'עז סאול סהי'את אגב חי על זרעו של סאול סהם מרדכי
 ואסת'זשה ומי יודע אם לעת כזאת הגע למלכו כדו'סיב מלכה
 לכס'על המלך סאול ואסת לומ'דרך רח'סזה סא'מרדכי באותו
 מזמור ה'העלי'מסאול נפשו סרמו על פני סאול'זקנו סחטא'
 בקיומו של אגב ועכסיו בהריב'הצן העלית נפשו מעון סעסה
 סאול המלך ואפסי סאין מקרא זו מפסוטו סמדבר על סאול
 וסברדן ממ הדס'תדרס דרך רח'סזה סרמו התור'לומ'תמח'
 את זכר עמלק לא תסכס סהכס'לומ'אף לאח'זמן סאול המלך
 סעב'על פי ה'זל מחה את זכר עמלק מ'לא תסכס ועו'אני
 אומ'סזכרו של תמח'את זכר עמלק אינה נוגעת לרורות רק
 בסניסת'לאבד'המליכו להם מלך'האל'יקשה סבימי המלך
 סמלק בסיס'והיל'סל'מכל'עבריו מסביב למה לא הכרי'את
 זכר עמלק לא דאז'היתה בסעת המליכ'מלך ראשון וססה לא
 תסכס על סאר הדור'סאלי'מכוני'למחול'לא תסכס הזיווי בלב
 ולכך אמ'דור'למח'י'סעב'סעה חרסי'באר'ער הכרי'כל זכר
 כו'אמ'לומ'אי עבר'הו'השי'תקדש זכר כו'זל'סרו'לא הוכיחו
 על סלא הרב סטק והנסי'סאל'לא הילל אחאי עבר'הכי הילל
 אחאי לא קטלהיכה כולהו'לא אמ'רוד הכה מכו'ז'אינה נוגע'
 לדור'וסיכך מחיו'להרונ'אות ואמאי עברת הכי ולפי סברתך
 סה'נוגע'לעז'למה לא הרג'לא הזכר'והסיב סלמד מפי רבו
 זכר מלסון זכר'זכר'לתת קצת טעס'א הטעו'זה'יעף סלא
 כזה הבה להכרי'את זכר אד'כי אם להכרי'זכר עמלק כי בני'
 רבי'היו לו לעס'הוא אד'ומתמכס פלבס'יזא עמל'ולמ'הכרי'
 כל זכר באר'סזה'כולל כמה מספחו'אמכס כל סיואכ חסס פן
 יהיו סאר'מכל'זרעיותם של עסו ויהי'גכ עמלק בכלל ואס לא
 יכרי'את עמל'יהי'עוב'את פי ה'אשר כזה לתומו'את זרעו לכך
 בחר למחול'את כל זכר באר'כדי סיתקיי'דבר ה'באות'ססה
 מזרעו של עמלק חיו סאל'רוד מאי עבר'מעיקר'לא היה לך
 להרונ'כל זכר באר'כיון ססה תערוב'הגוי'ואי'מזויכי'בני
 עמלק לעצ'ולעמיק'רחסס'פן יהי'בתוס'מכבי'עמל'ערין לא
 יכ'ידי חוב'כי הבה כזה למחוסרס'ואת'הרג'הזכר'והסיבו

כר

סדר תחומה דרוש א

דבר ויקח לו היום הזה חורף צור לנ
משה דרש ר' שמלאי תריג מצות ניתנו לישראל
בן תרדמאס אע"פ אלא תרואו שנים תיכן הם
אנו ולא יחיה לך פני תנבורת שמענו ותרוא
שנאמר תורה צוה לנו משה מורשת אל תקרי
מה ידועה הוא לישראל לעולם כשללכן מלכים
קטן למלך אפילו לאחר כמה שנים אינו בוש
לירושם אכותי אני חזר כך תה' שהוא פירש
לך והד' לטק בדברים אחרים אפילו לאחר
מכס לחזור אינו בוש מפני שרואה אומר
לירושם אכותי אני חזר

אלהי עולם ה' ברא במאמרו סחקים ולו
מחקרי ארץ ויבשת ידיו יצרו ונקרא מקום
ל עולם כרכוב ה' מעון אהיה הייתי למ ברור
חכם ויבן את זאת לברנו חי העולמים מאת
ממשכן כבוד: כי הנה השמים ושמי השמים לא
י מרו' לא ידעו מקו' סבדורו להערינו וא' נעמ'
צביונו להסבין מקום למנוחתו והכביל אמר
רץ הררכל יאזוז בית אשר תבנו לי ואז' מקו'
ים והארץ ידי עשתה את כל זה ויהיו כל אלה
טו 3 15 2 השמים

דרוש א פרשת תרומה

ומה האם ועדין אנו צריכין לבאר בפי המעשה על סאת הכסף
לא בחרתי למסן סביבתי בעיר יותר מלסן במדני ישראל כי
יותר אני בוחר למסן סביבתי בתוך בני ישראל כי היכל ה' המה וכן
האבן היו הם המרכיב דכתיב ויעל המעל אברהם וכתב וזהו ה'
נבב עליו ואב לא בחרתי בעיר יותר מכל מדני ישראל כי לבנו בית
להיו שמי שם כי יותר בחרתי בהיו מלכתי בקרב מדני ישראל
ובתוכי ממם וראוי לרדב מהרי ואבחר ברו' להיו על עמי ישראל
סאתי ממנו בבין מקדש כי מסכני היה בקלבו ממם והוא הים
רגל רביעי מהמרכבה ולפי שהיה עם לבב דוד אבי לבנו לו
בית אח' לו הבה המיב' כי היה עם לבבך אבל אינך צריך לכך
כי שמי בקרבך רק אתה לא תבנה הבית כי אם בגד וכו' עוד
ירצה לא בחרתי בעיר מכל מדני ישראל שידוע מירושלים לא
במחלקה למדני וע' רצה הבה מיבב המקדש בעי' סל סכני
ישראל מים בה ולא יבואו לידי איבה ומחלוק' לנא' גרול ממך
סכני בחלקי המקדש ומה הכה לא בחרתי בעיר שהיא מאח'
מכל מדני ישראל מראובן או יהוד' וכיפ' שהי' לקום סכני חלק
בה לא בעיר שאין לאחור מהסכני בה מים חלק וגורל כי כל
אח' לקח בחלקו והעיר ירמלי' היא עיר ה' המה לבנות סם בית
ממנו וכן יספיק ה' סלום לעמו ומעט זה ואבחר ברו' להי' על עמי
להיותו נפש אדם סכניו בו אדם דוד משיח וכו' סוד הוא
נפש אדם הראשון אבי כל הנבראים זה יעצור בבניו ולו כלה
המלוכה ויהי עם לבב דוד לבנו בית למס' ה' ויאל' המיב' כו'
רק אתה לא תבנה וכו' ולדקדק מ' רק אתה לא תבנה אבאר
הכתובי' הבא' באחר סם ויהי כי יסב המלך בביתו וה' יהיה לו
כו' ויס' לדקדק מ' ויהי לסון בער ואין כתי' וה' יהיה לו מסכני
ורצ' דרשו מהיה לו בער על סאת' לו הבה כאן לא תבנה הב'
וע' לדקדק מ' ראה בא אכני יוסב בבית ארזי מאי בא דכתי'
הכא ותפסות כתן שאמר כל אשר בלבבך לך עשה כי העמך
דמסכני' לומ' עשה כי העמך וכן כבא' מ' לו הבה האתה תבנה
הבית ולא אמ' בפירו' לא תבנה אתה הבית כי כן כת' בדבר'
הימי ועי' הטעם שאמ' כי לא יסבתי בבית אינו מתייח' למכס'
הבנין עי' דוד כי זה טעם למכסית הבנין בשום אופן לא על
יו ולא עי' זולתו ועי' סלפי טעם זה למה כזה הקבה לבנות לו
בית הבחירה והיא אחת מ' מכות סכניו יס' בכניסתן לארץ
ויסבתם בטח והיה המקו' אשר יבחר ה' וכו' ועי' סלפ' הדברים
כי לא יסבתי בבית למי' העליותי את בני ישראל לומ' סכני' אשר
התהלכתי בכל בני ישראל והיו מיות' לגמרי ומסכני' לומ' הדבר דברתי
את אחר סכני ישראל כו' ויתבאר קצת דקדוקי' אחרי' בכתיב' וכו'
עם מחצ' סעסם אשר מכעו ה' לרוד לבנו בית המקדש הוא על
הקדק' בבין ביתו תחל' דכתי' וישלח חיר' מלך בור כו' ויבנו בית
לרוד אבל סלמ' הקדק' בבין בית המקדש תחל' ואחרי' כן בנה לו
בית ועם זה אני מבאר פסוק' בדבר' הימי' ויאל' חור' מלך בור
בכתי' וסלמ' א' סלמה ויאל' חורס ברוך ה' אלהי ישראל אשר עשה את
השמי' ואת הארץ אשר נתן לרו' המלך בן חכם יודע סכל וכו'
אשר יבנה בית לה' ובית למלכותו וצריך להבין מ' ברוך
האשר עשה את השמים ואת הארץ כי למה הזכיר כאן עשיית
שמי' וארץ והלל ברוך ה' אשר ברא העול ועי' למה הזכיר בסבב
סלמה ובית יעשה למלכותו וישלח חיר' מלך בור כו' ויבנו בית
לה' כי סבב הוא לו אבל ענין ובית יעשה למלכותו אינ' זה
סבב סבחי' להלל כי כל מלכי ארס יבנו בית למלכות' אחמס'
ל' סכין שמה חורס חמ' סלמ' סלמ' רצה לבנו בית למלכותו
בתחלה כתי' עשה אביו דוד ער מלך מקום ובנה בית לה'
זה למד מבוראו סבב בתחלה את השמים העליונים ואחר
כך את הארץ השפלה וכן בנה סלמה בית האשר הוא עליון
ואחר כך בנה בית למלכותו שהוא למטה ממנו ואם ברוך
ה' אשר

השמי' הארץ לא במל' ולא ביוג' כי אם באם ה' ברו' ה' סמים
כעמ' ואין יתכן סל זה אביו א' עמי וכו' רוח הוא האר' לבקם
ממנו להכין לי בית מושב בארץ הלזו השפלה והעמ' ובאמת
בעיני כל חכם ופלא הרב' המה וכו' אחצ' סגם משה רבינו עי'
היה מתמי' בפע' סל' לו הבה עשה לי מסכן ואמ' כבוד סל' הבה
מלא עליוני ותתנוכי' זה' אומ' עשה לי מסכן ועוד היה מסתכל
ורא' סלמ' עומד ובונה בה' מה' גרול מהמסכן ואמ' לסמי הבה
כי האמ' יסב א' על הארץ א' משה ומה בה' סה' יותר מהמסכן
סלמ' אומ' כן מסכן עא' בו לכך אמ' משה יוסב בסתר עליון וכו'
אמ' הבה לא כסם סאת' סבו כך אני סבו בקדש בצפון כו' בדרו'
ות' במערב ולא עוד לא סאמר ואמ' סכניתי בתוך אמה על
אמה וצריכתי אנו לבאר איך נסתלקה תמיהתו סל משה רבינו
בתשוב' הבה סאת' לא כסם סאת' סבו כו' כי עדין התמיה' עומד'
ומה גם כבא' מהו לא כסם סאת' סבו שהלל' אני מכת' סכניתי
כו' וכו' לביא' הענין כבא' מ' סם אז א' סלמ' ה' א' לסכון בערפל'
בנה בביתי בית זבול לך מסכן לסכתך עולמי' סלמ' ססנ' בבין
המקד' והענין מלא את בית ה' אז את סלמ' א' תחטבו א' התועה
לומ' סים בבול ומ' לכבודו הגרול חליל' כי גרול כב' ה' והשמי'
ומי' ססני' לא יכל' ללוהו וה' אמ' לסכון בערפל' סה' מקו' בלתי
מוגבל ואם תרצו סבגי' בית זבול הוא סכנר הבנין סל עול'
העליון סים לה' בה' בית מקדש למעל' כדי להספיע ממנו טעם
סבב רצון א' עמו ונחלתו יס' וסכנ' אומ' המקד' העליון סה' בנה
בבין כל' בירי סמי' בביתי גם ב' זבול לך מסכון כבודו ואם מסכון
לסכת' עולמי' לבק' יסביתו ית' בסמי' עולמי' עול' העליון והתחתון
דהיינו בית המקדש סל מעל' מסכון כב' בה' סל מטה כדי להכין
בו טעם רצון מהמקד' העליון והוא מטה ועסו לי מקדש וסכנתי
בתוכ' בתוכו לא נאמ' אלא בתוכ' במסכן העליון סכנר' בדבר'
רצ' מסכן הנער מטטרו' וסכנרו' נעשה המסכן התחתון כדי
להשתלסל טעם ברכ' ורצון מהמסכן העליון לתחתון וסכנתי
בתוכ' סל השמי' מסכני' עולמי' ורצון וסכנתי בתוכ' סל צי' יס' עמך
כי הם עקר המסכן ובהיות' וסכנ' ה' בקרב' ממם ומסם
משתלסל השפע למסכן וזו הית' כבא' ירמי' סה' אומ' א' תבטחו
לכם א' דברי הסק' לאמ' היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה סה' סכנ'
בסלפ' הענין ג' פסמי' לפי שהיו מבטחים את יס' על סקר לומ'
סלא יחד המקד' להיותו היכל ה' ומה גם בהיותו נחרב היכל ה'
התחתון יתבטל גם היכל ה' העליון זה לא יתכן אמר להם
הנבי' דעו לכם כי עיק' היכל ה' המה בני יס' סבהיות' עולמי' רצון
המקום ה' סוכן בקרבם ואז מספיע השפע הטוב א' היכל ה'
העליון וממנו משתלסל א' היכל ה' התחתון בב' המקד' ואם אינ'
יס' זכאי' יתבטל הכל ולזה כיון סלמ' המלך עי' בדבר' את כל
קהל יס' וסל קהל יס' עול' ויאל' ברוך ה' אלהי ישראל אשר דבר בפני
את דוד אבי ובידו מלא לאמ' מ' היו אשר הוצאתי את עמי את
יס' ממדבר' לא בחרתי בעיר מכל מדני יס' לבנו בית להיו שמי
סם ואבחר ברוך להיו על עמי ישראל כו' ויס' לדקדק פתח בעיר
וסי' ברוך שאמר לא בחרתי בעיר ואבחר ברוך והלל' ואבחר
בירושל' ואניאל' לא בחרתי באר' ואבחר ברו' ועי' סל' לא בחרתי
בעיר מכל מדני יס' והלל' לא בחרתי בעיר מכל ערי יס' וא' לא
בחרתי באר' מכל מדני יס' אבל עכס' איך מתייחס זה עם זה
ומתוך מדרשי' חז' מתבאר מ' ואבחר ברו' להיו ססכנ' המקד'
לא ירד האם מהשמי' וגם לא נפתחו הסערי' ליכנס הארץ ער
סהביו ארצו סל דוד ובאות' טעה חיה דוד ואמר ממנו סיר
חכמת' הב' לרוד מלא כחמך א' בעבורו ורצון סלמ' ארצו סל דוד
ה' כי דילתני על ענין הרלתות ספפתו לסבב ארצו סל דוד
וכפי זה אמ' לא בחרתי בעיר אפי' בירושל' ולא חלקתי סבב
לכל סכני יס' ואבחר בסביל דוד סכני' סל' נפתחו הסערים

דרוש א לפרשת תרומה

פז

ה'אמר עשה את השמים ואח"כ את הארץ אשר נתן לחרד בן חכם ללמוד מבוראו והוא יורע שכל ובינה שלא להקדים בנין ביתו לבנין המקדש לא אשר יבנה בית לה' בתחלה ואח"כ ובית יבנה למלכותו וכיון שרוד נע"ל על שהקדיש בנין ביתו לזה א"ת הכתוב ויהי כי ישב המלך בביתו שפער גדול ממערב לו על שישב בביתו שאלמלא לא בנה ביתו בתחלה לא היה מונעו הקדשה לבנות את בית ה' ואח"כ המלך א נתן הכהן ראה כל שעכשוני פ"ט לי בית בניו י"ס להקפיד על ארון האלהים שיושב בתוך היריע' וזו ע"ד לא היה לי בית לשבתי לא הייתי חושש לבנין בית ה' עכשוני אבל נא שחני יושב בבית ארזים י"ס לי לחוש על ארון האלהים שיושב בתוך היריעה והמפרט' פ"י ראה נא ב"י הבה זה לבנות בית הבחירה ש"ך כתיב והניח לכם מכל ארזיכם והיה המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו וכיון שראה דוד ס' הניח לו מכל ארזיו אז אמר ראה נא כי עת לעשות גלגל' בית לה' ועוד אפשר לי לומר שהוא פתוח לרש"י מ"כ ונלמ"כ בת שאל לא היה לה ולר' אח"כ סעעשה על שאלמה לרוד מה כסדר היו מלך י"ס ותב"ז לו בלב' רוד המלך בראותו פעבר את מ"כ חשב שמה היה בעונו כי הניח הארון בתוך האהל אשר נטו לו והוא יושב בבי ארזי ע"כ אמר לנתן הכהן ראה נא פעשה רש"י מה שאלכי יושב בבית ארזי ארון האלהי בתוך היריעה ויאמר נתן אל המלך כל אשר בלבבך וכו' הכו' שמחשבה טובה הבה מצרפה למעשה כלומר מהבה משיענו שתבא אותה מחשבה לבמר טוב ותבא מהמחשבה אל הפועל וא"כ כל אשר בלבבך ממחשב טוב' לך עשה כי העמך לסייעך להביא הדבר לר"י גמר כי באל לטהר משיעין אותו ודקדק הכתוב לומר ויאמר נתן ולא אמר נתן הכהן כי לא נבוא היה בדבר הזה כי לא חפץ ה' בזה כי ויהי דבר ה' אל נתן לך ואמר עברי דוד כה א"ת האתה תבנה לי בית לשבתי הנה י"ס לחז"ל דעת אחרת שלא נבנה הבית ע"י דוד מפני שאמר לו הבה אם אתה תבנה את הבית לא יהיה נחרב לעולם אמר דוד והרי יפה שלא יחרב הבית אמר הבה עתיד אני להפ"י חמתי בחרבן הבית כשישראל חוטאים שנאמר כילה החמתי ויפת א"ס בבנין כ"י וכפי טעם זה יצחק שלא א"ת הבה לא הבנ' הבית אלא אמר לו האתה תבנה לי הבית דע לך שיהיה קיים לעד לשבתי וי"ס לדרוש הכתוב כך האתה תבנה יהיה הבית קיים לי לשבתי לעולם וכש"כ חוטאים תבער כחש חמתי בהם ומו"ב להם לישראל שאתה לא תבנה אותה ותפוג חמתי בבנין הבית על העצים ועל האבנים ובה מדקדק שאמר האתה תבנה לי בית לשבתי והיה ראוי לומר האתה תבנה בית לי לשבתי ולמה הפסיק בין לי ובין לשבתי ועוד שהוא מיותר לבמרי כיון שאמר לשבתי ולמה הוצרך לומר תיבת לי חמכם כפי רש"י וזו מתייבש לומר האתה תבנה לי בית דע לך שהיה נכון לעולם לשבתי וכן מצאתי א"ת כתוב להחכם השלם כהרמ"ל ז"ל בכל יקר וכפי הדרשה האחר' של חז"ל שנעשה על שהקדים בנין ביתו הוכיחו הבה לרוד בטובה תוכחת מגולה ואמר האתה תבנה לי בית לאחר שבני' ביתך קוד' ממני האם מדרשי התוס' היה לך להקדים בנין ביתך ולא עוד אלא שלא למדת מוכר להל"ך בדרכי שהיה בהיות י"ס במדבר מטולטלי' ממקום למקום להבית בהם דרך ארץ וכש"כ טקס היו מטולטלי' יושבים באהלים כך להבית עמם להיות שכינתי מונחת באהל ומשכן ער"י כי לא יסבתי בבית למיום העלותי את בני ישראל ועד היום הזה ואהיה מתהלך באהל ומשכן והטעם היה ככל אשר התהלכתי בכל בני ישראל להיותי הולך בתוכם וזה יושב' באהלים דירת ער"י כן עשיתי גם אני שמה הטרחתי אותם לומר למה לא בניתם לי בית ארזים לי דיוקא אע"פ שתקו

אתם באהלים תבנו לי בית ארזים ולא רציתי כי אם להמת שיהיה להם מה הם יושבים באהלים כן הייתי גם אני מתהלך אתם באהל ומשכן ער"י והרי הדברים ק' אם הקב"ה בורא עולם ה'יהב בדרך ארץ עם י"ס שלא לבקש למשכן כבודו בית ארזים כיון שיש היו מתהלכ' ממקום למקום באהל ער"י והשו' להם לבקש משכן ואהל ער"י ואת רצית לבקש לך בנין קבע בעוד היות כבודי באהל ער"י והנה עיניך הרואות האת' ראוי שתבנה לי הבית לשבתי וכפי זה מ"ס כי לא יסבתי בבית הוא טעם נכון למ"ס לו האתה תבנה לי בית וזה אפשר גם כן מרמזך במ"ס לשבתי שהוא בשביל יסבתי כי לא יסבתי בבי ואתה רצית לבנות לך בית בהיותי יושב באהל ער"י כמו שכתבתי ועתה כה תאמר לעברי דוד אע"פ ער"י עצמך יושב בטח וזכרת מאמר הבה והניח לכם מכל ארזיכם והיה המקום אשר יבחר ה' וז"ל זה התעוררת לבנות המקדש דע לך שכונות יושבתם בטח אינו אלא על מלך שמתחלת מלכותו י"ס בטח ולא היו לו ארזים משב"ב מעולם כמו שלמה כי א"ס טלום ומנוחה היה מעולם אבל אני לקחתך מהנה להיות נבד' על עמי ואהיה עמך בכל אשר הלכת ואכריזה את כל ארזיך אף על פי שעכשוני הניחותי לך איך זה יושבת' בטח אלא ע"י שלמה וזהו שאמר לו הבה לרוד כי דמיו רבים שפכת מהכונה לומר שכיון שהיית א"ס מלחמות א"כ לא נתקיים בך יושבתם בטח אלא בשלמה כי טלום והשקט היה בימיו שלעולם היה מלכותו בטח ושמתי מקום לעמי ישראל ירבה כי בימי ובימי ער' שיבנה שלמה את הבית עיקר המקום של השראת שכינה הוא על עמי ישראל כי היכל ה'מה ושמתי מקום לעמי ישראל ממם הם הם המרכ' להשראת שכינה מתוך מעשיהם הטובים וכיון שלא הרשעו הבה לרוד לבנות הבית על שהקדים בנין ביתו לכך אמר עם הטובות כי היה עם לבבך רק אתה לא תבנה שהוא מיעוט על שהקדים בנין ביתו וכשבא שלמה ונתן כבוד לבית ה' אמר כי האמנם יושב אלהים על הארץ והוא בנחותא אל תדברו תועה כי איך נבנה בית ליזר הכל כי האתה באתת יושב אלהים על הארץ אע"פ שהשמים ושמי השמים לא יכלכלוהו אף כי הבית הזה אבל איך זה מקום שבתו חלילה כי אינו לו גבול בראש ובסוף חמכם הכונה שיערה שכינתו אתנו פה ופנית אל תפלת עבדך להיות עיניך פתוחות אל המקום הזה לשמוע הדינה והתפלה אשר יתפללו אל המקום הזה וגם כי בהיות מקום מורא הזה אתנו כל העם יחרדו אל' ויזעקו אליו ויענם משמי קדשו לשלשל השפע מלמעלה וי"ס לי ראה לומר שדברי שלמה שאמר האמנם יושב אלהים הוא בנחותא ממה שכתוב שם בדברי הימי' כי האמנם יושב אלהי את הארץ על הארץ וא"ס הוא כפשוטו איך הבה למ"ס יושב אלהים את הארץ אמנם הכי קאמר כי י"ס לנו לומר באמת ואמונ' שתכל' בנין המקדש הוא שיטב אלהים את הארץ על הארץ להיות לו מושב בהיות בית האלהים קרוב אליו י"ס לבבנו א' בשמים כי זולת טעם זה הנה שמים ושמי השמים לא יכלכלוהו אף כי הבית הזה וכפי זה י"ס לבאר גם כן מ"ס ישעיה חזיה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחת' וכי תאמר והרי מנינו שצוה הבה לעשות משכן בימי משה ובית בימי שלמה לז"א ואת כל אלה ידי עשית שהוא בית ומקו' בימי משה ושלמה ויהיה כל אלה כאל' ה' שלא נעשה המשכן אלא בכח ה' כדכתיב וראה ונעשה וכתב תיעשה המנוחה מאלה וכן במקדש שפעם שלמה כתב והבית בהבנותו מעצמו היה נבנה הרי ויהי כל אלה ה' ולא בכח אדם תדע למה בניתים כל אלה לפני שאל זה אביט אל עני ונסה רוח וחרד על דברי כי בהיות המקדש קרוב להם אני מנבית בשכינתי להושיע עמי ונסה רוח והחרד א דברי יחרד

דרוש א' לפרשת תרומה

ארכו ואמה וחצי רחבו ועו' נבאר מה מדרקו חזל שטבלחן
ובמנוחה כתוב ועשית ובארון כתוב ועשו ודרשו שהכל מכוון
לעסוק בארון ברי שיתכנס כולם לתורה ועדין קשה לדרבי חזל
דה' לל' ונפיתם אותו זהב ועשיתם לו זר זהב כיון שהיו ג'
ארכות ולמה בארון של עץ דבר לשון רבים ועשו ובארנות
הזהב כתיב לשון יחיד וכפית וכל פליהות הארץ נקרא עץ
הערה שהוא הולך וגדל כעץ האילן והתורה נקראת עץ חיים
ואין הארץ נקרא עץ הערה מתקיים אלא מתוך עץ החיים
שהיא התורה ולכן אמר עש' ארון עשי שהם הב' דברי מנקה
עץ הארץ והתורה חבורם יש להם קיום ואלוה' התורה אין
הארץ עץ הערה מתקיים להיות יצר לב האדם רע מולט בו
ועושה מעשה טעות מאשר חטא על' הכסף ואין ארץ חוטא
אלא ככסף בו רוח טעות וכן אמרו עשי טעם שמכפר על
מעשה טעות ואם ועשו ארון עשי לכסף השני עשי הארץ עץ
הערה עם התורה עץ חיים לפי שהם בני הארץ טעם וטעם
מדרבי בוראש וצריך שמי שיש בידו עץ חיים שהיה התורה לא
יהיה חרף אחר תאות המותר' כי אם יסתפ' במעשה ההכרחי
ולזה באו כל מדות הארון בחצאי' אמתים וחצי ארכו ואמ' וחצי
רחבו שיהיה מוכר חצי תאותו ויהיה שפל בדרך כי תופעת ה'
כל גוה לב ולכך נתן שיעור קומתו אמה וחצי אף על פי שכל
שיעור הבנין שכתבו חכמים במשנה הוא גבה' כחצי ארבע
וכחצי רחבו וכאן שיש בארון ב' אמות וחצי אורך ואמה חצי
רחבו הם ד' כמבא חצי ארכו וחצי רחבו הם ב' אמות וכך היה
ראוי להיו' גבה' של ארון ב' אמות לא שפחתו ממנו חצי אמה
כדי שיהיה הת' בהכנעה ופליחות יתירה כי זהו כבודו ושבת
שבחים לו ולהיות עצה זו שיהיה בכל ארץ שרצה להתקיי' בעול'
שצריך להדבק בעץ החיים של תורה לכך אמר ועשו בלשון
רבים אבל בענין הצפוי זהב שהוא להבין סודות התור' שהם
נמשלים לזהב לאו כולי' עלמא ידעי בבי הא אלא השירי' אשר
ה' קורא לכך דבר בצפוי של זהב לשון יחיד וכפית אותו זהב
גם בפשיית הזר שהוא לעטר ולכבד לת' אין כל בני ארץ
זריזין בזה לזה אמר ועשית עליו זר זהב הירא את דבר ה'
יהיה מכבד ומפאר לת' ורמז לומר וכפית אותו זהב טהור ולא
אמר גם כן ומחוץ תצפנו זהב טהור ואם סמך על מ' קורס
זהב טהור אם כן לא היה לו לומר ג' תצפנו כי מספיק לומר
וכפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ אבל רמז שצריך התח'
להיות ירא את ה' בקרבנו ותורתו בתוך מיניו יותר מהנראה
לעיני בני הארץ ככתיב אתהלך בתוך אהלך בתוך אהלך ביתי
כשאין רואה אותי ואת מעש' כי האר' יראה לעינים וה' יראה
ללבב וע' אמר וכפית אותו זהב טהור ונקי בלי שום תערובת
מבית דהיינו בקרב לבו ומחוץ תצפנו אעפ' שלא יהיה כ'
טהור מחוץ לפי שצריך העבודה והיראה היא שכל אדם וכל
תאמרו מה כאכל כיון שאנו מתעסקים בתורה כל ימינו לז'
ועשית טבעות זהב ועשית בדי עשי טעם שהבד' היו מחזיקי
הארץ רמז לעשירים שהם מחזיקי יד לומר התור' במנוס
ומטילי מלאי בכים ת' עוד ירצה כיון שצריך להתקיי' הארץ
שנקרא עץ הערה מתוך עץ החי' א' מה יעשו בני ארץ שלא
זכו ללימוד תור' והיאך יתקיימו לז' ועשו בדי עשי שטי' שמתוך
היותם מעמידים לת' העוסקים בתורה הרי הם מצטרפים
גם עשי טעם שהוא הארץ עץ הערה פש' עץ חיים כי גדל
סכרן של מחזיקי לומדי התורה ובטבעות הארון שהוא התח'
יהיו הברים המחזיקים בידו לא יסורו ממנו לעולם כי בכל
החכמה בכל הכסף ולזה דקדק לומר לא יסורו ממנו דה' לל'
לא יסורו מהם מהטבעות לא רמז לא יסורו ממנו מהתח' כלל
כי הם סמוכים לעד לעולם וכי תאמר ומה נעשה לנותרים הם

בהיות קרוב ה' לו זהו הטעם לכוני המשכן והמקדש כדי
שמתיך כבוד ה' כי נורא הוא בקרב עמו יס' יחרדו ביום אלה'
וישתלט להם שפע רבון וברכה מאת ה' מהשמי' ועיק' המשיכה
הוא בתוכם של ישראל ממנו כי ה' שוכן בקרבם כשהם עומי'
רצונות י' יזכה א'י מבאר מה הבה למטה על תמיהתו שאמר
שלמה כי האמנם ישב אלהים על הארץ וכו' על המקדש
וכס' על המשכן אמר לו הק' בה לא כסס שאתה סבור וכו' כל'
שהכוונה שאמר הבה לשלמה אין כונת מאמר כי האמנם ישב
אלהים דרך תמיהא כמו שאתה סבור אבל הכוונה בניחותא
שמערה הבה שכינתו על הארץ כדי להריק שפע ברכ' לעולם
וכל העם יתנו לב למקום הנורא ההוא ופחדו אלה' ואל טובו
כל הימים יעבדו נבא לביאור הפסוקים בתחלת הפרש' שאמר
הבה וינקחו לי תרומה שמתוך כתיב כרבת המשכן הם לוקחי'
כי הכתיבה לצדקה תחשב באמת ללקיחה זה ע' נתן נתן
שהכוונה יהיה נתון מלמעלה כשתתן הרי שהנתן הוא לוקח
ועוד אתם לוקחים לי לתת משכני בתוככם מתוך רוח נדיבה
אשר ידבנו לבו של ארץ היכל ה' הוא והתרומה שמפרש אותו
ארץ הרי היא תרומתי כי שמי בקרבנו ולחזל ב' תרומות' כתוב'
בענין א' תרומת ארמים שהיא מחצית השקל א' רל ואם עשיר
וא' תרומת הקרבנות מחצית השקל העשיר לא ירבה והדל לא
ימעיט וא' תרומת כרבת המשכן איש כמתנת ידו וצריכין אנו
לבאר איזו היא תרומת המשכן שהיתה באה בגדבה אם היא
אותה שכת' בה אשר ידבנו לבו יקשה שא"כ מ' וזאת התרומה'
היא על אחת משתי התרומות שהיו באות מחצית השקל והרי
באותה תרומה של מחצ' השקל לא היה כי אם כסף אבל זהב
ותכלת וארגמן לא היה באותה תרומה ואם נפרש שזאת
התרומה מרבב באותה שבאה בגדבה למעשה המשכן וב'
תרומות של פסוק ראשון הם תרומת אבנים ותרומת הקופות
יקשה מ' שם איש אשר ידבנו לבו כי אותם השתי כרבות לא
היו באות בגדבת לב רק העשיר לא ירבה אמנם כל שביאור
הכתוב כך וינקחו הגבאים תרומה של מחצית השקל מדעתו
ושלא מדעתו ומאת כל איש אשר ידבנו לבו וירצה לשקול על
עשרים בני ארץ חצאי' שקליהם אין לך רשות ליקח ממנו יותר
מחצי שקלו ואם מאת כל איש אשר ידבנו לתת על כמה בני
ארץ תקחו את תרומתי שהוא חצי שקל בלבד וזאת התרומה
אשר תקחו מאתם כפי רצון לבם איש כמתנת ידו זהב וכסף
כ' שהם י' רברים האמורים בענין ודקדק לומר כאן מאתם
ולמעלה אמר מאת כל איש לפי שבאותם ב' תרומות שהיו בקצ'
לב' גולת לא היו נותנים פחותים מב' עשרים ולא הנשים כי
אם מאת כל איש דהיינו מב' כ' שנה שנקרא איש ופרט לנשים
אבל זאת התרומה של תרומת המשכן תקחו מאתם בין
מגדולי ובין מקטני ובין מעט' כרסתי ויבואו האנשי' על הנס'
ולכך לא הזכיר כאן איש כי אם תקחו מאתם וכיון שגדבה זו
היא מכלל' כל עם בני ישראל ועשו לי מקדש ושכנתי בתוך'
בקרבם ממנו כי רוחם טובה רוח נדיבה היא משכן לשיכיה
ובית מקדש מלך ואל יקשה לך איך היו ב' משכנים הא' משכן
עשי טעם ומשכן הנשמות בתוכם ממנו שהרי ענין זה הוא
ככל אשר מראה א'י אותך את תבנית המשכן למעלה רוממה
למשכן אשר תעשו כן יהיה בקרב איש ולבם הקדוש רוממת
המשכן הזה אשר תעשו ושכנתי בתוכם בתוך שכייה' ועשו
ארץ עשי טעם לדרקק מה זה עשה ג' ארצות ב' של זהב ואח'
של עץ ולא עוד לא שפשה עיקר מארון של עץ וכוה ועשו ארון
עשי ששים ושל הנשים של זהב הזכרים דרך ציפי' וכפית אותו
זהב עור לרקק פה' לל' ועשו ארון מעץ עזים ולמה אמר עשי
טעם כי עץ א' של טעם היה בו כדי לעשו' ארון אמתים ומז'

ויקחו לו כימה סחוריו ללמוד בתורה הוא דבר שלי שהנחלתים בירושלם ועוד נדמו במלת תרומה תורה מ' דהיינו התורה שהם תרומה מזה המשה הם לי וירושלם הנחלתיה לבני ישראל קהלת יעקב נאם יאשיהו *

סדר תרומה דרוש ב

ידוע הוא שמדועו של הבה לרפא מתוך המכה עצמה שלא כדעת ב' ושמכה באזמל ומרפא ברטוי' כמו שמכינו במרה ויטלך עץ וכן כתיב וממכותיך ארפאך ואני דקדקתי בכסף כבחר דרך הילל כי הצלה ארוכה ממכותיך ולמה חזר לומר ארפאך אשר על כן דרשו מן המכה עצמה אעשה רפוא' שלא בדרך טבע וכן מכינו בימי אחשוור'טשאר סביעסה ומכתם אנוסה היתה פערותו של אחשוור'ט על פנהכה ישראל ממכה ואותה פערותה הרפוא' עז' הפערות' כהרג' ושתי ותמלך אסתר פעל ירה כיכולו יס' וכן מכינו עז' שאלו מהמיה לאגב בליל' ההיא יבאה תקלת המן הכוזר על עם ה' וגם משבטו של שאלו עלתה ארוכת מושיען של ישראל בימי המן עז' אסתר ומרדכי וזם מרדכי אל אסתר א תרמי בפעף להמלט וכן כי ריוח והצלה יעמר ליהודים ומי יורע אם לעת הזאת דהיינו לתקן את אשר העווה שאלו המלך בענין אגב בא הבה לרפאת המכה עז' מלך מזרעו של שאלו ולזה הגעת למלכות שהמלך מתקן את חטאת המלך ואין הדיוט מתקן חטאת המלך וכן בענין המשכן שאלו לכפר מעט העגל שזהב המשכן יכפר על שהביאו זהב לעגל זה נדמו בפסוק זאת התרומה אשר תקחו מאתם שהכונה לומר תקחו לכפר על מה שהביאו מאת' כמי' הזהב לעשו' העגל בס' עכשו יביאו מאתם זהב לכפר על הזהב הכז' יעור ירכ' לפי שנרמזו כאן ג' תרומות הא' תרומות בקע לגולגולת לתרומות והאחת בקע לגולגולת לארזים ושתי תרומות אלו לא היו מאתם כפי נדבת ובחירת כל אחת רק כולם שונים בנתיבה העשיר לא ירבה והרל לא ימשיט ממחצית השקל אבל תרומות המשכן שהם יב' דברים הכתובים בענין שהתנדבו זה היה כפינדרת לב של כל אח' וזאת לכך אמר וזאת התרומה אשר תקחו מאתם איש כמחציתו החפץ ומלא את ידו להרבו' ולהביא יב' דברים זהב וכסף וכו' שמן למאור ובשמים לשמן המשחה וזה שלא אמ' שמן ובשמים לשמן למשחה שמעתי ממורי זלזה לפי שנעשה בשמן המשח' נס שפרץ כולו קיים כחמול' שמן משחת קרם יהיה זה לי לרורית' וזה בגימטריא יב' לגוין ראוי כמה מורה בולע' כמה עיקרים בולעים ועדין כולו קיים ועשו לי מקדש ולא מסכן כי השמים ושמי השמים לא יכל' כלוהו ואין זה אלא להשרות שפע קדושה מלמעלה ומסכתי בתוכם של בני ישראל ממס' שנסמת' הקדושה האצולה מלמעלה היא מרכבה אל שכינתו יתב' ועשו ארון כו' בחדש רבה רשב' ג' בתרים הם כתר כהונ' כתר מלכות וכתר תורה כתר מלכות זה השולחן דכתיב ביה זר זהב סביב וכתר כהונה זה המזבח דכתיב זר זהב סביב וכתר תורה זה הארון דכתיב ביה זר זהב למע' בכתבים זר וכתרי' זר אלא לומר לך אם אדם זוכה נעשים לו זר ואם לאו זר ומפני מה בכולן כתיב נעשים וכתרי' זר וכתרי' זר ואם שכתר תורה מעולה מכולם זכה אדם לתורה כאילו זכה לכולן ויש לדרקק מ' ג' כתר' וק'ל רארבע' כתר' הם עם כתר שם טוב ולא הזכיר כאן כתר שם טוב ועוד נבאר היכי שייך כאן דרשה זו דכתיב זר וקרינן זר רגם אם לא יהיה זולת כתר א' או ב' כתר' איתלן למדרש נמי דכתיב זר וקרינן זר וק'ל מה פסמן לשאלו מעני מה בכולן כתיב נעשים וכתרי' זר וכתרי' זר

בני אדם עמים שאין בידם להחזיק וגם הם לא זכו לתור' לאו נעמית כפורת טים כפרה להם בענין הכרובים פרצוף רבי' מהם תימקו' טל בית רבן כי הבל פיהם מקיים אותם * ובזה כבא לביאור המאמ' ויש לדרקק בו קשר ויקחו לי תרומה עם פסוק תורה כזה לנו שאמר הדר תורה כזה לנו ועק' לר' שמלאי מדרש תרומה מכות מכין תורה מאי דעתי' ל' שמי' הכשאר' מאס כוונתו לומר' על אכזי ולא יהיה לך מפי הגבור' שמענו' אם כן יקפה מ' לא רבנין אמרי דאין כאן עקיר' אלא כיון שר' שמלאי גם הוא דרש כן ועוד נבאר מ' אל תקרי למה הוצרך לשנות המקרא ועוד שמורס' וירוש' הכל דבר א' ובשלמ' בדברי המחמר האחר שדרשו אל תקרי מורסה אלא מאורס' נח' מהם דברי מחולק' אבל מורס' וירוש' הכל ענין א' ויעו' היכי שייך האי לענין תרומה כבאר המשל' איך הוא כקשר אל האמור וכו' שדרקקו מ' ויקחו לי ולא אמר יתנו לי ועוד מהו לשון זה של תרומה ולא אמר ויקחו לי כרבה לז' הדר תור' כזה לנו משה דרש' שמלאי תרומה מכות כיתנו לישראל עז' משה ואפסר לעד שהכונה לומר' שאעפ' שמכות המילה קדמה בימי אברה' מ' כל החר' ג' פבכלל' היא המיל' כול' כיתנו לישראל עז' משה מכין תורה הכונה שהתור' והברי' מילה עם תרומה מכות עולה מכין סכומם תרומה ואעפ' בגימטריא של תורה היא תרומה מ' מכין מנ' התור' הם תרומה ור' שמלאי לא דרש' תור' כזה על גימטרי' של תורה שהיא תרומה כזה לנו אלא מכין תורה שהיא סכום כל מכות התור' כזה לנו והקס' אם כן שאתה בא לדיק מכין תורה אימא אלא דאנוס' אלא בגימטריא של תורה שהם תרומה והשמים מילה ותורה היכן נרמזו לדרשתך לא אמרי רבנין שתור' היא בגימטריא של תורה שפולה תרומה כזה משה והב' אכזי ולא יהיה לך כזה הבה כי מפי הגבורה שמענו' עוד כל שר' שמלאי דרש' ענין תורה בגימטריא תרומה והמיל' היא תרומה ולכך נקרא' ברית טעולה תרומה והתור' היא תרומה והקפה בהיכן נרמזו לו ה' ברית ותורה כי לא יס' להם רמז במק' הזה לא רבנין אמרי תרומה מכות כזה משה פבכללים בהם מילה ותורה והשמים הם ב' דבר' של אכזי ולא יהי' לך שמפי הגבורה שמענו' זה כל עיק' וזה שאמר א תקרי הכונה היא דבשלמ' לדרש' ר' שמלאי רחמ' תרומה מכות והשמי' אחר' הם מילה ועיקר לימוד התורה כיחא ליה לומר' תורה שהם מכין תרומה כזה משה להודיע לקהל' יעקב אבל המילה לא הוריס' משה כי אם אברה' הוריס' לבניו וכן לימוד התורה לא הוריס' משה כי מאת ה' היתה זאת להנחילה לבני ישראל וכל העם רואים את הקולו וכתיב וידבר' אלי את כל הדברי' שאמרם הבה בדיבור א' אבל לדרש' רבנין שדרשו תרומה והשמים אכזי ולא יהיה לך אם כן נכללו בכלל התרומה גם המילה והתורה אם כן יקפה איך הוא אומר משה מורסה ומשמע שמה הוריסה והרי המיל' כבר הוריס' אברה'ם לבניו לז' אל תקרי מורסה רמז מעט משה מוריסה אלא כזה לנו משה והתור' שהם תרומה מכות ירושה היא לקהל' יעקב וכת' בשלמ' לר' שמלאי רב' משה מוריסה לקהלת יעקב כיחא דאת לומר' שאעפ' שמה היה משבט לוי מ' מורסה הנחילה לכל קהלת יעקב שהם יב' שבטי יה אבל עכ' זו עקרינו ירושה היא ולא קאי אמנה לפי שמה לא הוריסה למילה כי אם אברה' ירוש' היא קס' מאי אתי' לאשמעו' שמהקדום הרוך הוא הנחילה ירושה לישראל קהלת יעקב לזה הביא משל לבן מלכים שנעשה מלחמה כמה שנים אינו בוס לחזור לירוש' אבותיו כך בא ללמד לתח' הפורס מן התורה שלא יהיה בוס שהרי היא ירושה לקהלת יעקב ולירוש' אבותיו הוא מורס' ובזה נתיישב משה ויקחו לי תרומה שאעפ' שפרס' אדם מן התורה והו' תרומה מלמון הפרסה עכ' לא יהיה בוס לחזו' לירוש' אבותיו

דרוש א לפרשת תצוה

כי שאלה זו היה ראוי לבאר תחלה מקורם כתוב במקרא ועשי' ואחר כמות זר ויבאר ראשון ראשון בתחלה מש' ועשית ואחר יבאר מה שכתוב זר ועק מה שתיקן ללמדך שכתור תור מעול' זכה לתור' בכלל זכה לכולן דהא לא רבי קרא בעש' ארון שה' לומר התורה שהוא עשה עשיו' הרבה מולחן וממורה לא הכי קאמר קרא ועשו ארון רהיבו אכסים הרבה עושים את הארון ולפי דרשת' נמצא אחר אחר עושה עשיות הרבה ותיקן זה איך לו הבנה •

וגלעך שרש' בא לומר שאעפ' שאנו רואים ד' כתרי' כתור תורה וכתור כהונה וכתור מלכות וכתור שם טוב מ' אחר ההקפה הנכונה תמצא שלשה כתרים הם בלבד שכל א' מהם נקרא כתור בפ' עצמו מבלי צירוף של כתור אחר מהשלש אבל צריך כל א' מהם צירוף של כתור שם טוב כי זולת השם טוב איך אחר מהם כתור כלל וזה נרמז במ' אבות שאמר ר' שמעון ב' כתרי' הם וכתור שם טוב עולה על גביהן כל' כתור שם טוב לא בא במספר מפקד הכתרי' בעין כי כל אחר מהם כלול ממנו שהוא עולה על גביהן של כל א' ואח' ואם נצטרף עם כל אחר מהם הוא כקד' כתור אבל זולתו אינו נקרא כתור ולכך סמך כאן לשאול למה כתיב זר וקרי' זר שהכונה לתקן למה לא הזכיר גם כן כאן כתור שם טוב ל'א בא וראה למה כתיב זר ונקרא זר אלא לומר לך אם אדם זוכה נעשה לו זר ועיקר הזכות שזוכה האדם הוא בשם טוב ומעשי הטוב' הרי שכתור תורה אינו נקרא זר וכתור אס לא בהצטרפות השט' ואם לאו נעשה זר וכתור תורתו ר'א חשיב כיון שלא זכה לשם טוב ומעשים טובים ועכשיו נתחדשה לו שאלת מפני מה בסוף כתיב ועשית ובארץ כתיב ועשו לפי שלמעל' פירשנו חז' לטעם אחר שכתב בארון ועשו לפי שאמר הבה יבואו כולם ויעשו בארון כרי שזכו כולם לתור' ועכשיו שדרשנו שגם כתור תורה הוא תלוי בזכות אס זכה בשם טוב ומעשי' טובים הוא נקרא זר וכתור ואם לאו נעשה זר ואם כן ליכא למדרש אותה דרשה שכולם יזכו לתור' כי לא כל אדם זוכה אלא מי שזכה לשם טוב והשתא קשיא לן למה בסוף כתיב ועשית ובארץ כתיב ועשו ותיקנו רבא ללמדנו שכתור תורה מעולה שאם זכה לתורה כאילו זכה לכולן והכונה היא שמצינו שכתור מלכו' וכתור כהונ' הולך למשפחות ובתי אבות ומי שאינו מזרע אהרן אינו זוכה לכהונה ומי שאינו מזרע דוד לא יכלה למלוכה אבל כתור תור' מוכח לכהנים וללויים וישראלים ונמצא שמי שזכה לכהונה או מלכות לא בכחו ועושה ידו הציגה אותה מעלה וכתור ואין לו להתפאר על אחות מרעהו בכתרו אבל מי שהוא מלך וכהן וזכה לתורה שכתור תורה מוכח ועומד לכל הרצפה לטול אותה וזו כחו שהריות לעצמו בעושה ידו והשתדלותו הרי זה משוכת ויפה כחו שמעלין עליו כאילו היה כתור כהונה ומלכו' מוכחים אל הבא למלאת ידו וליטול בטחו ועושה ידו וזו זה ונטלם ואעפ' שבאו לו ממספחתו וב' אביו הרי הם לו כאילו לא באו לו מזרע ירמיה שהרי ראינו לדבר ויגיד עליו ריעו שהוא כתור תורה המונח ועומ' שבבחי ידו קנאו והנה הוא יורה שגם כתור כהונה ומלכו' אן היו מוכחי' שלא באו מאבות' היה קוזה אותם בכחו כשם שקנה כתור תורה בעוב' השתדלותו וגם הוא חכם ויבא כתור כהונה ומלכות בכחו הגדול וזהו שרמז המקרא לומר יעשו ארון כלומר בעלי איתם ב' כתרים כתור כהונה ומלכות שכתוב בהם ועשית ושתדלו לעשות גם הם ארון שהוא כתור תורה שאינו בא מנחלת אבות וזכה מעלה עליו הבה כאילו זכה בכולם ביגיעתו וכחו ועושה ידו ועם זה נבאר מש' בי מלכים ימלוכו בי שרים יסורו ואח' בילקוט בי מלכים ימלוכו וזה רש' אומר מי גדול הממליך או המולך העושה שרים או

העושה סדרה הוי אומר העושה שרים כל עומה של פני כתרים אלו כתור כהונה וכתור מלכות אינם באים לא מכחה של תורה שנאמר בי מלכ' ימלוכו בי שרים יסורו הוי אומר כל מי שזוכה לתורה מעלה עליו הכתוב כאילו שלשתם מונחים וזו' לכולם וכל מי שאינו זוכה לתורה מעלה עליו הכתוב כאילו שלשתם מונחי' ולא זכה לאח' מהם עכ' והנה מפשט רברי חז' כתבאר מה שכתבתי למעלה שלהיו כתור מונח ואינו בא מזרע משפחו' כמו בית אהרן הכהני' ובית דוד המלכ' מי שזכה לתור מעלה עליו כאילו כתור כהונה ומלכות מונחים לבא ליטול ואינו באים מזרע המשפחו' וזו זה ונטלם בכח ידו והשתדלו כי כתור תור' יוכיח שנטלו בעוב' ידו ומאן דעביד'א עביר הא אבל מי שלא זכה לתורה מעלה עליו הכתוב שאעפ' שהוא כהן מזרע אבותיו וגם הוא מזרע המלכו' הרי הוא כאילו אינו כהן ולא מלך כיון שיש כתור של תורה מונח לרובה לטול השם ולא כולל גם בכהונה ובמלכו' לא היה זוכה אילו היו באים מזרע משפחו' אלא שמזרע אבותיו באו לו וערקו אנו צריכים לבאר מנין דרשו כן בפסוק זה ועוד נבאר מש' הוי אומר כל מי שזכה לתורה כיון שכבר אמר למעלה שכל עמך של ב' כתרים אינם באים אלא מכחה של תור' אינם כל' שרקדקו בכתוב כפל בי מלכ' בי שרים ולכך דרש מאן שבתורה קונה ב' כתרים הללו מלכות וכהונה שהוא רמוז במלת שרים כדכתיב בכהני' לעמד לשרת בשם ה' ואמרה התורה בי מלכים ימלוכו גם בי שרים הכהני' יסורו בכהונה לשרת בשם ה' ועם דרש'א זו חזר ודקדק בכתור' שאמר בי מלכים ימלוכו רכך ה'לל בי ימלוכו מלכים בי יסורו שרים לפי שאין לומר מלכים ימלוכו כי לאחר שנקראו מלכים איך הוא אומר ימלוכו ועכשיו בדרשה שדרש ואמר הוי אומר כל מי שזכה לתורה מעלה עליו כאילו שלשתם מונחים וזכה לכולן אס כן יפה אמר בי מלכים שבאה להם המלוכה מנחלת אבות ואין להם מקום להתפאר כיון שלא הציגו המלוכה בכח ידם מ' יס להם לומר שימלוכו בכח ידם וקנו המלוכה בעושה השתדלותם גם השרים הכהנים המשרתים את ה' והם מזרע אהרן הכהן אס זכו לתורה אמרה התורה בי יסורו כאילו קנו בכחם הטהור' וזהו כל מי שזכה לתור מעלה עליו כאילו שלשת' מונחים וזכה לכולם מזרע עמו בכחו ועושה ידו •

סדר תצוה דרוש א

מדרש אסתר א' ברכיה חבה כתב גאולת ישראל בתורה דבה' וכו' חשיב יד גר ותושב עמך וכו' יד גר ותושב זה הפן שנתגדל ונחשט והשיג' ידו לשקול עשרת אלפים כספ' ונקרא גר חושב שהוא מורעו של עמלק וחיה חושב במדי ופרס' וכך אחיך עמך אלו ישראל שהיו דלים ומכים ונמכר לגר חושב שמכר' אחשוורוש לחמן לחשמו לתרוג ולאבד או לעקר משפחת גר שעשה עצמו ע' חז' בירעים ומשפחותם לחסן אחרי נמכר גאולה וחיה לו שנאלם הכ' והציל בגבורתו ופרס' אחד מאחיו יגאלנו זה סדרנו דכתיב ביח ורצוי לרוב אחיו • או דודו או בן דודו יגאלנו זו אסתר שהיתה בח דודו ונגאלו ישראל על ידה •

במה מעלות טובות למקום עלימ על הגבורות ועל התעושות אשר הפליא לעשו עמך במדי אחשוור' והמך הרשע להביל ממות נפשו ולתת אותנו לפליטה גדולה ונחשקך הוא אשר ימלטנו מהימים האלה זכרים ונעשי' במקרא מגילה והיה לה לשם זה מקרא מגילה ונעשי' במשתה ושמה לאות

לחיות עולם לא יכרת אליו ימי הפורים וחייבין אמתו בקריאת
 פסח זכור כמו שרמנו חז"ל זכור בפה אל תשכח בלב ישריפין
 אנו לתת לב מה היה זה עון עמלק הרשע שהוזהרו לנוכחו
 תמיד ויחפרתו לא תמחה לא עשה כן לכל בני אויב מתקן לים
 להזהירנו עליו להיות זכרנו בפינו תמיד כמו שהוזהרו על
 עמלק וזרעו זכור לא תשכח והנה בררנו הקודם ביארתי טעם
 לענין זה ועוד יתבאר עם פסוק ויבא עמלק מדרשו במחילת
 סוכה תחת כנפי הענן והיה גונב מעם נפשות מישראל ויט
 מדרש אחר מדרשים אשר קרר אשר קראך חוץ הענן וז"ל
 ליהושע בא הלחם בא מהענן והלחם יוכפי המדרש על מחילת
 כבאר ויבא אל הענן וקרי' מע' כס' הזה מעל שחטאו
 ישראל במצות שבת אשר בזה הקב"ה להם ויבאו חוץ מהענן
 ללקות לכך ויבא עמלק להלחם כנגד' ועם זה אני אבאר משה
 ועל נסותם את ה' לאמר היום ה' בקרבנו אם אין סכין שראו
 ישראל שנסתלו באזהרת שבת שהזהירם ה' כס' שחטאו אם
 ה' בקרבם על שחטאתם אשר חטאו לו ומה גם כי ראו כי
 במאו למי אמרו אין זה כי אם פנה הור וד' ה' מעמנו בחטאינו
 ולהיות עם רפה ידים מהתורה והמצות שהיא מצות שבת
 סוכה ודפו ידיהם מהחמורה בחטבם כי חלץ מהם ה' על
 כן ויבא עמלק וילחם בישראל והטעם היה בסביל שהיו ישראל
 רפה ידיים והנה עמלק היה בא בכח אברהם שגם הוא מזרעו
 חכו בניו לענין כבוד על שחטאו למלאכים והטעם תחת הענן
 במחול ואמר עמלק הנה מתנה זו על ענין כבוד באה לנו
 במחלת אבות ובטלחם אם היה זרע יעקב זכאים היה מקום
 להם למצות במתנה זו יותר מבני עמו אבל כיון שגם הם רפה
 ידים בתור ובמצות כמונו כמ' הם אם כן גם לנו חלק במחלה
 על ענין הכבוד ולכך נכנס תחת כנפי הענן וזהו אשר קרר
 לקראתך בתוך הענן והיה גונב נפשו מאותם הנחשלי' בירא'
 העלמים זכאים ומזכאים חוץ לענן לומר שנקול' הם סנייהם
 עוד אפשר עם מ' בספר הזהר שיעקר טעבור מדרים היה
 בצון מדרית יוסף ולזה הזכירו אחר' לסופר נפש עשרים גרה
 העקל מחבית העקל בסביל שמתכו' ליוסף והיה גר במצרים
 וזהו עשרי' גרה מלשון גרות וע' דרשם אני אבאר מ' הפסוק
 ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועברו וענו אותם
 שהכונה היא כי הידיעה לאברה' שא' מזרעו שהוא יוסף יהיה
 גר בארץ לא להם שהורד מצרימה ועל אותו עון ועברו וענו
 אותם וכן חז"ל דרשו ה' בקר תחת השור על סגבבו שור ועשו
 עגל ולכך נתנו אבותינו במדבר וארבע מלכויות וארבע זאן
 תחת המה לפי סגבבו ליוסף עשינו ת' טנה משועברי' במצרי'
 ובזה אפשר שבה עמלק לערער על ירושת הארץ שנאמ' לתלון
 בני עמו מפני שלא רצו לערוע השם על ועברו וענו אותם
 ועשו סנתייבו בני ישראל השעבור מחמת המכיר' על יוסף
 ובני עמו לא נתחייבו בזה אם כן בני ישראל לא פרעו חוב
 אלהים כי אם חוב על עצמן וכיון שכן חזרו לירש גם הם
 ירושת אבותם ועל הדבר הזה ויבא עמלק כי מה נשתנו הם
 מבני יס' כיון שגם הם רפה ידים במצות כמוהם ופיר' בא
 עמלק על הרכוש גדול שיבא עמה כמו שהבטיח ה' לאברה'
 חביהם ויבא לטול חלק ברכוש כיון שאינו סביל עבדות' שהיה
 הם נחתו לטוב ולזה עמלק על מכירת יוסף ולכך אמ' משה ליהושע
 מה' מזרע יוסף בא להלחם בעמלק כי הממוץ היה כולו מיוסף
 סקה למצרים ועבר סקה נכס' הם לרבו וגם זרע יוסף לא
 נשתעברו על המכירה כי את אביהם יוסף מכרוהו ולכך בא
 הלחם בעמלק כי אין זולתך לגאול ויארר משה אל יהושע
 בחר לנו אנשים אפשר מלהיות מעמלק ראה באצטגנינו' בני
 אדם שלא היו מתים בחיותה מנה ובהם עשה המלחמה עלכך

החייב ויחלום והטעם ולא ייחזקו פי לא יסול' להמיתם רק
 להחליטם ולכך אמר משה ליהושע בחר לנו אנשים ויהיו אנשי
 בני קיימא שאינם מתים שנה זו והם נשארים לנו וקח אתך
 אנשי גס את זה לעומ' את זה הלחם בעמלק והטעם שאין אני
 עוסק המלחמה הוא פי הנה אנשי נכב ראש הגבע' שצריך אנשי
 בזכותי להצטרף על זכות אבות שהם ראש אליו האבו' כחבתי'
 כי מראש צורים גבעה אליו אמהות וזה עמלק הרשע הוא בא
 גם הוא להלחם בכח אבותיו לכך אנשי ולא זולתי צריך להיות
 נכב ועומד על ראש הגבעה שהם זכות אבות ואמהות ויכריע
 זכותי להכניע את עמלק עוד ירצה אנשי נכב להכניע
 השור על עמלק שהוא ראש הגבע' ואתה התייצב מנגד להלחם
 עם עמלק הכר הזה כי כאים גבורתו ולהכניע השור העליון
 צריך זכותו של משה ולכך אמר ומטה האלהי' בידי להכניע
 השור על מעלה ולבטל את כשופיהם וכנגד זה הרשע עמלק
 יספיק יהושע תלמידו ועוד בזה ליהושע להיות מסורת שאין
 פסוק נוסף לא ביר בניה של רחל כדכתיב אם לא יסחבו כעירי
 הכאף והטעם הוא שיוסף אפי' שבתלווה אחיו רעה גמלם הוא
 הטובה ולא עשה כמעשה עשו הרודף בחבב אחיו על לא רבד
 ולכך אמ' ליהושע שהוא מזרע יוסף בא הלחם בעמלק וגם בזה
 לבנימין שלא נמצ' במסירתו של יוסף שהם יכירתו זרע עמלק
 ז"ל במחול הלא אם קטון אתה בעיניך לומר סבבני' של רחל
 אתה הקטן שמתבני בנימין אתה זרע יוסף הוא הגדול בבניה
 של רחל ממ' הנה ראש שבטי ישראל אתה עזיבת למלוכה מה
 שלא זכה זרע יוסף עם היותו הגדול וחז"ל דרשו ראש שבטי יס'
 בירידת הים כי מ' בנימין צעיר מדרם ועיין כאשר ביארתי
 טעם קרימת מלכות שאלו קודם ליהוד' וכן מצבו בימי מררכי
 ואסת' שהיו מבני בנימין שהכריחו לבית המז' מזרעו של עמלק
 כי נקמת ה' בעמלק היה ע' בניה של רחל עוד חסדתי
 ויארר משה אל יהושע בא בחר לנו אנשים שחז"ל מסורת היא
 שאין עמו נוסף אלא ביר בניה של רחל שנאמר והיה בית יעקב
 אם כי קשה שהיה כתיב בית יעקב אם והאם יכול להבדיל
 הקס' אמנם כל דמיצור הכתוב כך הוא והיה בית יעקב אם
 בזמן שבית יעקב עוסקים בתורה שנקראת אם אז בית יוסף
 היו להבה לרלוק ולכל' את בית עמו ולזה אמר משה ליהושע
 שהוא מזרע יוסף צריך אתה לבחור לנו אנשי כיוצ' כך עושה
 בתור' לפי שבני ישראל רפו ידיהם מהתורה ואין זרעו של יוסף
 שולט בעמו אלא כשבית יעקב עוסקים בתורה שהיא רת אם
 לזה בחר לנו אנשים כיוצא בנו עוד אפשר שאם הקל קולו
 של יעקב בתורה אז אינם שולטים בית יעקב כי אם זרעו של
 יוסף שהוא להבה ולהט לקם על עמו מה שהאם אינו דולק לא
 כשהם עוסקי' בתורה רהיינו בית יעקב לאם של התורה וזהו
 דכתיב הנה היו לקם אם שרפת זה יעקב כמים בירא אם תור'
 ולא יפילו נפסם מיר להבה זה יוסף בין אם עוסקים בתור' או
 לא להבה תל'טס עוד ירצה בחר לנו אנשים שישתפו
 עמי בתפילה ובכח התפיל' בא הלחם מיר בעמלק אמנם אם
 תמתי' עד מחר יתגבר בכח כ'פיו ולא יעמר זכות התפילה
 וצריך להיות מצדק גם כן לזכות אבות רהיינו ראש הגבעה
 שהם אבות ואמהות כמחז"ל והיה כאשר ידים משה ירו שיקס'
 למ' היה מניח ידו משה כדי שיגבר עמלק ואם ממה שהיו ידו
 משה כבדים הילל תפילה ויד משה כבדי' וכאשר יניח ידו כו'
 אמנם ירצה שבין שבה משה להכניע השור העליון וישראל
 לא היו זכאים באותו פירק בא להזכיר זכות קבלת
 התורה וזכותו של משה יבא להכריע להיות עתיר לקבל ביריו
 לזכות התורה ועתידיו יס' לחטוא בעגל ויסלק מיריו הלוחות
 והיו זה כנגד זה והיה כאשר יראש משה ירו שהוא בקבלת
 הלוחות

דרוש א לפרשת תצוה

את שמו ועכשיו עדין לא נתמלא' סאתו לכשיפגוש עמלק הוא
 ארום אתירו בסם ה' שהוא ב'ה' אז יהיה מלחמה לה' בעמלק
 ולכך האריך לו הקב"ה מלחמה לה' בעמלק. מסיבת דור דור
 שעתיד המן להרשיע ברוח מרדכי ואז תתמלא סאתו.
 עוד דמיון לומר מרור דור ראוי' ליפול על ב'רורו מפניו בני
 עמלק הא' בימי שאול והא' בימי מרדכי ולסוף אותם ב'
 דורות תהיה מלחמה לה' בעמלק לכלותם ולמחותם לגמרי.
 וכמצינו למדין בפרשה זו שרצה עמלק לקטוע ביצתן של ים'
 ולהזכיר ולעורר את מלחמתם שהיו רשעים במצות ה' והיה
 חותך מילות ישראל ואומר טול מה שבחרת כלומר שבחרת
 באנשים חטאים אשר לא שמרו מצותיך והיה מלמד קטיגוריו
 ודילטוריוא על ישראל לכך שאלו ה' זכור תמיד שבחרת
 של עמלק כד' שמתוך כך יזכרו ים' ויפגשו א' כד' שלא יהיה
 פתחון פה לקטרב עוד עליהם ומעלה צריכין אלו לבאר כיון
 שזה הבה' במלחמת שאול למחות זכר עמלק שלא יתחזקו ממנו
 עוד ואז ש' אז יזכור ש' לא יהיה זכור שם עמלק לזכור זה של
 עמלק ופעל מלחמת ימים שאול מהסלל לזכור להצטעם שאול אכ'
 איך לתקן מרדכי שלל בית המן וכו' ממנו והלא המן הוא כן
 עמלק וראוי למחות את שמו ולא יהיו אומרים חפץ זה מבית
 המן הוא. ולבא לביאור הענין נקרקק במאמר מהענין
 שדרשו פסוק וזי תסיב יר נר ותושב צהרן מה ראו חזל על
 ככה ומה קומי הניע להם בפסג הכתוב ששינה אותו לדרם'
 וז' ועל צרעה זו שגרמה המכירה והאול למה לא נרמז'
 ב' מפלת המן והריביתו ועוד לבאר שכן שדרשו וכמכר לגר
 תושב זה המן איך נרמז עוד אז לעקר זה המן שפעה ענמנו
 והרי לא נמכרו ב' פעמים כי אם פעם אחת נרמזה בכתוב
 מאמר וכמכר לגר תושב ולא סי' לז' אז לעקר כיון שמדבר
 בהמן עצמו. ועוד למה נקרא ב' שמונת גר תושב הנה נקרא
 עקר משפחת גר ולמה בתחילה נקרא גר תושב ובספית לא
 אמר תושב כי אם משפחת גר. ועוד קשה בענין האולות
 פעם אומר שאלם הבה' ופעם אומר אחר מאחיו זה מרדכי
 יבאלנו ופעם אומר סנבלו פי' אסתר או רוראו בן רורו זו
 אסתר שהיא בת רורו ואיך ימצא הדרש את ידיו בענין גאול'
 זאת. ועוד שאם בן רורו היא אסתר למה הזכיר רורו שהרי
 מרדכי כבר נרמז באומר אחר מאחיו זה מרדכי דכתיב ביה'
 ורצני לרוב אחיו. ועוד צריכים אנו לבאר כפי שיטתם ז' מה
 ידרשו בספית גאולות אחרות טעם בכתוב או מסאב בשר
 ממספחתו יבאלנו או השינה ירצנבלו. ונלמד שלחיות
 שתלמידי רשב' חקרו פעם רשב' רבם על מה נעשו ים' באותו
 הדור והתלמידי רשון בסביל שנהנו מסעודתו של אותו רשע'
 והקשה רשב' להם שלרבריהם אותם של שונם יענשו של כל
 העולם אל יענשו ורשב' דרש להם שהוא על שהשתחונו לזלם
 והקשו לו שאם נשוא פנים גם ברבר ותירץ להם שהם לא עשו
 אלא לפנים וכו'. וחנני כמה רבו דורשי מאמר זה ואי
 קשה לי עורמם רשב' על שהשתחונו לזלם שאם הוא על הזלם
 שעברו בימי נבוכד נצר קשה למה האריך להם הקב"ה ער ימי
 אחשורוש ואם הוא על שהיו כורעים להמן שפעה עבמו פי'
 הרבא קושיא להכותין של שונם יהרגו הן אמת שאם הוא על
 הזלם של נבוכד נצר ליכא למפרך של בכל יהרגו כי באותו
 פרק כל ישראל נוסבים שם כי מקרוב היו מירושלם בגולה שם
 נבוכד נצר אצל עכשיו כי ישראל מפוזרים בכל מדינת המלך
 אחשורוש ולמה נבזרה גזירה על אותם שלא השתחונו להמן
 ועל לדרש תלמידינו איך יתכן שעל עון הכאת סעור אחשורוש
 יענשו הריגת מות ואברן והרי האוכל כבלה איך בו כרת ועל
 לאוחר שבתורה היתה כל המדרה הזאת והנה בדרד' הקושי'
 הארכת

הלוחות וזכר ישראל כי אותו זכות מסייע. וכאשר יכיר ידו
 שעתיד להטליך הלוחות מידיו וכאשר יכיר ידו וזכר עמלק
 מאין כח להצדיע הער העליון כיון שישראל עתידים לחטוא
 ונשתחו לו הלוחות מתוך ידי משה וחזרו להיות רשע יריסו גברו
 ידו ועשו כמו שהחילו אביו והידים ידו עשו בזמן שהקול קול
 יעקב הקל קול יעקב מאיכס עוסקים בתורה אזהרה ידו עשו
 ואם ידו משה כד' משה יעקב ישראל לזה אהרן וחז' תמכו ביריו
 שזכות הצדיקים שלא חטאו בעל ואדרב' אהרן קרא חב' לה'
 מחר שהיתה כונתו לשמים הם החזיקו ביריו של משה. ויקחו
 אבן רדשו חזל קפץ על מעשה אבות שנאמר ויקחו אבן אלו
 מעשה אבות יושב עליה לו מעשה אמהות ואהרן וחז' מה תל'
 אחר אחר לא שהיה אהרן מזכיר מעשה לוי וחז' מצי מעשה
 יהודה. ולבא לביאור הענין הוא שסבט לוי לא חטאו
 בעל רכתיב כי שמרו אהרן וכתוב מי לה' אלי ויאספו אלו
 כל בני לוי בס' יהודה שרף הפז כמחז' וירא את העבלות אשר
 שלח יוסף ועבלות ששלח פרעה היסן הם. אלא אותם עבלות
 היה ש' חקוקה עליהם ועמד יהודה ושרפן למור אותה שסבט
 לזהות סבורה על ז' שמתכו ביריו מזה אחר ומה אחר שהיה לו
 צמזקים ש' של משה שקבלו התורה כי מזה אחר היה לו
 גמלה אחר זה יתורה ושרפן השנה שבהם הוא יחזיר ה' אחר זה
 ברתו בכ' במלך אחר. ונשמענו כפי פשוטו מאמר ידו. משה
 כד' ויקחו אבן וישימו תחתיו כי מה ענין הישיבה לכבוד
 זריו. ואמנם להיות שפעה רבינו היה גבוה הקומ' עשר אמות
 גבוה שנאמר ויפגושם האהל על המשכן ועשר אמות היה אורך
 הקרם וכשהרב לעונ אהל שור עשר אמות בחיתו של עשר
 אמות והוא היה עשר אמו' מהם ל' אמו' והניע לעונ בקרסוליו
 וכיון שהיה משה גבוה עשר אמות אם היה עומד לא היו
 אהרן וחז' יכולים לסמוך את ידיו כי לא היו מביעים אל לכך
 לקחו אבן יושב עליה וכיון שהיה יושב משה אז אהרן וחז'
 תמכו ביריו בהיותם כי הם עומדים והוא יושב יס כד' להניע
 אצל ידיו עכ'. ומע' ויהי ידיו אמונה כל שגרמו זקיפת ידיו
 להיות ישראל מאמינים בה' וחזרו בתשובה ער שהניעו לברר
 שפער בסבילם הסגור וז' ער בא השמש. ובספר הזוהר
 סבאו מלכים הרבה עם עמלק אבל לא עשה אחר מלחמ' עכ'
 ישראל ולכך היה יהושע מטייל בגרלות לירע מי הוא עמלק וז'
 ויחלום יהושע דרכתי חולם על גוים ועל פי הגורל הרב לעמו
 של עמלק ולא הרב לשאר המלכים סבאו עמו. עוד ירצה
 ויחלום יהושע את עמלק כי לא יוכל להורגו לפי שבא
 באכטוגיות ומתוך שערבב משה את המזלות ויעמד השמש
 היה בו כח ליהושע להחליטו מכחו אבל את. עמו של עמלק
 הפיל לפי חרב שאעפ' שהביא עמו בני אדם שלא היו מתים
 באותה שנה מת הבחירה היא ביר אדם להרוב בחרב אעפ'
 שלא כנזרה עליהם מיתה בירי שמים וכפי זה ויחלום יהושע
 קאי לעמלק בלבד לפי שהיה בירי זכות אבות גם זכות הסר
 בלוחות הרבו ואם ואת עמו לפי חרב ומ' הקפי יהושע איך
 לא הרגו לעמלק ולא יוכל לו להרגו לזה אחר הבה' למשכתו
 זאת זכרון המלחמה הזאת כתוב בספר ושים באזני יהושע
 מהקפיד שים באזניו שעתיד אבי למחות את עמלק כי מזה
 אמהה את זכר עמלק בין לשורו של עמלק ובין לעמלק ומפני
 כך נאמר עכשיו מי כי לה' המלחמה בעמלק ויבן משה מזבח
 לכפר על אטמת בני ישראל שרפו יריהם מהמכות. ויאמר ה'
 כפי תלה הגדולה בבעליה כי גם זה עשאו הבה' בעבור כבוד
 שמו והם עליה היה בסביל שם ה' ויאמר אמירה אחרת שלא
 ירברו על ה' תעשה ח' למה לא מחה ה' את שם עמלק בפעם
 הזאת לזה ויאמר כי יתפלל עם ים שסבט הבה' בסכא למחות

דרוש א לפרשת תצוה

צ

הארכתי בזה מלהיות בטלח אחסורות בנין בית המקדש ומסת' זה עשאו כשמה כי דעתו עמלחו ע' סכה ולא אקרוק אחר מרהמא לא אקרוק תו לא יעפרק ופעה מסתה על ביעול בנין התקדש וכל מי סנהנה באותה סעודה הוא יורה סהא סמח על חרבן המקדש וזאעפי עסעודה זו היתה בסנת ג' למלכו וכסננורה הגזרה היתה בסנת טבע לאחסורות ולמה נסעככה הגזרה ר' סנים הנה בדרוש האחר כתבתי סעס ומספיק לזה יעוד אני אומר סאעפי סעיקר העונס היה על סנהנה מסעודת אחסורות עכ' לא היה בזה כדי סיעור גזרת להסמיד להרוב ולאבר אבל כסאסתחוו להמן סגס ביטול הבנין כתגלגל הכל וכתעורר עון ראשון וזהו סהקסה רסבי לתלמידיו ססיון סעיקר העון היתה סעודת סונן סל סונן והרגו וסל סאר המדינות לא יורגו כי אין להם עון במסתה גם לא בהסתחוו להמן לכך תירץ רסבי סעיקר העונס היה על כלס כסוכר נכר והאריך הבה אפועסם אבל עכסו ססנו באולס להסתחוו להכלס המק הזכיר עון ראשון ולכך סאר בדי המק ענות אפפי סלא חסאו בכלס זה סל המק ממ סעיקר העון סהא בבלס כסוכר נכר היתכלס סוי לרעה ועכסו סססו כס סונן כתגלגל העון הראשון סהיה כד סזה לכולס : וגם לרסבי יס לומר סיס בידס עון ההנאה סנהנה מסעודתו סל אונס ססעאלא סלא כתעורה הגזרה לכל יסרלל במקומות מוססיהם אלא על עון הכלס סססו בימי כסוכר נכר וזוה נסל לביאור המאמר : והנה חכמים זל הקדש להם כפי הפסס מה סאמר וכי תסיד יד בר ותוסב עמך מאר עמך וכך סתוב ומך אחיק עמו מאי עמו ורפי זל סימי ברס לר סיעסיר דיבוק ועמך ומי ברס לך להיוסף עמי דיבוק עמו ועין סחור וסכה ומכר לבר תוסב עמך סהא מותר למ' סתך וגם לומר לבר תוסב רבה סלקינה והילל ומכר לו עין דיבוק סססיה לטקד זה עפ' למה סוכר למכר בר ותוסב : ועוד דכסס סבר תוסב יסרלל לבר תוסב ואלכס הילל וכי תסיד יד בר ותוסב אי עקד ומכר לבר תוסב או לעקר : ועין בבאולות למה פרס לך יס לינו בכל אחר מהס הילל אחר מאחיו או דורו או בן דורו או מסאר בסרו ממספתתו יסאלכו : לזה דרשו המקרא דרך רמז סכת הבה גאולת יכרל בתורה וכי תסיד יד בר ותוסב זה המק סכתגלגל וכתעסר והסינה ידו לסקול עשרת אלפוס ככדי כסף ויכתאר עס מחל בת' אסתר ב' עסירים עמרובסול אחר ליסרלל ואחר לאומות הפולס ולא עמד להם ממונס אלא לרעתס קרס ביסרלל סמסל אוכרות סל כסף וסכ סהסעין יוסף והמן באומות העילס לקח אוכרות מלכי יהודה וכין טרלל המלך את עסרו עמר ובידלו ורוממו ואל יפיה אחר המקרא וכי תסיד יד בר ותוסב עמך סהסינה ידו אל הממן הזה הוא מעמך סאותו ממון היה ממלכס יהודה והממן סהסינ עמך בל לקנות אונתך ומך אחיק אלנו יסרלל סהיו דלים ממכס מהתורה והמכות מסכות היותס יסרלל עמו עס המק עמו במלכל עמו במסתה סל אחסורות והוא נזר להיותס סותיס ברסכ' אין אונס כדי סהיה מדידס ולל אונסו וכך רססו חול בעב' עברי יסב עמך עמך במלכל עמך במסת' ומכר לבר תוסב חזר ואמר לבר תוסב לתת טעס אל ומכר יסרלל להמן בסביל סהמן היה בר וכתייסבו עמו בני יסרלל בסעודת אחסורות לאכול ולסקות גם יחד זהו טעס אחר עור מטעס עי לעקר זה המק לעז דכתיב כורעיס ומסתחוו להמן לכלס סכבגדיו כי עתה בל והזכיר עון ראשון סל ההכאה מהסתה בדלת תוסב ומאי דקאמר או לעקר לרמז הב' דרשות סכלס המק הזכיר עון הסעודה והזכיר עון כלס כסוכר נכר כסבאן ברס לבל ואחריו מכר גאולה תהיה לו סגאל

הבה מיד המק סכסרס המק וגם אחר מיתתו ספילס מנחתו ססלחו כתביס לבטל האכרות ומסכת המק אסר מסב על היהודיס עמך סליסיה כי סדה אונסס בפדיון פסס תחוק פסס להיות היהודיס עתידים להרונ בסנאסס וכסגרג' דכרסס לו הוכרכו ג' גאולס הבה גלס מיד המק ואחר מאחיו סהסרס יסאלכו להסילס מדרתס ולבטל הגזרה אחר מיתת המק וגאולת אסתר היא בת דודת היתה לתת פדיונס סיהרגו את כל סוכהיס ביום אסר סברו אויבי היהודיס לעשות בהם ונחפוך הוא אסר יסלסו היהודיס הנה בסוכהיס : יסד מ' לומר סאמר גאולה תהיה לו כי הבה לפי סעל עון הכלס אחר מאחיו יסאלכו סעמר זכות מרדכי סלא הסתחוו לכלס המק ומרדכי לא יכרע ולא יססתחוו ועל סעון המסתה סנהנה עמר זכות אסתר בת דודו סגזרה כוס למרק עון מה סאלכו וסכס ובתיקון זה עמר גכ זכות מרדכי סהיה מדידס ליסרלל אל סאלכו ואל תסנו במסתה אחסורות ולכך אמר או דורו זה מרדכי או בן דודו זו אסתר בת דודו יסלכו ליסרלל עמן הנאת המסתה כי סהיה עמדו להם כסגד אונתו עון אבל בעון הכלס לא עמס זכות אסתר כי אס זכות מרדכי סהיה אחר מיתתו באחיו סלא יכרע ולא יססתחוו הרי סנתמרקו הב' דכרס : וכי תימא כיס כסס זכות מרדכי הנק על עון הסעודה אל למה הוכרכו לזכו אסתר בת דודו ללא אר מסאר בסר ממספתתו יסאלכו סלהיות ססענס סאול בהלחמו עס עמלק וסניח לאגב חי אותה הלילה ואל על סססה וכתעברה וסל מסס המק ולגאולת עון זה כריך סהיה עי תלך כיו סהיה סאול מלך ופי אסתר המלכה סהיה מסאר בסיו ממספתת סאול המלך יסאלכו לאונתו עון ועוד כתגלגל זכות עי אסתר עפי המסתה סעססתה להמן ככל לבן סל יסרלל וחזרו בתשובה לזכורסם סבממים וזהו וקסיג' ירוסל יסרלל בתסוכה וגל זהו סאלל מה ראתה אסתל להממן להקן הרסע והאזרו סכ כמה טעני והל' מהס הוא כדי סלא יתאסו יסרלל מהרמסס ואל על יקראוהו בתפילה ותשובה וזהו וקסיג' יד יסנל בתשובה : עוד יס לומר סבא לתרץ איך לקח מרדכי סלל בית המק כיון סהא מרע עמלק וכרך למחות זכר עמלק לזה אחר הכתוב או מסאר בסרו ממספתתו יסאלכו סאותו ממון היה ממספתת מרדכי ואסתר מילכי יהודה וע' יסלכו לממן ולא חרמיו וזהו הסינה ידו סל המלך להיות ממון זה יכרל על סיו סל אחסורות סהרגו מלכות כססיהן למלך ומה גם סבתחילה נתן המק כל הכסף והזהב לאחסורות ואמ לו הכסף נתון לך והעס לעשות בו כלומר בכסף הזה יעשה הפס בו סביארתי בכסף כסבר עס וסס והסינה ידו סל יסרלל או המלך להיוכר' על ססס וזוה וסל סלא יחרמיו ואל יסל' בית המק למרדכי : ובסדרס : אסתר כדת מה לעשות במלכה וסתר' אר יכחק לחזרת' כדת ולאומה קדושה סלא כדת אל במלכה וסתי עאלכו במלכה סאינה וסתר' וסתר' סר יכחק אחר היתכן סלחידרת' לא רפה לעשות כי אס על פי הדת ולכסר' אומה קדושה כזה לה סמיד סלא כדת : אלא תירוצ הענין הוא סמה סעסה סס סלא כדת הוא לטובתן סל יסרלל לפי סאילו עשה גכ כדת היה כמסך כזק גדול לאסתר סבאה לפי אחסורות אסר לא כדת סלא קראה המלך וסאה מעסמה ואס למלכה וסתי עס היתה בת מלכיס הרגיה ע' הדת עאלכו במלכה אסתר סאינה בת מלכיס אס היה דן ע' הדת וסיה סייבת מיתה כדת מדי ופרס אסר לא תקרא אל המלך אחר דתה להמית והבה ברוב חסרו נתן כלל הילל לעמו באוקס המיס סלא כדת כי כזה לא נהרגה אסתר וגם נכח יסרלל ניסולו

דרוש ב לפרשת תצוה

במשכן כתיב והבדילה הפרוכת (כו) בלשני יקוהו המי מתח
שמים ובמשכן כתיב (עשית כבוד נחשת וכסו נחשת לרחצה)
ברביעי יהי מאורות וכו' ובמשכן מזרח וכו' • ובחמישי ועוף
ועופף ובמשכן והיו הכרובים פורטי כנפים וכו' • בששי כבוד
אדם ובמשכן ואתה הקרב אליו את אהרן אחיך בן • בשביעי
כתיב ויכולו השמים והארץ וכל בשרם ובמשכן ותכל עבודת
בן • בבריתא עולם כתיב ויברך אלהים ובמשכן ויברך אותם
בשביעי ויקרא אותם ובמשכן ויקרא אותם הוי את המשכן • וכן
רמז מלך בפסוק ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אר' שמואל
בר רמי מתחילת ברייתו של עולם בתאנה הבה לעשות נותנות
בתחתונים מה נפער אם למען המשכון לא היה דרך לומר לא
אחד שנים שלשה או ראשון שני שלשי שמי' שמי' אחד שני שלשי'
אחמא אחמתי פרע להם הבה להלן בהקמת המשכן שחמא
יהי המקריב ביום הראשון את קרבנו ראשון לבריותו של
עולם אחר הבה כאילו באותו היום בראתי את עולמי •

אצריבן אכן לבאר היכא רמזה תאות הבה לעשות מיתות
בתחתונים מרבותיב אחר ולא כתיב ראשון. וצד
באר מהיכל ילפי מוהי המקריב ביום הראשון שהוא ראשון
למעשה בראשית כיון דהתם מוכרת למ' ראשון כפי החשבון
שאומר פס ביום השמי הקריב ביום השלישי וכו'.

בַּיּוֹר הַעֵיִן הוּא סֶהֱבָה כַּסְבָּרָה הַעוֹלָם עָלֶיהָ בַּחֲפָזָם
 לְהַשְׁכִּיחַ סִכְיָתוֹ לְמַטֵּה בִּארְץ בַּעֲבוּר הָאָדָם וְאִפְשָׁה
 לְמַחֲזֵק לְהִיטֵת סִכְיָתוֹ בְּתַמְנוּנִים וְלֹא אִחִיר כִּתְּאוֹהָ לְהִיטֵת סִכְיָתוֹ
 לְמַטֵּה בִּארְץ אֲלֵא הַתְּאוֹהָ לִשְׁכֹּחַ שֶׁמֶּה עַל הָאָדָם כִּי הֵם הֵן
 הַמְּרַכְבֵּה מִלְּהַסְכִּינָה וְזוֹהוּ שִׁכְנוֹת בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
 הָאָרֶץ וְיֵהי עֶרֶב וְיֵהי בֹקֶר יוֹם אֶחָד לְמִדְּוָר סֶהֱבָה מִהֵנָּה וְיִחֲדָה
 מִלְּעוֹלָם יוֹמָר שֶׁמֶה וְהִזְכִּירוֹ עַל חֲסִדָּתוֹ הַבְּרִיָּאָה אֲשֶׁר מִלְּפָנֶיךָ

להזכיר חשבון אלא לתחתונים מהם מפלים תחת הזמן מל
להזכיר שמו יתברך האחר בחשבון הזמן לפי מכתובה להסבין
למכתבתו בתחתונים וכן כתיב ה' אלהים מתהלך בגן וכו' וכו'
שמה מעשה של רשעים מילין סכנתו ולא נעשית תחתו
של ה"ב" ער שהם המסכן שהוא רוממת העול וההם העולם

הרצונו בראשונה ברכות: ועמ' לי מקדש ושכתי בתוכם כל' ציקר מפנ' השכי' היא בתוכם ש' בני ישראל: ויהיו רכות ויהי המקריב ביום הראשון וריק הא. הראשון וה'לל ויהי המקריב בראשון או ביום ראשון מאי הראשון אל' הראשון הידוע במעשה בראשית כי עס יצר לומר בחשבון ויהי ערב

ויהי בקר יום ראשון וכאן נתבסס אותו הראשון * ואמר:
למחרת עור הענין שבינן מצפה הבה תפעה הדפוסים סגורתי
שכילוק שבינתי וזמנתי למעלה אז אמר הבה לא אכזיר במשכון
ויום ראשון כיון שאין השכינה מורה עם ואין אף מותפות
בתחתונים אבל כתוב יום אחד לרמות שאינו זה תשובתו של

ממעה בראשית כיון שכתוב אחריו שני אלא רמז סביו ההוא
היה יחידו של עולם ואין לו שני להשתתף עמו כי כתבטלה
השונות שער להשתתף בתחתונים ונשכח ה' לברוך אחר
כלי שיתוף וכיון שלמדנו שנתקבל העולם בחטאו של אדם
ברצו הקב"ה לתקן במסכן שיבא ארצו כנגד אדם הא' ובארס

כתיב ויעם ה' לארס כותנות עור ובתרותו של רבי מאיר מלאו
כתוב כתנות אור וכאן במסכן בזה לעשו' לאהרן בברי' הכונה
וכנגד המאורות "שקבצ' הבה' לזרעך שלבני עולם בזה הק"ה
לקת נרות המנורה במסכן לזרעך של בני אהרן וזהו פירוש
ומאתה תבנה אל בני ישראל ויהיו אליהם לז' ששבר' הללו אחים

להאיר לפניכי נהורא עמיה טרא אלא הם דריכין לך בטעיה
מכבדים אהרן ובניו להיכל יאירו הנדות לפניהם וכן פירשו
בתנחומא וביאור התוספות כתוב בספר דבחר: ע"פ

עוד

יציגונו בבקשת אחרת ונמצא כי בזירת שלא כרת הית' לטובת
 כל ישראל. עוד שם כי יבא רבר המלכה אל שמואל בלא
 הרן הות צריכה. כל שרדק בכתוב מאי יבא רבר המלכה
 דה"ל יתע רבר המלכה ולא שייכא יציאה ברברים. ועק'
 דלא ריסייה דהאי קרא סיפיה שהוא אומר כי יבא רבר המלכ'
 ואלכ יבא באמרם אחר להביא את וסתי לפניו ולא באה ואין
 כאן רבר טרברה וסתי רק טב ולא תעשה שלא באה לזה דרש
 ר' שמואל שאמר ממוכן הנה יט ב' מטאות אחר שלא החשיבה
 לאחשורום ולא באה והוא ענין טבב ואל תעשה ועו' בירה עון
 טני טביתה אותו ברבים ואמרה לו אהוריריח ראבא כז'
 במרש אחר מרדכי יבא רבר המלכה מלפניו שלא להעניסה
 על הריבו' ואפילו הכי יט להעניס' על כל הנסי' טיבזו בעליהן
 באמרם המלך אחשורום אחר להבי' את וסתי לפניו ולא באה
 על ענין זה בלבד ראייה להעניס ואין אנו צריכין להעניסה על
 הרבר טרברה בשעת יתר כי יבא רבר המלכה לו הונח טיבא
 דבר זה שלא כדן מלבד זה היא צרכה להיות נרונת בעונס
 על טב ואל תעשה שלא באה לפני המלך. עוד שם וכת'
 בזיון. רב ושמואל רב אחר כדי הבזיון הזה לקציפה הזאת
 ושמואל אחר כדי הקצפון לבזיון הזה. כל דרב דרש שיענו
 ממוכן שקורס הריבתה ויציאה ערומ' לפני המלך כדב' המלך
 וט' ולא יעבור אשר לא תבא וסתי לפני המלך כלום לא יבצר
 מזה שלא תבא אלא תבא ותקיים דבר המלך וכפי זה אחר
 אעפ' שהאורורה הזאת בת מלך היא מ"מ כדי הוא בזיון זה
 טיבזו אותה לקציפה הזאת שקצף המלך מאד וחמתו בערה
 בו ואכ' אין להקפיד על בזיונה. ושמואל אחר כדי הקצפון
 סיקצוף המלך עליה על הבזיון הזה טביתה למלך אם בשפת
 יתר טולולה בו ואם בטבול מאמר ורבר מלך טלטון.

סדר תצוה דרוש ב

מסכת ערכין אר ענני בר ששון למת נסמכה פ' בגדי כהונ' לפרש' קרבנו' לזמ'ך מה קרבנו' מבפרין אף בגדי כהונת מבפרים בתונת מבפרת על שפוכות דמי' דכה' וישכלו את הכהונת כדס * מבנסים מבפרין על גילוי ערוות דכהי' ועשו להם מכנס' כד לכסות כשר ערוה מצנפת מבפרת על גסי הרוח כדרבי חנינא דאמר רבי חנינא יבא דכר שבגוב' ויכפר על מעשה גובת אכנס מבפר על' הרחוד הלב ורייכא דאיתיה דכתיב ודח על לב אחר * חשן מבפר על' חיינים דכתיב ועשית חשן זו משמט * אפוד מבפר על ע' דכתיב און אפוד ותרפים * מעיל מבפר על לשון הרע אמר חב' יבא דכר שבקול ויכפר על מעשה חקול *

ידוע הוא שמעשה המשכן הוא רוממל למעשה בראשית ועד שהוקם המשכן היה העולם רותח ובווי' הקים את המשכן הוקם העולם כמחל' מי הקים כל' אפסי ארץ זה משה וכי משה הקי' כל אפסי ארץ לא שהקי' אהל מוע' שהעול' הוקם עמו וכן דרשו ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן להקים המשכן איך כתיב כאן אלא את המשכן משכן א' הקים עמו שנקרא אהל כסם שהמשכן נקרא אהל מועד כמה רתמ' וימתחם כאהל לסבת שער שלא הוקם המשכן היה העולם רותח משהוקם המשכן נתבסם העולם לכך נאמר להקים את המשכן ועוד דרשו שם פ'נא את המשכן שהוא שקול כנגד העולם שקרוי אהל כסם שהמשכן קרוי אהל כיכר בראשית ברא אלהים וכו' * וכתיב נוסח שמים כיריעה ובמשכן כתיב ועשית יריעו' עזים לאלה וכו' כתוב בשמי יהי רקיע ויהי מבדיל

עוד ירצה ויקחו אליך להיות נרות המקדש כרות מבפנים ורחבות מבחוץ כדי להזי' האור לחוץ אל כרך המקדש לומר ויקחו אליך שתועלת הנרות הוא אליך כדי להאיר אליך מבפנים ולחוץ • ועתה אבאר מחז' שאמרו במדרש דב' • ההד ית רענן יפה פרי תאר ההד יפה נוף משום כל הארץ מהו יפה נוף לשון יוני קורין לכלה כינפי משום כל הארץ שלא היה א' מים מזר כשהי' בית המקדש קיים למה שהיה ארס נכנס מלא עונות והיה מקריב קרבן ומתכסר לו איך שמה גרלה כזו שהיה יוצא כדיוק הוי יפה נוף משום כל הארץ • כתוב כבר בר את אמתת אבי כליל יופי את אמר' אב' אחרי' איך אומרים אב' ירושל' הכל אמרי' שבחה שכל הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי וכת' הר ביון ירכתי כפון קרית מלך רב מקו' שמקריבין בו קרבנות שכל נוסחא אותו על ירך המזבח כפון' לכך נאמר זית רענן יפה פרי תאר כסם שהשמן מאיר כך בה מאיר לכל העולם שכל' והלכו גוי' לאורך לכך נקראו ישראל זית רענן שהם מאירים לכל לכך אמר הבה למטה ויקחו אליך שמן זית זך לא מאיר כדיוק לו לא שתאמרו לי כסם שהארתו לכם למה להעלות אתכם בפני האומ' שהיו אמרי' ים מאירים למי שמאיר לכל • וצריך לרקוק תשר דרשה זו בפסוק שמן זית זך יעודר כבאר מה שמיכ' ים לדרשת כתיב כבר את אמתת אבי כליל יופי עם מה שכל קורס יוכ' כבאר שקור' הוא אמר כסם שהשמן מאיר וכו' דמשמע שזית רענן דרים בבית המקדש ואח' אמר לכך נקראו ישראל זית רענן ולא ריטיה סיפיה • אבנם כל רחל דקרקו מטה להעלות כר מאי להעלות ולזה הביאו פסוק זית רענן יפה וקורס המאמר הזה רשמו חז' כי לא במשלו ים אלא לזית והיה כמשלו לתמר ולאבן ולכל מיני שלחן וכו' חז' מס להקשות שאעפ' שמשלו ישראל לזית כמו שמשלו לאבן זלמור ולבן מל קסה למה חז' בזית קרא ה' שמך והם במשלו גם כן לתמר ולא נאמר בו קרא ה' שמך וכן בבבן או האבן לא נאמר קרא ה' שמך כמו שאמר כאן זית רענן קרא ה' שמך ולכך רשמו שם ישראל במשל ביחוד לזית שמתוך היסודין הם חוזרים בתשובה כמו שטוחנים הזית ואעפ' שהזית רענן אינו יוצא מינו שמן עד לאחר שנתייבש כחטה וכותשים אותו כן הם בית ישראל ואם קרא ה' שמך ונרמז גם כן בפסוק שמן זך כתיב מסיבת שנתכנס והיה כתיב כן הם בית ים להעלות כר תמיד כדיוק שתימיר יהיו כתיב ונכנס ובזה הם עולים • ורשמו עוד דבר אחר למה שיאמר הכתוב בזית לומר לך קרא ה' שמך עם פ' יפה נוף שהוא בית המקדש שנקר' יפה נוף כמו שקורין לכלה כינפי והוא משום שהכנס בו מלא עונות מקריב קרבן ומתכסר לו וזהו התייחסות כפון לכלה שהיא מוחלת עונותיו של אדם כדילפי חז' מויקח את מחלת וכפי זה הוקשה לחז' איך מהו משום כל הארץ שאין משום זה לא לישראל אב' הנכרי אשר יבא שמה לא התפלל עליו שלמה אלא ושמעת תפילתו לעשו' בקשתו אב' לא כתי' ביה וסלחת חטאתו דיוקא לישראל כתיב בו וסלחת עונו וחטאתו וא' אינו משום כי אם לישראל שמקסרין בו העונות אב' לא לכל הארץ לזה הביאו חז' כבר כתי' את אמתת אבי כלילת יופי אב' יופיה של ירושל' הוא מוסס שתפארת ירושל' יאמרו כל העולם בפיה' שה' כלילת יופי וזהו שאל' כאן משום כל הארץ כי הארצות כלם מסכימים ומורי' במשל המקדש מזר הקרבנות ואם הר ביון ירכתי כפון שטוחני' הקרבנות כיוך המזבח כפונה ולכך נאמר זית רענן יפה פרי תאר שכל לרקוק עכשיו שה' זית יפה תאר רענן למה הוכרך לומר פרי תאר או יאמר זית יפה פרי רענן מאי פרי תאר לא הכונה לרמז שאם תראה שבה הב' לתת שמן זית רענן במקד' שנקר' יפה כדכתי' יפה נוף והב' אינו כדיוק לאורה כי כהורא עמיה שרא ממ פרי תאר פרי אותה הארה

שבה לך היא להעלותך בפני האומות וקרא ה' שמך להכריז ולהקריז שמך בפני האומות ואם ויקחו אליך שמן זית פרי ותועל' לקיח' של שמן זית היא לך להעלותך בפני האומות שהיו אמרי' ים מאיר' למי שמאיר' לכל לפי שהב' הוא המא' הגדול המאיר לכל העולם כלם ועו' רמז בעל המא' מא' לכך נאמר זית רענן יפה פרי כסם שהשמן מאיר וכו' שכוונ' הכתו' לומר זית רענן ובית המקד' שנקר' יפה פריה שיון בענין כרי ההאר' שססם שהשמן מאיר כך בה מאיר וכיון שכן איך בית המקדש כדיוק לאורה כי ממנו יוצא אור כדכתי' והלכו גוי' לאורך וישראל נקראו זית רענן שהם מאיר' לכל גם כבי' המקד' כדי להעלות בפני האומות וזהו קרא ה' שמך מלשון קרא ה' לשבש שהוא לשון הכהנה • עוד ירצה שדקרקו חז' מטה שמן זית זך כתי' דה' זלל שמן זך מזית כתיב לזה הביאו פסוק זית רענן דיוקא בו דה' זלל זית רענן יפה תוא' מאי יפה פרי תאר לכך דרשוהו על בית המקד' שהי' כלה ויש לה שבח הכלה שהי' מוחלת עונותיו של אדם כדכרסין מפסול' על מחלת ובית המקדש היה כלה יפיו' ית' מהכלה לפי שהכלה אינה מוחלת לעולם אלא בשעת הכיטואין אב' בית המקדש כל זמן שהיה קיים היה מוחל עונו' וזהו משום גדול שכל הארצות מורו' בזה מה שאין כן כבר ואם את אמתת אבי כלילת יופי ולא הורו בו שאר העול' וירושל' הוא העי' שיאמרו כליל' יופי ולפי שיש להקשות דילמ' אחר משום לכל הארץ כמו שדרשו חז' על אותו סבה' במה גמלי' טעוני' פלפלין וסחורות ונמכר הכל ביוכ א' וזהו משום לכל הארץ • בענין הסחורות ומכר' לדרסו במחיל' העון לא יא' וכת' הר ביון ירכתי כפון דרי שאינו מרבה לא בענין הקרבנות הנשחטי' כפון לכפר עון ולכך אמר זית רענן יפה פרי תאר לומר שבית המקד' הנקר' יפה נוף זה פרי' להיו' מאיר לעול' היסודי' במתקן עונות נב' עליהם אור המחיל' ויהי' תואר מלשון האר' וחז' לומר לכך נקראו ים זית לומר שיש' הם מרופי' ביסודין כזית אב' הם רענני' כי לא ימוטו והם מאיר' לכל שאור' קיי' לעד ולעול' ואם ויקחו אליך כל' ים בענין זה ב' דמיונו' הא' הוא דמיון השמן וד' דמיון הזי' וכנ' השמן אמ' זך וכנ' הזי' הוא כתי' ובענין השמן זך הוא למא' שהמקד' ומשכן הוא מאיר לעולם במחילת העון כמו השמן שמי' ודמיון הזית כתיב הוא סימן לים המר' ביסודין וסופ' להעלות כר תמיד דהיינו זית רענן • עוד ית' לומר שדקרקו כפי דרשתם שהוא בא לשבח יופי בית המקדש שיש בו שבח הכלה בתוספת טובה על הכלה שהיא מכפרת לעולם • וכי תימא היכי קאמר משום לכל הארץ והלא אין בית המקדש מכפר לא לים אב' לאומות העול' לא כתי' לא ועניית' אב' לא נאמר בכרי' וסלח עונ' לאי' מה השמן מאיר לכל דבר לא כר למא' כך בית המקדש מאיר לכל שם אומות העולם כהנים בבית המקדש המכפר עונו' ים לפי שאין פורענו' בזה לעולם לא בשביל ים וכיון שבה מכפ' עונו' ים נסתלקה הפורענות ונמצא בית המקדש משום לכל הארץ • וסמך לזה ואתה הקד' לך את אהרן אחיך לומר שאף על פי שמעש' המטכס בא לכפר על מעשה העב' אשר נעש' אהרן וכפי הנראה אין לאהרן להתעסק בעבודת הקרבנות לאו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך כי אחיך דומה לך • ולבו לשמי' היה שנתכנס כדי לעכב' עד שיב' משה בנתי' והכל' מעשה שטן הקרב לך ואת בניו אתו אפסר שרמזו כאן שעתיד' למו' ב בני אהרן נדב ואביהו' טכאן כרמזו בבית' לקח פר א' ושנים א' תמימי' שרש' חז' פר א' כנב' אהרן וב' אילי' זה לשון ואיח' ש' שנסארי' תמימי' וכן אמר כאן ואת בניו את' לפי שנתכנסו חז' שנדב ואביהו' היו מהלכין אח' משה ואהרן ויו' אמרים אימתי ימותו ב' זקני' הללו ונמלך במקו' הרי שלא היו נדב ואביהו' רוצים להיות אתו עם אהרן שהיו מתאווים מיתתו והם יסבו לבדם אב' לעזר ואיתמר היו חפזי' בחייו של אהרן ליסב אתו

דרוש ב. לפרשת תצוה

רבעי ט"ה סבך ארבעים לבינה ועומר על דעת רבותיו וגם
אמנות רעות בכה עניינים כי אם בעינן מוכח ללמוד
רית ארבע וזרת רחבו לפי מאס ילמוד בכמה דברי לא יתקין
מס אחר מהם ומלאת בו מלואת אבן מצריך דרין מיהא כל
מלאה והבעלי ריבין חספין לפניה כאחר מבלי תת חסבות
מה על זה רק מקולים מניהם כאחר זהו מלואת אבן מיעקב
מבנינו סבך באבני המקום ונעשו אבן אחר להורות סבך זרעו
היו באחרות ומתמלאו כל איתם היב אבנים בתוך אבן א"כ
הדיין ימלא מלואת אותו האבן מיהא הב' בעלי דין באלו
האס א"ס א' ואע"פ מהם רטורים מתאבן א' הם נחמדים ורמז
עמות ר' טורי לומ' סבי יס' העומדי לרין יס' בהם טור של אור'
וטור' מהם אבני יקר' של ערך כנ' רמז בני ארס עעירים וס'
טור א"ס בני ארס חזקי וסלי' ויתקיפי' כעין פסי' ויהל' סאח'
ותנע'ל הסר' ואלי' כעין' ואדרב' הם הולמי ומכי' בחזק' והם
מזים וסנדר ב' טורים א' א"ס עומר וא"ס עזית ותוקף יס' ב'
טורים אחרים הטור השלישי הוא של אבנים קלי הערך רמז
בני ארס עמים מהם אבני לשם סבו ומלאת מהם קל' הערך
הכנדר הטור של העז' והחז' יס' טור ר' אבני תרמי' מהם ויסע'ה
ממין הזכוכית סמוך לשבר והם נכעשים יסע'ה יס' פה מסומע
ורפתו וסותק וברך הדין שיערך את כל הד' טורים הללו
בערך אח' בין לעמיד ועמי ובין למחז ולנכע ולא כיסר סע'
פני דל כמו שהיו על לב אהרן אבן האור' היקר' סמוכה לאבן
זכוכי' הקלה ואבן הספיר הקשה סמוך' לאבן הזכוכי' הרכה
תחת את חסן המעט כי בהיות הדיין מביט לטורי' שבאבני'
ללו מעל כהן גדול הוא מרקק בדין ואימ' טועה' גס הבכ'
סמל לעת קלקול הדין כסרוא' מחזורי' בתמונה ישר' ונפלא
הס' ואע"פ מהכתוב הראשון אחר וזה הבגדים אשר יעשו
מן ואפור הקדים החסן לאפור ואח"כ בזה ועמי' אפור ואחרת
בזה ועמית חסן אפור מלכבוד סם המפורס' מהי' כחן בתוך
פלי' החסן אחר ואלה הבגדים אשר יעשו חסן ואפור ומעיל'
ובל' בעת מעשה הקדים האפור מיע' בו כפרת ע"ז שהיא
קולה ככל התורה כולה ואח"כ ועמית חסן כיבסעת העמיה
הדין לא היה סם המפורס' אחר עוד ועמית מעיל' תכלת
כפר על לשון הרע ובוה סיהיה פונה להיות רבירו בענייני
תורה לפי מ' סתכל בתכלת שהוא דומה לכסא הכבוד והנסמות
סם מתחת כסא הכבוד ואיך ידבר בלסונו דברי זרות סהם
ונבונמים הנסמה' עוד רמז התכלת שסופו של ארס להיות
גלה ונפסד והחיתת אל לבו ויהי פי ראשו בחוסן סידבר
בענין הנסמה סבתוך גופו יעשה ספה לפיו סלח להרבות
בדיבור לפי סהדיבור סידבר הוא נעשה ממנו מלאך או מלאך
גוב אס ידבר דבר טוב או דברי תורה או אס ידבר תועה
ברא מלאך מחי' והוא אורג עולמו כפי מעשיו ונכסר כסף
בחר הארצתי בזה ועמית על סוליו כי הדבר הוא נחלק בעמי
אופנים דבור הננוע אל חלק הנסמה זה יהיה פי ראשו כפי
המעיל' אחרס דבור הננוע לבגד זה יהיה בסוליו כל' יספילו
ומטה לעמותו ספלה ואפילו אותו דבור ויהי סמוך לרמוני
תכלת סהם בני ארס תליא' תכות כרמין ויהיה הפעמון בין
סמני רמונים לרמוני סהרמונים יהיו יתירים על הפעמונים
כלומר דבור של עשית המכות יהיה יותר על שאר הדבור'
לכך אחר ופעמי' זהב בתוסס כי כיון שהיו פעמון ורמז
ס לומר גס כן ורמוני זהב בתוך הפעמונים אלא בא לרמז
יעשה הפעמון של דבור חול מצורף לסני רמונים סהם
ידבר של תבנה ויהי על אהרן ואותו פעמון אימ' נשמה
כיון שהוא אצל רמוני תכלת רק קולו נשמע כאוב מארץ
ובל' ונשמע קולו של ארס קול גדול בבואו אל הקדש כשהוא
מדבר בענייני תורה וקדושה וגם בבואו סידבר בענין'
ידיחות

וזה הקרב את אהרן ואת בניו אחיו הרובים להיות אתו מזה
כנינו להקריב קרבנו ונחל לענין המשיחה תמסח אהרן נרב
ואביהוא אצו ואיתת כיון שכולם הם בני אהרן ועמי בגדי קדש
לאהרן אחיק לב' כוונתו הא' לכתוב שהבגדי הם נקראי כבוד כמו
זאת בתר יוחנן קרי למאני מכבדותי ועו' יש תועל' בבגדי'
א' לתפאר לבית יש' שבגדי כהן גדול הם מכפרי יבזה אבאר
מט ועמו את בגדי אהרן לקדשו לכהן לי וחו' ואת' ועמו בגדי
קדש לאהרן ולבניו לכהנו לי והכוונ' לומר שבגדי אהרן הכהן
הגדול צריך להתקדש בעצת עשית' כיון שיש בהם ענין של
כפרת עומת בני יש' אבל את בגדי בניו שהם ר' בגדי לא אמ'
בהם לקדש רק ועמו לכהנו לי מאוסם צריכים כוונ' של קדושה
כיון שאין בהם כפרה - ועמו את האפור כפי דרשת חז"ל
שהאפור בא לכפר על ע' שחמ' אין אפור ותרפי' ירצה שכל
זמן שאפור של כ' היה קיים לא היה עומד עון של תרפי' אבל
אחר שאין אפור בבגדי כ' אז נתעורר ועמד עון תרפים של
ע' ורמז לומר באפור מעשה חושב לומר שבנינו ע' המחשב'
סקולה כמעשה שחמ' למען תפוס את בית יש' בלבם ולז'ז
מעשה חושב שסקולים המעשה והמחשבה ולכפרת העון הזה
החמור בזה לתת ב' אבני הסוהם בשתי הכתיפו' ופתח עליהם
סמות בני יש' וירצה כפי מה שהקדי' הראב"ע שהוא רמז לפסוק
שמע ישראל שהוא מט תיבות וכה אותיות וגם פסוק ברוך שם
כבוד מלכותו שהוא מט תיבות וכד' אותיות עם הכולל הם כה
דהיינו ב' אבנים ששה משמותם על האבן הא' כנגד הששה
תיבות של פסוק שמע ישראל והיו בששה סמות כה אותיות
כנגד כה אותיות שבפסוק שמע ישראל וששה משמותם באבן
השני' כנג' ברוך שם וכל מלהיו' שהיה אותיו' שבו שמו שבאבן
הסנית היה כתוב בנימין מלא יזר כך הקב"ה אותיות שיש
בברוך שם כבוד מלכותו הם בהצטרפו הפכו' כד' והכולל הם
כה' ונלע"ר שמה שבה הקב"ה לפתח סמות הסבטים
באבנים הללו הוא לפי שקרא יעקב לבניו קורם ומתו וגם
על ייחוד והוא ששמע ישראל אבינו הוק' בשם שאין בלבך
אלא אחר כך אין בלבנו אלא אחד אז ענה אביה' הוק' ואמר
ברוך שם כבוד מלכותו וזהו אבני יש' לזכרון ששמו' הסבטים
הם אבני זכרון לבני ישראל שזכרו מה שקבלו הסבטי' ליחוד
את השם ית' ובוה מתבאר מע' ושמת את ב' האבני' אבני זכרון
לבני ישראל וזמר לומר וכפא אהרן את שמותם לפני' לזכרון
וקורם אחר זכרון לבני יש' ואח' אמ' לפני' לזכרון לא לומר
שיש ב' תועלות באבני הסוהם שצ' האפור הא' כי הם אבני
זכרון לבני ישראל להתרחק מע' ולקבל ייחוד שם שמים כמו
שקבלו עליהם סבטי' ישורון הכתובי' באבני' ויש תועלת אחר
מזכו הסבטי' החקוקי' באבני' ועלה לרצון לפני' ה' לכפ' על עון
ע' כיון שהם הקרימו לקבל ייחוד מלכו' שמי' בשעת מיתתו של
יעקב וסמך לאפד עמי' החסן שמכפ' על הקלוקל הדין להייתו
קוה לענין ע' שיש בה אזהרת מחשב' כמע' וגם הדין אזהר
במחשבתו כמו במעש' שמע' זה הוא פיסול האוהב והסנו' לרין
אעפ' סדרן במעש' משפט צדק ממ' מחשב' הטמאה או האהבה
פוגמ' ופוסל' לכך אמ' חסן משפט מעש' חושב סיה' במעש' וגם
במחשב' כמעש' אפור שהוא אזהר' ע' תפשהו וכוה עד' המשפט
רבוץ יהי' כפול מצריך סיה' הדין ברור ל הדין כמחז' אמור
לחמ' אחותי את אם ברנ' לך הדב' כאחותך אמרהו ויהי' הרב'
מרובע לפניו בלי שום גמול' ורמז לומר רבוע יהי' כפול מצריך
לחזו' הדין ב' פעמי' ואח' אומרו כדרכי' אורחא ויספר' הכינה
וגם חקר' הרי ה' פעמי' אח' ויאמ' לאד' הרי רבוע על לימורו של
דין ר' פעמי' וגם יהי' כפול כללי' רבוע משני צדדין אם מצד
חזר' הדין ר' פעמי' וגם רבוע מלא דיון פחות מב' ארבעי' שנה
כי רבי' חלל' הפיל' זה שלא הגיע להורא' אמור' שהיו כמו כפל ער

דרוש ב לפרשת תצוה

צב

לא עברו ימים מועטים בנתיים שהגזירה נגזרה ב"ב ביימן והמן נתלה ב"ו למסן ונרמזו ברמזי הכתוב ויטבנות המן ממחר הפסח שנשבת המן הרע ונתלה ממחרת הפסח ויכח סכן איך עשה עצמו כלא ידע והמפרש פירשו שהוא לא גזר אלא לאבדס דהיינו אבוד הדת או הממוץ ולא עלתה על לבו אבדן נפשות - גם אני ביארתי בזה בסוף נבחר פ' ויקהל ואיפשר לי עוד לומר סכיון שאמרה לו אסתר כי נמכרנו אני ועמי להשמיר להרוב ולאבר עתה ידע שהיהודים הם עמה של אסתר ועל זה אמ' אסתר כי מי הוא זה שגזר להשמיד את עמה של אסתר כי אם גזרתי היה על עס אח' אבל לא היה על עמה של המלכה אסתר ומה גם כן כיון שאמר כי נמכרנו ואני ועמי שגם עליה היתה הגזירה אז חרד ואמר מי הוא זה שהערים לגזר גזירה זו גם על אסתר המלכה ותאמר אסתר איש בר ואויב מה' זר לנו מימי עולם ואויב גם לך מה' מבקש דעתך מהי על מהצילך מרדכי מהמות בקשו בביתן ותרם להרג' והוא גלה הדבר על כן נתלבס קנאה כגדוד ונקם להמיתו וזה נרמז גם כן בכתב שלמעל' כי איך הכר מזה בזמן המלך שאין בר זה המן חוטם על נזק המלך מה' כיוון מבבתן ויתרם אשר בקשו לשלוח יד במלך שאלו היה חוטם מתוך המלך לא היה חוטם מחטבה רעה על מי שהביל את המלך וכיון שאמר אסתר כך המן נבעת מלפני המלך שבודאי מנקים כל ביה לומר שהמן הוא מבקש רעתו וסוף את להנבט של המלך ואוהב לשונאיו וגם נבעת מהמלך' שיש בלבה עליו של סבוקם להרוג את עמה ונמצאו המלך והמלכה כולם שוים לרעה עמו ועמר לבקשם על נפשו מהמלכה כי ראה כי בלתה אליו הרעה מאת המלך כיון שהוא מוכא למי שהביל ממנו נפשו ויאלץ חרבונו אחר מהסרסים לפני המלך גם הנס הפך אשר עשה המן למרדכי כן במדרש אחזל אמ' חרבנו' כי הרעה הוא' בלבד הוא עשה לך הוא היה עם בביתן ויתרם באותה עצה תרע לך טכן היה שחיד כשהודיעך מרדכי הדבר מיד שטמו והכין לו בלבו והנה הוא בביתו של המן מיד אמר המלך תלונו עליו * ודקדק מחזל מנין להם לחזל לדרוס דברים אלו * גלגל סדקדקו בכתוב למה הוצרך כאן ללמדנו שהיה חרבונה אח' מהסרסים כי מאי איכפת לן אם היה מן הסרסים או לאו יעק' מ' גם הנס הפך דאין צור לומר מל' גם בתחילת הדברי' סדרב' אמנם הם דרשו שאמר חרבונה על המן שהיה אח' מהסרסים בעצת אות' הסרסים בביתן ותרם כשהקשו לשלוח יד במלך הוא היה אח' מהם באות עצה ואין זו בלב' הרע' שבקש לעשות לך וגם באותה עצה הם הסרסים' היה עמהם להרג' וגם הרבה לפשוט מלארס שטוב לפני להביל את המלך ודבר טוב על המלך עשה עץ לתלותו הנס הוא עומ' בבית המן מיד כששמע המלך כך שתי' רעו' שפע' אמ' תלונו עליו וחמת המלך פככה * ואחזל במדרש שתי' מסיכות הללו למה אחת של וסתי אחת של אסתר והנה מסיכת חמת וסתי מבואר שמוכח הוא המן י'ץ להרוג את וסתי וכתיב כסך חמת המלך ולא כתיב כסך לפי שלא נסתככה חמת המלך לגמרי מהריגת וסתי כי עדין היה בלבו עליו ועכסיו שנהרג המן נסתכס' אות' חמתה * ומ' אחת של אסתר מבואר עס מה שכתבתי שחרה אפ' של המלך אחסורו כסירע שגם על אסתר חשב המן ללכד בפח הגזירה אשר גזר על היהודים עמה של אסתר כמו שאמרה אסתר כי נמכרנו ואני ועמי להשמיר להרוב ולא אז' אמ' המלך מי הוא זה ואיתנו אשר מלאו לבו לעשות כן וכיון שנהרג המן שסכה חמתו זאת אשר בער' בו מצד אסת' * וכמה מעל' טובות למק' עליו אשר גלגל מפח יוקם בימי המן הרע הוא ברחמינו יגאלנו שסתי ויסוב את שבותינו במסית דקדקו אמ' *

יבואתו מהעולם כי הולך האדם לבית עולמו וצריך להסין צידה לדרך ובזה לא ימות כי הרוכ' סיחיה ימות נעים המיתה לבגר עיניו ובזה יחיה * יום מפרטים סדקדא מעיל' לפי שבא להפ' על מעיל' הלמון בלמון הרע או כיוצא בזה לעס' ל' לספר על עזו פני' ולזה אמ' שתומי חות מהכל הוא מפותח ונחקק על נכחו של אדם ולכך צריך לית' סיפתחו במצחו דבר של קדוש ויהי קד' לה' וכך אמרו בזה שמו' לחוט' לרחוץ מצחו ברמעותיו כי בזה יסתל' הרומ' שבמכחו * ובמאמר שהעכנו הבואו שאח' כפרות של הר' בגדי' אחר' של בגדי' לבן * ויש לדרק' בנ' מה הוקם לר' עני בר שסון למה נסמך ועור נבאר מה התייחסות ים לבגדי' כהונ' עס עבירו לו שהם מכפרין עליהן * ועוד קמה שסם הקסו למד על ז' דברי' ננעי' באים על לסון הרע וספיקו דמיו' ל' עריו וגסו הרוב והא' אמ' ר' עני בגדי' כהונ' מכפרין ויתרבו לא קסיה הא' דלהנו מעטיו ננעי' באים הא' דלא להנו מעטיו בגדי' כהונ' מכפרין וקמה דתיכח לסון הרע לסון הרע אבל קמה מטר' וגם דהתם קאמ' ננעי' באים והכא קאמ' בגדי' כהונה מכפרין ותי' ר' ז' דמ' וגם אח' מכפרין בגדי' כהונה על עצמו כי אם על ים' שלא יהיו ועסיו בעונם ולכך בואו ננעים לספר על עצמו יומ' עדין קמה לי מנסו' הרוב אגסות הרוב שאין לפרס כאן דבגדי' כהונ' מכפרין על ים' דדיוק' אסר' איכא למימר מוסס דכתי' ולא רץ לא יסופ' כו' ויס' לפרס דהוקם לר' עני למה נסמכה ופי' ר' באתה תבזה כל' דהוקמה ממה וזה הרבר אחר בגדי' כהונ' מאי וזה הדבר בואו העטף דהיל' זה הדבר לא בא להוסיף על בגדי' כהונ' שסקולי' הם כקרבנ' וזהו שאמר וזה הדבר כל' בגדי' כהונ' וזה של מעשה הקרבנ' הם דבר אחר שוים במעלת ותועלת ובזבחי' פי' ר' נסמך פ' צורכתיב זאת תורת העולה וסמך ליה פ' בגדים ואפשר שהוקם לו כי פ' הקרבנ' נאמר ביום שהוק' את המעכן ובגדי' כהונה ניתנו קודם לכן במעבת ימי המלוואים ואם כן היה לו להקדים פרשת הבגדים קודם לפרשת הקרבנ' לא לומר' כס' שהקרבנ' מועיל' בקריאת ארפי' שאין קרבן שכל' זאת תורת העולה כל העוסק בתורת צולה כך הבגדים בקריאתה הם מכפרין כאילו הם על הכהן גדול וענין כפרת הבגדים כל' שהוא ביום הכפורי כסכה גדול היה משלח את הסעיר והיה לבוס ח' הבגדים אז היה מכפר וראיה לדבר דהא תנן שער המשתלח מכפר על עבירות קלות פשה ולא תעשה * ועבירות מר' וגם שהם כריתות ומיתות בר' תשובה ויה' תולים ויסורין מכפרין ולכך הוצרכו בגדי' כהונה ב'יה' לספר כמו ננעים שמכפרין שהם יסורין ומ' ננעים באים על גסות הרוב הוא קודם י' שאין איך בגדי' כהונ' מכפרין וכן י' בגע' וטר' שנגע' מכפרים קודם י' * ועוד ים' לומר בגסות הרוב שבו ננעים על עוניהו ולא כפרו עליו בגדי' כהונ' לפי שרצה ליטול הכהונ' ודוקא בגסות הרוב שחוזר בו האדם הבגדים מכפרים על מה שחטא בו הגם רוח הוא כסופר בעיקר ולכך צריך הוא כפרה בבגדי' כהונה אבל הגם רוח מעורנו מחזיק בבאותו וגאנו עמו עוניהו הוא לוקה בננעים * הנה זאת חקרונה כן היא היית כל מעשה המעסכן כפרה לישראל למען הקים אותם לו לעס' כי הן הן קיומו של עולם ומשפס זה פקד' האת עמלק למחות שמו ולא יזכר עוד לפי שעמר כנגד ישראל שהם קיומן של עולם וסבא לקצקע ביכתן ולולי' ה' שהיה למ' אזי חיים בלעזנו יופס' כ' כאל' לביאור הנס אשר הגדיל' לעשות עמנו ולבטל מחשבבתו של המן הרע אשר חשב על היהודים ונהפוך הוא אשר יסלנו היהודים המה בשונאיהם * וצריכין אמ' לבאר כיון שאח' רס' הסכים ברבר הרע והוא איך אמ' אח' לאסתר מי הוא זה ואח' הוא אשר מלאו לבו לעשות כן והרי

דרוש א פרשת תשא

סדר תשא דרוש א

בתרא

פ' חסותותיק אר' אבנא אמר משרד לפני הקב"ה
במה תרום קדן ישראל אל' כבי תשא אר' אבנא
שאלו את שלמה בן דוד עת חייבן כחת של צדקה אל' צאו וראו
מח פירש דוד אבא פוד נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו
חרום בכבוד • רבא אמר מוכבא הוא מרומים ישכון מצדו סלעי
מח טעם משום דלחמו נתן מימיו נאמנים •

מהות

עם בני ישראל בני אחר ואחר ואחר כדכתיב
ומי כעמך כישראל בני אחר בארץ וכת' ואת' **בא**
כאבי באן מרעיתו ארם אתם שכולם כקראים ארם כי כל
הנפשות של בני ישראל ממקום אחר קרום יהלכו ויהיו כולם
לכנס אחר כדכתיב כל יוצאי ירך יעקב ע'כפס וכן כול' כאשר
כחשבים לבוג וארם אחר מזה הטעם יחוייב להרחיק המנין
מבני ישראל כי אינם כפרדוס זה מזה למנות ראובן בפני עצמו
ושמעון בפני עצמו כי ראובן הוא שמעון ושמעון הוא ראובן
מזר סורס אחרות הנפשות ולזה כזה הבה למנותם בשקל' כי
יזרק בשקלים זה לברו זה לברו מה שאין כן בעצמ' של יס'
ולזה כית הפסוק כי תשא את ראש בני יסר' לפקודיהם ונתנו
איש כופר לה' כפשו בפקי' אות' כרי שלא ישלש בהם הנגף אם
יהיה ביניהם פירוד ח' לבא במספר מפקד הכפרדים איש
תרעהו וחזר לומ' בפקוד אותם לומ' שאעפ' שגוף סוף בפקוד
את השקל' ממנו יודע מנין של ישראל ללא שאין להקפיד אלא
שלא למנות את איש בני יס' כל א' לברו כיון שהם כולם ארם
אחר אבל אם נתנו כל א' כופר כפשו לא יהיה בהם נגף בפקוד
אות' שק' לי וחז' רשנו ולא יהי בהם נגף בפקוד' אות' בימי רור
והכוונה כפי מה שביארתי בכסף נבחר שנעכסו ישראל בימי
דור על שמנו בלי נתינת שקלים והקבה רמז למטה שכל זמן
שאין המנין לצורך כמנין הדגלים או חילוק הארץ שהי' לצורך
מכריז למנותם ע' שקלים כיון שלא כמנו לצורך וגם בימי רור
שכמנו שלא לצורך אם ימנו ע' שקל' לא יהי' בהם נגף בפקוד
אותם בימי רור וביאור הכתובים הם בכסף נבחר •

ובמדרש רבא אחז' כי תשא אחר הכה חייב' לי בני ישראל
מה שלנו הימני שנאמ' כי תשא כמרא' כי תשא
ברעך אומר להם שישלמו לי הוי כי תשא ואשלמה להם שנאמ'
והיה מספ' בני יס' כחול' הם וצריכין אנו לבאר מהו חוב ומל'
זו שלנו ישראל מהבה שגול' תשלומין מהם ועושה הפס' באמצע
לומר שנאמר כי תשא והיל' קודם חייב' לי אומר להם שיערעו
שנ' כי תשא כדכתיב כי תשא ברעך וע' למה חזר לומ' הוי כי
תשא ולמה טינה שבתחילה אמ' ש' כי תשא ואח' אחר הוי כי
תשא ולא דבר ריק הוא וע' רל' ריש' סיפיה שקור' הוא אומר
שיש חייב' לה' וישלמו לו ואח' אמ' הבה ואשלמה להם וע' **מה**
מה ראה הביא מפסוק והיה מספר בני יס' כי יותר טוב היה
להבי' ראיה מפסוקי הקרימי ואשלם ששם נאמ' שאעפ' שה' **מה**
מקרי' חסר עס כל בר' איו וכול' משלמי' חובת' לה' **מה** אחר
הבה ואשלם כאלו הם הקרימי כי ונר' לע' עם מחז' בתנחומ'
על פסוקי תשא את ראש בני יס' ט' הכה צא וחשו' ראש אותיו'
שבטיו בבייש' ריש' של ראובן וגם של שמעון הם תק' א' ונ' של
כפתלי ויור של יהור' ויוסף וייש' הם פ' א' וז' וז' ונ' ונ' ונ' **מה**
וב' בבימין ואל' אשר הם תקד' א' והיכן הם הג' אלפים של
תשלום רבוא כפלו בעגל ש' ויפול בינם הה' כאלסת לפי איש
ולרע' מדרש זה אנו צריכין לומ' שלא ככנס לוי בחשבון זה לפי
שלי לא היה בשעבוד מצרי ונשם מאות א' עליו משעבוד מצרים
וגם בעגל לא חטאו בני לוי לכך אין לו עסק במנין וכפי זה

אני אבאר המאמ' הזה את הבה יס' חייב' לי ב' אפי איש להעל'
ס' רבוא מהם כנגד ס' רבוא מלאכי כבא' ה' ונשם כי תשא כמ'
כי תשא ברעך שאתה חייב כפי מנין ראש אותיות בני ישראל
לפקודיה' שכמנו תחלה תק' א' ועכשיו חסר ג' אלפים או יאמר
לפקודיהם מלפני חסרון כמ' לא נפקד ממנו איש והבי' קולמ'
ראש בני יס' ראשי אותיו' הסבבי' תראה ותדע פקודיה' וחסרונ'
ממנין טע' מאות א' היוצא' ממכר' שעליה יחד הבה טכנתו
ועכסנו חסרו מן המנין אחר' להם שיערעו לי השקל' כופר כפשו
ובתת' הכופר כפס' אהיה אני כושא וחייב להם בתקומה מהם
חייבים לי ונשם הוי כי תשא לפי שקודם רשענו כי תשא כמו כי
תשא ברעך מהם הכוש' והחייב' ועכסנו וקדקד דעס אס למקד'
דלא קרינן כי תשא לא כי תשא רהיינו שאת נשוי' בי ומלוים לי
ולכך אשלמה להם הא כיכר שתמכ' במנין השקל' שעלה מנין
בני יס' שש מאו' א' ונ' לפי' וחמס' מאו' הרי בתקו' הג' לפי' שהיו
יס' חייב' לה' בה כמנתו השקל' ממנו בחשבון ג' לפי' יתרי' על
השש מאות א' שביא' ממכר' ונתנו שקל' באופן שאני משה
בכס' ואתם המלוי' ש' והיה מספ' בני יס' כחול' הם סקס' בכתו'
אין הוא אות' והיה מספ' כיון שהמלוי' לחול' שאלו לו מספ' אמר'
כאן למרנו פירוש מחורס' בכתו' שמדבר על זמן העגל שחסר
ממספ' ס' רבוא ואח' הבה והיה מספר בני יס' כמספרם בתחל'
שאעפ' שחסרו הם רומי' לחול' הם טאד' עוסה בו גומא בערב
ולמחר מוכא אותה גומא מלוא' כך אות' ג' לפי' שחסרו בתמלואו
מיר ובפע' השקל' היו כמספר' והותר עוד ג' לפי' ואשלמה להם
מה שנתנו שקל' יתיר' על ס' רבוא ועסאו' וויס' לפעמודים וכפי
מדרש זה אחר הכתוב כי תשא את ראש בני יס' לחשוב שמות'
ראשי אותיו' ס' הסבבי' בני יס' ותמצא אותם חסרי' לפקודיהם
ממנין ס' רבוא ונתנו איש כופר כפשו לה' פרעון חובם בפקוד'
אותם ואעפ' שכתו' ויגוף ה' את העם עכסו לא יהיה בהם נגף
בפקוד' אותם ותמצאם כמספר' כמשפט' ולכך כזה מיתנו מחב'
השקל' כרי מיהיה שקל' א' בין שניה' ויאמר כל א' זה חזי' והחזי'
האח' הוא מאותו שמת בעגל כי חטאתי גרם להמיתו וכן יאמ'
כל אחר על עצמו וכן מורים בזה אחר' גמורה ביש' שכל אחד
הוא חזי' מחבירו ואינו כפרר מחבירו רק הוא וחבירו אח' וגם
רמז שקרוב' לנשבר' לב ובחר בחזאין שהוא מנין עבור וחסר
וגם מטעם זה הם יס' ערבי' זה לזה כי כל א' ואחר יש לו חלק
מחבירו כי הם חזאין זה עם זה ואין גס' א' כפרר לעצמו עוד
ירמוז כפי דרשת תנחומא שכופר כפס' זה הוא כנגד מבירת
יוסף שנמכר בעשר' כסף שהם חמס' שקל' וחלקו' בין העשרה
שבטיו שהיו עם חזי' שקל' לכל א' לכך כזה הקב' מיתנו מחבית
השקל' לכפ' על אותו עון ולת' טעם לכפר' עון מכיר' יוסף בענין
הזאת הוא להיות שהעגל כמשך ממכיר' יוסף שנמכר ויר' למצרים
ואח' נתמנהו המצרי' ביולו' והוצרך משה לעשו' טס' זהב כתו'
בו עלה עוד ואותו טס' מכאן מוכה והשליכו לאש ויצא העגל
כתבנית שור ולכך הוצרכו לכפרת מכירת יוסף אחר העגל
ובזה ארדק שכתו' בפסוק זה יתנו ב' פעמי' מחז' השקל' לרמוז
שמחז' שקל' של כופר כפשו בא לב' דברים הא' בשביל שאמר
זה משה האים וחטאו בחזי' היו כי בשש משה באו שם שעות
ולא בא משה זה יתנו כל העובר על הפקודים מחבית השקל'
וכנגד מכירת יוסף ג' אחר מחבית השקל' תרומה לה' שיעשו
בתרומה זו ארמי המסכן לשכן ה' שכינתו בתוכם כנגד סלוק
השכינה במעשה העגל שגרם מכירת יוסף כמ' וחזר לומר כל
העובר על הפקודים יתן תרומתה' כנגד תרומה שעושים כל
שנה ברח' אחר להיות הקרבות לכפר על פשעי בני ישראל
שקמיר של שחר מכפר על עבירות של הלילה ותמיד של
בין הערב ביים מכפר על עבירות שעשו ביום ולכך נאמר אח' **מחבית**

דרוש א לפרשת תשא

צנ

מחצית הסקל פעם אחת בלבד כי אין מס כפרת יוסף זולת כפרת עונותם ואיפער סרמם במס כל העובר על הפקודים כלומר העובר על פקודי ה' ומכותיו יתן לקרבנו כבוד מחצית סקל כל פנה וכפי זה אבאר מחול בתנחומ' כי תשא את ראש אר' ימי בר' חמיכה רחמו מהו עתיד לקרב ראשון של שבטים ואחיה זה ראובן מנאמר יחי ראובן ואל ימות' וזריך לרקרק היכי שייך רחו זה במסין הפקודים' אמנם כל עם מחול סכופר נפט זה הוא על שמכרו ליוסף בעשרי כסף שהם עשרה סקלים והגיע לכל אחר מחצית הסקל לכך זה יתנו כופר נפט מחצית הסקל והנה ראובן לא היה בירו עון מכירת יוסף כי לא נמא אתם במכירתו אבל היה בירו עון סבלכל יבועי אביו ויהיה מחצית הסקל שיתנו שבט ראובן כופר נפט על מה שחטא בבלבול יבועי אביו וזם הבה למטה כי תשא עתיד אחיה להתפלל על ראובן ולאמר יחי ראובן וא ימות ויהי מתיו מספר סיכנס במספר מפקד אחיו וכי תשא ותעלה את ראש בני ישראל מהו ראובן הראשון של שבטים כריך שתקדים כפרתו על אשר חטא וייתן מחצית הסקל כופר נפט וזכה תעל' ותשא אותו למעלה למור יחי וא ימות כיון שאינו כריך המחצית הסקל כאחיו לכפר על מכירת יוסף יהיה הכופר נפט שלו על מה שחטא ביבועי אביו וזכה תשא ראשו ותעלהו בתפלה יחי ראובן ואל ימות וכפי זה אשפר לרמז ברשת חול סרמם יחי ראובן במעשה יוסף ואל ימות במעשה בלהה שיקשה היאך יעמד זכות כנגד העבירה וכן הקטן מס חול אמנם יבטמו ים לבארו מכיון שיחי ראובן במעשה יוסף ולא הוצרך לכופר נפט ועל זה אב מה שכתנו בניו כופר יהיה כנג' מעשה בלהה ואל ימות במעם' בלהה כי יהיו מתיו מספר בכופר נפט סכתנו בפקוד אותם ובמחמם מהעצמו יתבאר מכל כופר נפט זה לתקן מה שהעמו בעגל כמו שיתבאר' ויש לרקרק מה זן סלה מסא מטה מהרי הראהו הבה למטה מה שתלמיר ותיק עתיד למרט בתורה וכלו אליו רברי רור סאח' פור נתן לאבינוס קרנו תרוס בכבוד ומה לו לסאל עור במה תרוס קרן ישראל ועק למיה לא הסיבו כך הקבה בכרקה כרכתיב דקתו עומדת לעד קרנו תרוס בכבוד ועק מס הקבה בכי תשא דהילל בכופר נפטו ומהו בכי תשא ועק מה קטר ים לדרסת ר' אבהו סרמם סאלו את סלמה היאך מתיחסת דרסה זו עם האמור קורס' ועק למיה לא הסיב סלמה תשובתו של הבה ער היכן כחה של דרקה כאלו ולמרו מכי תשא סכתינת ספר נפט תרוס קרן ישראל וכרקרק מס כאלו וראו מה פירט דור דהילל מה אמר רור אבא ולמה אמר פירט ועור למיה הוכרך להביא ראיה מרור אביו כיון סלמה עצמו אמ' דרקה תרוסנו גוי ועק מה זו סאלה ססאלו ער היכן כחה של דרקה דרס להסיב סמכלת ממיתה מסונה וממיתה עצמה וגיהנס כרכתיב וזרקה תכלי ממות' ועור נבאר מס רבה מהכא הוא מרומים יסכנו מה טעם מסוס רלחמו כיתן למיה הוכרך לפרט מה טעם מסוס רלחמו כיתן' וגלע' סבהיו' סיסרל סטל מהס אעטורות סכיתנו להם במתן תורה כרסתי וייתנכלו במי ישראל את עדים מהר חורב שהם ב' עטורות אחר כנגד נעמה ואחר כנגד נעמה ובעגל חטאו בעשייה עצו להם עגל מקסה וחטאו בנעמה שהיו שומעים לערב רב אומרים אלה אלהיך ישראל וסותקים וסומעים קול תרופת העם במחולות לפני העגל ולא מיחו ולפיכך ניטלו עטותיהם מראשיהם וגרע קרן ישראל אמר מהס לפני הקבה רכמס הן ירעתי מהדרקה תרוסנו גוי וכתיב דקתו עומדת לעד קרנו תרוס בכבוד אמנם הדור של המרבר לא היו כריסין לזרקה מהסן היה יורד לבל אחר במספר צפפות ביתו וסמלתס לא בלתה

מעליהם וכן כל כרכי עמו ישראל ספק הבה במדבר ואינס כריסין לפרנסה זה לזה וכיון סכן במה תרוס קרן ישראל בזה הזה סאין כרקה מכויה אכלס ומה גס לרעת חול סכל אחד מישראל הוכיח אתו ממכרים כ' חמורים טעונים כסף וזהב לרוב לזה הסיבו הבה בכי תשא כלומר כבר רחמתי לך בפ' כי תשא כי מס נאמר להרים קרן ישראל נתנו אים כופר נפטו ובהם יעשו ארבי המסכן ואחור לסכן סמי בתוך וזה נציאות ראסם והרמתם עתה הוקסה לרבי אבהו מה שהפליגו לספר רור וסלמה במ' הכרקה ולומר סכזכות כתינת דרקה לאבינוס קרנו תרוס וכן אמר סלמה כרקה תרוסנו גוי וכן אמר רור אשרי סומרי מספט עוסי דרקה בכל עת זה המגדל יתוס בביתו והרי מצינו בכי תשא סאין כורך בכל זה כי אס בבתיכ' כופר נפט להעמי' מסכן או בית הסכנסט מהו מקדס מעט או לקרות קרבנות התמירים בזה פרוס קרן ישראל ואל ער היכן כחה של דרקה הכתינת לעני' מה יפה כחה של הכרקה יותר מכופר נפט הכיתן להעמדת מסכן או קרבמ' או העמדת בית הסכנסט למקדס מעט ולזה אמר סאל את סלמה בן דוד להיות' הם סלמה ודור אביו מפליג' לרבר במעלת הכרקה לא ירענו מה היא כחה של דרקה יותר מכופר נפט האמור בכי תשא בינן עזה וזה מרומס קרן ישראל לזה אמ' סלמה כאלו וראו מה פירט דור אבא אס תרקרקו ברברי רור אבא מס תמכאו מפורס הכח הגרול סים לזרקה יותר מהכופר נפט לפי ססס אמר פור נתן לאבינוס דקתו עומדת לעד קרנו תרוס בכבוד ובאומרו בכבוד פירט ענין מעלת הכרקה סכתנת לאבינוס וכרקתו עומדת לעד דהיינו עסי דרקה בכל עת לגדל יתוס בביתו כי אז תרוס קרנו בכבוד אבל בבתינת הכופר נפט אחר העגל כתרומס קרן ישראל אבל לא היה בכבוד סכן כתי' קורס העגל ומראה כבוד ה' כאלס אוכלת לעיני בני ים ואחר סחטאוונתנו כופר נפט וכעסה המסכן לא יכלו להביט פני הסרסור ברכתיב והנה קרן פור פניו וייראו מנסת אליו ויתן על פניו מסנה אב אעפי' סנתינוס קרנס של ישראל לא נסאר בידס אותו כבוד לראו' מראה כבוד ה' אבל פור נתן לאבינוס וכרקתו עומדת לעד לגדל יתוס אז קרנו תרוס בכבוד כמו סרמנו חול על פסוק אני בדרך אחו' פניך בזוכ' הכרך מתערר מניו הכבוד לחזות בניעס ה' אשכפה בהקיץ תמונתך ותמוס ה' יביט' הרי לך כחה של דרקה רבא אמר מהכא הוא מרומים יסכנו וכו' הכונה סאלעפי' סכתוב קורס לזה הולך דקתו רובר מיסרים וכו' הוא מרומי' יסכנו רכו חול לדרס מס הוא מרומי' שהו כדרס לסאחרינו ואינו כדרס לפניו לפי סאס הוא כדרס למס קורס הולך דקתו וכו' הילל מרומים יסכנו מאי הוא מרומים אלא הק הוא מרומים יסכנו ומכרות סלעים מסגבו מי הוא זה אותו סלחמו כיתן סכתן דרקה בהתמרה ומימינ' נאמינס לא יכזבו סלה סאינס נפסקים לעד הוא מרומי' יסכנו וסמין ליה מלך ביופיו תחזינה עיניך עזובה להיות מרומים ורואה פני סכינה מהו מראה כבוד ה' ועכסו אבא לביאור כי תשא כפי הפסג בפניס אחרות סים לרקרק כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם למיה כפל בפקוד אותם בפעמי' וכלעד פס מחול סכתיב כפרסה לכפר על נפשותיכס סכיה הקבה לתת מחצית סקל הפקודים לכפר על המגל אשר באה בענין העגל ברכתיב ויגוף היאת העס על העגל אשר עשה אהרן וירעס הוא שהמכין גורס כנג' ובכתינת מחצית הסקל אמר הבה לא יהיה בהם כנג' והנה היה אפער לומר סבמין זה סכתנו אחר העגל אעפי' סזה יתנו כל העוב' על הפקודי' מחצית הסקל עכ' יהיה הנגף ח' בהם לפי סכיון סמחצית הסקל כפר עכסו על המגל סכתתיבו במעס' העגל אל כנאר בירס

דרוש א רפרשת תשא

המסכן נכסו והרב מהר"ר אלמג'ר פ' להיו' אמצו' אמ' לפרעש
במכרים לתת לישראל יום מנוחה וכירר להם השבת לזה אמר
ואתה דבר אל בני ישראל כלומר אלך הדבר הזה לחזק מה
עבירות לישראל במכרים יום השבת למנוחה ועכ' אנו אומרים
בשבת ישמח משה במתן חלקו כו' ולעצ' מ"ח א"ת שבתותיו
כל שאעפ' שלפי הכראה ים לרצ' מקו' מעבודה ודחה שבת
יס' ללמוד שהמסכן עבד עושים העבודה ודחה שבת וז"ל אך
את שבתותי שאנו רואין מיעוט בשבתות המכה עושים בהם
התמידים ודחה השבת מ"ח תשמורו בענין המסכן לפי שאות
הוא בימי וביכסם לרורותיו' שהשבת הוא תדיר לרורות ומעשה
המסכן הוא לפי שעה ואין לרחות תדיר שהוא לרורות מפני
שאינו תדיר שהוא לפי שעה * עוד אפשר שמפני טעמים ים
לרצ' לכאורה שידחה המסכן את השבת הא' להיות המסכן
נעשה מאלו * בכח האל ית' ואינה מלאכה שנעשית ביד בני
אדם כדי לומר שלא לרחות את השבת אלא ידחה השבת ועוד
מטעם אחר שהמסכן הוא מקדש קדוש ודבר על קדושה את
השבת עומד כנגדו לזה אמר הבה את שבתותי תשמורו ים
לכם ללמוד משבתותי שכתוב בהק' ויטבות ביום השביעי
וכו' והרי אין שבתה זו ממלאכה חלילה כי בדבר המ' נעשו
ואעפ' שלא היה שום מלאכה ויגיעה בשבת הימים הכתיב
בעצמו ויטבות ביום השביעי ללמד את בני ישראל שאעפ' שלא
ים במעשיהם שום יגיעה ועמל ומלאכה כגון מעשה המסכן
שתיעשה המלאכה מאלו עכ' ים להם לשמור השבת מעת
שבתותי משבתתי בדבר שלא היה שום יגיעה ומלאכה כן נ"ח
הם שבתותי דוגמא עלי יסמורו וכנגד הטעם השני שהמסכן
הוא דבר על קדושה הנני בא להודיעכם כי אני ה' מקדשכם
שאלו הקדושה חלה במסכן כי אם בקרב בני ישראל כדכתיב
ועש' לי מקדש וסכנתי בתוכם בתוכו לא כאמר אלא בתוכם
על בני ים' וא"ת שבתותי תשמורו כי אות הוא בימי וביכסם
לרורותיכם למען ירעו דורותיכם כי אני ה' מקדשכם בקדושה
לעצמיכם ואין הקדושה במסכן ממנה שיראו שהזהרתי אתכם
בשמירת שבת בעשיית המסכן כי זה יורה שהקדוש עיקרית
הוא בקרב בני ישראל וכיון עכ' אין ראוי לישראל הקדושים
שיחללו השבת בשביל המסכן כיון שהקדוש המסכן היא תלויה
בישראל והם עיקר הקדושה וכיון עכ' ושמרתם את השבת כי
קדש הוא לכם מהשבת גרמת קדושה יתירה לכם בגמיה
יתירה להוסיף לכם קדושה על קדושתכם מחלילה במלאכה
מות ימות ים לו מיתה מלמעל' וימות למטה כי כל העושה בה
מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מלפני מסורס הנשמות החכונות
למעלה בסכא הכבוד והיא מתפרדת ונכרתת מלמעל' וזה הוא
מות למעלה וכיון שיש בה פירור מלמעלה גם תמות למטה
בארץ וגם רמו' הכתוב ששמירת שבת היא בתלמוד תורה
עכ' דרשו חז"ל ושמרתם ועשייתם ושמרתם זה תלמוד ועשייתם
זה מעשה וידוע הוא מחז"ל לא ניתנו שבתות ויט' לישראל אלא
שיעסקו יס' בהם בתורה * ויש לרדק בדבריהם שהרי כתו'
לא ימוס ספר התורה והגית בו יומס ולילה ומה נסתנו ימי
שבת ויט' משאר הימים אהם כל עם מחז"ל לא ניתנה התורה
אלא לאוכלי המן שהכונה להיות שטורת כרכי עם ישראל
בתנוותיהם שהם קמים משכבת לימוד התורה שהם כרכי
לבקש ולטוטט אחר פרכסתם ובאכלי המן שלא היו כרכי
לבקש לחם ומזון היה מתקיי' לימוד התורה מבלי שום מעכב
וטורד וכפי זה בזמננו זה שאין מן יורד ים לבקש זכות לית'
שאינם מתעסקים בתורה שהוא להיות שרורי ונודרי' ללחם
אזה אמנה בשבתות שמונותיהם מוכנים מיום הששי שטוח
בערב שבת ואכל' בשבת ראוי להם שיתעסקו בתורה כי
השבתות

הנפג מהוא גורם אותו המכין כי לא יועיל מחב' השקל לתקן
ב' דברים כח' את המנופה דכתיב ויגוף ה' את העם על העגל
וגם המנפ' הנמסכת מתוך המנין לזה הבה כי תשא את ראש
בני ישראל לפקודתם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם
ולא תחשוב טכיון שהכופר נפס בא על כפרת העגל אב' יהיה
בבני ישראל כגף מחמת המנין כי אין מה שיכפר גם על
הכטות הבה ולא יהיה בבני ישראל כגף בפקוד אותם כי זה
יתנו מחצית השקל וינעל לסניהם ולכך כתי' בפרט' ב' פעמים
לכפר על כפונותיכם וחז"ל דרשוהו אחר להרמות ארנים ואחר
לקרבנות וכפי פשוטו ירדה שים כאן ב' כפרות הא' לכפר על
מה שגורם המנין ולא יהיה בהם כגף בפקוד אותם והא' לכפר
על מעשה העגל ונתנו איש כופר נפשו לה' ובזה נבאר מה
סמך בפרשה זו ענין אזהרה שבת לציווי מעשה המסכן דכתי'
דחה קדושתו במס' בצלאל בן אורי בן חור ועשה את כל אשר
צויתיו את אלה מועד ואת הארון ואת הכפורת וכו' וסמך לזה
ואתה דבר אל בני ישראל אך את שבתותי תשמורו ואמס' בא
לסדר הכפרה שיתכפרו יס' על מעשה העגל דהיינו במעשה
המסכן וגם יהיה ע' בצלאל בן אורי בן חור אשר בהרג חור
על מעשה העגל שבהא לכבד בידם ולכך בא מעשה המסכן
ע' בצלאל בן חור על חור לכפ' על מה שחטאו ישראל בהריגתו
וכנגד מה שעשו העגל שהוא עון ע' ששקול ככופ' בכל התורה
כולה להזהיר על השבת שהמקיימו במקיים כל התורה כולה
במו שדרשו חז"ל על פסוק אשרי אלוס יעשה זאת עומד שבת
מחללו אפילו עובד ע' כאכנס והוא עומד שבת מחול לו אל
תקרי מחללו אלא מחול לו ועכסיו נכא לביאור הכתובים
בפרשת שבת זו אך את שבתותי תשמורו ולבא לביאור הענין
נבאר למה בציווי של הקב"ה למשה בזה תחלה על המסכן
ואלכ' כוהו על השבת דכתיב ואתה דבר אל בני ישראל אך את
שבתותי תשמורו וכשבא משה ויקהל את בני ישראל אמר להם
תחלה פ' שבת אלה הדברים אשר בזה ה' לעשות אותם שבת
ימים תעשה מלאכה ואלכ' מעשה המסכן ועוד נבא מ"ח ואתה
דבר אל בני ישראל מאי ואתה רמספיק לומר דבר אל בני ים'
ונבאר מהו לאמר לאחרים ומהו אך את שבתותי ראכין ורקין
הם מיעושים וה' מבין אל הקשה ראין לומר אך מיעט שלא
ידחה המסכן את יום השבת רא"ה הוי המיעוט במסכן ובא
לחזק אזהרת שמירת השבת והכתוב אומר אך את שבתותי
דמשמע מיעוט בשמירת השבת ועוד נבאר למה דבר בלשון
רבים את שבתותי ולא אמר את השבת תשמורו כדכתיב אלכ'
ושמרתם את השבת * ועוד למה כפל לומר ושמרתם את השבת
פעם אחרת וחזר לומר ושמור בני ישראל את השבת ולמה
בסני פעמים כתוב לנוכח שבתותי תשמורו * ושמרתם את
השבת וכאן דבר שלא לנוכח ושמור בני ישראל את השבת
ומהו לעשות את השבת לרורות * ונראה לעד שא"ת ואתה
דבר להיות שרצה הבה שידבר משה לבני יס' אזהרת השבת
קודם שיכנסו על המסכן להיות שחטאו ישראל בעגל שהוא
עון ע' שהוא ככופר בכל התורה כולה ולכך יס' הבאי לעשות
המסכן לכפר על מעשה העגל ויבא זהב שבמסכן ויכפר על
זהב שבעגל צריך להקדים להם כפרה לתקן מה שקלקלו
בעגל לכפר בכל המכות בעשיית העגל עתה יקיימו השבת
שהמקיים השבת במקיים כל המכות שבתורה ששקולה שבת
ככל מכות התורה כחז"ל ואתה דבר כלומר בפסוק ער אנה
מאתם לשמור מצותי ותורותי וזה שאמר הבה למשה אעפ'
שאני דברתי עמך ענין המסכן תחלה ואתה לא תעשה כן אל
דבר אל בני ישראל מכות שבת תחלה כדי לאמר אלכ' ענין
המסכן דהיינו תיקון הקלקול שבידם תחלה ואלכ' יבא אזהרה

סזזה סאמר אח"כ אות היא בימי וצח צמי ישראל כי סמט ימים
עטה האת העמי כו' שבא לתת טעם סתירה המיל' את העבת
לפי שהעבת היא אות לבני ישראל לדעת כי ברא האת העמי'
ואת הארץ בעטת ימים ובינ' הסביעי סבת ויכעס אבל המילה
היא אות לבני ישראל שהם עבדי ה' חתומים בחותם אות ברית
קדש וברנל כח אות זה מאות העבת טאנו חלל להודיע סבינ'
הז' סבת ויכעס *

סדר תשא דרוש ב

אלה הדברים דבה שמע ישראל אחה עובר חיום את
חירדן וזה אלמים באונינו שבענו אבותינו ספרו
לנו סחו באונינו אלא אר' הנחומס סמענו סח סאמרת ר' בסח
בסנח גלוי וצפוי לפני שחן עתידין להבעים אותי אלא גול' אני
אותם ומנין סאמר לו חבל' כך דבחיכ ראת ראיתי את עני עמי
אשר במצרים סהו כי ידעתי את סבאוננו יודע אני מה באב הם
ערוזים לעשות אלה אלהיך ישראל ואעפ"כ ואר' להצילו מיד
מצרים חוי הנאין סתרגניתי עם ססה וכסה סהחני כך סמענו
באונינו סחו אבותינו ספרו לנו זה מסה סנקר' אב לכל תנביאי'
אתח ידך גוים חורשת וחסע' אל' מסח ססה לפני סלבי
האסמורי לסיהון וענו סחיו גדולים אתם יודעים סכסהעברו את
חירדן סחו עושה לסלשים ואחר סלבים חוי שמע ישראל אחח
עובר חיום את חירדן *

ידוע הוא כמה גדולה האהבה ומיכה יתירה סחיוב
הב' לישראל כאשר יאהב אב לבנו היחיד' סבס
בהיותו פושע ועוב' על דעת אביו לא זו מחבבו ודאחו ססמל
ומקרבו בימינו כן ה' אלהינו קרוב אלינו וחסך למטה מעונינו
וכל מעייני יסועתו בנו כדכתיב לה' אלוקינו הרחמי' והסליחו'
כי מרדנו בו ירכה סאפע' סלא עשינו רכזנו ומרדנו בו עכ"ז
הוא מרחם עלינו כאב רחמן ולזה כיון הכביא מלאכי סאמר
אהבתי אתכם אחר ה' ואחרתם במה אהבתו הלא אח עשו
ליעקב כאס ה' ואוהב את יעקב ירכה סאסה אותנו ה' ואחרת'
במה אהבתנו כיון לישראל הם בגלות ובני עשו הם בגרס
המעלות לזה אמר הלא אח עשו ליעקב כאס ה' כי דברים אן
סאמרתי הלא אח עשו ליעקב סס כאס ה' להסבי על סאלתכ'
ולחורות אתכם גורל אהבת ה' עמכם כי הרי עשו היה הבן
הגרול כדכתיב ויבא הרשעון ארמוני ואחרי כן יבא אחיו וכו'
ועכ"ז עשאו הבה קטן דכתיב סנה קטון נתתך בגוים וכו'
ועשו הקטן הוא כתלה בגרול יעקב הלא אח עשו ליעקב ולא
אמר אח יעקב לעשו וכיון סעסו כתלה בזכות יעקב איך לך
אהבה גדולה מזו ואין כריך לומר בזמן סעסוים ישראל רכזנו
סל מקום סנקראים בסס ישראל כי בוראי הלא אח עשו כתלה
בגרול ישראל אלא גם בזמן סאנים עושים רכזנו סל מקום
ונקראים בסס יעקב על סס עוקב' גם בימים ההם כתלה עשו
ביעקב והלא אח עשו ליעקב כי קטן כתלה בגרול וזה ראייה
סאווה את יעקב וכן מצינו ססהוויא הב' את ישראל ממכרים
אפע' סכפיו לפני ישראל מכעיסים לפניו ועושים העבל לא
סל לבו גם לזאת וירא חון ולא יתבונן והוא מה סדרסו ח"ל
בס' סמו' רבה כי הוא ירע מתי סוא וירא חון ולא יתבונן ההר'
ראה ראייתי ח"ל הב' אתה רוא' ראייה אחת ואני רואה ב' ראיה'
אתה רואה אותה באים לסיני ומקבלים תורתו ואני רואה
אותם מקבלין תורתו זהו ראה ראייתי זו ראיית מעשה העבל
סכאמר ראייתי את העם הזה וכו' אעפ"כ איני דגס לפי המעשי'
העתידי לעשו' אלא לפי העבד' דהסעת כי סמעיית את סעקתם
אעפ"כ

הסבתו ויט' הם כמו הזמן סל היח סלא היה להם סוס טרדיה
מחמת המונות כן בסבתות חון להם סוס טרדת, המון כי
מיום הסעי הכינו אשר יאכלו בסבת ואכ' לא כיתנו סבתו ויט'
לישראל לא סיעסקו בתורה כיון סאין להם סוס טרדיה ויעיכב
כימות החול ולזה כזה ואמר וסמרת את העבת בלימו' התורה
כי קדש היא לכם והבנתי מדברי הזוהר סיס נסמה יתירה
בסבת והיא מוסיפה ביכה לארס ולכך לא כיתנו סבתות אלא
לעסקו בתור' כי ביום העבת יחרס הארס חידומי תורה בסח
הנעמה יתירה סהנעמ' יתירה היא מוספת קדוש' בארס ויכול
להסיו בתורה ביום העבת מתוך הנסמה הקדושה סבו יוחר
מהסבתו בחול ולכך מחלליה לסנמה יתירה בדברי חול מות
קומת כי לא יתכן לאורח הבא אליו לחללו ובגמר' אחריו בואו
ונכח לקראת סבת מלכתה סהיה הנסמה יתיר' הבאה לארס
ועד עכסו רבר הסתוב בכויוי אזהר' סבת לעוסי המסכן סלא
ידחו הסבת מפני המסכן ועכסיו הזהיר לדורו' בני יט' וסמרת
בני ישראל את העבת לעשות הסבת לחרותם ורמז סאס יט'
פקוח בפס חו חולה יט' לרחות ולחלל סבת אחר כרי לסמור
סבתות הרבה וסס וסמרת בני יט' את העבת בזמן סהו' לעשות
הסבת לחרותם אבל אס בסמירת העבת הזה יהיה כמסך
ממנו חלול כמה סבתות לרורותם כגון סיס פקוח כפס בדבר
אז לא יסמרו הסבת כי העיקר הוא לסכון לעסו' הסב' לרורות'
דהיינו סמירת סבתות הרבה וח"ל דרסו לעשות את העבת
כל המסמר סבת כאילו עשה את העבת ויתבאר כונת' ז'ל עס
ח"ל בס' רבה ס' בראס' יתני רסבי' אחר סבת לפני הבה
לכל כתת בן זוג ולי לא כתת בן זוג אחר הבה כנסת יט' יהיה
בן זוגיך וכיון סעמרו יט' לפני הר סיני ח"ל הבה זכרו הדבר
סאמרתי לסבת כנסת ישראל יהיה בן זוגיך היינו רברו זכור
את יום הסבת לקרסו וקסס להבין מהו לכל כתת בן זוג סאס
הוא מ"ס במדרס קודס למה בירכו סאין לו בן זוג חר בסבא
תרי בסבא תלתא ארבעתא חמיסיתא ערביתא סבתא לית
ליה בן זוג גם סס יט' קוסי הבה כי מי אחר לנו לחלק הימי'
לסנים סנים כי בזה לא יהיה לסבת בן זוג ורילת' כל יום ויום
הוא בפני עכמו ואין לו בן זוג או סמח כל רימים הם לעכס
וכסאוו ה' ימים כפרדים וראיתי מי סכתב בפירוס חון לו בן
זוג סבכל ימי החול יט' בהם בריאה בפני עכ"ז סבה כבראו
כמכאות אחרות וביום הסבת לא כברא כמכא כלל ומקרא
מקייעו סאמר בכל יום ויהי ערב ויהי בקר כאילו כל יום הוא
בריה בפני עכמה ולאמר כן ביום הסבת אליו רבריו ולא
נחה דעתי גם בזה ואספר לעד' לומר סמכינו במעס' כראסית
סברא הקבה ביום ראסון סמים ולא ססתכללו ער יום סני
כדכתיב יהי רקיע ויתחוק הרקיע הרי ססני הוא בן זוג סל
יום אחר גם ביום סלעסי כבראו דסאים ואילנות וביום הר'
כבראו החאורות ססה גורמים ביסול פירות האילן סכ' וממבר
תבואות סיסם וכתיב סכונה ממטר דסא מארץ סעיקר ביסול
הפירות הוא מכח הסמס הרי סמה סכבר' ביום ר' הוא תיקון
יום ג' גם ביום חמיסי כתיב תובא כפס חיה ועוף וכול' כבראו
למורך הארס סכברא ביום הסעי אב' יום ז' איך לו סוס רבר
כיוצא בו לכך אחר הקבה כנסת ישראל יהיה בן זוגיך דהיינו
יה סאמרו ח"ל כל המסמר את העבת כאילו עשה את העבת
סכאמר וסמרו בני ישראל את העבת לעשות את הסבת וסמכא
סכסס סעסה הב' את יום הסבת בן כנסת ישראל עושים את
יום הסבת בסמירתו וסמך ואמר ברית עולם לרמוח סביוס
הסבת יעמו לחרותם המילה סהיה ברית עולם ודוהה את
הסבת וכן דרסו במסילת' ר' איעזר' אומ' לעסו' את העבת רבר
סהברית כדוהה לך ואחו זו מילה ואספר לומר עס מאמר זה

דרוש ב לפרשת תשא

הקטנה וליכנס אוכל בזכות התורה ואמר הבה למטה אתה רואה
אותם מקבלים התורה ואני רואה אותם שפתיים לעסוק אחרי
העגל ומח ועתה לכה ואשלחך כי לא אתבונן כל העת והואיל
ובאנו לרברי חזל אלנו נדקדק בהם מה שאמרו מה ראה כאן
להזכיר יציאת מצרים לפי שקודם לזה אף הונא משל לאדם
שפתח לבנו חמות של בשמים בשוק של זכונת המבוי עשה שלו
והאומנות עשתה שלה והכער כחבור עשתה שלו יבא לתרבות
רעה בא אביו ותפסו עם הזונה התחיל אביו מצפץ אמר לו
אזהבו אתה אבירת הנער ואתה עושה וכו' כך אמר משה רבשע
נחמת כל העולם ולא שעברת בניך אלא במצרים שהיו עובדי
טלאים ולמרו מהם בניך ועשו העגל לפי אמר אשר הוצאת
מארץ מצרים דע מהיכן הוצאת אותם וסמוך לזה אמרו ר' דא
אשר הוצאת מארץ מצרים מה ראה להזכיר כאן יציאת מצרים
אף יהודה וכו' וקשה כיון שברשת ר' הונא נתישב מן
אשר הוצאת מארץ מצרים חס רובים לומר ר' ה'לל דא אף
יהור' למחר לא טבא ליקח העבר ומה צריך לחזור ולומר מה
ראה להזכיר כאן יציאת מצרי' כיון שברשת ר' הונא נתישב
גכ' ונראה לער טבא לרקרק רקרקו שיש לסביר ר'
הונא שררש שאמר משה למה ה' יחרה אפך דע מהיכן הוצאת
אותם ממצרים שהיו עובדי טלאים והנחת כל האומות ושעבר'
אותם במצרים אף כפי זה לא היה להזכיר משה היציאת ממצרי'
כי אם הכניסה במצרים כי משם למרו לעבור ע' אכל לימוד'
לעבור ע' לא היה ביציאה כרי להזכיר אשר הוצאת מארץ
מצרים ול' זה מה ראה להזכיר כאן יציאת מצרים כי אין ב'ר'
מקום הזכרת היציאה לרשת ר' הונא לזה ררש רבי יהודה
שאמר משה כשבאת להוציאם ממצרים אמרתי לך שלא היה
להם זכונת לבאת מפני הע' שהיו עובדי' במצרי' ואת' הודעתם
שנס אח' עתידין לעשות העגל ועל מנת כן הוצאת ממצרים
וכיון שהוצאת אותם בחזקת עבר דע אף אתה רובה סהיה
עבר טוב ומתעם עליהם לבלותם למה ה' יחרה אפך
בעמך אשר בשעת היציאה אשר הוצאת אותם ממצרים ירעת
כי הם עתירים לעשות העגל ו' אח' לכך הזכיר יציאת מצרי'
בסניגוריא ריין שהזכיר היציאה כמו שכתבנו ובוה כבא
לביאר הפרשה ויש לתת טעם מה היה להם לישראל שראו את
המראה הגדולה בהר סיני ומראה כבוד ה' כאם אוכלת לעיני
בני ישראל וכל העם רואים את הקולות וכו' וטח מרא' עיניהם
לשוב מאחרי ה' וימירו את כבודו בתבנית שור והוא פלא' וכן
נבאר מה זה עשה אהרן קרום ה' למשוע בקול מורים ממרים
את ה' ויבא העגל הזה והן אחת שחז' ררשו ובס' הזוהר אמרו
כי ערב רב הם טעמו העגל ולא ישראל אכל יקשה לזה טאכ'
למה חרה אף ה' בישראל ויאתר למשה הניחה לי ויחר אפי
ואכלם כי מה טעם טל ישראל א הקצפון הזה ומה חרי האף
הגדול הזה ועק' שהרי מצינו שבעש' יט' א'ח' ויגוף את העם
ונס בני לוי הרבואים את רעהו ולקרבנו ולא עוד אלא שצריך
העון שחור למשמרת לדורות ובוים פקרי ופקרתי ואין לך כל
דור שאין בו פקיד' מעון העגל והם לא חטאו כי אם ערב רב
הם טעמוהו' ועק' שמינו שאמר משה סניגוריא על ישראל
והזכיר זכות אבות וינחם ה' על הרעה ובהנחם ה' חרה אף
משה ויטלך הלוזחור וכפי זה למה לו לשפוך שיח ועתר בתחיל'
כרי לעשות מה שעשה אח' ולסבר הלוזחות לא יתפלל עליהם
גם לא יעשם לסבר הלוזחות וכן נבאר בתפילת משה שאמר
למה ה' יחרה אפך כי מה להם לעשות עוד מאשר עשו עגל'
וישתחו לו ויבחו לו וכו' ונרקרק רקרקו הכתובים שרקרקו
המפרשים אחר לאחר וכרא' העם הקדמת ר'ל' שערב רב הם
סכתם לב לרבר תחלה כי רא' שהם היו מוכנה' תחת משה

אעפ' סודעתי מכלאזיו וכו' יוש' לזרקק במטאחה רואה אותם באים ומקבלים תורתו כי מהיכן ראה משם שעתידים לקבל התורה אם לא שאמר לו הבה וארדב נצטטר משם לבקש זכות לישראל שהיו נבאלים עד שאמר לו הקב"ה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את אלהים דהיינו שעתידים לקבל התורה ממנא שמשם לא היה יורע מקבלת התורה עד שהוריעו הב"ה ועור אף הוא נדרש הכתוב שפתחו בו כי הוא ידע מתי שוא וירא און וכו' ולבא לביאורו נזכירה ונחז' בס' י' תשא רבה ר"א אשר הובאת מארץ מצרי' מה ראה להזכיר כאן ויבאת מצרים אמר רבי יהודה בן שלום להרמ' לא הבא ליקח עבד אמר לו עבד רע הוא וע' אני מוכרו וכו' סרח עלינו העבד אל' מה בעבר טוב לקחת אותי או בעבר רע וכו' כך אמר משה רבשע לא כך אחרת לי ועתה לכה ואשלחך לפרעה ואמרתי לך באיזה זכות אתה גואלם הם עע' ואמרת לי אתה רואה עכסני אותם עע' ואני עומד ורואה אותם שהם יוצאים ממצרים ואתן להם התורה ואראה להם כבדתי פנים בפנים וכופרים בביבאון מ' יס' ועע' העבל הוא שאומר ראה ראיתי את עני עמי וזה קולו של עבל קול ענות אכזי שומע ועד שלא גאלתם אחרת לי שהם עושים העבל ועכסו שפעו אתה מבקש להורגם לכך הזכיר ויבאת מצרים בסניגור' שלו והכך רואה שה"ה הגיד למשה שעתידים לקבל התור' ודרשו ראה ראיתי ע' כל ראיות כולם שנות לרעה הא' היא ראה שהיא ראיה כוללת למשה וגם ראה אלהים שהיו עע' במצרי' ונצטט' משם לבקש זכות כנגד אותנו עון שראה אותם עע' ואמר לו הבה' אתה רואה אותם ראיה אחת של ע' שהיא עכסו במצרי' ויש ראיה אחרת שאיך ראה אותה אבל ראיתי אני לבדי שעתידים לקבל תורה וגם אחכ' עושים העבל וזהו ראיתי עני שה' מעשה העבל כתי' ביה קול ענות אכזי שומע וידרשו חכמים ז"ל במקום אחר על שצברו על אכזי ה' אהיך וזהו ענות אכזי שעינו הדבר של אכזי ה' ועם זה מתבאר מה שאחז' שם בממות רבה כי הוא ידע מתי שוא דהיינו מה שהיו עובדים ישראל ע' באותה שעה במצרים ידע אלהים וגם ראה לעתיד שעתידין לעשות עבל וירא און ולא יתבונן ומה עשה הניח קבלת התורה שעתידים לקבל כנגד הע' שהיו עושים במצרים ועמד כנגדה ואעפ' שצפה שאחר התורה שעתידין לעשו' העבל לא התבונן על הרעה שעתידין לעשות כי מדה טובה מרחבה והתבונן לראות הטובה שעתידין לעשות ולא התבונן ברעה שעתידין לעשות ולכן שפאס הכתוב ב'חלוקות הוא ידע מתי שוא וירא און רה"ל כי הוא ידע ויר' מתי שוא ואון ולא יתבונן אבל להיות החלוקה של ידע מתי שוא הוא בהווה בהיותם במצרים ידעם שהם עע' וירא און שעתידין לעשו' לעתיד ולא יתבונן הרע ההוא כי אם צפה הטובה של קבלת התורה שמקבלין לעתיד ומה שאמרו שם אתה רואה אותם באים לסיני ומקבלין תורתו הכוונה אעפ' פראית תרופה וארובה למחלת הע' שעושים עכסני שים להם רפואה בקבלת התורה עכ' רואה אני ראיה אחרת של העבל ועכ' אכזי גואלם באופן כי הבה' רן הארס באשר הוא שם וכאן באשר הוא שם היו חטאים לה' שהיו עע' במצרים וגם לעתיד עתידין לעשות העבל והבה' הביט במה שים בנתי' שהיא קבלת התורה ורב חסד הטע' כלפי חסד באהבתו את ישראל אהבה רבה וגדול' עד מאד' ומ' כריסין אנו לבאר היכן מצינו שראה משה שעתידין ישראל לקבל התורה כדי לומר לו אתה רואה אותם מקבלים התורה וכו' וכו' שנרמז שם בכתוב שאומ' וירא והנה הסנה בומר באש והנה הסנה הם אותיות של סיני וראה סיני בומר באש עד לב השמים וישראל היו עע' דומים לקוצים של

המעלה אותם ממזרים והיו חזן לענן כמ"ם בם' הוזהר כי ה' הולך לפנייהם על ישראל וענן העליהם לא כן ערב רב שהיו חזן לענן ולא היו אוכלים לא משיירי ומעמית המן ע"כ נקבלו על אהרן שבהו ענני כבוד בזכותו ויחמרו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי לפני יס' הולך ה' לפנייהם ואמר רוצי אלהים מילכנו לפנינו כיון שאין ה' הולך לפנינו והאיל ואזקקנו לבקש מנהיג לפנינו לא חפצנו במנהיג בער ורם שמי לנו גדול ממנה מנהיגנו ולהיותו איש כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לנו וכ"כ אנשים אחרים שאינם שקולים למעלת משה לכך עשה לנו אלהים עיניה בורח אלהים ממרום להיות אמצעי בביטחונו ובין ה' כיון שאין בנו זכות להיות מונהג' בישראל מצד כבודו וערה עלינו רוח ממרום להיות לנו לזהים ולכן לפנינו ואפשר שרמזו כי גם משה נקרא אלהים רכתיב ראה נתינתך אלהים לפרעה אבל להיותו איש לא ידענו מה היה לו לכך טאלו שיעשה למכא רבר שימרה עליו רוח אלהים להיות להם לאלהים אמצעי ומנהיג ללכת לפנייהם וירא אהרן כי נקהלו עליו והרגו לחור שפניהם היו רייני ישראל כדכתי' והנה אהרן וחור עמכם מי בעל רברים' וגם אליה' והרגו לחור הדחן הא' אחר אהרן בלבד אעשה המכא אחר לדחותם בדברים עד שביני וביני יבא משה ויכחש לפניו ויאמר פרקו כמי הזהב אשר באצו נפשים ובגידם כרי' שמתוך כך יעבור הדחן כי הנפשים לא יחפזו לתת זהב מזיהם והם לא נתעבבו' ליקח מהן רק ויתפרקו כל העם כמ"ם בם' הוזהר שמתפרקו מעול מלכות שמים ואזניהם עשאו פרקים פרקים במהירותם להוציא הנפשים וכמעט שחתכו אזניהם לחתיכות ולפרקים ויביאו אל אהרן ואהרן חשב להשליך הזהב אל הכור ולא יבא ממנו כלום ויאמר להם עדין לא נסתייעתי עד שאסוב פעם אחרת להתיבן וכך יעשה בפעם בפעם עד שיבא משה כי מי יאמר לו מה זה לא עשית עדין אלהים כי יס' מקום להשיב שאינו בידו והרי הוא עושה ואינו מצליח ובה תכל תלוצ' העם ממנו ואיש על מקומו יבא בשלום זה חשב אהרן קדוש ה' ובתמימות לבו לא נשמר מיוגם ויכבדום בני בלעם הקוסם שהם היו עומדים עם בכשפיהם ונתנו לו הזהב מירם לידו ויקח מיר' כמ"ם בם' הנה שאילו לא לקחו מיר אות' בהמכשפי' לא היה מצליח השטן ודייק ויקח מירם ולא כתיב ויקח מיריה' לומר שלקח מירם של אותם השפים המכשפ' ולא דקדק אהרן החסיד בזה ויזר אותו בחרט או שהניח הזהב בתוך כיס שהצליח השטן בדבר הסמני מהעין או שציינו בחרט אכוס כרי להתעבב ויטליכוהו לאס כרי שיבא משם עשו לשון זהב או טס של זהב והמכשפים או מיכה הטיל טס שכתוב בו עלה שור פעשאוהו כרי שיעלה יוסף שהיה בתוך ארון של עופרת בתוך כילום ועשאו משה והשליכו לנהר ועלה ארון יוסף שהוא בכור שורו ואותו הטס השליכו בתוך הזהב באס' ויבא העגל שהוא תבנית שור וכיון שראו כך אמרו ערב רב לישראל אלה אלהיך ישראל אשר העלך מארץ מצרים כי הרי לא היו ישראל יכולין לעלות ממדבר' עד שיעלו עצמ' יוסף כי השבע השביע וכו' ומי בדם לים' שיעלו ממדבר' הוא הטס של עלה שור שמתכוו עלה יוסף מהיאור ויעלו בני ישראל עמו וזה הטס הוצי' תבני' שור זה א"כ אלה אלהיך ישראל אשר העלך ממצרים והן אחת מישראל לא עמו מאומה בזה אבל באות' טעה שהפס פניהם ערב רב לומר לישראל אלה אלהיך ישראל היו מחוייבי' לקום כנגדם ולומר חם לנו וחלילה לומר כך ושתקו כנגד' דשתיקה ההוראה דמייא ולא מיוח כנגדם ועוד איז אומר שחטאו ישראל בגתית הנפשים כדכתיב ויתפרקו כל העם את הנפשים אשר באזניהם ואמר כל העם לרבות בני ישראל שהוציאו נפיהם

למיני ערב רב וכן אחזל בזמנים חטאו ובזמני תקומ הביאו חת וזנס וכו' וממ לא היה בלבם של ישראל לזבוח ולעבור ע"י ועור אפשר שההריו יס' בלבם דברי ערב רב ומחשבה של ע"י היא המעשה דכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם וכיון שראה אהרן שמתפשע ערב רב נדרר חטאת לים' ששתקו יס' בדברי ערב רב שאמרו אלה אלהיך ישראל אז נרתע אהרן ורצה לתקן שלא יכעלו בית ישראל ויבן מזבח לפניו של אהרן ולא קאי לפניו אל העגל כי אם לפניו של אהרן ויקרא בקול גדול לבני ישראל רעו מא איפה כי חב לה' מתר שביא משה עם לזמות הברית וחב' ה' לנו לבני ישראל כלומר אל תפנו א' האלי' ויהי ממחר' ויטכיתו כו' כמו שא"ל הכביא אכן השכימו השמיתו עלילותם' וידבר ה' אל משה לך רר דקדקו חזל מדרות הם כריכין וז"ל לך דרה אותם מכת מדרות לפי שפית עמך כל' הערב רב העמיתו והחטיו לישראל ויאמר ה' אמירה של מכת לעומת ישראל ראיתי את העם הזה ירצה הלא לשפצר ראיתי את העם הזה קורם יציאתם ממצרים וירעתי כי עם קשה עורף הוא שלא יחזרו מדרכם הרעה שהיו עשו במצרים וראיתי שעתידים לעשות העגל וכיון שכן לא ויתרתי על הע' שבידי אלא מפני קבלת התורה שבידם ועתה שחזרו לסודם הניחה לי התורה שנתתי לך להורידה להם ויחר אפי בהם ואכלם ובה מתיישב משה ועתה הניחה לי מלבר מה שרסנו חזל שפתח לו הבה פתח למשה שיתפלל בער יס' וכיון שראה משה שאמר לו הקבה ואעשה אותך לבני גדול אז חלה פני ה' בתחנון ותפלה כי ראה שה' אלקיו רוצה לשכן שמו עליו וכוונ' הכתוב לומר ויחר אפי לפי שכוין סמית רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע ואילו היתה נקמה זו על ידי הבה היו מצוללים כל הצדיקים שברור ההוא ולכך אמר יחר אפי שהוא אף המלאך המשחית כי בזה אכלם כלום ויחל משה את שמי ה' ירצה שיעשה הבה על ידו ממש ולמה יחרה אפך שהוא ע' מלאך משחית בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים כי באותה טעה כתיב ועברתי בארץ מצרים אזי ולא מלאך לפי שרצה הבה לרחם על בני ישראל ולהרוג בכורי המצריים ואילו היה ע' מלאך משחית לא היה מבחין בין זה לזה וז"ל ופסח ה' כל הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם כי בהיות ע' עצמו יחמול ה' על ישראל ופסח על הפתח וז"ל כאן למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים ולא הרגת בכוריהם על יד מלאך כי אם אתה בעצמך ולא מלאך ומה זה עשית יחר' אפך כי כלה הוא עושה ולא ע' כבורך שוב מחרון אפך שלא יהיה על מלאך אף והנחם על הרעה לעמך וינחם ה' על הרעה אשר רב למלאך לעשות לעמו' ואני דקדקתי שכתוב בוינס וינחם ה' על הרעה אשר רב לעשות ולא עשה וכאן לא כתיב ולא עשה לפי שכאן אפ' שניחם ה' על הרעה מ' העון עצמו לא נחוק ועומד ליפרע מעט מעט בכל דור ודור אבל בוינס ניחם ה' ולא עשה מאומה רע לדורות כי ניחם מכל וכל' ובג' רבה אחזל ויחל משה את פני ה' אלהיו משו למה ה' יחרה אפך רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומר להך למלך שהיה לו בן בית והסליטו על כל מה שיש לו הלך אותו בן בית והלוח לבני אדם ע' ערבים הלוח לזה כ' זהובים ולזה ק' ולזה ק' ברחו הלוחים אחר זמן שפע המלך ורע לו אמר לא השוטתך על אלה לאברך אמר לו בן בית איז הלוחי ובאחריותי הם לשלם אזי מעמירך על הכל הרי פלוגי ערב יס' בחר' ק' וביד פלוגי מאתים כך אמר משה להבה למה את נועם לא במביל תורתיך באחריותי היא שאני נחביר בקיים אותה אהרן ובני יקיימוה ואני אקיימנה הוי למה ה' יחרה אפך ורבי נחמיה אמר בשעה שעמנו יס' אותנו מעשה עמר לנו משה מפיס את האלים אחר

דרוש ב לפרשת תשא

מזכרים מה דראה להזכיר כאן יבואת מזכרים אלא אמר משה
דבין העולם מהיכן הובאת אותם לא מארץ מצר' שהיו כולם
עובדי עלזאים והנה מתוך רבוי המחמיר הזה כ' פרוש למת
ה' ימרה אפך בסביל דבר שהוא מה זלא יכלום שאין בו ממע
ימרה אפך וכו' . וקשה שאיך הוא אמר דבר אחר וכבראה
הכל דבר אחר הוא . ונדקדק עוד כיון שאמר לו הקב"ה כדי
על איתרו לעשות ע"ז שלא ילמדו מה השיב משה בסביל דבר
שאיין בו ממע ימרה אפך והלא איין הקב"ה על דבר זה שאין
בו ממע אלא כדי שלא ילמדו לעשות ע"ז וכן נדקדק מה פסוק
זה אשר הובאת מארץ מצרים שאעפ"י שיש לומר שהוא ענין
נפרד שבא לדרוש אשר הובאת מארץ מצרים מ"מ נראה שבא
לדרוש סמוך לדרשה שאמר קודם לזה . ונ' סדרשה זו היא
דרשה אחרת שאמר משה ידעתי כי חרון אפך הוא ברב' הזה
אעפ"י שאין בו ממע כדי שלא ילמדו לעשות ע"ז אבל מ"מ כיון
שבדבר הזה איין בו ממע לא ימרה אפך בעמך כי אם יהיה
חרון אפך בע"ז שעשו כמו שעשית במצרים אשר הובאת אותם
ממס שנימומו כל הע"ז ובכל אלו מצרים עשה ה' שפס' ויבטן
כל עובדי פסל וכו' גם עתה תבטל הע"ז שעשו כי מתוכה יכיר
וידעו כי איין בע"ז ממע זלא יסובו לכסל' ולא ימרה אפך בעמך
לכלותם והוא ע"ז שאמרה המענה בע"ז מפני מה אינו מבטלה
לע"ז וכו' ואבר פולמו מפני השוטים וכו' וכאן שאין בה ממע
מתר טוב הוא לבטל' וידעו כי הכל היא ואין בה תועיל תכל' .
את ישראל ולזה סמך אשר הובאת מארץ מצר' שהרי כן עשית
ביוצאתם ממצרים שבטלת כל הע"ז גם עשה עכשיו כן ולמה
ימרה אפך בעמך למת יאמרו מצרים סבדקו באמירת' שאמר
כבר כי ברעה הוציאם וכו' . עוד . ירעה שאמר משה כיון
שאיין בו ממע ובאת להקפיד כדי ללמדם שלא יעשו כך אם כן
למה ימרה אפך לכלות' שאם אתה מכלה אותם איין בזה למת
כי אם עשיית כלל וכדי ללמדם יספיקו אזרהה ללמדם . עוד
אחז' במ' רבה אמר משה להקב"ה תן לו רשות שארבר כו' הם
בטלו ראשו של רבדור ועברו על אנכי ה' אלהיך ואתה מבקש
לבטל סופו של רבדור ועושה חסד לאלפים נלע"ז כרמז זה
בפסוק ויחל משה בטענה של הדיבור שהיה לפני ה' אלהי
ספמוך לדיבור אנכי ה' הוא ריבדור ועושה חסד לשפי' ומאברה'
ע"ד משה הם ז' נרות בלבד . עוד כל ענין המסל הוא
שהקפיד המלך אעפ"י שהיה פרים ואינו מוליד הנה היא עממה
מה שבדיה ואם יש עיכוב אינו מממה אלא מחמת הסרים
ואם פגעה באדם מוליד שיש בו כח לרבר כבר כנמר העביר'
ולכך יש מקום בקפידתו אתם המלך ממה הבה כשהקפיד' על
ישמאל' כדי שלא יאמרו לעשות ע"ז אמ' לו משה כיון שאין בע"ז
ממע למת אתה כוע' על בניך שאם הוא כדי שלא ילמדו לעשו'
ע"ז והרי בכל הפעמים שיעשו הע"ז הוא דבר שאין בה ממע כי
הכל היא ומעולם לא יבואו לעבור ע"ז שיהיה בה ממע וכיון
שלעולם הע"ז שיעברו הוא דבר של חוק שאין בו ממע למת
אתה כוע' בסביל דבר של מה והכל אתה כועס רבשל' המלך
הוא כועס על הסרים שאין בו ממע מפני שאפשר לה לזנוע
אדם שיש בו כח להוליד אבל הע"ז לעולם היא דבר של מה
והכל ואם כן איין לך לכעוס על בנין זה נכון . עוד למזל
במדרש רבה זכור לאברהם מלל למלך שהפקיד לו
אוהבו עשרה מרגליות מת אוהבו וכשא בתו ונתן לה שלשלת
של עשרה מרגליות ונתתם בבואר' ולאמר זמן אבר' הסלסל'
התמיל המלך מבקש להוציאה נכנס עושב' לפיס את המלך
אמר לו איין אתה יורע שאביה הפקיד אצלך י' מרגליות ונאו
עשר בעשר כך אמר זכור שנסתת לאברה' בעשר נסמינו ונאו
עשר בעשר היו זכור לאברהם ליתחק ולעקב . ד"א זכור
לאברהם

אמר רב טעמא דר' סימא ואתה כוונת עליה העב' הזה טעמא
יהיה מסייעך אתה מוריד את המזל והוא הלבב אתה הכוכב
והוא המלכות אתה מוריד הטל והוא משיב רוחות אתה מוריד
בטמים והוא מברל בממים אמר הקב"ה משה אף אתה טועה
במדות והלא איך בו ממס אמר אל' למה אתה כוונת על בניך
יצחק דרקוק במאמר זה שפתח בויתל משה ויבא הסוף
מהו למה ה' יחירה אפר ונבא מה הוקסה בענין למה
ה' ימרה אפר טעמו מהו למה ה' יבאר במאי פליגי ר' יהוד' ^ו
ורבי נחמיה ונדרקוק שבבבב רבי יהודה אמר ה' למה ה'
מרה אפר ולא הזכיר סוף הכתוב שאמר בעמך ובבבב רבי
נחמיה אמר ה' למה ה' ימרה אפר בעמך והלא דבר הוא
ונלעד דרבי יהודה ורבי נחמיה אזלי לטעמיהו שכלתון
למעלה בענין וימל משה רבי יהודה אמר חלה משה
בטעמו אותו מעשה רבי נחמיה אמר מהו וימל משה שהכניס
לאלהים כמין רורח ואף הלשון הזה אלל לשון רורח כמדר' ^ו
ובת צור בתנמה פניך יתלו כו' ונדרק' לבאר מהו מלה משה וכן
מהו הרורח שהכניס לאלהי' ולמה סינו וימל ממעמעותו שהוא
לשון תכנונים ונחמ' במאמר הזה ביארו כל אמר מהם
רב ריהם ונדרקוק וימל משה מהו למה ה' ימרה אפר שהבא
בתכנונים ומלויים אינו אומר למה שגלה בשלל במחוק למה
תעשה כה ודרך הבאים בתחיבה וחילוי לומר אכא ה' לא ימח'
אפר וכו' מה שפתחו בתמילה הפסוק שאל' וימל וכפי זה שהוא
בא למלות פני האל ית' אף הוא אומר למה ה' ימרה אפר לזה
הביא רבי יהודה משל המלך וכו' שכפי עיניו אותו הפק' שנתן
המעו' לבני ארס וברחו ממנו והם באחריותו כלי ספק נסאר
הפקיד כמו חולה וכן משה נתן התורה לערב רב וחטאולפני
ה' חלה משה לפי שעליו לשלם וראה פני ה' אלהיו שהיה הקב"ה
בפנים של זעם עם משה וכיון שפי' וימל אינו מלשון חילוי כי
אם מלשון מולי יבדק למ' למה ה' ימרה אפר כיון שבאחריותו
הוא וכפי זה מ' בעמך אינו חוזר למאמר למה ה' ימרה אפר
כי חרון אף המלך לא היה על הלויים כי אם על הפקיד וכן
חרון הבה על משה הוא שנתן התור' לעם אמר ואף הוא אומר
למה ה' ימרה אפר בעמך לא ה' למה ה' ימרה אפר ולא הזכ'
כאן בעמך לפי שכפי ררשה זו יהיה כדרס בעמך לומר שהתורה
יקיימוה עמך עושים מעשה עמך יאיר ומכיר יהסע וכלב אי
אחר ובניו והנדרקוקים יקיימוה אל' למה ה' ימרה אפר כי
בעמך תתקייים התורה ורבי נחמיה ררס וימל מלשון רורח
שפעה המבאה ואמר להבה רורח עמך לך יש בעב' הזה סיה'
מסייע אותך אמר לו הבה אף אתה טועה אז אמר כיון שכן
שאיך בו ממס למה בשביל דבר שהוא מה ולא כל' ימרה אפר
בעמך ה' למה ה' ימרה אפר כי איך פי' למה טלה למה תעשה
כה אבל פיתסו הוא בשביל דבר שהוא מה ואין בו ממס ימח'
אפר בעמך כי זה אינו כחאי וגם דרקוק שהלל למה ימח' אפר
ה' בעמך או יאמר למה ימרה אפר בעמך ולמה הזכיר סס ה'
באמצע הרב' אבל כפי סיטה זו שלמה הוא בשביל דבר טל
מה שאין בו ממס ה' ימרה אפר אל' הזכיר סס ה' בתחל' הענין
ורק' ועדין אנו דריכין לבאר כי סיטה זו טל רבי נחמיה
היא עצמ' מה שאמרו מ'ל אכח דא' למה ה' ימח' אפר משל למלך
שנכנס לביתו ומצא את אשתו מגפפת לר' לפקי וכעם אמר לו
שנשבינו אם היה מוליד יפה היית כוונת אל' המלך איך בו כח
לדבר זה אלל ללמדה שלא תעשה כך כך אמר האלהים יורע
אין שאין בו ממס אלל שלא יאמרו לעשות עז' אל' ואם איך בו
ממס למה אתה כוונת על בניך ה' למה ה' ימרה אפר בעמך
אשר הובאת מארץ מצרים מה ראה להזכיר כאן וביאת מצרי'
אלל אמר משה רבון העולם מהיכן הובאת אותם לא מארץ

דרוש ב רפרשת תשא

צו

משה ואף על פי שלא טעפנו מעי קצת מן האזניות שמענו וחי
הודיעו לנו אבותינו סיפורו לנו מחסרונם וזו משה שהיה
כל הכחאיים הוא ספר לנו ולא נעלם ממנו עשיית העגל לאח
ודיבחונו שמענו מה שאמר הבה נעתידין להכשיל ולעשות
אלהים עוללם לפנינו ועל תנאי זה גאלס ואספר לו
לדקדק עוד שאמר אלהי באזניות פלומר העגל טעמינו לאלהים
באזניות בזמני סבאזניות כדכתי פרקוננו הזה אשר באזניה
לא היה חידוש סבקר שמענו אותו רב ואבותינו שהוא מסה
אבי כל הכחאיים סיפר לנו ענין העגל שאמר קום עשה לנו
אלהים ואם תג אללהים באזניות הוא רמז לעגל ועם כל זה אין
זה מעכב גאולתן שהרי אמרתי כי ידעתי את מחאוביו
שעתידין להכחאיים ועכא ואחר להפילו שלא פויב העגל טעמו
היו באזניות שמענו התנאים שהתנה הקב"ה למשה וגם אחכ
אחיה ידך גוים הורשת זה סיחון וענן חעפי שלא היו ושראל
ושאם באותה עשה כדכתי ויחמו באובות ויחמו בעי העבר
דרטו חזל שהיו מלאים בביתיה ועכא הורט סיחון וענן ומכאן
דאיה למלכנו כענן שתרע לאומים ותטלחם וידקדקו רזל ממע
טעמה למנע מלכי האומרי אחס יורשים שבעצמם את הורדן
מה שהיה עושה לסלטים ואחר מלכים לפי שהקשה סכנין של
סמון מדבר לסון עבר ידך גוים הורשת וחניו מדבר לסון
עתידי תרע לאומים ולא אחר הרעת אלא הכי קאחממה מידך
גוים הורשת למלכי האומרי אחיה יורע סתרע לאומים ומלכי
כענן ותטלחם חעפי שלא תהיו זכאים והגוים וזה הרב טעמו
רמז בתורתנו הקדושה שאמר למעלה ירשת הארץ כי ה'
אלהיך מביאך אל הארץ טובה וכו' וכל לומ' סתת' הארץ יתנה
להבטלחם חעפי שלא יהיו זכאים שחרי עמ' כן הוציא סתפה
הקב"ה שעתידין לסור מאחריו במעשה העגל ועכא הבטוחם
בירשתה הארץ כדכתיב ואחר להפילו מיר מדרים ולהטלחם
ארץ הכענני וכו' שהרי לא בתעבבו במדבר חסני העגל לולי
עון המלכאיים שהוציאו דבת הארץ רעה והחזירם שלא וסכנת
את ה' העולה אותם בעת כרתם ועשה עמהם כמה ניסים ואין
כחיה להם להיות כפוי טובה והיה אם סכחו תמסח תהיו
בעצמם שאבדו תאבדו בגוי אשר המלכי אבל לא הענינם
מלא יבטלו ארץ שהרי עמ' כן נתרצה הקב"ה לסאכאם
ממצרים ולהעלותם אל הארץ הטובה חעפי טעמנו את ה'
ויכאבו לפניו ללכת אחרי אלהים אחרים ולמה קמך ואח' שמע
יק' כלומר כבר שמע יס' מה מספר משה אבי הכחאיים שהבטוח
הב"ה להעלות את ישראל אל הארץ הטוב' חעפי טעמה והכנס
שעתידיס להכחאיו במעשה העגל וגם יס' לך דאיה אחרת מה
סגורים לב' מלכים גדולים סיחון וענן כדכתי אחיה ידך גוים
הורשת וכו' וזו ג' בפסוק זה שאמר אחיה עובר את הירדן
כלומר מאחי רכתיב אחיה ידך גוים הורט יס' לך לירע טעמו
היום את הירדן חעפי שלא יהי זכות בידך לפי שבכית הארץ
לא בדרקתך אחיה בא כעבאר בכענבים הבאים ויס' לרמז
עוד אחיה עובר היום בלומ' אפילו סתהיו מכעפי לפניו ללכת
אחרי אלהים אחרים כמו סכתפתי למעלה העירדתי בבס. היו'
כי אבדו תאבדו אפי באותו וזמן שאת מפעסי' וזאת אחיה עוכ'
היום באותו שהתרחי והעירדתי בבס היום כי אבדו תאבדו
מ' היום אתה עובר את הירדן ואין זה מעכב לכניסת הארץ
פעל תנאי זה הבטוחי הבה לתת אותה לכס מורס ואין לכס
לחוס מתלחמת מלכי כענן כי ממע טעמה לכ' מלכי האומרי
תרעו נאמיה סינשיע אתכם ממלכנו כענן ויתרעו את ארסט
וזה רמז ג' במ' אחיה עובר היום כלומר ממע שאתם רואי
בעיניכ' היום טעמה לסיחון וענן מלכי האומרי תרעו שאתם
עבדים את הירדן וזה טעמה ע' אתה עובר היום את הירדן

לחבריהם למה מזכיר כאן ג' אבות אחר משה אים משה הם
חייבים וכו' היו זכור לחבריהם ליכחק וליעקב זכור
ויס' לרקדק כיון שבפסוק זכור לחבריהם אין קיטען מה
כורך לחזור ולומר למה מזכיר כאן ג' אבות ועוד מה
שאמר היו זכור לחבריהם זכור אבותם כל שבט ידרשה
הראשונה שאמר יכאוי נסינות של אברהם כנגד ג' מחגלות
שאבדו ואף אין כאן מקום להזכיר כי אם לאברהם אבל ליכחק
וליסראל אין כאן מקומם כפי דרשה זו לכך אמר רב רח' למה
מזכיר ג' אבות כאן כיון שעיקר הזכירה היא לעמר בסיונו של
אברהם לכך דרשו אם שריפה חייבים זכור לאברהם ואם חרב
זכור ליכחק ואם גלות זכור ליעקב והסתא הוכרנו זכיר הנ'
אבות ואעפי סדרטה ראשונה אין לג' אבות ענין כאן אבל
הקדק כפי דרשה ראשונה מ' זכור לאברהם ליכחק ולא אח'
לחבריהם וליכחק בואו העטף אמנם רבו לדרוש זכור נסינות
של אברהם זכור ליכחק וליעקב ואין הכוונ' זכור לזכור אברהם
זכונות יכחק אלא זכור זכות אברהם סיממור ליכחק וליסראל
ולכך לא אחר זכור לאברהם וליכחק אלא זכור לאברהם ליכחק
זכור ועכשו כבא לביאור המאמ' מהענין תחלת הסדר
ויס' לדקדק בו קמר בכענבים אלו שמע ישראל עם פסו' אלהים
באזניות והיכי מדיד' דרס' וז' בפסוק אלהים באזניות ועוד
מהו טאלה טאלה מהו באזניות שמענו כי מה נתקמה בזה
וכמה דקדוקים עוד במאמר יתבאר מתוך ביאורו
זנלג' סרזל הקטן בפסוק זה שאין כאן מקומו כי למעלה
סאמר ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה הולל טמ' יס'
א' עובר היום את הירדן וכו' אל תאמר בלבבך בדרקתי
זכור ולמה הפסקו בין מדיהם באומרי הסמ' לך בן תמסח
מדיהם סכסח תמסח וזמר לענין ראשון לדרב' בסניס' לחור
וזאת סדר למקראות אלו' ועוד יס' לדקדק מאי שמע וסראל
אתה עובר היום ועוד סמלת האם מיוחרת' ל'ס' הוציא פסוק
אלהי באזניות שמענו שים לדקדק בו אם מדבר ביכא' ומסר'
עייניה ראו ולא למעמ' אחז שמעו אדם כי הרי בני קרן הם
המדברים מיר מזמור זה ועוד מאי אלהים באזניות שמענו
ד' אלו באזניות שמענו פועל פעלת ואם רובה להזכיר' אלהים
בך היה ראוי לומר באזניות שמענו פועל פעולת אלהים בימי
קדם אבל להזכיר עם אלהים בתחלת הענין אין להבנה
ועוד כפל באזניות שמענו כי מתפיק לומר שמענו ובוראי כי
הפמיטה היא באוזן ועוד קשה כפל הענין שמענו אבותינו
ספרנו לנו טעמוט הוא שאם ספרו להם אבותם שהם טמענו ולא
עוד אלא שהמקרא מסורס מקור' ראוי להזכיר את פי המדבר
אלהים ויאמר כך אבותינו ספרנו לנו ובאזניות שמענו אבל לא
להזכיר ענין השמיטה קודם ואחר כך להגיד מי הוא המספס
להם וזה ג' פועל טעמ' הבה בימי קדם לא ספרנו להם
אבותם של בני קדם כי הם היו באותו פרק ועייניהם ראו כמו
סהקסי' למעלה לזה באו חזל וחדשו פירוש מחורס בפסוק
וסיפורו כך הוא הלא מקדם כענגלה הבה למעלה בסנה גילה
לו דבר אחר ביחור ואמר לו טעמי לפניו שעתידין יס' לעשות
העגל ולומר אלהי אלהי יס' ועככ אין זה מעכב גאולתן ואחר
להפילו מיר מצרים ודרמ' סס באומרי כי ידעתי את מחאוביו
נטריקון מה מחאוב עתידין לעשו ובמקו' אח' רמזהו מרכתיב
דאיה ראייתי שהוא מה סכתוב ראייתי את הע' הזה והנה עם
קשה עורף הוא ודרים אלו ספין הבה למעלה לא ידעו בהם
יסראל אלא שמעה בא וגילה ליסראל דעו לכס שהקב"ה אחר
לי אידך אתם עתידין להכחאיו לפניו ולומר אלהי אלהי יס' הו'
זהידין ואם אלהי באזניות ענין העגל טעמו ישראל ואמר קום
מ' למו אלהים אחר ילכו לפנינו כבר היינו מחקרים בו מפי

והוא

דרוש נ פרשת תשא

בראיתם מהם חטאו ליוצרים ולקחו בעונותיהם ויעשו עיקר מחמתם ואת עיניהם כיון שבכת גרול הנוכח ולמה הוצרך לכת גרול אלא בשביל שהיו ים עץ ועבד גאלס ואם אף עכסיו הקפיד כל כך לכלותם בשביל העץ אין זה כי אם ברעה הוציא וכיון שכן טוב מחרון אפך מעשותם כלה זהנחם על הרעה אפילו להמיתם בזכות אבות העולם זכור לאברהם וכו' ועכסיו ים לבן לבאר כיון שהוצרכה בתפילתו של משה וינח על הרעה אף אף הוא אומר אחכ ועתה אעלה אל האולי אכפר וכו' וכן קמה למטה פטיב הלוח' על טראה את העבד והרי מבראשונה ירע והתפלל להקבה ואף עכסיו יחרה אפו ויסבר הלוח' ואם היה רוצה לברוק את החטאים בפשנות היה לו לעסוף כאשר עשה ולא יסבר את הלוחות וחזל רמנו סברה הכתב הלוחות ונתיקרו ביריו ונסתברו וכפי זה דקדקתי שכתוב ויסלך מיד את הלוחות חסר יור של יריו לרחות ממסיבת הדיו שהוא מיר סברה הריו שהוא אור הלוחות ויסבר כו' ועוד כבאר שפסוק זה על והלוחות מעשה אלהימה אין זה מקומו כי אם למעלה שכתוב ויתן אל משה ככלותו וכו' את הלוחות האבן מס יסר לומר והלוחות מעשה אלהים וכו' וכן כבאר משה וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרן מה ענינו וכן קמה למטה משה להקבה אלא חטא העם הזה חטאה גדולה כי לא נכון לומר כן להבה אלא להמשיט חטאם כמו שאמר קור' לכן למטה היחרה אפך הן אחת כי לישראל ראוי להגדיל חטאם ולומר להם אתם חטאתם חטאה גדולה כמו שדרשו חזל מוכיח אדם אחרי שמטה הוכיח לישראל אחר הבה ואמר להם אתם חטאתם חטאה גדולה ולהבה אחר למטה היחרה אפך בעמך אבל כאן להקבה אלא חטא העם הזה חטאה גדולה הוא דבר קשה וכן כבאר משה ויעשו להם אלהי זהב דממש מהם ב' רבדים חטאה גדולה וגם עשו להם אלהי זהב והרי אין בידם רק העוץ הזה של אלהי זהב וכן הילל חטא העם הזה לעשות אלהי זהב וכן כבאר משה ועתה אם תשא חטאתם מאי ועתה וחזל רמנו שכיון שאמר משה חטא העם חטאה גדולה פנה הקטיגור כי ראה את משה רבם מזכיר עונם להתפס וכיון טראה משה שהלך הקטיגור אז אמ' להבה ועתה שאין עומד כאן הקטיגור' אם תשא חטאתם וכן כבאר שאין גזרה למאמר אם תשא חטאתם ורש' פי' והרי זה מקרא קצר וכפי פשוטו כבאר ונלעז' שמטה רבינו עה כשהתפלל אל ה' ונעתר לו ויורדה הוריר בירו' ב' לוחות הער' בירו כי משב טלא חטאו עס ה' אלא רק על טלא מיחו ביד הערב רב והערב רב הם החוטאים שכן אמר לו הבה מיחת עמך ומרה אף ה' גם בבני ים' על טלא מיחו ובתפילתו של משה הביחם ה' על הרעה אשר רבד לעשות לעמו מהם בני ישראל וזם ויפן שפכה משה והבטו שניחם ה' על רעת עמו ים' לפי' וירר משה מן ההר וב' הלוחות בירו כי אמר מהלוחות מעשה אלהי המה חירו' מלאך המות והמלכיות ראויים המה לבני ישראל כיון שניחם ה' על רעתם וכשמשע יהושע קול תרועה ואמר קול תלחמה במחנה אמר משה אין קול ענות גבורה שכתבנו ישראל על ערב רב וגם אין זה קול ענות חלושה שכלשנו הערב רב לפני ישראל אלא קול ענות אכזי שקול זה הוא מענה ומכחיים לקול גדול של אכזי ה' אלהיך שקבלו ישראל וזם קול ענות אכזי ולא אמ' קול ענות אכזי עומע לרחות על עיניו אכזי הסעברו עליו ויהי כאם קרב אל האנחה וירא את העבד ויחולות כל שכל חרי אף של משה היה על המחולות שלפני העבד וכל ישראל יושבי ונכנים בקול המחולות אז אמר כי ראה ביד ישראל פשע גדול מוסף על הראשון טלא מיחו בשעת העסיה עכסיו הוסיפו לחטא בעיני המחולות ונשתער עון ראשון וזם חזל בחאמר שהעשנו

והוא הכרמז גם כן במסוק אתה ידך גוים הורסת וכו' ממה מרית בעיניך סדר היתה לך לעזר' והורם' גוים מהם מלכי האמורי' מכאן תהיה מובטח שתעבור את הירדן ותוריש גוים גדולים הם מלכי כנען והיו תרע לאומים וכו' הוי שמע ים' אתה עובר היום וכו' ובה נתייבנו כל ההערו והקרוקים על כנען :

סדר תשא דרוש נ

ש' וארא ונחמתי חטאתם לת' אלהיכם ראה שאין לישראל עמידה וזכיר נפשו עמם ושבר את הלוחות ואמר להק' בהם חטאו ואני חטאתי ששברתי את הלוחות אם מוחל אתה לתם אף לי מחול שנאמר ועתה אם תשא חטאתם כן לחטאתי מחול ואם אין אחת מחול להם א מחול לי לא מחני נא מספרך אשר כתבת אר' אחא לא זו משם עד שפגד חטאי שלחם שנאמר ויפן וירד משה כיון שפגד חטאי שלחם ואמר משה חרי חיה ליש' מי שיבקש עליהם דחמים אני מי יבקש עלי חחול מצטר על שיכור הלוחות אמר לו חקבה אל רצא מער שבלוחות הראשונות טלא היו אלא עשרת הדבר' לבד ובלוחות השניות אני נותן לך שחיו בהם חלכות מדרש ואנדר' חדר ויגר לך תלומות חכמה כי בפלים לתושית ולא עוד אלא שאתה מבוסר שמהלתי לך על חטאי שלך שנאמר ודע כי ישר לך אלה מעונך :

ידענו ה' גרול רחמך ומחטבותיך אלינו מתוך רעיונו ועון אבותינו כי הרבו לפסוע ואתה ה' חסרת לחטה מעונינו כמטה לה' אלהינו הרחמים והסליחות כי מדרשו בו ירעה אעפ' שמרדנו בו לא הסליחנו מעל פניו אכן אמרו אנשי כנסת הגדולה אף כי עשו להם עגל מסכה ויאמרו אלהיך ישראל אשר העלך מארץ מצרים ויעשו כיאבד' גדולות ודרשו חזל מירושין וגירוסין מהיה מס ואמר כל זה עשנו לא היה המן ברך לירר אלא מה כתי' ומנך לא מנעת מפיהם אר' יהוד' בר שלום ולא עוד אלא שהיו נוטלי' מן המן ומקריבין לפני עץ טא' ולחמי אשר כתתי לך סלת וסמן ורבם האכלתיך ונתייתיהו לפניהם לרחות מיחו ויהי כאם ה' שאמר שהקריבו המן לפני עץ מ' טלא כמע מהם אחכ ויהי כבראשונה ובה כתבארמה שכתוב בנחמיה ורוחך הטובה כתת להסכיל ומנך לא מנעת מפיהם רלא כתיב ומנך לא כתת להם לומר טאעפ' מהעשנו להתקבה מ' לא מנע מהם המן ויהי כבתחילה היו לך ה' הכרקה לעשות עמם אעפ' שחטאנו ולנו בוסת הפנים כי בוסמו במעשנו ונכלמנו בעונותינו ים לרמוז שאמ' לך ה' הכרקה על ענין המן רכתיב ביה ולחמי אשר כתתי ואמר ולנו בוסת הפנים על העבד רכתיב ביה עשה לנו אלהים וים על זה בוסת הפנים וחבר זה מכא משה רעה מקום להתפלל א העל פליט' ים' כי ראה המן סיורר להם אעפ' שהעשנוהו וזם ויחל משה את פני ה' אלהיו טאעפ' שהוא אלהיו במרת הדיו על ישראל בשביל חטאם מ' מס ה' ברחמים נקרא עליהם להוריר המן ולהעלות הבאר' ויאמר למטה היחרה אפך כיון שאתה מתנהב ברחמים להוריר מן ומזון להם אכ' למטה היחרה אפך בעיך' סאכ' למטה הורדת להם היום הזה מן וכיון שהספק' מזונם למטה יחרה אפך בעיך כי אם חרה אפך במ על העבד טעמו הכה במצרים היו עץ עד שהוכרת כח גדול ויר חזקה לפרותם מפני קטרו' שרשם מצרים ושרו של ים שהיה אותמה נשתנו אלן מאלו הללו עץ וכו' למטה יאמרו מצרים לאמ' דקדק בתלת לאמר טאף על פני שיע לרחות בי לא יאמרו מצרים טוס דבר

דרוש'ן לפרשת תשא

צו

מתוך התורה מכעפ' שאני כותב לך בלוחות סני' מה מלא היה בלוחות ראשונות רק עשרת הדברות ההד' ויבד' לך תעלומות חכמה בתורה שבגפ' שהם כפלים לתושיה ושלל' תאמר הרי ניחמתי על הרעה שגרמתי לישראל שאבדו חידות ממלאך המות חירות מהמלכות אבל מל' עון עבדו עומד מטברתי לוחות אלהים ועברתי על לא תעשו כן לה' אלהיכם אזרה למחוק את ה' לא ולא עוד לא שאתה מבוסר ממחלתי לך דקדק בדבריו שלא אמר אני מבסרך אלא אתה מבוסר כלומר כבר אתה מבוסר כיון שהגדתי לך שאני כותב לך ב' לוחות יתירות על ב' הראשונות בדבר זה אתה מבוסר גם כן ממחלתי לך מאם לא מחלתי לך כיכר אני כותב לך ב' לוחות סניות בתוספת על הראשונות וזשה דע כי ישה לך בדבר זה שאמרתי לך סיגד לך תעלומות חכמה כפלים לתושי' סכלותו ראשונות בזה דע כי ישה לך אלוה מעונך וימחול לך • וכזה מדקדק בכתוב שאמר ודע לרמח מה סכתבנו בכוונת חז' וכוה נחז' לענין ראשון ויאל' משה א' אהרן מה עשה לך העם הזה כמחל' כמה מכות ופגעים נתנו עליך שהסכמ' לרבריה' וקשה לרבריהם שהי' הרגו לחורונתירא אהרן פן יהרג במקדס ה' כהן ונביא' וגלעד' ברקדוק מחז' על ויבן מזבח לפניו התבונן מהזבוח לפניו שהיה חור הרגו ויט' לרדקק סכתוב זה של ויבן מן הזבוח היה דאוי לאומרו קודם העשיה דכתי' ויעשהו עגל מסכה ואספ' לי לומ' כתבונ' מזבוח לפניו בכוונה אחרת שמקור' הכי' אהרן בעשייתו פן יהרגוהו ואל' אס' יהרג כהן ונבי' הוא עון של ודאי חבל' בעשי' העגל יט' תקוה אולי לא יכא' לפועל וכו' וכו' ויבא משה ויבטל' וכשרא' מהכלי' מעש' טען ויכא' העגל כו' נטא' ק' משה מהזבוח לפניו זה חור שנהרג על דר ספק וכט' עכשיו שיכא' העגל והוא עון של ודאי אז התבונן אהרן מהזבוח לפניו למס' כפסו גם הוא מקו מחור ויקרא בקול גדול באזני כל העם ויאל' ח' לה' מח' כי ה' אל' זולתו ומכר נפשו טאס יקמו עליו ויהרגוהו יהיה כחור הזבוח לפניו על קידוש ה' כן היה שאותו יום נתבטל' העבוד לפני העגל מתוך דברי אהרן סקר' בקול גדול ח' לה' מחר ועל זה הוכיחו מל' אהרן מה עשה לך העם הזה כשקרא' בקול גדול ח' לה' מחר מי עמד לנגדך ומכאן ראי' שאלו עשית כן קודם עשייתו למח' בידם לא היו עוסי' לך מאומ דע והבאת כליו חטאה גדול' עור ירמזו מ' העם הזה על בני ים' כי תחלת' בשגגה וחסא' וסופ' ברצון שנעשי' גדול' לקול מחולות העגל ששמע' אזל' ולא מיוח' בס' ויאל' אהרן אתה ידע את העם כי ברע הוא שיכנה' מקוע בס' כדבריו המתרגם וגם כרמ' ע' רב שהם אותיו ב' ע' ונתערבבו בס' ויאל' הערב רב עשה לנו כו' ואל' למי זהב וגם בני ים' התפרקו נומיה ויתנו לי ואשליכוהו באס' כדו להפליג' ויהיו כסיון בחמין ויכ' העגל הזה והכ' מהק' דברי אהרן ידע משה סיד בני ים' במעל' כתיב' הנזמי' ויר' משה את העם בני ים' כי פרו ומגול' עונ' מתכתי' הנזמי' עמד עכשיו היה חושב משה שאין ביד בני ישראל רק מה שלל' מיוח' ועכשיו פרעו אהרן ונב' עונ' סכתנו נומי' כדו לסמך בקמיהם להיו' ממעט בכו' הקמי' עליה להרג' שה' כראה דבר זר להרוב מכיו יס' כיון שאין בידם עון אחר זולת מה שלל' מיוח' ועכשיו שגילה אהרן עון הנזמי' סכתנו יס' איכ' מעתה אין להאס' על הקמי' עליה להרג' ולזה תמך סמוך לזה שעת' משה בשע' המח' ואל' מי לה' כו' ויאל' להם שימו איס' חרבו על יריכו והרגו איס' את אחיו כו' דהיינו מבני ים' • ובשם החכם הטלס מה' א' קבץ ז' שמעתי כי פרעו הוא טאל' אהרן הנה ראיתי את העם כי ברע הוא במחשכ' ע' דכתי' בה למען תפוסו בית ים' בלבם וכו' וכיון שהיה בלבם עון ע' הם ראויים ליענש' ובעיני הדאי'

ס' ענש' ראה שאין לישראל עמידה • וס' לרדקק בו מהו ראה שאין ליט' עמידה שהרי קודם שירד התפלל עליהם ועק' שהלל' אס' תמחול לי גם מחול להם • ואיך אמר אס' תמחול להם מחול לי ועור כבאר מ' רבי אחא אס' הוא מוסיף על הקודם או חולק עליו וכן נבאר מ' ולא עוד אלא שאתה מבוס' ממחלתי שהרי יותר גדול הוא מה שכתב לו עכשיו הלכו' ומרדס ויאל' מהחילת העון ועק' דהי'לל' שאני מבסרך מאי שאתה מבוס' • ונלעד' שהקטן חז' ודקדקו באותו כתוב שאמר וארא והנה חטאת' לה' אלהי' עשית' לכם עגל מסכה דהי'לל' קודם וארא והנ' עשית' לכם עגל וחטאת' לה' ועו' שה' כפול סניו' טעמו עגל מה בורך לומ' חטאת' לה' ועק' שהרי משה הי' במרו' כשעשו העגל ואיך הוא אומ' וארא והנ' חטאת' עשית' לכם עגל כו' לזה דרשו ראה שאין ליט' עמידה והנ' הנה באמת העגל לא עשאוהו יס' כי אס' ערב רב אבל בראי' טראיתי העגל ומחולו לעיני בני ישראל ראיתי שאין להם עמידה להיות זוכי' ללוחות שהם חירות ממלאך המות כי יפקו' ה' בחרבו הקסה עלי' טאעפ' סנתרבה קודם לכן עכשיו הוספתם על פטעכם וכמעט בענין זה של המחולות הוא מקול כאלו עשיתם לכם עגל שהרי ב' עפות יס' בע' לא תעשה לך פסל וגם לא יהיה לך אלהי' אחר' ואתם סלא עשית' העגל חטאתם לה' אלהי' בקיו' הע' בתופים ובמחולות וכיון סכן אס' יתקיימו הלוחות לא יחפון ה' לתת חות' כי אס' לי ויתקיי' כי ואעשה אותך לבוי גדול כמו סאל' קודם ויהיה זרעי חיר' ממ' לזה טבר הלוחות כדו להיות גם הוא זורעו שזה לכל דייס' וימסך זכות לבני ים' מתוך סביר' הלוחות סיהיו כירונס' כפניו וכל' באס' אס' כמחז' ועל זה קרובי' יס' לימחל' עונ' כיון מהם מרדו' כפניו יותר מעון של משה ססיבר' הלוחות מעט' אלה' ולכך אמ' משה כיון שאני גרמתי סליחתם סל יס' בסביר' הלוחות מרדו' כפניו אס' אתה מחול להם כן לחטאתי מחול כיון סכתבלל' זכות לקיומן סל ישראל מתוך חטאתי זאת מטברתי הלוחות ואס' אין אתה מחול להם לפי סכתבלל' להם עון סביר' הלוחות סכתביל' נסבירו אכ' גם אל' תמחול ליניחתי כא' מסיבת ספרך אחר' כתבת שהם הלוחות סכתבו מכת' אלהי' ואח' מהני נא טאעפי' שהבטחתי ואעס' אותך לבוי גדול מת' נא שחטאתי בסביר' לוחות כתוכי' במכתב אלהי' מחני כא' מסיבת ספרך שהם הלוחות והנה כפי שיטה זו כסידר משה לא מחלנו יסר לבמרי מתוך הפלתוכי' אס' סניחם ה' על הרעה ולכך בענין המחולות כתפור' עין ראשון ולזה בא ר' אחא לחלו' ולומ' סלא זו משהמס' ער' שפנה חטי' סלה לבמרי ולא יהי' לבני ים' עוד למח' עון סכ' ויפן ויירד משה אפסר סדקדק ר' אחא שהי'לל' ויפן משה ויירד ולמה חיור ויפן ויירד משה לרמז שויפן הוא על החטא ספכה חטי' סלהס ואל' ויירד משה ומס' וירא העגל ומחולו הוא ביד הערב רב ומתוך כעס' שובר הלוחות ולכך אמ' משה הרי היה ליס' מי שיבקס עליה דחמי' כשהייתי למעלה ועכשיו מי יבקס עלי' שלרברי' ר' אחא לא כתבלל' מוס' זכות ליט' בסביר' הלוחות לפי שמקור' פנה כל החטא סלהס בתפילתו סל משה והתחיל מעטער על סיבור הלוחות שאברו יס' כמה טובו' בסבירת' חירות ממלאך המות חירות מהמלכות והכל תלוי בידו סל משה אמר לו ה' ה' א' תטעור כי בלוחות ראשונ' לא היו לא עשרת הדברות ובלוחות הסניו' אני כותב לך הלכו' ואור דות שהיא תורה סכעפ' והלכה למשה מסיני ויתבלבל' זכות הרבה לישראל על ידך בקריאת ההלכות שאני מוסר לידך והרי זה כנגד מה סא' דני יס' על ידך • וגם אפסר לומר סמתוך קריאת ההלכות והאגדות יהיו בני חורין מהמלכו' כי המקבל עליו עול תורה פורק מיומו עול מלכות וגם הלומר תורה סכעפ' אינו שולס בו מלאך המות וחזרו להרניח ישראל חירות ממ' חירות מהמלכות

דרוש נ פרשת תשא

צפלא על מה נעשו כיון מלא ראו מעשה בפועל והם לא ידעו מה שבלב מחשבת עז לכן הוכיח אהרן מה שבלבם והביאו למעשה כדי שאל יעשו יבדקו עליהם הרין כי בדיוק וישר הוא ואם כי פרעו אהרן גילה אהרן מה שהיה מכוסה דהיינו העו שבלבם הביאה ליד פועל ונתגלית חטאתם כדי לשמחה בקמיהם להיות ממעט בעונם קמיהם עכ' ויהי ממחר ויחמר משה אל העם את חטאתם תחלה בעונם ואח"כ גדל החטא בענין המחולל העגל זה לא נתקפר כי אם עון ראשון על שמיותם במעשה העגל וזה האחרון עשו ראשון וכריך כפרה אעלה א' האולי אכפרה וכו' וישב משה א' ויחמר חטא וכו' אמת שהחטא הראשונה גדלה עכשיו אבל ים כנגדה סמך שעשו להם הוא אלהי זהב שהוא דומם וגם אתה גרמת מהם פעת להם זהב ודי זהב כדכתיב וכסף הרביתי לה זהב עשו לבצל והם לא עשו לעצמם אלא עשו לערב רב והכתי' אמר לא תעשה לך פסל ואם כן לא נשאר ביד יע' זולת חטא של עונג כיון שהם עבדוהו ועת' אם תשא אף בהם עון זולת חטאת ואם תשא להם הוא חטאתם של עונג ואם אף מחני נא מסיבת פבור הלוחות שהם ספרך אשר כתבת צו המכתב מכתב אלהים הוא - עוד ראיתי כתוב ועתה אם תשא חטאת' ואם אף בי' אם תמחול להם ובין אם לא תמחול להם מחני נא מספרך ספר החי' לפי שאל תשא חטאת אהיה קרבן כפרה עליהם שהקנה כוונת דיוק אחד מפני הרע' כדי לזכור על הדור וגם אם אין שלא תשא חטאתם מחני נא כדי שלא יהיה מחני במעשה הרעה הבאה על הדור כי זו היא כונה פניית בפסוק מפני הרעה העתיד לבא על הדור נאסף הצדיק קורם כדי שלא יראה ברעה העתיד לבא על בני הדור ונתר' הבה לפקוד מעט בכל עת ועת פקידה ופקידה וגברו רחמי ית' עלינו לתת לנו סליחות כיום הזה ושמעתי בבואו הכתובים הללו ויחמר משה מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה העונג שיהיה מזיד ויחמר אתה ירעת את העם כי ברע' וא' שער עכשיו היו מחזיקים אותך לע' לפי שכך אמרו עשה לנו אלהי כי זה משה אשר העלנו דממשע שהם מחזיקי אותך לזה' והיתה ע' חקוקה בלבם וחוששני לך מחטא שכסם שנפרעים מהעוברים כך נפרעי מהנעדר וירא משה את העם כי פרעו הוא סתגלית כוונת שהיו עובדי אותו לאלהים ויחמר מי לה' מי החפץ להשגיח א' שלא אסף בחטאת' שהחזיקונו לע' ואני נעבר ח' וכשהתפלל משה להבה אמר חטא העם הזה חטאה גדול מתחל' שהיו חושבי אותי לאלה שאני העליתי ממזרי' וגם עכשיו חטאו ויעשו אלהי זהב ועתה אם תשא חטאתם הרי טוב ואם לאו מחני נא מספרך לפי שאני נעבר וראוי לימחו כסם שנפרעי מהעובדי ויחמר ה' מי אשר חטא לי אחמנו לפי שאעפ' שעשאתי נעבר אף עליך ואם כי לא היה ברעתך לקבלם - ובמדרש רבה פ' ואת אהרן אחזל ר"ל שאלה תעורר מרבים שאלה שנתן אהרן בין ישראל לאביה שבשמי' עוררה עליהם דיני רינים אף אפי' מלמר שהיה אהרן מטל קרבנם ופוחסו לפניהם ואמר להם דעו שאין בו ממש הוא שמשוה אות' לאהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטא גדול' אחר' לו מוטב שידעו סגנון ול ידעו מזידים הוא שהבה אומר למשה מי אשר חטא לי אחמנו מספרי הה' ובאהרן התאסף ה' מאד להזמירו ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אף לשון השמר הכתיב' כאן לא לשון כילוי בל' וב' אחר' ואשמד פרי' ממעל ופרשיו מתחת ועל כל פשעי תכסה אהבה תפלה שנתפלל משה עליו ומה שתפלל משה עליו ר' מנחם דישאב ור' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי מתחל' הספר ועד כאן כתיב וערכו בני אהרן וזרקו בני אהרן ונתנו בני אהרן את משה לפני הבה הבאר סגנון ומימי' ה' שמעיה

חביצין חלקת כבו' לעזי' במביל' בבית דתנין תמן כל העז' כסר' למעשה חוץ משל זית ושל גפן ולא אהרן אף אתה חולק כבו' במביל' בבית אחר' לו הבה חייך שבמבילך אני מקרבך ולא עוד שאני עושה אותך עיקר ובניו טפלי' כו' את אהרן ואת בניו אחר' ויש לדרוק מ' עורר' דיני ריני' וכשב' לפרט לא אחי' אף שביקש הבה להשמי' לאהרן בבילוי' בנים לולי תפלתו של משה ואם מזה זה שאמר עורר' עליה דיני ריני' ועוד היכן נדמו בפסוק מה עשה לך העם הזה שא' משה מוטב שיהיו סגנון ולא מזיד' והפסוק אומר שמזכירו על פשע' העגל ועו' להבית מ' הוא מה' אחר' ל' מ' מי אשר חטא לי אחמנו ענה מרוב' על יע' ומ' קורם הוא שהוכיח לאהרן ולא רא' זה כראוי זה וכן קשה מ' הה' ובאהרן התאסף כו' מה ענין יע' לקשר העסקים זה ג' מה שאמר הה' ובאהרן כו' ולבא' ג' מ' אף השמר הכתובה כאן לא כילוי' בנים דה' ולא והשמר הוא כילוי' בנים ומהו ז' בלשון סלי' וגם אומרו הכתוב כאן רבואי' שבהשמר' זו אנו קיימין ומהו הכתוב כאן מכלל ראוי' אחריתי' ועק' מ' ועל כל פשעי' תכסה אהבה תפלה שנתפלל רכפי זה היה צריך לומר ועל כל פשעי' תכסה תפלה מאי אהב' רכפי' ועו' לבא' מ' משה התפלל משה כי מאי איכפת לך לידע מה תפל' התפלל משה כי בורא' בביטול' הגזר התפלל - ועק' קושי' גדול' שכינ' שהגזירה היתה להשמי' פרי' זה כילוי' בני' אף התפלל ואמר' באר' סגנון' ומימי' חביצין והלא ברעתו לקעקע הבא' ומימי' חרבו ח' ועו' לבא' היכן נדמו שבמביל' משה נתקרב אהרן והרי התפלל שהתפלל היא שחלו' לאהרן כבו' במביל' בבית ולא התפלל סיחלו' לו דיני' במביל' שה' אחי' ועו' מ' ולא עוד דהיינו ס' שהיו בבית עיקר' ואהרן אביה' טפלה ומה ג' שהיו שלא נתקרב אהרן אחמנו חזיבת בבית לא מחמ' משה ועק' מ' ואת בביתו אתו והפסוק אומר' כו' את אהרן ואת בניו לאמר' ולא אמר' אתו ורוחק לומר' שה' טענת בספרי' כי נ' דמכאן יליף מעשה בבית טפלי' לו מדרקאמר' אתו וז' וגלע' סחל' דקדקו כיון שבכל' פ' ויקרא לא מבינו מהזכיר אהרן רק בני אהרן הכהני' למה טעה כאן להזכיר' כו' את אהרן ואת בניו דה' כו' את בני אהרן כמו שאמר אח' ואת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן ועק' מאי לאמר דקאמר כיון שהזינו הוא לאהרן ולבניו ואין זולת' לומר' כיון זה איך יספיק לומר' כו' את אהרן ואת בניו זאת תורת העולה לזה הביאו פסוק שאלה תעורר מרבים ש' לדרוק בו דה' שאלה תעורר מרבים ואלהה תכסה פשעים לומר' שהשאלה מפורר' אפי' דברי ריב ומרין והם למשאל' קשה והאלה' תכסה אפי' על דברי פשעי' לזה דרשוהו תחל' ב' שהיה' השאל' כבונה בי' יע' לאביה' שבשמי' קרוב לתת' סנה מכאת' ממזרי' עד זמן יחזקל' שאמר' הבה ואעש' למען שמי' ועל כל פשעי' שעשו יע' אלה' אות' הבה כדכתיב' אהבתי אתכם אלה' וזהו תכסה אהבה ואפ' סגנון זה באותו כתיב' שאמר' במה אהבתנו הלא אח עשו ליעקב כא' ה' שהכוונה בהקדמ' חל' שיעק' כאמר' על שם עוקב' כשאין ישראל זכאים ואם כן כיון שהוא אח עשו ליעקב שגם הוא אינו עושה רבון אביו שבשמים ואפ' אחים הם כדומי' זה לזה ועכ' את עשו שאלתי ואוהב את יעקב בודאי' שזו הורא' גדולה לעולם האהבה שאהבתי אתכם ורמז לומר' הלא אח עשו ליעק' כא' ה' שגם היות אח עשו ליעקב במעש' עכ' בביל' קידוש שם ה' כדכתיב' ואעש' למען שמי' וז' נא' ה' שבביל' שמו את עשו שאלתי ואוהב את יעקב ובפסוק הכתוב אפ' שאמר כא' ה' לפי שמדבר ב' ישראל שאומרים במה אהבתנו והעומע ישמע ממה שהוא אומר' הלא אח עשו הם ג' כן סוף דבריהם וה' ואמרתם במה אהבתנו כיון שהלא אח עשו ליעק' והעומע הוא אח לנו לזה הלא אח עשו ליעקב הן אמרו' ה' ואם בא' ה' שמעיה

דרוש א רפרשת ויקהל

צח

עשה לבניו טפלה לו וגם זה נרמז כאן מדכתיב ואת בניו לאמר דהילל צו את אהרן ובניו זאת תורת העולה וכן מאי לאמר דקאמר הכא לא הכוונ לומר צו את אהרן ואל תאמר את אהרן ובניו כי אינם מקולים מניהם אלא את אהרן ואת בניו דהיינו את טפל לאהרן הוא ראוי לאמר ולא להשוותם כאחד לאהרן עם בניו אלא בניו טפלין ואהרן הוא עיקר *

סדר ויקהל דרוש א

תנחומא

ויאמר ח' אל משה ראו קרא ח' בשם וסוף וסצא חן ושכל טוב בעיני אחי ואדם בחו בן בשעה שאמר הכה למשה בחר על מלאכת הכשן הראונו כל בלי וכלי ויאך לעשות שני וראה ועשה בחכמתם אשר אחז טראח וזית משה סבור שחוא יעשה אח חמשין שאמ' לו ועש' אח חקרים ועשיה שולחן ועשיה מזבח ועשי פרוכ' ועשי כיוור כך כל מלאכת המשכן כיון שסדר לו כל דבר ודבר אמר משה רבשעמי ועשה כל זאת אמ' לו ראה קראתי בשם בצלל בשויד משה אמר לחם בצלאל החחילי יע' מ'רננים על משה ואמר לא אמר חכ' לעשות חמשין ע' ב' צ' אל לא משה מעצמו ממנה אוחז שהוא קרובו אמר לחם משה אני לא עשיחי כלום מדעתי אלא חכ' אמר וחוא מראה לחם ראו קרא ח' כשם בצלל לקיים מן שג' צ' חן ושכל טוב בעיני אחי ואדם חו וסצא חן ושכל טוב צ' בצלאל שאמ' חכ' ראו קרא ח' בשם ואדם אלו ישראל ש'נאמר ואדם צאני צאן מרעיתי אדם אחם ולטח נקרא שמו בצלאל שעשה צל לאל ש'נאמר יושב בסתר ער' יין בצל ש'ו יחלון עכלה *

יריע

הוא שמע' המשכן הוא דומ' לעול' כמו שכתבנו ס' תבנה ועוד דרשו חז'ל על פסוק וימלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה וברעת ב' דברים אלו נכרא העולם מ' בחכמ' יסר ארץ כוכן שמי' בתבונ' ברעתו תהומו' נכרצו וב' דברים הללו נעשה המשכן שנה' ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה וברעת וכוונתם לומר ט' להיות בריאת העולם בטביל' יס' והתור' ועכשיו כשקבלו התור' חטאו בעגל ונתקלקל העולם והוכרח לעשות המשכן לכפר העגל וכו' הקים את המשכן הוקם העולם לכך נעשה המשכן בחכמ' בתבונ' וברע' כשם שנכרא העולם בג' דבר' לו ולזה כשם שבמעט בראשית כתיב וינח ביום השביעי כך עכשו במשכן סה' בריאת העולם מחדש כזה על ממירת השבת שבת ימים תיעשה מלאכ' וכו' השביעי יהיה לכס קרם ולזה איפשר סכיון הפסוק לומר אלה הדברים אשר כזה ה' לעשות אותם לומר מאלה הדברים של המשכן הוא לעשות מעשה בראשית אותם המעש' ש'כב' נכראו נתקלקלו בעגל ועכשיו כזה ה' לעשות אותם וכו' מתבא' למה בניויון של הבה למשה כזה תחלה על המשכן ואח' כיווה על השבת דכתיב ואתה דבר אל בני ישראל את שבתותי תשמרו וכשבא משה ויקהל את בני ישראל אמ' להם תחלה פ' שבת אלה הדבר' אשר כזה ה' לעשות אותם שבת ימי' תיעשה מלאכה ואח' מעשה המשכן * אבנם להיות מעשה המשכן בא לכפר על העגל לכך הקהל משה את כל עדת בני ישראל להקד' להם ענין השבת תחל' סה' כחמ' כל המכו' כדי לכפר מה שקלקלו בעגל סה' כסופ' בכל התור' וגם הקד' להם השב' לומר מלא תרח' השב' בעשי' המשכן ואעפ' שאלה הדברים של המשכן כזה ה' לעשות אותם בהשגחה מכללי יגיעה וטורח של בני אדם מ' שבת ימי' תיעשה המלאכה של המשכן מאלוה וכו' ה' יהיה לכס קרם מנעמה יתיר' הסוד' בקרב' וראוי לשמו' שבת זו כי הוא שבתון לה

ס' ממעט לכנסת ישראל הלא תרעו גדר האהבה מהלא את עמו לייקב ועכ' ואהב את יעקב * וחז' במדרש דרשוהו על אהרן וגם סמאל בין ישראל לאביהם שבשמים על שפסאס מזיריו בהיות פוחם לפניהם הקרבן וזה עוררה עליהם דיני דייניסאפסר לומר שפליהם הוא על אהרן ועל בניו לפי שכל העגלשעשה אהרן רנו הבה' לזכות מאותם בחינות שחז'ל מהיה כוונתו לטוב * שאל מוטב שיתלה הסרחון כי ולא ב'ס' ועוד ב'י שלא יהרג במקדש ה' כהן וכביא ויהיו נעכש'ים ועוד כדי ותתעבב העשיה על ידו ובין כך וכך יבא משה * עפ' כל הרבים הלאה רנו הבה' לזכותי אבל ערין ביד הרבר הקסה סג'ט לנפ' להיות מזירים ועל זה התאקף ה' בו מאד להסמיר ודח' לומר איך השמירה הכתובה כאן לפי סקוד' פסוק' כתיב להמיר אתכם ואותה השמירה היא בעצמם מתם ואחר פסוק זה נתיב ובאהרן התאקף ה' מאד להסמיר ואין השמירה זו בהשמירה הכתובה למעלה שהשמירה זו הוא כילוי בני' והכרת לרב' זה מרלא כתיב בתפלה זו מהתפלל על אהרן וישמע ה' אלו כמ' בתפלתו על ישראל בקם ה' להשמיר אתכם ואתפלל וימע ה' אלי ואם השמירה הכתוב' על אהרן היא השמיר' עכמו אכעשת תפלתו של משה רומס סהרי חיה אהרן מ'סנה אחרו' זלמה לא כתב וישמע ה' אלא וראי מהשמיר' סבאהרן איכ' על אהרן כי אם על כילוי בניו וכיון שלא נתקבלה תפלתו של משה אלא על המחצה שמתו ב' נפשו' סבי' לכך לא אמ' וישמע ה' אלו כי הוא התפלל על כולם ולא עלתה לו * ועם זה ביארהו ה' יר' תאמר הכל לקוחים למות אלו בניו של אהרן עפ' * ומאד אל הענין כי בקם ה' להשמיר לאהרן זה כילוי בני' ע' בעשאל ל'ס' מזירים חס' הבה מי אשר חטא לי אחמנו מספרי סה'אעל אהרן סברס החטא להיות יס' מזירים לי אחמנו שלא יס'אלי כין וככר חרע של קיימא כסם סהוא עשה חטאת' של יס'פסוהם ראוי כליה על פשעם ובתפלתו של משה מהתפלל באות' משה עשתה מחצה וכי'ולו ב' בניו וכס'הוק' המשכן ראה משה מתחילת הספר ער כאן לא הוזכר אהרן ידע אהרן שלא יהיה סניגור' של יס' כיון סהוא גרס להם להיות מזירים והחטאה של סוגב עשה אותו עון של מזיר ועל כל פשעים פון זה שפסאס לישראל מזירים תכסה אהבה זו תפלה מהתפלל עליו דייק עליו כלומר שתפלה זו היא תפלה אחת עליו של אהרן ע'יהיה סניגור' של ישראל ומה הפלה התפלל רבשע באר סבאה ומימיה חביבין סהרי מאותה משה מהתפללתי בשעת מעשה העגל על בניו עשתה תפילתי מחצה להסמיר ברכה ב' כים לאהרן ועליהם כתוב וערכו בני אהרן ובאר סמאה שאין כאן זכר לאהרן אביהם ואעפ' שפס' זה לא אמ' תכסה תפלה לא תכסה אהבה ממ' כיון מהתפלה הית' בלסון הזה מימיה חביבין לכך אמר תכסה אהבה שראוי שתאהב אהבה וחיי' לאהרן כמו סבניו חביבין ולכך סמך לשאול בעל המאמר מה תפלה התפלל כ' רמאי איכפת לן לידע נוסח התפלה אלא הכוונה לדרוש משה תכסה אהבה סהיה התפלה סה'תפלל של האהבה סמימיה חביבים והסיובו הקבה חייך סבניך אני מקרב' כלומר איני מקרב' בסביל בניו כמו סמארת ומימיה חביבין אלא בסבילך ויהקבה רמזו למשה סמאמר לו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך הרי סבסבילו קרב' וגם עשה לבניו טפלה לו דכתי' סס ואת בניו אתו ואפס' לרמזו כאן מרכתי וירבר ה' משה לאמ' דלא פייך כאן לאמר לבני יס' רכיוני זה הוא לאהרן ולבניו סההנים תה נאח' בסביל את אהרן ואת בניו לא סהכונה וירבר ה' משה לאמר בסביל אחירק' ותפלתך אני מקרב לאהרן זו את אהרן ולא תאמר סמי מקרב' בסבילך ויהיה מזה לבניו אלא ולא עור לא סמי

דרוש א לפרשת ויקהל

הארץ הזה להניח בו הלוחות ובארץ הקודש יסאור סברי
הלוחות ובוה יתבאר מה פירשנו חז"ל תן לחכם ויחכמו
בצלאל כי נתחכם ב' חכמות הא' לעשות ארון א' קודש המסכן
ונתחכם עוד שלא לעשות הארון עם הכפור וכדברי עזרא
המסכן זה נראה לי • ושם עמי מי שרדקן בפסוק פתח
דברך יאיר מבין פתיים לדברי רבי יהודה פירש אורה
נבראת תחלה ובצלאל פשה הארון תחלה שהכונה לו ממנה
שברא הבה אורה נתן בינה לפתיים לעשות גם בעשה
המסכן הארון תחלה וזו במדרש מפתח פומך הו' לנזהר
כלומר מפתח פומך לומר יהי אור תחלה לכל המעשים הוה
לן נזהר במעשה המסכן להאיר עינינו שקודש יעשו וארון
ואח"כ המסכן עכ • ויש לי לומר עוד לדרשת חז"ל שהורה
נבראת תחלה ועשה הארון תחלה שזהו שאמר הכתוב ומלא
אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה סהרי כתיב ה' בהמה
יסר ארץ ואח"כ כונן פמים בתבונה והנה יריעות המסכן הוא
כנגד הכונה פמים כי המה והארץ שבו התורה היא לקיים
הארץ כי נמוגים ארץ עד שקבלו אנכי ה' וכסם מצחכמה יור
ארץ ואח"כ כונן פמים בתבונה כך עשה בצלאל וימלא אותו
רוח אלהים בחכמה ואח"כ בתבונה דהיינו לעשות הארון
שהוא חכמת התורה תחלה ואח"כ יריעות המסכן שהוא כנגד

כונן פמים בתבונה ח"ם בחכמה ובתבונה וכו' •
ומעשה אבי בא לביאור המאמר מהענין ולתת ספיתותיו
וב' שרדקו חז"ל משה ראו קרא ה' בשם מאי ראו
ולא אמר דעו קרא ה' בשם בצלאל רבשלמא בפסוק ה' •
קראתי בשם בצלאל כיחא שהראהו הקבה למשה ספח סל
תולדות אדם שכתוב סם רור דור ופרנסו ואמר ראה שכתוב
כאן שמעתי לבצלאל על מעשה המסכן ולכך אמר לו ראה
קראתי בשם אב"ל כשהיה משה מדבר עם ישראל לא הראה
להם ס' תולדות אדם לומר ראו וא"כ כך הילל דעו כי קרא ה'
בצלאל • וע"ק מ' וימלא אותו רוח אלהים בחכמה ומ' מה
כריך להודיעם כל זה רק כי קרא ה' בשם בצלאל וכל אשר
יחפז יהיה לזה הביאור פסוק ומא חן ושכל טוב שדרנו חז"ל
מכאן שדרך אדם לבאת ירי הבריות בדרך שדרך לבאת ירי
המקום וזו נמצא חן בעיני אלהים ואדם אב"ל מ"ם קבה כיון
שהוא בא לבאת ירי הבריות מה צורך לומר ומא חן כי כך
הילל והיה נקי בעיני אלהים ואדם כרכיב בתורה והייתם
נקיים מה' מישראל וכן בבבאים כתוב אל אלהים הוא יורע
וישראל הוא ירע א"ס במדרש וא"ס במעל דהיינו לבאת מיד
חסד אב"ל למה כריך למא גם כן חן בעיניהם כי רילו שלא
יחשדוהו אפ"י שלא ימצא חן • וע"ק מאי וסכל טוב דאין לו
הבנה לזה אמרו בשפה שאמר הקבה למשה בהר על מלאכת
המסכן הראהו כל כלי וכלי וכו' ולבא לביאור ענין זה נבאר
מ' חז"ל במדרש רבה וזל ועשית את הקרשים מה כתיב למעלה
מהענין וראה ועשה וכי משה עשה את המסכן והלא כתיב
ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אלא משה לתלמוד
ובצלאל למעשה מכאן אמרו רבותינו ליתן סכך טוב למעשה
כעשה סכך מבינו במשה שפשה בצלאל למלאכת המסכן
והעלה עליו הקדוש ברוך הוא כאילו הוא עשאו סכאמר ומסכן
האשר עשה משה במדבר • ויש לדרקן בדבריהם ז"ל
שתפסו דרשתם בפסוק ועשית קרשים ועשו דרשה בפסוק
שלמעלה מהענין וא"ס כוננתם לדרוש שם היה להם לתפס
פסוק וראה ועשה ולומר והרי בצלאל עשה הו"א רובי לדרוש
פסוק ועשית קרשים יאמר והרי כתיב ועשה בצלאל ולמה
להם לחז"ל לאחזו מכאן פסוק ועשית קרשים ולומר מה כתיב
למעלה וראה ועשה כיון שכל א' מנהיגים יחד הענין למעלה

ל' שהיה צריך בעצמו מנוחה ושביתה אפ"י סכל המלאכה על
מעשה בראשית בששת הימים לא היתה בעמל ויגיע כו בדבר
ה' שמה נעשו ואמר כל העושה בו מלאכה אפילו במלאכת
המסכן יומתו סמך ואמר לא תבעדו אס' דהיינו להזהיר לבני
ישראל יעסקו בתורה ולא יבעדו א"ס על גיהנם בריב ומזה
ורברי עונות רק יעסקו בתורה שהיא נקראת א"ס שגאל הלא
כה דברי כא"ס וא"ס זה מכבה א"ס על גיהנם וכשאמר אזהרת
שבת התחיל ב'יווי המסכן ויאמר משה אל בני ישראל ראו
קרא ה' בשם בצלאל • ילבא ל ביאור המאמר ראשונים להבין
קשר ב' הכתובים ראו קרא ה' בשם עם ומא חן • ומה הוקם
להם לומר מהיכן שא"ס רוצה לפרש איזה ענין יפרשנו מבלי
קושיית מהו כן וכן נבאר מ' הראהו הבה למשה כל כלי וכלי
והיה סבור שהוה עושה אותו שאמר לו ועשית כו' דפתח בפסוק
וראה ועשה ויבא בפסוק ועשית וממקומו היה יכול לומר סכינו
שא"ס לו וראה ועשה היה סבור שהוה עושה אותו ולמה הוצרך
להביא פסוק ועשית או יאמר כיון שאמר לו ועשית היה סבור
וכ' ולמה הביא פסוק וראה ועשה • ועוד נבאר מ' כיון
ססירר לו כל דבר ודבר א"ס יב' ע' מי יעשה כל זאת דמסמך
שמתוך ססירר לוכל דבר ידע שהוה אינו עושה אותו ושאל
מלפני הקב"ה מי יעשה כל זאת והרי אדרבה ממה ססירר לו
כל דבר ועשית ועשית במשמע שהוה יעשה אותו ומזה נראה
שאמר כיון ססירר ראו לו הבנה וע"ק כשרצה משה לסלק
תלונות ישראל שהוה לא מינה לבצלאל מעצמו אלא הקבה
אמרו כריך לירע איך הראה להם לישראל דבר זה שהיה מ' מ' •
הבה וסוף דבר מאמונתו הם חיים ואיך אמרו חז"ל והוא מרא'
להם דמסמך שהראה להם הדבר בבירור וע"ק כפל ב' פעמים
לכך נאמר ומא חן וכו' הו' ומא חן וכו' וע"ק מ' למה נקרא
סמו בצלאל על שעשה כל הארון איך מתיחסת דרשה זו עם
הנז' ועוד למה לא דרשו כאן שנקרא בצלאל על שהיה בכל אל
במה שאמר לו הקבה לעשות מסכן ואח"כ ארון ומשה אמר
לבצלאל להפך ואמר לו איך דרך לעשות הארון עד סיה' מסכן
ואמר משה לבצלאל בכל אל היית סכך נאמר לי לעשות מסכן
תחלה ואח"כ ארון וזהו שיטת הגמרא בפ' הוראה והואיל ואח"כ
ליתן מאמר זה נבאר דב' רבה דרשו הפך זה שאמר משה
לעשות מסכן תחלה ואמר בצלאל איך כבודו של תורה להיות
אלא בתחלה ואמר לו משה בצלאל היית וזו יעשה בצלאל את
הארץ שעשה הארון תחלה הדר פתח דברך יאיר שפתח
באורה תחלה והני תרתי דסתר אהרדיניש לומר דל' יהודה
דסכך במדרש דהאור נבראת תחלה ואח"כ העול' דרשי שעשה
בצלאל הארון שהוה אור תחלה ואח"כ המסכן שהוא דוגמת
העולם ול' נחמיה דסכך שנברא העולם תחלה ואח"כ האורה
דרשי שעשה המסכן דוגמת העולם תחלה ואח"כ עשה הארון
שהוה האור ולתנוך הב' מאמרים כאחד דלא ליפליגו אהרדי
כל עם מ' חז"ל ב' ארונות היו ע"ס ישראל במדבר אחר שהיו
מונחות בו הלוחות ואמר שהיו סברי לוחות מונחות בו וזהו
היובא ובא למלחמה ונשבה בימי עלי וכפי זה יש לנו לומר
שלהיו הלוחות וסברי לוחות ביד משה בלי ארון נתחכ' בצלאל
שאין ראוי להטפל בעשיית מסכן עד שיעשו ארון לתת בהם
הלוחות מפני כבוד התורה וזהו הארון שעשה בצלאל קודם
המסכן סכיתו בתוכו הלוחות עם הסברי לוחות להיותם
הלוחות למשמרת בתוך ארון וארון זה אפשר שלא היה עליו
כפורת וכדברי וגם לא היו ב' סל זהב וא"ס עץ בתוכו כי א"ס
ארץ אחד כתיב תיבה לתת בתוכו הלוחות וכשרצה משה עשה
לעשות גם ארון שעל גבו הכפורת וכדברי קודם המסכן א"ס
לו בצלאל אינו ראוי עד סיהיה המסכן עומד ואח"כ נעשה את

דרוש א' רפרשת ויקהר

צט

אדם באחר ועשה בכלל יועץ משה לתלמודו וצבאל למעשה
למה הוצרך ה' ליתן סכר למעשה כעושה ושמעיה עושה
וצבאל עשה גור' בזה אפק' מ'ס מכאן רמזו ליתן סכר למעשה
כעושה שהרי בגמרא מ' בתרא אמרו גרול המעשה יותר מן
העושה שבאמר והיה מעשה הכדקה שלום ואין אחרו כאן
ליתן סכר למעשה דממעט סקולים שניהם ואינו גרול יותר
המעשה מן העושה - ונלמד - שאין להקשות מעטו ועשית
קדשים לכתוב ועשה בצלאל ר'ס לומר שאעפ' מעשה בצלאל
מן שלוחו של ארס כמותו ומה שעשה בצלאל הוא כאילו עשאו
עשה אבל ממה שכתוב למעלה וראה ועשה לא אפש' הכי ראם
משה היה שולח לצבאל מה תועלת יש בהראותו הבה למשה
תבנית כל הכלים ראה תועלת הראיה הוא כדי לעשות כונא
בצבאל שום שינוי גם אם יתקשה בו סכין שדאנו במראה
העין יש בו כח לעשות מה שראה אבל כיון שצאנו אינו עושה
דוק אלא וראה יגיד איך שום תועלת במראה עיניו אשר ראה
הוא שצבאל לא להשמיט אל ארץ מה שהוא מורגז בחסם הראיה
וכן צבאל לא היה רואה את הכנסת דק שומע בקולו של
משה אלא שבאמר הק' בה למעשה עשית כך לא כך היה אומרו
משה צבאל הוא עושה אותה ומה הוצרך להראותו למשה
ולמה לו וראה ועשה כיון שהוא אינו העושה ואם כן מכה מה
שכתוב למעלה וראה ועשה הוכיח על פסוק ועש' שהוא עשייה
ע' משה הלא כתוב גם ועשה בצלאל - עוד יג' לומר שישפוק
וראה ועשה לסוד אין להקשות מדכתיב ועשה בצלאל ראינו
אזא מ' דכתיב וראה ועשה הוא למאי דלוק מיניה חת כל
הכ' - וראה ועשה ומאי דכתיב ועשה בצלאל הוא על
המשכן ומעשה רוקס ומשכן גם מקרא דעשית קדש' לחור'
לא קשה השלשון של ארס כמותו אמנם מדכתיב וראה ועשה
האפ' לנו כחמ' רמזי' בעשית הכלים והיינו דכתיב צבאלים
ועשית מנורה ועשית שולחן שעשאת משה מכאן חתה למד
ועשית קדשים במדבר ג' במשה כי דבר הלמד מעניינו
מעשית שולחן ומנורה והשתא קשה דהא כתיב ועשה בצלאל
שהוא עשה המשכן הלא משה לתלמוד כל שבצלאל זכה מיקרא
כל מעשה המשכן על שמו כאילו הוא עשאו לכולו חפ' שבצלאל
לא עשה הוא בידו רק הארון בלבד כמו שאמר חז' בתנאים
אין חתה מוצא בא' מכל כלי המשכן שעשה גם בצלאל מעשה
ידו אלא בארון וכל המלאכות האחרות כל הכלים האחרים
באמירתו ובעצתו וכפי זה יובן שאמר ויעש בצלאל את הארון
ובשאר הכלים כתיב ויעש ויעש ולא הוזכר בצלאל אלא בארון
שעשאו בידו ומעשה כיון שבצלאל לא עשה הוא עצמו אלא
הארון ועכ' כתוב בשאר המעשים ויעש ויעש יהלו בו העשיה
כיון שהוא מכוון אותם בענין העש' ועומד עליה' מכאן חתה
למד למשה שכתב שמינו בצלאל העושה שהעלה עליו הבה
כאילו הוא עשה כל המשכן אעפ' שהוא לא עשה בידו אלא
הארון בלבד כך משה שהיה מלמדו ומעשה אותו לבצלאל
בלימודו העלה עליו הבה כאילו עשאו חס' משה לתלמו' העלה
הבה כאילו עשאו כל המשכן אעפ' שלא עשה בידו כלום רק
הלימוד שלימד לבצלאל ובצלאל למעשה העלה עליו הק' בה
כאילו הוא עשאו לכל המשכן ולזה מכאן למדו ליתן סכר
למעשה בלימוד זה משה כמו סכר העושה בצלאל שהעלו עליו
כאילו עשאו לכל המשכן וגם למשה העלה כאילו עשאו דכתיב
ומשכן האשר עשה משה במדבר וכמא' חירש גרול כאן
במעשה המשכן לתת סכר לשנים משה ובצלאל שסביהם היו
מעשים אבל בצלאל היה מעשה לחכמים האומנים והיה צ' עושה
דכתיב ויעש בצלאל את הארון ומשה היה מעשה בלבד
ב' לא עשה את כל מאומה והיה סכר משה המעשה שלא עשר

כלים כמעשה העושה זה בצלאל שהעלה הבה כאילו כל אחד
מהם עשאו לכל המשכן משה בלימודו שלימד לבצלאל ובצלאל
במעשה שעשה הארון וזה לאומני' לעשו' שאר מעשה המשכן
מה שאמר וראה ועשה שהראיה סקולה כעשייה ואפס' לרמוז
בפסוק וראה ועשה ההי' ראה קראתי בשם בצלאל שקול לך
ועשה וסביה' שקולים משה ובצלאל ובה כבא למאמרינו בשעה
שהיה משה בהר הראהו הבה כל כלי וכלי שבאמר וראה ועשה
שמחך ראהו זו שהראהו הבה רן משה ברעתו שמס' לו הבה
ועשית שולחן וכ' אינו לומר שיכיר לעשות ושלוחו כמותו שא' כ
למה נזכרה ראיתו ומרהרואו הוכיח על מ' הק' בה ועשית
מזבח ועשית שולחן וכ' שהוא בעצמו יעשהו וגם מרקחמך
ועשית מנורה ועשית שולחן דמדבר במשה כיון שכתוב בכל'
וראה ועשה נמצא מ' ועש' משכן דבר הלמד מעניינו שמדבר
גם במשה ולכך היה משה סבור שה' יעש' המשכן וכיון שס' ד'
לו כל דבר ודבר אמ' משה כ' ובאין הענין נראה לפ' שבכיוני
הבה אחר לו וחתה קח לך בשמים ראש מ' דקש' מאין וחתה
קח לך ה' לך בשמים מאין קח לך דלא אמר קח בשמי'
לא כא' סידר לו הבה מ' שחמ' יעשה ע' עצמו וחתה קח לך
בשמים יהיה על ידך דממעט מכאן רשאר הדבר אינו נעש'
על ידך ב' א' ע' אחרים וחתה איך מחק' כ' א' בלקיחת
הבשמים שחקק לך ע' עצמך וכיון שסידר לו כל דבר ודבר
ואמר לו מהו הדבר שעשה ע' עצמו אז אמר משה לפני הק' בה
וה' ועשה את כל זאת כיון שחתה אומר לי ביח' וחתה קח לך
בשמי' דממעט את הדבר הזה דוקא אמ' לו הבה ראה קראתי
בשם בצלאל וזהו סמיכת פרשת ראה קראתי לפ' וחתה קח לך
בשמים וכסידר משה ואמר לישראל חסרוהו למשה שבשבי'
שהוא קרוב לו הוא מבקש לו ברנלה זו ורצה משה להס' ממנו
התשד' לקיים מ' ומכאן חן ושכל טוב בעיני אלהים ואמר'
להם ראו בעיניכם כי קרא' בצלאל ולא לאחר שהרי בצלאל
דקרא' על שעושה כל הארון וא' שמו של בצלאל מראה באב' ע'
ב' בו בחר ה' כיון ששם שמות בארץ לקראתו בצלאל על ששם
כל הארון ולזה שמו חז' כאן לומר למה נקרא שמו בצלאל על
שעשה כל הארון כי בשם זה הראה לישראל עין בעין טובו בחר
ה' לפנות המשכן ואמר הוי ומכאן חן ושכל טוב שא' משה בא
ולמד משם בצלאל שמכאן חן בעיני אלה' למנותו לשם המשכן
מעשה שנקרא לו גם בצלאל על עשיית כל הארון וגם תמצא
בבצלאל שבחר ה' בו ממה שמכאן בו שכל טוב רדינו ויחל'
את החכמ' והתבונ' ח' יורה שבחר ה' בו ממה שחלק לו חכמה
יתירה על שאר בני אדם ובאלו ה' דבר' שהוא חן ושכל טוב
יבא נקי מבני אדם שהיו מוסרים אותו וכפי זה מתישב יפה
משה וימלא אותו רוח אלהים בחכמה אחר פסוק ראו קרא' ה'
שהם ב' עמנות שאמר משה לישראל ראו קרא' גם בצלאל שהוא
יורה שמכאן חן בעיני ה' לעשות לו כל לאל וגם ראו שמלא אותו
רוח אלהים ושכל טוב בחכמה בתבונ' ודעת מכאן תראו טובו
בחר ה' - עוד לחז' במד' דבה ראו קרא' ה' בשם הה' ואל'
מי תדמינוי ואשור א' ואמר קדוש שמו מרומ' עיניכם וראו מי
ברא אלה בזכות מי נבראו אלה תולדות השמי' והארץ ובזכות
מי הם עומדים בזכות אלה הפרות והחקים והמשפטים כתוב
אחד אומר המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא וכתוב
אחר אומר לכולם שמות יקרא כיצד יתקיימו ב' כתובים לו לא
כשהיה מבקש לקריתם כאחד הוא קורא לכולם גם אחד
וכשהוא רוצה קורא לכל אחד וא' בשמו הוא קורא אותו מיכל
גבריא' לך כאמר לכולם שמות יקרא אין לי אלא למעל' מנין
אף למטה שכל אחד ראו קרא' ה' בשם בצלאל - ויש דר' דקרא' דק
כוננת המאמר ומיהו א' ואמר קדוש ומורי אלהה של סדקדון

דרוש א רפרשת ויקהל

בפסוק ואל מי תדמינוי ואסוה הילל תדמינוי ותשנוי ועו' מהו
 יאמר קדוש אמר קדוש מיבטי ליה - לזה דרשו ואל מי תדמינוי
 אמר הבה אפילו דמינוי קל אל מי תדמינוי כשנוי גמור אבל
 אני אסוה עם ישראל ולזה אמר כיון שאין לנו כח לומר אפילו
 דמינוי וברצונך אתה עשה עינוי אפי' יאמר קדוש השינוי לזה
 שאו מרום עיניכם מי ברא אלהים ישראל הרי עשמה ישראל
 שוים אליו בבריות עולם כי הבה ברא שמים וארץ ואמ' שים
 הם התעמידים שמים וארץ - ולעז' נראה לדרקק כל
 שאר המאמר שסמך לזה כתוב אחר אמר לכולם שמות יקרא
 וכתו' ח' חומר לכולם בשם יקרא והכונה שחז' דרשו מאי ראו
 קרא ה' בשם ה' לאל ראו קרא ה' בכלל וכו' לחשוב מחשבו' וכו'
 אבל עכשיו כתיב ראו קרא ה' בשם וימלא כו' לחשוב ב'ואו
 העטף ומה אמר תחלה שאמר אחכ ולחשוב כי הכתוב הקודם
 הוא הודעה לעובר לזה הביאו פסוק ואל מי תדמינוי ואסוה
 שאמר הבה המתעשר על ישי' שהמירו את כבודו בתבנית שור
 והוא נקשר אל מה שאמר למעלה הפסל נסך חרש וכו' ואתם
 דמיתם אותם אל מי דבר שאין בו ממש ואני השויתי אתכם
 למלאכים שאמרו קדוש וזהו ואסוה יאמר קדוש כשבאתי
 להשוות אתכם לא השויתי אתכם לא למי שיאמר קדוש ואפי'
 ראוי שגם האדם יאמר קדוש לאביו שבשמי' ולא ימירו כבודו
 שאין בו ממש וראיה לדבר שאסוה אתכם בשויוי אמרו בערך
 המלאך שיאמר קדוש שהרי שאו מרום עיניכם וראו מי ברא
 אלה תולדות השמים והארץ עשכללים בהם כל צבא השמים
 ועומרים בזכות ישראל ובזכות התורה וכתוב במלאכי לכולם
 שמות יקרא וכתוב בישראל שמות אלה שמות בני ישראל אין
 לי לא למעלה כלומר שהמלאכים נשתנו לישראל שלמה להיוותם
 כקראים שמות כמו שנקראו שמות בני ישראל מנין אף למען
 כלומר ששם שנקראו המלאכים בשם אח' לכולם בשם יקרא
 כן יש' הושוו למלאכים לקרותם בשם והרי מכינו כאן קרא ה'
 בשם בכלל וכיון שאסוה את יש' למי שיאמר קדוש שהם מלאכי
 המרת ראוי לכס על מי דבר של הכל תדמינוי ותמירו כבודו
 ואם כן שנתתי להם מעלת המלאכים ראוי לכל אח' ואח' מבני
 אדם שיאמר קדוש ה' כבאו' ולא ימירו כבודו בזולתו ח' וכפי
 זה יתייב בפסוק זה ראו קרא ה' בשם ולא אמר רעו קרא
 לומר ולהוכיח את ישראל ראו בעיניכם שעילה הקבה אתכם
 וקרא ה' בשם בכלל כמו המלאכים היושבים במרום בגלג
 של אל אשר בשם יקרא ואתם השבתם מחשבות לעשות בזה
 אלילים אלמים ולהמיר כבודי ית' והוא דרך דרשה בפסוק וכפי
 זה הפסוק נדרש כך שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה
 המוכיח במספר כבאם לכולם שמות יקרא ואעפ' שהמלאכים
 הם גבורי כח וראויים להשיג מעלה זו של קריאת שמות עפ'
 מרוב אונים ואמין כח שיש למלאכים איש לא נערר מהשיג
 מעלה זו של המלאכים כי גם לאנשים יקרא בשמות שאלו
 לא שמות בני יש' עוד דרשו חז' ראו קרא ה' בשם בכלל כל
 השבחה הזו מנין לו משבט יהודה ונריך לבאר היאך נמשך לו
 כל השבחה הזו משבט יהודה שאם הכונה היא על מ'ם בזכות
 מרים זהו ענין בודק לחכמה שבטביל שיראה מרים את האה'
 עשה להם בתים כח במדרש הן יראת ה' היא חכמ' אבל מהו
 ענין זה שאמר כל השבחה הזו הוא משבט יהודה אמנם כלעז'
 עם מחז' בפסוק וירא את העגלות אשר שלח יוסף ועגלות
 ששלח פרעה היכן היו לא אחת עגלות ששלח פרעה לשאת
 אותו היתה ע' חקוקה עליהם עמר יהודה וסרפן למור אותו
 השבט להיות שורק וכו' מתייבש מ'ם ראו כל השבחה הזו
 שנתמנה בגלג לעשות המעשן הוא להיותו למטה יהודה שסרף
 ע' וגם אביו חור נהרג על העגל ולכך בא הוא לעשות המעשן
 בברכת

שמכפר על הע' והחכמה באה לו מפר מרים ולמדנו מזה
 שמאלהבת ה' את עמו ונחלתו ישראל בזה אותם לעשות המעשן
 בזה לכפר על הזהב של העגל וכו' שיהיה נעשה ע' בגלגל
 בן אורי בן חור לכפר על הריגתו של חור שנהרג במעשה
 העגל וכן דרשו חז' באלה פקודי ובהיותו ממטה יהודה נתמנה
 לכפר על הע' שעשו אמ' הבה חטאו בזה להיך יבא לה פקודי
 המעשן לכפר על זה להיך והכונה לומר שכל מקום שנאמר לה
 פסל את הראשונים ונאמר כאן לה פקודי ופסל את זה להיך
 כי במעשה המעשן נתכפר מעשה העגל עוד דרשו חז' ויקהל
 משה כנגד ויקהל העם על אהרן וכו' ובספק נבחר הארבעתי
 בזה - ובפסוקים של מקרא יש לדרקק מהוזה שאמר לעשות
 אותם שאם הוא על איסור מלאכה בסבת הילל מלא לעשות
 אותם ואם הוא על עשיית מעשן אף הפס' בעניני סבת וחז'
 בליקוט אמרו ויקהל משה רבותינו בעלי אגדה אמרו מתחל'
 התורה עד סופה אין בה פרטה שנאמר בראש ויקהל לא זאת
 בלבד אמר הבה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניה ברכי'
 הלכות סבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהל קהלות
 בכל סבת ללמד ליש' דברי תורה איסור והתירוב' -
 ויש לדרקק מה שאמר מתחלת התורה עוד סופה אין פרטה
 מל בראש ויקהל דקמה שהרי גם בכל התורה אין פרטה
 מל בראש ואתה תבנה לו את פקודי ומה זה ענין שאמרו -
 וע' שאמרו מכאן אמרו משה תקן ליש' סיהיו דורשים בענינו
 של יום הלכות פסח בפסח והרי חז' דרשו דבר זה מפס' וירב'
 מ' את מועדי ה' בני יש' משה תיקן ליש' סיהיו שאלו דורשים
 מענינו של יום הלכות פסח בפסח וכו' - אמנם ה' ל' קרן
 למע' הקהל משה כאן את כל עדת יש' כיון שהקבה לא היוותם
 לומר הקהל את העם ודברת אל אדם לו דבר אל בני ישראל
 והרי בכל מקום שאמר לו דבר אל בני ישראל לא כתיב ויקהל
 משה את כל בני יש' ומה נשתב' לומר באין ויקהל מה שלא עשה
 כשאר הדבורים לזה דרשו בעלי האגדה שהיה צוה להקהל
 קהלות ברכים לדרוש בענין סבת ונל' שגמרו דבר זה בפס'
 ואתה דבר את בני יש' לאמר אף את שבתותי תשמורו שיש
 לדרקק שם מ'ם דבר אל בני יש' לאמר דלא שייך לאמר לאחרי
 כי בני יש' למי יאמרו אותו דבר כי אין זולתם בשמירת סבת
 לכך דרשו דבר אל בני יש' שתמירו יהיו אומרי' ועוסקי' בהלכות
 שבת ואף את שבתותי תשמורו בלימוד הלכות סבת כמו שדרשו
 בכמה מקומות ושמרתם זה משנה וכן עשה משה ויקהל קהלות
 ברכים ודרש הלכות שבת ויאמר להם לה דברי' שאני מרבר
 ודרש ברכים כן צוה ה' לעשות אותם בכל מקו' ומקו' וסיקילו
 קהלות ברכים בסבת לדרוש להם ומכאן למד משה להתקין
 לישראל שיהיו עוסקים הלכות פסח בפסח שנאמר וירב' משה
 את מועדי ה' ומהיכן למד לעשות כן מרעתו אם לא כוונה ה'
 לא ממה שראה כאן שצוה ה' לעשות כן ולהקהל קהלות ברכי'
 ולדרוש בכל סבת מהלכות שבת ממש למד להתקין שיהיו
 עוסקים בענינו של יום פסח בפסח וכו' כי כן נרמז באלה
 הדברים אשר צוה ה' לעשו' אותם בכל יום ויום מענינו של יום
 ולכך וירב' משה את מועדי ה' בני יש' שצוה לבני ישראל
 דורשים מענינו של יום הלכות פסח בפסח ועכ' בעצרת חג
 בחג וזהו שאמר כאן אלה הדברים שעשיתי להקהל קהלות
 ולדרוש צוה ה' לעשות אותם תמיד ביום השבת כי שבת ימים
 הם חולין שתיעשה מלאכה וביום זה יהיה לכס קדש לעשו' בו
 בדברי קדושה כי יום השבת שהוא מנוח לכס גם הוא שבתון
 לה' הבה משתעשע בתורתכם שאתם עוסקי' בה ואמ' שרמז
 ג' לומר תעשה מלאכה לומר שבזכות שיקהלו קהלות בשבת
 בדת הבה יכליח אותם בימי המעשה שתיעשה המלאכה מליה

P

וברכת האשר יברכנו כלת: עוד בליקום לפי סה"ח חומה
 ונפשו לי מקדם מומע אני בין בחול בין בשבת ודקו מתן ומה
 עבודה שאינה בלא חלא. מכת המכסירין דומה לזאת השבת
 מכאן ר' עבודה שאין עבוד אלה עבודה דין מירוחן השבת
 ונלמד הכפיד דמה זו יחלוצו ויקהל. משם את בני ישראל ויאמר
 להם אלהים דברים אשר כזה ה' לעשות ארון ועשן ארון וחובת
 ועשן חובת ועשן מקדש ועשן סולחן ויש לך לרון ק"ו מהעבוד
 דכתיב בתוך את הכבש אחר תעשה בבקר ועשיו ודחלצבת
 עאלו בדברים אלו שהם ועשן מקדש כו' מידחו שבת ק"ל חלס
 הדברים אשר כזה ה' לעשות אותם שבת ימים תעשה מלאכה
 דחלצו בשבת ימי החול ולא בשבת: עוד כפי הפסוק ופולדו
 חלצו הדברים אשר כזה ה' לעשות אותם עש מה שאמר בנת
 מ' שבת אבות מלאכו' כנגד מי ח' חנינא כנגד עבודת המסכן
 תנחלץ תיבום חלץ על מלאכה מסכיונא. בת היום במסכן
 וכפי זה ואמר זה הדברים מסכיונא הבה במלאכה' על השבת
 מחמיקם לה עם השלטה אדניות במחל' המלאכה הללו כזה ה'
 לעשות אותם במסכן וכל מלאכה שהיא נעש' במסכן כנגדה
 הנהיה עליה ביום השבת: לוי מבצע שית המסכן. מן עומים
 אותם מלאכות בימות החול ובהם השבת האחרת מהן: ולא
 עשו אחת מהנה כי שבת ימים תעשה מלאכה במסכן ואם כן
 אשר כזה ה' לעשות אותם הוא בשבת הימים וביום ה' קדש
 שבת מתקן לה: עוד ירמח אלה הדברים על המסכן חייבם
 נעשים על במד' ורם כי כזה ה' לעשות אותם סה"ח נעש' מלא'
 כי שבת ימים תעשה המלאכה מחלצה ולא כזה ה' לעשות
 חולצה' ימים העומים כי מה ה' מטיעשה המלאכה ולעשות
 אותו על הסנחני ועזהו ית' וכיון שעיק' העשייה היא על ידו ית'
 און חלוצם לחלל השבת ללא כורך כי קדש יהיה לכסאבת
 שבתו לה: עוד במדרש רבה ארפא משוכתם חלוצ' דבת
 ואמר הבה למטה בדוק אותם טעמו המסכן מה כתיב באות'
 הקלה פקדון דמי הזהב ומה הביאו נזמים וכאעפון המסכן
 עמו אותו נדבה ומה כתי' כל נדיב לב הביאו מח ונזם טבעת
 וכומו בזמנים חמאו ובזמנים נתר' להם וכו' וכריך לבאר מה
 בדריקה זו שאמר הבה בדוק אותם וכך אריכות לשון באומרו
 מה כתיב באותה הקלה וכו' והנה ביאור כל המאמר הזה
 תמצאנו בכסף נבחר ס' ויקהל ועכשיו חדשתי סדרה הקבה
 לברוק את ישראל בעשיית המסכן אם יתקנו את אשר צוהו
 ונא וראה מה מפקדון בעצמם כי בעשיית העגל אל' אהרן
 פקדון נזמי הזהב אשר באזני נשים ללא טל הכזמי מהם כי אם
 נעשיהם כדי שיתעבבו מלהביאם כי הנשים חסות מלחל'ת
 תכסוניהן ומה הביאו נזמים כלומר לא הביאו נזמי נשים' כי
 אם נזמי טלה ויתפרקו נזמי הזהב אשר באזניה וכאעפון את
 המסכן עמו אותו נדבה שפסס טעמו העגל מנזמים טלהם
 כך בתיקון הביאו נזמים ולא נזמי: נשיהם כי אם מנזמים
 טלהם נכל' נדיב לב הביאו מח וכנס וכו' היא הוראה שתקנו
 כל בנפס את אשר הענו כי לא נתרבו בהבא' נזמי רח' בהבאת
 נזמים טלהם כמו שהביאו בשעת הקלקלה ועד' ביחיתי מ'ם
 ומה קחו מאתכם תרומה לה' שרמו להם להביא אותם ולא
 מאת נשיהם כדי שיהיה תיקון גמור עוד ירמוזו קחו מאתכם
 לפי שם' שבפני העגל אל' לאהרן שיקחו הנזמי אשר באזני
 נשיהם כדי שיתעבבו מלהביאם כך בפני המסכן אם ילכו
 להביא מאת נשיהם יתעבבו ותתחמץ המכו' לכא' קחו מאת'
 שמיר תביאו התרומה משלכם בלי עבוב ועד' ביחיתי נס כן
 ויבואו האנשים על הנזמי' להות' זריות ומכירי הנזמי' שאדרבא
 הנשים שדרך להיית קממכיות הן הביאו תחלה לנזמי' ויבואו
 האנשים על מה שכבר הביאו הנשים עוד ירמזו כי כפי הדין

בְּמֶרֶץ

טוב שם מספן טוב כמה חולץ שכן טוב מקיטון
טוב מקלין ושם טוב חולץ בסוף תולע ועד סוף
יוד ככל הארצות • שכן טוב נופל על המת והוא
זר וכזבי מות יבאשי יביע שכן רוקח שם טוב נופל
ומבאשי שגמר ויעל יהיה על חילד ויום הכוזר
ומביחש של אדם גדול מיום ליהיו לבשר שבוי
שן אדם יודע מה מעשיו אבל כשהם בודיע מעשיו
ש הכות מיום חולד - אף לו בשל לשתי סגיות
ליס תגדול אחת יוצאח מן הלכן ואחח נכנסת
ללמן

דרוש ב לפרשת ויקהל

גרם נפילתו פן תשמחנה בנות פלשתים בחסבם כי בעונם כסל ונפל אבל אם לא ירעו מהעון ברם יחשבו שבטבע הוא היורד למלחמה לנכוח או להנחם יעור ירצה א תבשרו בחוסר אסקלון שאני עשיתי קינה על נפילתם ואמר מי מכריך ללמד בני יהודה קסת פן יחשבו בלבב' שיש מורך בלבב וירפומי בכח זה כי עד עכשיו היו ירא' מדרך ולא כן עכשיו אם ישמעו שיש מורך בלבב' עור ירצה אל תבשרו בחוזות אסקלון מפילת שאול והגבורים בחרב פן תשמחנה ותעלחנה בנות הערלים מהיה שאול שואל תמיד להכריח ערלות פלשתים כרכתיב בזאת תחתן עמי בק' ערלות פלשתי והתחיל לקלל ההרס: פנעמקה פס תקלה זו מהלל. שאינו נעצר יהי נעצר במקום ההוא כי אעפ' שאינו נעצר זהו מכללות העולם אבל עליכם א יהי טל ומטר ביעץ כי פס נעל מן גבורים שאול ויהונתן הנאהבים בחייהם כל פעם היונים מרע' בנות מהם מתים באותה מלחמה כמס' שמואל מחר אתה ובניך עמי עכ' לא נפרדו זה מזה ונשיהם הלכו יחד ממסר' קלוב' עור ירצה כי במוותם ג' לא נפרדו אח' זה מזה כי נשיהם במחיצה אחר כמו שדרסו ח' מחר אתה ובניך עמי במחיצתי. איך נעלו גבורים בתוך המלחמה. כלע' כינן פמית' היתה בהסגרת הבורא יתב' היה ראוי לפחות שיהיו הם המכים את פלשתים ובסוף המלחמה יפלו שאול ויהונתן עם הגבורים לקיים רצון הבורא ית' כי בהיות כן לא היו מרברים תועה על פס ה' אבל עכשיו שנעלו בתוך ובאמצע המלחמה וכנחו פלשתים יתנו זו כחם לאהיה ואיך כה יתה הרעה הזאת גם יהונתן על במוותיך ובבוליק נפלת חלל ולא אזרת כח לדרוך בחרב או לנכס מפניהם בארץ. בנות ישראל אל שאול בכייה. באחריתו בבקש כבחר ס' חוקה עם מח' ע' - ואמר בר לי עליך אחי יהונתן ולא הזכיר שאול עמו לפי מהיתה אהבת' אהבה שאי' תלויה ברבר ועזה כמות אהבה זו מאהבת נשים בנות ישראל את שאול שהיו בוכות עליו ביעץ כי אהבת הנשי' לשאול היתה תלויה ברבר על המזון והפרנסה ועל מהיה מלבישן מ' ע' עדים אבל אהבת יהונתן נפלאה לי מאהבת נשים. עוד ירצה בר לי עליך להורות אהבת יהונתן עם דוד וחסידותו שהרי לא נהפך שאול להיות בר ואיבד לדוד אלא מפני יהונתן כמס' לו כי בנחר אתה לבן ישי לבסוף וכו' כי כל הימים אשר בן ישי חי כל תכונ אתה ומלכותך הרי טלא היה סוכא שאול לדוד אלא מפני יהונתן בנו כי בחייו טל שאול לא היה חושם מיקח ממנו המלכות ואם כאן בר לי עליך אחי יהונתן נעשה לי שאול בר ואיבד עליך יהונתן. אחי ועכ' אהבתי נפלאה אתה הפלא ופלא באהבת ב' נשים ברות זו לזו כי פס יש להפלי' איך יש ביניהם אהבה עם היות טלא הניעו לגדר אהבה סדוזה אחר מהנה שמהיה חבירת' מעולה ממנה רק סקול' ויבואו שתייהן אבל יהונתן אהב לדוד עם היות שהוא יקח המלוכה והוא יהיה לו למס' כמס' לו ידעתי כי תלך תמלך ואני אהיה לך למס' בוראי כי נפלאה אהבתך לי ואילו הייתי אחי אוהבך איך להפלי' כי אחי מבקש טובתי אבל יהונתן שיהבני עם המתי לוקח מלכותו זהו פלא יותר מהפלא של אהבת ב' נשים ברות זו לזו והוד' בזה גורל אהבתו של יהונתן כי ברת מיתתו נגעה לו עד הנפס. וע' זה אבינה מח' שדרסו שבין לדוד אשר סר לה' על רברי כוס שאל הבה סיר' אתה אומ' על מפלתו של שאול אמתה שאול והוא דוד וכו' ואנחנו מבינו שארד' סרר דוד קינה על מפלתו של שאול ואיך הוא אומר שאמ' מירה על מפלתו ואעפ' שכתוב וירבר דוד. לה' את דברו הסידה וגי' איך משם כ' ראה דהתם כתיב שאמ' מירה על מפלתו של שאול אבל

למן זו שיוצאה חיו חבר' שמחן פז זו שנבנסת לא היו חבר' שמתין בח פקח א' חיו שם אמר חר' ופי הדברי' אני רואה כאן זו שיוצא מן חר' מן לאדיו חבל צריבין לשמח. שאינם יודעים באיזה פרק חיו עומד' ופס ימים מורו' ופס' לח' ופס' רוח' מחו' ופס' לת' וזו שנבנסת למן חיו חבר' צריבין לשמח לפי ששם מידע' שנבנסת בשלום ויצאה בשלום מן חיו י' כך ארם גולד מונק' לו למיתח מ' מונק' לו לחיים ועל' אמר שר' מ' ויום חמות מים חולדו.

ידוע

הוא היות הצריק מברל עזומה נסגבה להנץ על הדור כי זה כל הארס מקול צריק א' כנגד בל העול' כמו שדרסו ח' על פסוק ונפל ממנו רב אפי' ארס יחיד עיפול מהם הרי הוא חסוב עלי' כנגד כל מעשה פראסית סנא' כי לה' עין ארס. ולע' נראה ההכר' רים איש אחר שהוא עין ישראל שנקראו ארס הרי הוא ככל שבטי ישראל. וכיון שכן נפול מברלים הם הצריקים ימס' כל לב ורפו כל יר' ומה גם בהיותו תמים בכל רבריו וגורל במעשה ועוסק בתורה לשמה והוא מבני עליה ירל המספר מחר מחר חסרוננו כי נסבר מטה עז ומב' מסב חומותינו הניג' לארץ ועל זה הית' קינת רוד על שאול ויהונתן שאמר שלמה פעמים בקינתו איך נפלו גבורים רהיניו על חסרונן גבורת התור' וקדמה שהיו מברוי ישראל להנץ עליהם. והנני בא לביאור הכתובים מיוסור הראשונים ומה שחרפתי אחי בחמלת העלי. ויקונן דוד על שאול ועל יהונתן בנו. ירצה שפס היות פני ההרא' לכל העול' שהיה דוד אויב לשאול על ררפו אחריו תמי' ולא היה נאחז כי אס' באהבת יהונתן ואס' הקי' לא הית' כי אס' על אוהבו ואב' יהונתן הוכי' גם את שאול בקי' לא שפיק' הקי' הית' על שאול ואחר' קינת יהונתן היתה בשביל מה' בגנול שאול ובשביל שאול הזכיר גם את בנו בקינה. עוד ירצה פעשה קינה על שמתו שאול ויהונתן בנו ביום א' והכתו אומר אותיות בנו לא תסחטו וכו' ויאמר לבני שבטו של יחזיקו גרולה לעצמ' עכשיו בגפילת שאול ונתחזקה הממלכה לסבט יהוד' כי ארר' הנורע כחם של בני יהוד' עכשיו כי מתוך נפילת שאול נתמעט הזכות שצריך ללמד את בני יהודה קסת כרי להלחם עם אויביהם מרחוק ולא בחרב ובחכית שהיא מיד ליר לא מרחוק כמלחמת תשמי' כח' שאינם יכול' לעמוד בפני אויביה' והנה היא כתוב' על ספר היסוד דכתיב ידיו רב' לו כמס' ח' עור ירצה שאמר אל יחשוב ארס כי בסיבת המלוכה שנתחזק עכשיו בידיו יהיה לבני שמח ועצ' במר בוכה בלבד כי הרי ענין הגרול' ללמד בני יהודה קסת שהיא ענין גבורה וגרולה זהו כתוב בס' היסוד דכתיב לא יסור שבט מיהודה וכו' והתחיל לקונן הצבי ישראל על במוותיך וכו' אס' תפארת ישראל שהוא המלך שאול יתכן להיות על במוותיך חלל ומלך א' שקס על ישראל ידקר בחרב ויפול חלל ולא ימות על מותו כמות כל הארס ולא זו אף זו לא נפלו כמה גבורים ולא הניכו עליו. עוד ירצה הצבי ישראל הלא זה תפארת ישראל שעל עון חמור של ע' שהוא בנות הבצל כדי לספר עליו ימצא חלל והוא מכפ' על כל הדור כרכתי' ידיו בגנים מלא בומות מחץ ראש על ארץ רבה וכאן איך נפלו גבורים הרבה ולא הועילה כפרה בחלל אח' אלא כמה חללים נפלו במלחמה. עוד כל' כי אס' נפילת שאול במלחמ' בגבולס של פלשתים היתה איך לתמוה ככ' אצל הצבי יסר' על במוותיך ובבוליק חלל' לא יכלו למלט את נפסם עם היות פס כמה גבורים בוראי כי הענן גרם ולא בטבע נפל שאול חלל כיון מה' יושב בגבול ארצו ואינו נקל כ' להכונ את המלך בגבולו וכמה גבורים אשר סביבו. אל תיגרנו בבת ענין זה שהענן

דרוש ב לפרשת ויקהל

קא

אבל לא היתה הפירה על מפלתו • ומת קסוקרואי אהרני •
אמנם כל שמענו בדברי הקינה שלא אמר דוד כר לי עליכם
שאלו ויהונתן כי אסכר לי עליך אחי יונתן • נשאל כי לא
היזר לו במיתת שאלו ומה טעם קינות לא היה כי אס על
העדר זכות מישראל כמעט אך נפלו גבורים שהדריקים הם
הם גבורות של ישראל אך לא הניעה צרה לדוד כי אס מחמת
יהונתן וזה הוכיח על הפירה שאמר שהיה גם על מפלתו של
שאלו כי לא אמר כר לי עליכם כי אס על יהונתן כלום באמת
צרה הניעה לישראל מפעולת שניהם ועל זה ראוי לקנות אותם
אבל לי אס צרה נובעת אלי אלא מדר יהונתן ולא מדר שאלו
ולזה אמר כר לי עליך אחי יהונתן נפלת אהבתך לי מאהבת
בנים כנ' לעיל • עוד מרשתי מאהבת נסים שדרמו חלל
אביגיל ומיכל שהוכנה כי שתיהן מפרו נפשם למיתה על
בעלהן שהרי אביגיל יצאה לקרא דוד לרצותו על נבל בעלה
וזיה אפרסטימרה אף דוד זה ויהרג' גם מיכל מסר כפפה
להבחיית לדוד ולעבור על מצות אביה ואפרסטימרה וזיה
נפלאות אהבתך לי מאהבת ב' נשים הללו • ומתם ואח' אך
נפלו גבורים מגבורי ים המגברים אותם בזמניהם ויארבו
כלי מלחמה לפי שהדריקים הם כלי מלחמתם של ישראל לנצח
ולבטל כל גזירות קשות מישראל בתפלתם ומעשיהם ועל היה
מקונו הנביא על יסעיה על פטיר' הדריק המביא על הר' והוא
מת בעון הרור אח' מעובר ומתפשט לוקח רורו מייסוחו
וכו' וזה נבא לביאור הכתובים ההם • אס מלינו הוא נטא
וכו' וזה כי הדריק הוא מרוכה ביסורין בעון הרור כרסותיב
אלופינו חסובלים • וזה כסאלופינו הדריקים הם מחסובלים
ביסורין אז אס פרץ ואין יוצא ואין כוחה ברוחנותו כי הוא
סובל כל העונות הראוי' לבא על אותו דור וזהו מוכח כפרה
כמע' בממרא על רבינו הקדוש מכל אונתם יב' סוף • מתעט את
פיו לא הפיל אשה בא' ויהי סובל כל היסורין על אותו הדור
ואם הנביא כס' דריק ברור מדר' ביסורין והוא נבזה בשם
הבריות מחמת יסורין שעליו ומרל אס'ם שאינו יוצא ונא
באול' לנאס של בני אדם מחמת המלאכות שים בו פי הוא ידוע
בעיני הבריות שהוא יחיד בחולי וכסדראי' בני דורו שמסתר
פניו של הקב"ה הוא מתנו בלבד ולא באו יסוריק' על זולתו
ולא הסתי' פנים הבה דק מתנו לבד הוא נבזה בעיני בני הר'
ולא תסבנוה בעינינו לרין כי מחמת חסידותו הוא נתפס על
הרור ועל האמת מלינו הראוי' לבא עלינו הוא נטא ומכאובינו
הוא סבלם באופן שמרשתינו הניענו לנו החולאים ואפילו לא
היינו שותפי עמו בצער • כי הוא לבדו סבלם ואנחנו מסבנוה
על חטאתו אשר טא' והוא מחולל מפשעינו מרובה מעונותינו
שן הוא בלי פשע ומור' לומר והוא מחולל מפשעינו לומר שזה
הדריק עם היותו סובל יסורין שהיו באים על הדור אינו קורא
תגר על מחאוביו ואינו מרבים הצער של המכאובות והחולי
להיות מרובא ומחולל על המכאובות והחולי כי זה אינו נחשב
לו לעונת העונות והפשע' של הרור כי זהו הקשה בעיניו והוא
מחולל מסיבת שים לנו פשעים ומרובא מסיבת שים לנו עון
והכעסנו את יוצרנו על זה היה דור לבולא על צערו ססובל
יסורין כי הוא מבקש פני אל שמוסר שלומינו מה שראוי להיות
פרמטלומינו בסבל ענינו זה יהיה עליו כי יוסר שלומנו ולא
שלומינו באופן שבחבורת נכרפא לנו מהיסורי' כי הוא סובל כל
העונות ואנחנו כולנו ככאן תעינו כמו האס שהולכו בולס אחר
המסוכות בין לדרך טובה או לעקלקלות אס קדאש' תועה
כאן לאברו היו כולס אחרי ואנחנו כולנו טעינו ואס בטעותינו
היינו סגלנו יחד לא היה לנו תקוה כי מבור עכב' אפר' הנח לנו

אפי' עפ' וים אחדות ביניהם הנח לנו אבל תרתי לרעותא אית
לן שתעינו כולנו ולא באחדות רק אס לדרכו פנינו זה ולדר זה
זה לדר זה אס לא בצעו מקצהו • אויחמ' כולנו ככאן תעינו
אס לדרכו פנינו שחשב אותנו הבה ככאן כמע' מל מה כאן
אפר' מחבלת את האילנו' אס מועלין בה כך ישראל הקב"ה נהג
בס ככאן • ועיין מה סכתבתי במאמר זה בסוף נבחר נש
שהבה חשב אותנו כאילו היינו כאן כשתעינו שלא להעניסנו
אפ' שלא היינו כאן כי אס אנשים אס לדרכו פנינו והקב"ה
הפגיע בו בדרי' זה את עון כולנו זה הדריק עם היותו נגס
במצור ומצוק והוא נענה ומדוכה ביסורין עכ' לא יפתח פיו
לקרא תגר על יסוריו כשה לטבח יובל שלא יפתח אותו מה פיו
כך הדריק לא יפתח פיו לקר' תגר על יסורין ועל בני דורו כי
בסלם הצער הגדול ההוא • ואני שמעתי מהרב סמרה' לומר
זלזה נגס והוא נענה טיפה כמדריק הזה שצפעה סה' נגס
להתפלל קודם סיפתח פיו בקפל' הוא נענה במעל' פיו כדכתי'
וזהו טרם יקראו ואני אענה עכ' מעובר ומתפשט לוקח • אמר
פעונות הרור גורמים סיסתלק אותו דריק מסיניהם כיון שלא
חזרו בתשובה והיתה רעה מזומנת לבא על הדור הבה מסלקו
לדריק לכפר על הרעה העתיד' לבא ומפני הרעה ככאן הדרי'
כמו שדרמו מל' בביתא מבני הנביא' זה מיכיהו שאל למבירו
הכני כ' ויכזה האים הכה ופצו ואחל' סה' כי ממנו טפת דם
לכפר על מה שנבצר על אחאב ועמך תחת עמו ומכאן ק'ו
לכפס הדריק שמכפר על יס' ואס כאן מעובר ומתפשט לסיבת
עוצר הרע וסילוק המפשט והרין המתחם על הרור לפכו הרע'
והנזירה לוקח הדריק להיות מזבח כפרה ואת דורו מי יסוח'
זרעה סמהיום והלאה שספקר הדריק מייסוחת תפלה על בני
הדור לפכור מעליהם הרעה כי תפלת הדריק שהיתה רשויה
עתה אינינה כי נבצר הדריק מארץ המים ומקדשם והלא' שאין
צרי' בארץ מספע עמי טיעשנו וימלאו יס' נגס יסורין והעונות
למו לבני הדור החטאים בפשטותם • עוד ידעה ואת דורו מי
יסוח' מי הוא סילק וידבר פס בני דורו להוריעם כמה גרמו
פונותם וכמה היה סובל הדריק בפשע' כי נבצר ונכר' בהיותו
במים מיינתו בארץ חיוס שערין לא מת היה סובל עונותם
ומפשע עמי היה נגס ויסורין למו לדריקים וכו' לכן אחלק לנו
ברבים וכו' • והנה כתבאר סברוליס הדריקים אפי' במיתתם
שהם מכפרי' על בני דורם ומי האים המכס ונכ' זאת כי יראה
חסימים ימותו יתן אל לבו כי חטאתין גרמו זאת ואל על יקרא
ויסוב אל ה' ויחממהו לא כן הרשעים ובסילי' יסאלו דעת וארס
סוקר בל יבין ולזה רחם המסורר במקראו במזמו שפעו זאת
כל הפשע והנני בא לביאורו בסד' למנצח לבני קרח
מזמור • להיות בני קרח נטו מעצת אביהם הבוטח בעשור
ונפל בו לכך יסרו מזמור זה ברוח הקדש להחביל תפארת
הממונת והבוטחים על חילס כי סוף ארס למות ומה חפצו
בהנו וממונו אחריו ומזמו' עסיר כאה יא' ויא' להס לז' ולסבא
לאל הנותן להם כח לנצח לזכרס הרע שלא לנעות אחר עקת
אביהם ואחרו שמעו זאת כל העמי' כי לא מראס באת דברתי
דברי' לו והיוסבי' חלר פהס יותר רבקי' בישובו של עול' הספל'
זהו הטו אזכ' בהאזכ' מקרוב למען ובכסו דברינו באזכ'ם
כי כל העמים שאינם ככ' רבקים בשמיע' בעלמא ישמעו ותמי
נעס' ות' ישמעו זאת את מה שאירע לקרח בבטותו את העוט'
ויבטח' כי רב חילו וכביד מצאח ידו עכ' באה לו הרעה הזאת
וכל העס ישמעו ויראו גם בני אדם בגוי דאדס קדמא' שרומ'
אלית בחטא גם בני אים שהם אנשים חסובים בצורה וקיימ'
כאים שאין בהם שום דפי' וכן תרגס המתרגס בני דאדס
קדמא' אוק בני דיעקב וכו' הלא תרעו סיוח' עסיר' ואפיו
העפיר

דרוש ב לפרשת ויקהל

כי כופר כפס איש עושרו ולאנשים האלו הבוטחי על חילם יקח פדיון כפסם וחביבה בעיניהם עד מאד ברבר יקר הערך ואומרים ספרדיון הכפס לפדות' של גיהנם הוא דבר יקר הערך מאד וכיון שהטבת הפדיון הוא בפיכת העושר שעושים ממנו בדקה אכ' יתהלל המתהלל סיקר פדיון כפסם השיגו בעשרם ומי שאינו עשיר חל' לעולם טכופל בגיהנם ואין מביל וזה העשיר יחי עוד לכנח שאפי' אחר מיתה הוא חי ולא ירא השחת שהוא גיהנם' או יאמר שמי ספרה כפסו חל' לעולם מדינה סל' גיהנם' לפי שחי עוד לכנח אחר המית' עוררנו נקרא חי ולא יראה השחת' ומכר זה מסבחים העושר' וזאת ועוד אחרת כי יראה חכמים ימותו עמו תמות חכמה חכם שמת אין לנו כיוצא בו וכו' יחד עם הכסיל וכפר שיאברו מב' עולמות זה וזה יעזבו לאחרים חילם הרי שיש קיום יותר למזון מקיום גופן שהם כלים ונפסדים והמזון קיים לא שזו' מזה לזה וחושב' בקרב' כיצ' סבתימו לעול' קיימות לאחר מיתה ומסכנתם לדורותם וקוראים שמוותם לאחר מיתתם על ארמות' לזו' זה בית פלוני ואילו לא היה אותו בית שכן' ובה בעשרו כסכס סמו ולא חס' עוד וארס כשמת לא מת המזון עמו ויקר המזון לא לן עמו במותו כי מזון פלוני לפלוני אכ' הארס כמטל כבהמו' סנדרמו ונכרתו' או ירצה נדמו שמתו והיו לרומץ עפ' הארמה ולא כבהמות שמוטות סנעשות מאכל ארס וים בהם השארה קצת מה שאין כן במזון שכל מקום שהולך מפלוני לפלוני כבודו עמו אכ' נמצא יקר וכבודו הוא העושר מהארס עצמו ויש מקו' להתהלל הארס שנקנה עושר כנז' לא המסורד זה ירצה' כסל' למו לא זו הררך כי מה שאתה רואה שהם מנהלים בדרך' שהיה דרך יסרה היא ככל למו שטות וסכלו' יאו' ואמ' ככל למו שטות פימה עלי ככל ואחריהם הרבר שהם יראי' ממנו שהו' אחריה' אחר המות להנצל מדינה סל' גיהנם יס' לו תקנה גדולה שהוא בפייהם לעסוק בר' בפייהם ובר' סבפייהם ירצו סלה יחזו רצויים סלה כי התורה מצילתם מניהם' עוד יראה זה ררכס ככל למו לפי שהם חושבים שניבולים מניהם' עוד יראה זה ררכס והם עתידים ליפול בה ומה שעתידים להיות ניבולים אחריהם לאחר מיתתם בפייהם ירצו סלה אומרי' בפייהם סלרכס' יהיה להם והם ניבולים סלה זהו ככל למו כי יד ליד לא יקנה מריב' סל' גיהנם אעפ' סנכנתים כדקה ביד' עוד יראה ואחריהם בפייהם ירצו סלה שהאנשים האלה הם מזכירים יום המיתה סלאחריהם בפייהם ירצו סלה הם מרבים אותה סלה' ככאן לסאול סתו' יראה שסלימות הארס הוא לאחר מית' ולא ישיגמו הארס בעורנו חיונכ' אר' מאיר והנה טוב מאד טוב מות כי עיקר העו' לא תושב כי אס אחר המות סנפרד' להפס מהגוף מוכה למזונות כנוסס ה' ואס סוף ארס למות סתכלית הטבת סלימות הארס הוא לאחר מיתה וסוף בהמה לסמיטה סתכלית סלימותה היא בשמיטה כי היא כאלסל' לארס וגדולה במעלה סנעשית חלק ארס' אמנס כשהבהמה מתה אין לה השארות והיתה לרומץ על הארמה וכן הארס סלא ארס אחר הסלימות לא קנה סלימותו במיתה ואס ככאן לסאול שהיה הבהמה סלא נשחטה רק הלכה לסאול סמחה וסמיטתה לא נשארה לה שום השארות גס הכסילים הרורפים אחר המזון ואיך קוני' סלימו' בעה' אין להם מה שיאכלו בעהב סיון סלא טרמו בעס' שהוא העה' וכמצאו סתו' במעשיהם הללו סמות ידעס סלא ילכו למנוחות אחר מיתתם כי אס מות ירעס כההוא ראמרי' במס' חגיגה על מרים מנדל' נשיא ראול מלאך המות ואייתו מרים מנדל' רדקו ואמר ליה רב ביבי והא כתיב דרר הולך וד' בא ואמר ררעיכ' להו' אכס עד דמלו להו' לררא ויהר מסלמכ' ליה לרומה למרנו שהמתי' קור' זמנס רועה אותס מ' עד סיסלית

קצבת

העשיר הוא עשיר מזר העושר והאכיון מכר סלימות הכפס כי בהיותו דורף אחר העושר לא יסלים כפסו גס האכיון הוא אכיון מכר המזון ועשיר מזר הטבת וקניית הסלימות באופן כי תמיד כל ארס הוא עשיר ואכיון יחד כל אחר בבחינה א' ולזה לא אחר גס עשיר ואכיון' או יאמר שמעו זאת כל העמי' וגס בני ארס גס בני ארס וזה הרבר אסר תשמעו סיחד עשיר ואכיון סמות זה כן מות זה ואין כחת לזה מזה כי הכל לפי המעשה אס רל ואס עשיר ואעפ' שפי ירבר חכמות והגו' לבי תבונות שיש להתבונן רבר מתוך רבר במוצא שפתי ולא היה ראוי לאס חסס כמוני לרבר ברברי משלים וחידה עכ' אטה אזני למטל בפי הבריות שאמרן בפייהם ואפת' בסכור מתוך סמחה לרבר וללבן מידתי וסא'תי אשר הקסיתי לסאול באותו מטל שיש בפי הבריות ותהי למטל כסאד' רואה זקן חבירו סנכמרה כריך לסמור זקני' ויש לסאול במטל זה למה אירא אני ממה שאני רואה בחבירי והנני מתבדך כי סלום יהיה לי ובה יהיה סתירה למס שמעו זאת ענין בליע' קרח על רדיפ' מזון כי יאמר ארס מה לי ולו ואס אירע לקרח תקלה מה לי ולברתי לסל אטה למטל אני סהמטל הוא אחייני ואס יס בו קוסי אפתח בסכור ואייסב חידתי והנה החידה הקס היא למה אירא בימי רע שהם ימי הרעה סל זולתי כיון שאני בתוך הסירה והתשובה היא כי עון עקיבי יסובני שאני רואה על ברותאות פלוגי אלא רואה אכ' על כי העון גרס לו ומוטס אני מחטאת פ' גס אני אכסל בפח עון עקיבי ויסובני יהיה סיבה לכפול גס אני כמותה' עוד יראה אטה למטל אזני יס כאה דורס ומקיים וגס אני אטה אזני למטל שאמר במזמור כמטל כבהמות נדמו ככאן לסאול וכו' וכן דברים סתומי' כמו למה אירא בימי רע מה הם ימי רע וכן עון עקיבי ועד' שאר המזמור וברכיכ' ביאור ואפתח מתוך סמחה בסכו' לומ' פירטון סל מידות הללו' עוד יראה עד' משה התרפית ביום כרה כר כחכה סאלל התרפית מר' כסיבא יום כרה יהיה כר כחכה והטון מקטרב בשעת הסכנה ואס כאן למה אירא בימי רע וכו' הרע למה אני ירא וחדר כסאמי רואה כפילת זולתי לפי שחושש אני כי בימי רע שיש קטיגוריא בעולם והם ימי רעה אז עון עקיבי שאני רע בעקבי שאין בהם כרי להרע ממ בימי רע אפילו עבירות קלות ועון עקיבי יסובני לבלגל עלי בשעת כרה להענישני כמו שאמר במר בשעת גזרה קנסינן אעפ' עוד יראה למה אירא מהמות סנקראת ימי הרעה כיון שהמו' הכרחי ואין לארס להיות עכב על הרבר שהו' הכרחי ואין מנס ממנו והוא מטל בפי הבריות אחר הכל מות ואני העויתי למטל זה אזני ובאתי לפתור החידה על המטל סלמה אירא ברבר שכל העס יורעס ססוף ארס למות ואינו רבר סל חיד' אמנס התשובה היא שאין אנו יראים מהמיתה ההכרחי אבל יראים אכחנו מהעון שיסובני ויקיפני וזאת כפס האויב וקלעכ' כי העון כעשה קטיגור ומקיפו ורבק עמו וראוי להיו' ירא וחר' על עון שהוא אפסריי בבחירת הארס ואפס' להשמר ממנו והתחיל לההביל בטמון המזון כי יס בני ארס בוטחים על חילס שבממנס עסו כדקה ותבילס מרינה סל גיהנם וברבר עסרס יתהללו אעפ' שאמר הנביא אל יתהלל עשיר בעשרו לו יתהללו על הגדולה שעשו בעסרס להמיות רוח ספלי' ואומרי' בואו וראו כמה גדולה מעלת העושר שמי שאין לו מזון ורוא' אחיו ובעשו בשבי' לא יוכל לפדותו וכס' סלא יפר' את מי שאינו אחיו ומי שיש לו עושר יפרה אפילו שאינו אחיו בן אכיון כי אס איס מבני ישראל הוא יפרה אותו ואס אכ' לא פרה יפר' מי שאין לו מזון לא יפרה לאחיו כס' סלא יפרה איס וזה האיש העשיר יפרה אעפ' שאינו אחיו ומי שאינו עשיר לא יתן לאלהים כפרו

הרוש ב לפרשת ויקהל

קב

לכבד לפי שהעמיד נקרא חי כדכתיב ואמרת כה לחי ופי' שהעמיד אבל אותו חיות אינו עוד לכבד לאחר מיתה שלא יראה השחת והראוי לאדם כי יראה חכמים ימותו מזה העול וכסיל ובעד יאבדו היה להם לעמוד מחיים לאחר חילם שיטפלו בהם וקרבם יהיה עמוק בבנין הבתי' שהם לעולם שהם בתי הנפש ומסכנותם לרדודותם מהם מסכנות ע"ה וישתדלו לקנו' להם שם כי טוב שם שיקנו בעה' עלי' ארמית וארם ביקר בל ילן שאינו לץ עמו יקר הנפש נמשל וכו' וכפי פשוטו יאמר שהיה לו לראות בעין הפכל כי יראה חכמים ימותו בלבד ונחלתם לעולם תהיה שהיא נחלת התורה ויחי כסיל ובעד יאבדו הם וחילם שיעזבו לאחרים ומה שאוכלי' בקרבם חוטבי' שבתימו לעולם ואינם יודעים שכריסם נבקעת ומסכנותם לרדוד ורדוד קראו בשמותם וכו' ארם ביקר וכו' ירצה כי ארם כזה שרדוף אחר הממון וביקר העליון לא ילן שלא הסיג העליון בשעת מיתתו וכו' וכיון שלא קנה שלימותו אינה נקראת מיתתו סיבה כמו שנקראת מיתת הצדיק דכתיב יסנתי אז ינוח לי ובבתי' אחריו כד דרך ר' פלוגי וכו' וכיון שלא ילן שאינה מיתת צדיק נמשל כבהמות שהם לרומץ על פני השדה ולא נשחטו לקנות שלימות להיות חלק האדם להם נמשל אדם זה לפי מזה דרכם כסל' למו וכו' עוד כל' למה אירא במי רע וכו' ירצה שביתו הזקנה שהם ימי הרעה איך אדם חוטא ואינו ירא כי אם על הזמן שבער שאדם עובר עבירה שדם בעקביו ואותו עין יסובבו לזקנה להיות ברעה והבוטחים ומתהללים על עשרם ואין בידם השכל וירדוף את ה' אח קרוב לא יפדנו מהמות גם לזהב לא יתן העשיר כפרו שפר איש עשיר הוא הצדקה שעושה בממונו ויקר פרוץ נפשו שבעה' אפסר לקנו' הפרוץ בבקל אבל שם בעהב הוא יקר מכר שאין מעט' במאול לקנות ומי שטרח בעם יאכל בשבת כמכא חרל לעולם שאי אפשר להשיגו או יאמר וחדל לעולם ויחי עוד לכבד שהודבר נמשך וחרל שיחיה האדם לכבד ולא יראה השחת בוף אדם למות או יאמר ויחי עוד לכבד שיותר היה מר יח להיות חי לכבד בעהב ולא יראה השחת של גיהנם בהיותו משתלל תמיד במיתה כי יראה חכמים ימותו ולא לעשות עיקר מהעושר דהיינו מ' הנביא כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וירדוף אותו ואמר בי יראה חכמים ימותו דהיינו מיתת הגוף ולא הנפש אבל כסיל ובעד ימותו במיתת הגוף והנפש וז' יחד כסיל ובעד יאבדו כל' יחד הגוף ונפש יאבדו מבלי שכל שאין להם השארות לנפש ומנפש עד בשר יכל' וגם הממון כל' ויעיל ופזבו לאחרים חילם ואפשר שרמז שהוא נקרא חילם של אותם אחרים כיון שהוא בא לידם אבל תורת החכמים ושלימותם נחלתם לעולם תהיה ואלו הפסילים מה הם עושים כדי לתקן ועזבו לאחרים חילם אומרי' בקרב לבם לא טוב להניח הממון בעין שיקחוהו אחרים אבל הבתים הם לעולם כי הם עוברים בהם לר' ורדוד ונקראו בשמותם עלי' ארמית כדי שתמי' יהיה נקרא שמו עליו משכ בממון המיטלטל אחר המעורר האדם ששלימותו אינו עמו זה אינו נקרא שלימות כמו העושר והקדקד' שבשע' שאר' יסן הם חוץ ממנו אבל החכמה והעם הטוב הוא שלימות' הדבק בו בעצם אפילו כשהוא יסן והאר' שכל' לין אינו ביקר שלו זה נמשל כבהמות שהם מצויירות ע"ה הכותל בדמיו בלב' והלואי יהיו נמשלים לבהמות חיות על פני השדה זה דרכם של רדיפת העושר הוא בכל לעצמם של בעלי הממון וגם לבאי' אחריהם כי אינם רודפים אחר השלימות מאשר ראו לאבותם בפייהם וירבו סלה ויהללו לתפארת הממונות והם הולכים אחר הבלי העולם ובהיהם אחריהם נשארו קרחים מכאן ומכאן ארם מהממון שעזבו אביהם לאחרים חילו ולא לבניו וארם מהתורה ומעשים

לכבד לפי שהעמיד נקרא חי כדכתיב ואמרת כה לחי ופי' שהעמיד אבל אותו חיות אינו עוד לכבד לאחר מיתה שלא יראה השחת והראוי לאדם כי יראה חכמים ימותו מזה העול וכסיל ובעד יאבדו היה להם לעמוד מחיים לאחר חילם שיטפלו בהם וקרבם יהיה עמוק בבנין הבתי' שהם לעולם שהם בתי הנפש ומסכנותם לרדודותם מהם מסכנות ע"ה וישתדלו לקנו' להם שם כי טוב שם שיקנו בעה' עלי' ארמית וארם ביקר בל ילן שאינו לץ עמו יקר הנפש נמשל וכו' וכפי פשוטו יאמר שהיה לו לראות בעין הפכל כי יראה חכמים ימותו בלבד ונחלתם לעולם תהיה שהיא נחלת התורה ויחי כסיל ובעד יאבדו הם וחילם שיעזבו לאחרים ומה שאוכלי' בקרבם חוטבי' שבתימו לעולם ואינם יודעים שכריסם נבקעת ומסכנותם לרדוד ורדוד קראו בשמותם וכו' ארם ביקר וכו' ירצה כי ארם כזה שרדוף אחר הממון וביקר העליון לא ילן שלא הסיג העליון בשעת מיתתו וכו' וכיון שלא קנה שלימותו אינה נקראת מיתתו סיבה כמו שנקראת מיתת הצדיק דכתיב יסנתי אז ינוח לי ובבתי' אחריו כד דרך ר' פלוגי וכו' וכיון שלא ילן שאינה מיתת צדיק נמשל כבהמות שהם לרומץ על פני השדה ולא נשחטו לקנות שלימות להיות חלק האדם להם נמשל אדם זה לפי מזה דרכם כסל' למו וכו' עוד כל' למה אירא במי רע וכו' ירצה שביתו הזקנה שהם ימי הרעה איך אדם חוטא ואינו ירא כי אם על הזמן שבער שאדם עובר עבירה שדם בעקביו ואותו עין יסובבו לזקנה להיות ברעה והבוטחים ומתהללים על עשרם ואין בידם השכל וירדוף את ה' אח קרוב לא יפדנו מהמות גם לזהב לא יתן העשיר כפרו שפר איש עשיר הוא הצדקה שעושה בממונו ויקר פרוץ נפשו שבעה' אפסר לקנו' הפרוץ בבקל אבל שם בעהב הוא יקר מכר שאין מעט' במאול לקנות ומי שטרח בעם יאכל בשבת כמכא חרל לעולם שאי אפשר להשיגו או יאמר וחדל לעולם ויחי עוד לכבד שהודבר נמשך וחרל שיחיה האדם לכבד ולא יראה השחת בוף אדם למות או יאמר ויחי עוד לכבד שיותר היה מר יח להיות חי לכבד בעהב ולא יראה השחת של גיהנם בהיותו משתלל תמיד במיתה כי יראה חכמים ימותו ולא לעשות עיקר מהעושר דהיינו מ' הנביא כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וירדוף אותו ואמר בי יראה חכמים ימותו דהיינו מיתת הגוף ולא הנפש אבל כסיל ובעד ימותו במיתת הגוף והנפש וז' יחד כסיל ובעד יאבדו כל' יחד הגוף ונפש יאבדו מבלי שכל שאין להם השארות לנפש ומנפש עד בשר יכל' וגם הממון כל' ויעיל ופזבו לאחרים חילם ואפשר שרמז שהוא נקרא חילם של אותם אחרים כיון שהוא בא לידם אבל תורת החכמים ושלימותם נחלתם לעולם תהיה ואלו הפסילים מה הם עושים כדי לתקן ועזבו לאחרים חילם אומרי' בקרב לבם לא טוב להניח הממון בעין שיקחוהו אחרים אבל הבתים הם לעולם כי הם עוברים בהם לר' ורדוד ונקראו בשמותם עלי' ארמית כדי שתמי' יהיה נקרא שמו עליו משכ בממון המיטלטל אחר המעורר האדם ששלימותו אינו עמו זה אינו נקרא שלימות כמו העושר והקדקד' שבשע' שאר' יסן הם חוץ ממנו אבל החכמה והעם הטוב הוא שלימות' הדבק בו בעצם אפילו כשהוא יסן והאר' שכל' לין אינו ביקר שלו זה נמשל כבהמות שהם מצויירות ע"ה הכותל בדמיו בלב' והלואי יהיו נמשלים לבהמות חיות על פני השדה זה דרכם של רדיפת העושר הוא בכל לעצמם של בעלי הממון וגם לבאי' אחריהם כי אינם רודפים אחר השלימות מאשר ראו לאבותם בפייהם וירבו סלה ויהללו לתפארת הממונות והם הולכים אחר הבלי העולם ובהיהם אחריהם נשארו קרחים מכאן ומכאן ארם מהממון שעזבו אביהם לאחרים חילו ולא לבניו וארם מהתורה ומעשים

לכבד לפי שהעמיד נקרא חי כדכתיב ואמרת כה לחי ופי' שהעמיד אבל אותו חיות אינו עוד לכבד לאחר מיתה שלא יראה השחת והראוי לאדם כי יראה חכמים ימותו מזה העול וכסיל ובעד יאבדו היה להם לעמוד מחיים לאחר חילם שיטפלו בהם וקרבם יהיה עמוק בבנין הבתי' שהם לעולם שהם בתי הנפש ומסכנותם לרדודותם מהם מסכנות ע"ה וישתדלו לקנו' להם שם כי טוב שם שיקנו בעה' עלי' ארמית וארם ביקר בל ילן שאינו לץ עמו יקר הנפש נמשל וכו' וכפי פשוטו יאמר שהיה לו לראות בעין הפכל כי יראה חכמים ימותו בלבד ונחלתם לעולם תהיה שהיא נחלת התורה ויחי כסיל ובעד יאבדו הם וחילם שיעזבו לאחרים ומה שאוכלי' בקרבם חוטבי' שבתימו לעולם ואינם יודעים שכריסם נבקעת ומסכנותם לרדוד ורדוד קראו בשמותם וכו' ארם ביקר וכו' ירצה כי ארם כזה שרדוף אחר הממון וביקר העליון לא ילן שלא הסיג העליון בשעת מיתתו וכו' וכיון שלא קנה שלימותו אינה נקראת מיתתו סיבה כמו שנקראת מיתת הצדיק דכתיב יסנתי אז ינוח לי ובבתי' אחריו כד דרך ר' פלוגי וכו' וכיון שלא ילן שאינה מיתת צדיק נמשל כבהמות שהם לרומץ על פני השדה ולא נשחטו לקנות שלימות להיות חלק האדם להם נמשל אדם זה לפי מזה דרכם כסל' למו וכו' עוד כל' למה אירא במי רע וכו' ירצה שביתו הזקנה שהם ימי הרעה איך אדם חוטא ואינו ירא כי אם על הזמן שבער שאדם עובר עבירה שדם בעקביו ואותו עין יסובבו לזקנה להיות ברעה והבוטחים ומתהללים על עשרם ואין בידם השכל וירדוף את ה' אח קרוב לא יפדנו מהמות גם לזהב לא יתן העשיר כפרו שפר איש עשיר הוא הצדקה שעושה בממונו ויקר פרוץ נפשו שבעה' אפסר לקנו' הפרוץ בבקל אבל שם בעהב הוא יקר מכר שאין מעט' במאול לקנות ומי שטרח בעם יאכל בשבת כמכא חרל לעולם שאי אפשר להשיגו או יאמר וחדל לעולם ויחי עוד לכבד שהודבר נמשך וחרל שיחיה האדם לכבד ולא יראה השחת בוף אדם למות או יאמר ויחי עוד לכבד שיותר היה מר יח להיות חי לכבד בעהב ולא יראה השחת של גיהנם בהיותו משתלל תמיד במיתה כי יראה חכמים ימותו ולא לעשות עיקר מהעושר דהיינו מ' הנביא כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וירדוף אותו ואמר בי יראה חכמים ימותו דהיינו מיתת הגוף ולא הנפש אבל כסיל ובעד ימותו במיתת הגוף והנפש וז' יחד כסיל ובעד יאבדו כל' יחד הגוף ונפש יאבדו מבלי שכל שאין להם השארות לנפש ומנפש עד בשר יכל' וגם הממון כל' ויעיל ופזבו לאחרים חילם ואפשר שרמז שהוא נקרא חילם של אותם אחרים כיון שהוא בא לידם אבל תורת החכמים ושלימותם נחלתם לעולם תהיה ואלו הפסילים מה הם עושים כדי לתקן ועזבו לאחרים חילם אומרי' בקרב לבם לא טוב להניח הממון בעין שיקחוהו אחרים אבל הבתים הם לעולם כי הם עוברים בהם לר' ורדוד ונקראו בשמותם עלי' ארמית כדי שתמי' יהיה נקרא שמו עליו משכ בממון המיטלטל אחר המעורר האדם ששלימותו אינו עמו זה אינו נקרא שלימות כמו העושר והקדקד' שבשע' שאר' יסן הם חוץ ממנו אבל החכמה והעם הטוב הוא שלימות' הדבק בו בעצם אפילו כשהוא יסן והאר' שכל' לין אינו ביקר שלו זה נמשל כבהמות שהם מצויירות ע"ה הכותל בדמיו בלב' והלואי יהיו נמשלים לבהמות חיות על פני השדה זה דרכם של רדיפת העושר הוא בכל לעצמם של בעלי הממון וגם לבאי' אחריהם כי אינם רודפים אחר השלימות מאשר ראו לאבותם בפייהם וירבו סלה ויהללו לתפארת הממונות והם הולכים אחר הבלי העולם ובהיהם אחריהם נשארו קרחים מכאן ומכאן ארם מהממון שעזבו אביהם לאחרים חילו ולא לבניו וארם מהתורה ומעשים

דרוש ב פרשת ויקהל

המיתה: עוד יאמר זה שאמרתי שהסם טוב אינו מבאים הוא בתנאי שהיה הסם טוב קבוע בארס בו, המות. ממך מיום הולדו שמעולם גרל בשם טוב ונפטרו בסם טוב סיהיה נאמר עליו אשר ילדתו שלא בייט את זקנותיו עור ררסו ודקרקו בפסוק שאמר שטוב הוא יום המות מיום הולדו זה אינו כי אין מעשה וחסדן בעהב כי אם דריקים מהנים ואוכלי מפרי דקרק' שעשו בעהב אבל אין להם כח להרויח במעשי' סם ומי שטרח בעם יאכל בבבית ואם אי אפשר להשיג מעלה בעהב אלא מכח מעשים שעשו בעהב ואיך הוא אומ' טוב המו' מהולדו כיין סבמות. אין סוס קביית שלימות כי הוא עולם הנמל ובהיות הארס חי משיג שלימות כי הוא עולם המעשה. לזה ביארו גרול יום מיתתו של ארס מיום לירתו כלומר דוק ונתסמך שלא אמר שלמה טוב המות מהחיים אלא יום המו' מיו' הולדו שבוודאי בהיות הארס חי הוא משיג שלימות יותר מאח' מיתה אך אמנה יום שמת בו ארס הוא גרול מיום סנולר בו למה כלומר כי לפוס דיהטא היה נראה שיום הלידה הוא יותר טוב בבחינת שהוא בא להשיג שלימו' בעהב' מטכ' ביו' המית' שאינן מצפה עוד להשגת סוס שלימות ואם למה אמר שלמה שיום המיתה גרול לזה פ' הטע' כי ביום שגמר ארס אין ארס יורע מה יהיו מעשי' וכשמת מוריע מעשי' לבריות ובבחי' זו אמר שיום המיתה גרול מיום הלידה הוי ויום המות סבה הוא מרדק' מ' יום המות ולא אמר והמות מהולדו או המות מהחיי' שהוא מקביל החיים והמות אלא בקט יום המות מיום הולדו דוקא כי יום המות בלבד הוא יותר טוב מיו' הליד' בלבד' ולעול' שחיי הארס משובחי' מהמיתה בבחי' השגת השלימו' כמו שכתבנו. עוד דקרק' הוי ויום המות שהולל ויום המות מיום הלידה מאי מיום הולדו. אמנם הכוונה להיות סנולר ארס המיתה בבחינת שארס מוריע בו מעשי' לבריות מה שאינן מוריע ביום הלידה וכפי זה יקשה מהרי' ים כמה רעשי' סבוס מיתתם מוריעים מעשיהם הרעים ואיך ידקק בהם לומ' גרול יום מיתתם מיום לירתם כי בודאי באותם רעשים גרול יום לירתם שערין לא הרעיו בפועל מיום מיתתם שמוריעים מעשיהם הרעים. לז' הוי ויום המות וכו' ולא אמר מיום הלידה לפי שבא לרמוז באיזה ארס הוא מדבר סנולר יום המות שהוא מדבר בארס כשר ובעל מעשה כי קורס אמר הפסוק טוב שם ממזן טוב ממדבר בארס מים לו שם טוב ואחכ' יום המות מיום הולדו הארס הנז' למעלה שם לו שם טוב גרול הוא יום המות שאז מוריע מעשי' הטוב' מיו' הולדו אותו שם לו שם טוב. ובה מרדק' גם כן שלא אמר וטוב יום המות מיום הולדו אלא שמך על טוב הנז' בתחלת הפסוק כי באותו ארס מדבר' וה' טוב שם טוב מיום הולדו ארס זה טוב ויום המות של ארס זה הוא ג' טוב מיום הולדו ארס זה שם בו שם טוב. אף לוי וכו' כפי הנראה שהמל' שהביא ר' לוי הוא בורק למ' קורס סבוס המיתה ארס מוריע מעשי' מטכ' ביום הליד' כדמיון מאמר הפקח בספי' הנכנס' שגרול הוא יום כניסת הספינה לנמל מיום כניסתה לתוך הים כך הארס כסנולר נכנס בים הגרול כי העול' ש' זועף וביו' המיתה הוא יוצא מהים זועף וכל בני ארס שמחים ביום הלידה אבל הפקח שהוא שלמה העה' אמר להם שארד' גרול יום המיתה שיצא ממער הים שה' עה' מיום הליד' אבל עדין אנו צריכים לבאר מה שחזר לומר כך ארס מת מונין לחיי' שאין לו סיכנות כלל עם מ' קורס ולבא' ענין זה אבאר הדקדוקי' שדקדוקי' בכוכב המל' והכנין הוא שאות' בני ארס שהיו שמחי' בספינה היוצאה יותר מבספינה הנכנסת דוק ליסנא רקאמר בספינה הנכנסת לא היו הכל שמחים כי בספינה אחת עולמים במל'

ומעשים טובים לפי מהם אומרים מעשה אבותיהם ביריה וכל אשר תראה את הרעשים בעונם ההצלחה זהו סימן למיתתם כי המות העתירה לבא עליהם היא מענה אותם כדי לאבדם והוא כדמיון הנאזן שסנולרנים אותם במרעה שמן וטוב הוא ס' שרובי' לשחוט אותם כן דרך רעשי' בלחה ביתר שאת שמך למיתתם כמו שנאמר ואויבי ה' כיקר כרים כסם שהכבו ויקר שפשים לכנים להשמיים הוא לרעתם ואם כנאזן לשחול' שה' הנאזן ההולך ליטחט וסות' אות' במרעה טוב ושמך. כן הרעשי' שחקה רואה אותם מזלחים ויבלו בטו' בימיהם הוא ס' שמות ירעם וברגע שחול' יחתו ולעתי' לבא בעהב רודי' בהם הישרי' כדרכיב ופסותם רעשים כי יהיו אפר תחת כפות רגלי' וזהו וירדו בם יסורים לבקר שהוא עהב. ונורס שהוא האל נור כל העולמים מניחם לבלות שחול' עד ששחול' בלה וכך למה מחבול לו שהיו אומרים שזבולו של הפ' הוא עומד לו ומתקן כך כפל בשחול' ונשאר שם לבלו' שחול' כאמור אך אני אעפי' שארד לשחול' לפי שעה בטחתי בחסד אלהים שהוא יפרה נפשי מיד שחול' כי יקחני סלה ויסתירני בסתר כנפיו לאור באור החיים כי זהו הסקר העיקרי וע' אח' שלמה העה' טוב שם ממזן טוב ויום המות מיום הולדו כי סקר עה' הכל הוא לבני סקר עהב' שה' אחר המות וכן מצאנו בתורתו של ר' מאיר והנה טוב מות והוא מהטעם שכתבנו. ובמאמר שהענינו ביארוהו חז' בפני' אחרות' ולבא' לבוא ר' ים לדקדק כונתם באלו הרעשות שמן טוב הולך מקיטון. שם טוב מק' העולם עד סופו. שם טוב מופל על הדת. שם טוב אינו כלה. ולהבין כונ' ביאור הפסוק כולו לכל דרשה ודרשה. וע' אומרו יום מיתתו גרול מיום לירתו הילל המות גרולה מהחיים. ועוד מ' למה סבוס סנולר ארס אין ארס יורע מעשי' וכן מה שחזר לומר הוי ויום המות למה הוכרך. וכן להבין כונת רבי לוי אם בא לחלוק או להוסיף ולבאר במל' מה היא רעת אותם השמחים בפסינה היוצאה ואינם שמחים בספי' הנכנס' עד שבא הפקח ואמר להם כך כי אין סוס פקחות ברבר זה כי הארס יראה לעינים שבספינה היוצאה שמחה מה זו עושה. וכן לדקדק מ' הכל היו שמחים וזו סנכנסה לא היו הכל שמחים מאי הכל דנקט. וכן קשה שאין הכמל' דומה למל' שהיה צריך לומר כך כשהארס מולד אין ראוי לשמוח וביום המיתה שיצא מהנמל ראוי לשמוח והוא אומר כך כולר ארס מונין למיתה מת מונים לחיים וזה לא הוזכר כלל במל'. ועוד לדקדק מ' ועליו אמר שלמה מאי ועליו דנקט. ונלעז' שדרסו שם טוב הולך מקוף העולם כי הארס הוא עולם קטן והסם טוב הולך מיום הולדו שהוא מקוף העולם עד יום מותו שהוא סופו של עול' מטכ' בשמן שאינו הולך כי אם מקיטון לטרקלין וכס' מיו' א' לחבירו אינו עומד ריחו. עוד ררסו שם טוב אינו כלה לפי שהדריקים כמל' לאור השמש כדרכיב וזרח השמש ובא השמש דהיינו וזרח בעת לירת הדריק ובא השמש בשעת מיתתו ואפי' בשע' מיתת הדריק ס' קראת ביאת השמש מ' לא יחמר אור הדריק לעהב כי אם א' תקום מנוחתו שואף זורח הוא שם וכמז' שאינו כלה כי יום המות שהוא שקיעת השמש מאיר הדרי' יותר מיום הולדו שהוא עת זריחת שמשו. אבל השמן טוב לאחר סכלה השמן מהגר טוב אינו מאיר עוד. עוד ררסו שם טוב אינו מבאים ושמן טוב מבאי' וכו' והרי בזמן חיותו ראוי שהשמן טוב נותן ריח טוב וכפי הנראה נותן ריח יותר מהסם טוב ואתה מעריך שבה הסם טוב על השמן טוב בבחי' אח' המית' ואני אערכנו בבחי' חיו' של ארס שהשמן טוב נותן ריח טוב לז' תרע למה אשרוך אותו בבחינת המיתה לפי שיום המות מתחיל מיום הולדו הארס שגופל תחת הזמן. ומאז התחילה

דרוש א לפרשת פקודי

הנה לא מרחו יבאו ולא מכסו ומיכתי מי לא כעב תעופיני.
והנה בכסף כבד ביארתו תחל'מחל זה שרדקו חזל מאי לא
פקודי בכל מקום פס' לא פסל את הראשונים'כא' דבר למעלה
במעשה המסכן ומה פסל'מחל' לא לזה דרשו פס' חטאו בלא
להיך יס'בא' פקודי המסכן נתרבו להם לכפ'על מעש העב
במעש המסכן וכן לעת'כו'יש לנו לרקק'כיון שנתספר עון לא
להיך יס'במעש' המסכן למה הוזכר לעתיד ליג' בלא'מחל'
לפי שמעש'העב' נתעורר בעב'ל שפעה ירבעם וכן אחז' עד
ירבעם היו יונקי'מעב'ל אח'מחל' ינקו מב'עב'ל'וכן דרשו חזל
פס'ה היתה כבושה תתק' פנה וכתוב בחרבן ירושלים' קרבו
פקודות העיר שהוא עון העב'ל סכנתו כו' וכיום פקודי ופקדתי
והוא בעב'לי ירבעם כתיב ויאמר הנה להיך יס' ובעב'ל שפשו
יס' במרד'כתיב ויאמרו לא להיך יס' ובעב'לי ירבע'חזר וניעור
עון לא להיך יס'לכך לעתיד אמר הבה הנה לא מרחו יבאו
כנגד לא להיך של עב'ל המרד'ר וכנגד הנה אלהיך של עב'לי
ירבעם לזה אמר הנה לא כנגד שניהם כי עתיד לרפאת את
ישראל בלשון שחטאו כרצתו וממכותיו ארפאך ולכך כתיב מי
לא כעב תעופינה שמכיון שהענין סותם תפלותיהם של ישראל
כרצתים סכות בענין לך מעבור וכיון שנתקן עון לא להיך מי
לא כעב תעופינה שהענין סתם תפלותיה' של יס'עכשו
משמע למעל'ולכבו'לבית יס'וכעב תעופיני'כע'ל בצע'הגאולה
ועכשו כבא לביא'מחל'יש לרקק' מה ענין דרשו זו בפס'
לא פקודי כי מה הוקש'להם ומה ראו על ככה לפתוח בפסוק
איש אמונתו וכו' וע'ק' שכבר דרשונו למעלה מזה במחל' ומה
הוסיפו על הראשונים'וע'ק'שה מה שהקשו על יס' שסנו רבותינו
אין ממנים סדרה וכו' והרי משה היה גובר לעצמו למה חזר
לומר וכאן אתה אומר אין ממנים שהוא כפל ענין בלבו' כורך
וכרקק' עוד סקודם אמר אין ממנים סדרה על הכבוד ואח'כ
אמר אין ממנים פחות משנים ולא אמר סדרה ולא דבר רק
הוא ועוד קשה מה שאמר עליו כאמר לא יחשבו וכו'סזהו הפך
מה שהוא אמר שכל משה לחשב על ידי אחרים כי פס' כאמר
לא יחשבו ואיך הוא אומר עליו נאח' לא יחשבו וכו'ועוד נבאר
מ' אשר פקד משה אין כתיב אלא אשר פוקד רמאי'איכא בין
האי להאי לענין דרשתינו שנתן משה חשבון ועוד לבאר
לבאר מ' לא יחשבו זה דורו של יואש שהיו עשוי' באומני'היכי
שייך לא האמור קודם' ועוד נבאר גם כן מה שהביאו חזל כאן
סנו רבותינו אין התורם וכו' וע'ק' מה ששאלו ומשה היה גובר
לעצמו כי כבר תירצו באומרים שנתן משה חשבון ונבאר מ'ס
בשעה שבה הקב'ה לעשות משכן מיד ויזו משה ויעבירו קול
במחנה רכמעט אין התייחסות לדרבים אלו לאומרים כאן
ומהו מיד ויזו משה וכו'וע'ק' שלא תירצו כלום לשאלתם שהיה
משה גובר לעצמו וכן נבאר מה שנתם לררש' בפסוק איש
אמונו'כי לא פורס בדרס'זו' ונ'ע'ד' שחזל דקדקו בפסוק'לא
פקודי'המשכן דפתח בלשון רבי'פקודי'חשבון רבי'וי' בלשון
יחיד אשר פוק'על פי משה והלל' אשר פוקד'עפ' משה או יאמר
זה מפקד'המשכן אשר פוקד'עפ' משה לזה הביאו פסוק איש
אמונו'זה משה כי למעל' דרשונו חזל בכל מי שה'כאמ' וכאן
דרשו איש אמונו'על משה רבינו שפוקד'והאיש משה ענין ויתב'ר
עם מה שסנו רבותינו אין ממין סדר'כו'יש לנו לפרש שהקשו
חזל כי'היה משה גובר לעצמו ומש'מה כל מה שתלמי'ותיהן
עתיד'לחד'ומה גם המענין והתוספתו'וכיון ששאלו ממ'סדר'
בפח'מס'ליך עשה הפך מזה והי'הוא גובר לעצמו וע'ק' שהרי
למדו חזל ענין זה ואין ממ'פחות ממני'מדתו'והם יקחו את
הזהב דהיינו שני'וכיון דק'כתי'כאן במעש'המשכן והם יקחו
את דהיינו שני' איך עשה מרעה הפך מזה ונעם'גובר לעצמו
ואם שחזרו חזל לומר'כאן אתה או'כלו'כאן במעש'המשכן אתה
אומר

ובני שחיה פי'סח'ל כפלאו הפלא ופלא על אחשו'ר' שאם היה
מלך הגון אזה'משפט ולא רצה לבא ברמי'ולהרוב אות חזירת'
כא' על פי הדת איך שני'את טעמו וסבקי'לחסידותיו'וג' להרוב
אומ'שלמ'ממה נפשו'לא עפ' הדת לז'א לא במלכ'ושתי'ל'ל' אין
פי'הכתי' כפשוטו לא הכי קאמ' כדת מה לעשו' במלכ'ושתי' אס'
באנו לרין אות'על פי הדת מה לעשו'לה שוראי' אין לעשות'לה
מאומ'רע לפי שהי'מלכ'ושתי' מלכ'בת מלכ'יש לה כמה טעמו
להתנכל'ואם כדת מה לעשו'ל'ל' אין לעשו'לה דבר על פי הדת
לא לא נכס'על הדת ונהר'נכ'ואם כך עשה למלכ'ושתי' אהובתו
שהי'מחפאר'ס'ה'ג'לא על פי הדת כס' במלכ'שאני'וכתי' שהם
יס'לא יחוש לר'ע'ל' פי הדת לא שלא כרתי'עו'ס'ס' במ'כי יבא
דבר המלכ'אר' שמו'לא בלא דרין הות'כריכ' כל' שרדק'בכתי'
מאי'יבא דבר המלכ'דהלל' ישמע דבר המלכ'ל'לא שייכ' יבא'
ברברי'וע'ק'שה דלא ריש'רהאי קרא'סיפי' שה' אומר כי יבא
דבר המלכ'ואח'כ'יבא באומר'א'להבי'את ושתי'המלכ'ל'ענינו'לא
באה ואין כאן דבר סדר'ושתי'רק שב'ול'עש'לא באה לזה
דרס'ר'שמו'א'ממוכן הנה יס'כאן שני חטאו'א'לא החשיב'
לאחשו'ר'ולא באה והי'עון כשב'ול'עש'ה ועוד בידה עון שני
סבות'אותו ברברי'ואמר לו'אהורי'יר'ראב'ככו' במ'א'המ'יבא
ר'המלכ'ל'ענינו'לא להענינו'על הדיבו'ואפי'הכי יס' להענינו'
על כל הנס'י'שיבונו בעליהן באומר'המלך'אחשו'ר'א'להבי'את
ושתי'לפניו ולא בא' על ענין זה בלבר'אוי'ליענ'ואין חנו'כריסין
לדון'להענינו'על הרברי'סדר'בס' יתר כי יבא דבר המלכ'
לו הונח פי'דבר זה בלא דרין מלכ'זה היא כריכ'להי'נדרונת
בענין'על שב'ול'עש'לא באה לפני המלך'עו'ס'ס' וכדי בזיון
וקצף רב ושמו'ר'ב'א'מ'כדי הבזיון הזה לקצפון הזה ושמואל
א'כדי הקצפון לבזיון הזה יל'דבר דרש'שיעשו ממנו'ס'קוד'
הריג'ב'ביא'ל'פרעו'לפני המלך ברב'המלך'ואם ולא יעבו'אסר'
לא תבאו ושתי'לפני המלך כל'ול'א יב'מזה שלא תבא לא תבא
ותקיי'דבר המלך וכפי זה אמ'אעפ'שהארור'הז'בת מלך היא
ממ'כדי בזיון זה שיבונו אותה לקציפ'הזאת סקצף המלך מאר
וחמתו בער'ואח'כ'אין להקפיד'על בזיונה' ושמואל א'כדי הקצפון
סיקצף המלך על'על'הבזיון שכות'במלך'אם בס'יתר'עז'ל
בו אם בב'שול'מא'ור'ב'מלך'שלטון'עוד יל'כדי הקצפון סקצף
המלך על ושתי'והסתי'פני'כנג'הבזיון שכות'למלך'אבל עדיין
נשא'הבזיון שגרמ'לכל העמי'כי יבא ר'המלכ'להבזיון בעליהן
כו'ובפ'ט' הכתי'וויאמר ממוכן כו'שמעתי בזה שאמר הנה כל
ערכ'משפט זה לפנינו להיותך גובע ברבר'ואין אדם רן לעצמו
כי אין אדם רוא'חוב'לעצמו והרי לא על המלך לבדו עות'ושתי'
כדי ססת'לק'עצמן מהרין ותגישהו אינו שאין חנו'כונג'שהיו
גם על כל השרי'עות'ונמכאו כל השרי'כונג'כי ברב'ואיכ'כולים
לחתוך דין זה וכיון ששקול'גם אנחנו גם מלכנו כנגי' דבר
חזר הדין לא המלך ויבא דבר מלכ'ל'ענינו'לא יהיה כחתך על
פי השרי'וכל זה כי ראה לחכמי יס'שפירשו ונסתלקו מדין זה
פ'מה יע'ב'באחריתו בהסתל'י'ינו מעליו ויחר'אפו של אחשו'ר'
ב'גם הם השרי'נסתלקו ואמרו יבא ר'מלכ'ל'ענינו'ואפ'ס'
ע'י'לי'ל'ומ' בת'ס'כי יבא דבר המלכ'להבזיון באומר'דהלל'
באמר'ב'גון'אח'כ'כונג'כי באומר'השרי'לכס'יה' ומספרים מה
סא'רע במשק'אחשו'ר'כי המלך אמ'להבי'את ושתי'לפניו ולא
באה יבא דבר המלכ'שולל'ברברי'קשיל'מלך'לו'אהורי'יר'
ראב'א'כי ברב'זהו יבזו גם הם בעליהן בעיניהן שהם עברי'
למלך שפל הערך כי'כ'בזה'יהנה כתב'א'מכאן שהיה ברחמי'
ברא רפואתן של יס'קודם המכה כי בהריג'ושתי'הצמיח קרן
יסופ'לי'וכן מתבא'בפרס'שהכמי'הבה רפ'לי'ש'ממה שחטאו
בעב'ל'תתן מעש'המשכן וכן דרשו חזל במ'זל'לא פקודי'אמ'
הבה בלא מתרצתי'לכס'וכן לעת'בל'א'אני מתרצה ל'כס'סכ'

קד

אמר להם יקחו זהה רחלי מלפני פתח מסני וקטלי לנחם ממה פסח
רבותיהם וגם ממה שכתרו כאן בפי התור' כאן בעצמה המסכן
והם יקחו את הזהב ועור כל לפרם עמם בזה פה רבב בתרא
אין ממני טרה על הכבד בפחו מסני טרה הוא לא מוקחין
הא הימני מהימנין להו כדאמר רב אחא אב וכו' את אחי וכו'
ממנין אות פרסי' אעפ' שהם נחשבי' כאח' משו דלי' בהן מטה
וגי' רס' טר' הוא רלא ממנין מסו' דקובסין על הצדק וכו' בפי
זה אין חסד לפרסי' דיק' ותני אידך פס' אין הגזבר' פורסי' זה
מזה לא זה למפר זה למכו' ופי' רס' זל' פיהו ראי' זה את זה
כדמלא יחסר' וכך שם פס' אין הגזב' פורטו לעצמו מסיס' של
דק' בו' וכל' רבו' פס' בזה ממסע רס' לתמו' הנזכר יחיד' עד
פיהו' שני' ובה' אחי' בח' לביחו' המא' טאמ' פני רבותי' אין ממנין
טרה בפח' ממני' ונת מוכ' שהי' משה גזבר לעצמו ואין ארס'
יכול ליקח טר' לעצמו כיון שהי' טר' בפחו' ממני' וכיון שטעה
משה מעט קטני' אחת' ממנו אין ממנין טר' בו' ויפ' קט' על מה
פסגו רבותיהו' אין ממנין טר' טרה כאן את' אומ' במקד' רס'
יקחו זהה אין ממנין פחו' ממני' טמו' חסד' ולא אין ממנין טר'
פהר' מקבלי' הזהב לעסו' המלאכ' אין בזה טרה ואעפ' כן אמ'
והם יקחו רהיננ' שני' ואין פחו' ממני' משמע להר' דמשו' חסד'
כבשו בה וזהו דקדקו' למ' וכאן אלאין ממנין פחו' ממני' כלו' אין
ממני' משו' חסד' ולא אין ממנין טרה משו' טר' לא משה אעפ'
שהי' גזב' לעצמו היה מחשב על ידי אחרי' וכל' רהאי' מר' סבר
כאות' ברית' רס' חסד' בגזבריו והרב' הוא מוכרח ראי' אית' דאין
ממני' פחו' ממני' אינו משו' חסד' לא משו' טרה מה תירבו מאל'
באומר' כה' מחשב משה וכו' אעפ' טהיה מחשב ואין כא'
מטהר' ממ' מתור טר' פכני' אין ממנין טר' פתות ממניס' לא
דאי' מחשב עצמ' ראי' ממני' פחו' ממני' הוא משו' מטהר' וכיון
שהי' מטה מחשב על ידי אחרי' בגת'לק' המטהר' גמשה' לה פקדו'
המסכן אשר פוקד' על פי משה אשר פקד' אין בתיב' כאן אלא
אשר פוקד' כר' פכא' לרחו' ולומ' מכל' טהי' מחשב משה רינ' למס'
לה פקדו' המסכן הוא פכא' לקבל' החשבון מפוסי' המלאכה
ומכלאל' וכו' לל' אלא אשר פקד' משה פכא' חשבון זה הוא
מפוסי' המלאכ' לל' אשר פקד' משה וכיון שכל אשר פוק' ממסע
פיהו' אח' מקבל' החשבון ולא משה לפי שכיון שפס' הוא הנותן
חשבון אין לו לעשות החשבון לא הוא נותן החשבון ואחרים
מחשבי' עמו וזהו אשר פוקד' על פי משה פי' משה על ידי אית'
הרי שנתן משה חשבון וכי' תימ' הא כתי' ולא יחשבו ולמ' הנזכר
משה לתת חשבון לאל' עליו באמ' ולא יחשבו את האנשי' כלומר
רוקא' לפני' אנשי' לא יחשבו כיון שהם שני' אבל לא אנשי' כמס'
רבינו יחשבו' עור' ירבה עליו באמ' לא יחשבו את האנשי' ויתב'
פס' מס' במ' בתר' ת' אין מחשבין עס' הגזבר' ואעפ' טאין
ראיה' לרב' זכר' לרב' שני' ולא יחשבו את האנשי' ופי' רס' זל' וממ'
אינו ראי' גמור' דאני' הים' בנותני' הכסף לפוסי' המלאכ' שהם
טורדי' ואי' יכולים לתת חשבון לכך לא יחשבו אבל לגזברים
מחשבי' וכפי' זה אמ' עליו' כאמ' ולא יחשבו את האנשי' אשר יתנו
הכסף על ידם לתת לפוסי' המלאכ' דמשמע רוק' לנותני' לפוסי'
המלאכ' אינם מחשבין אבל לגזבר' מחשבי' ראי' לא הית' הסי'
לל' ולא יחשבו פס' האנשי' העוסקי' בדק' הבי' ולפי' נתן משה
מסבון וכי' תימ' דילמ' טאכי' דורו' של מאס' טלא' היו נאמרי' ולכך
אמ' פלג' לא יחשבו אבל לארס' יחידו' יחשבו וכן באמר' לדרך
האמ' כי לנותני' לפוסי' המלאכ' לא יחשבו אבל לגזברים יחשבו
אבל לפוסי' טהי' איס' אמונו' כמס' לא יחשבו עמו אעפ' שהיה
גזבר' והיה יחידו' לאל' לא יחשבו זה דורו' של יואס' שהיו עושים
באמו' פכא' אמ' לא יחשבו את האנשי' וירקא' לפני' וגם' לפי' שהיו
נותני' לפוסי' המלאכ' אבל לארס' יחידו' או גזבר' מחשבי' ופי'

דרוש ב לפרשת פקודי

לעשו' ארון אחר בלי כפורת וכרובי' כדלית' בן הלוח' ומהיכן עשאו' מהזהב שהביאו עור לכרבה' כדכתיב' והם הביאו אליו עור כרבה' בבקר בבקר ומאיתו עור של זהב שהביאו והותר עשה אותו ארון ענתן בן הלוחות וכשראה למשה שהיה דושה טיעשה אותו ארון בכפורת וכרובים אז הורע לזרדיק זה משה ואמ' אעפ' שאני עושה ארון תחלה איך ראוי לעשו' הארון שבו הכפורת והכרובים עד לאחר המסכן ויחק ויתן את הערות' ל הארון רהט' מאי ויחק טהול הפך ויתן: כך הילל ויתן את הערות' ל הארון אלא להיות הלוחות נתונות בארון אחר ולקחם מעם ונתנם בארון אשר עליו הכפור' והכרובי' אחר ויחק ויתן את הערות' ורוק והבן טהול טוב טעם ודעת'.

סדר פקודי דרוש ב

מר לא פקודי כך פחת ר' תנחום' בר אבא איש אמנו' רב' כרובי' אחת מוצא תלמי שהיא נאמן חבה' סביב' כרובי' על ידו מי שאינו נאמן ואין להעשיר' לא ינקט איש אמנו' זה משה שה' נאמן של חבה' שנכלל בתי' נאמן הוא הוא איש אמנו' רב' ברבות שכל הדברים שהי' גזבר עליה' חזיו' מתברכים לפי שחזא נאמן ואין להעשיר' לא ינקט זה קרה שהיה לו ובקש לטוול בחזנה גדולה ומה היה סופו ותפתח הארץ את פיה'.

מהיות גדולים מעשי' ה' נעשי' בהטמ' נפלא' לא בחיל' ולא בטבע' כי יערה עלינו רוח' ומה' ומפלג' לעשות את מעשה ה' כי נורא הוא ועם כזה ה' את הברכה כמו שחזינו בבנין המקד' דכתי' והבי' בהבנתו מהי' כב' מלאי' אבן טלמה מסע כבנה שהיה האבן עיל' מליה ע' הנימו' ומה' כלה הבי' שמעצמו כלה בניינו בכח הבור' ית' וזהו שרמז הפסוק אס' ה' לא יבנה בי' שוא עמלו בוכי' בו מהכונן להיו' שבי' ראשון דכ' עי' שלמה המל' ע' העזר' הבור' ית' ועכ' להיו' בניינו עי' בשר' הם שה' עוב' וכל' כן לא נתקיי' בניינו אבל הבי' שעת' הבה' לבנותו יהי' קיי' לעד' ואם אס' ה' לא יבנה בית הוא לבדו שוא עמלו בוכי' של המקד' אעפ' שבו בה' היה בניינו מת' כיון שיש בו בנן ב' אינו עומ' והנה מצינו מעשה המסכן שלא נעשה בחיל ובכח אס' כי אס' זו חסו' לא הינו אשר נתן חכמה ונתבונ' וגם הכלה' בהטמ' להיו' מלאכ' ההבא' בנר' המסכן ריי' לכל עבוד' הקדש' ובפרט בעצמן הזה' שהיו כס' ככה ודרך טבע' לא היה בו מיע' מספיק לכל המלאכה וזהו טעם לא פקודי המסכן ענתן משה חשבון הכסף והנחש' ולא נתן חשבון הזהב החביב יותר' לפי שהמסכן עצמו היה ערו' שלא שלחו בו יד ברא' ת' ההבא' יתיר' על ההכנס' ולולי' ה' כבאות שהכלי' בידם לא היה מספיק לכל המלאכה ומה' גם לרע' חזל' שעש' עור מסכן קטן לר' בו הארון מהכותר' מהזה' זה המסכן השני היה ערו' על הזה' של המסכן שלא שלחו בו יד ולא נעש' כי אס' בהטמ' זהו הנר' לחזל' בילקו פ' תרומ' מל' שהרא' הבה' למשה למעל' אס' ידוקה' אס' ארומה' אס' שחורה' אס' לבנה' ואמ' לו עשה לי מסכן אמ' לו משה להבה' רבון העולמי' וכי' מני' יס' לי אס' ארומ' אס' ידוק' אס' שחורה' אס' לבנה' אמ' לו כתבית' אשר אתה מראה בהר' וכל' ער' בכוכ' ד' מראו' ה' לו של אס' שהם שם מרא' לבן' ותכל' מרא' ירוק' וארומ' מרא' ארו' ותולע' שני' הוא מרא' שחור' והטמ' ארו' הוא לא טלקה' ואמר הבה' לחסה' וראה' נעשה כסם שאין כח לעין לראו' באור אשיות' אלו ונתתי' כך כח לראות כסם שאין מראה הראי' בכח הטמ' חתי' כך העש' שהיא קשה בעיניך תיעש' המלאכ' בהטמ' נפלאה' ואם כפי' יקהל' אה' הדברי' אשר כזה' לעשו' אות' שהטמ' נה

ואשר פוק' על פי משה הוא המסכן האחר' היינו חשבון הכסף וככונ' הוא לר' וכתב' בזה מה ענין עבוד' הלוי' ביד' איתמר' ובכ' רבה' תן לחכ' ויחכ' עוד זה בכלל' בשעה שאמ' הבה' למע' עשה מסכן בא' ואמ' לכלל' אמ' לו מהו המסכן הזה ח' לו שיער' הבה' שכינתו בתוכו ומלמד' לים' תורה' אמ' לו תורה' היכן נתנת אמר' לו משאכ' עושים מסכן אנו עושים הארון אמר' לו רבינו משה איך כבודו של תורה' בכך אלא משאכ' עושים הארון אנו עושים המסכן ולפיכך זכר' שיקר' על שמו שנאמר ויעש' בכלל' את הארון' ויש לדרק' במאמר מה חכמה יתיר' היתה כאן עדרטו' עליה' תן לחכם ויחכם עוד ועוד איך נתחדשה' חכמה זו ממה שאמר' משה לכלל' שכן כתיב' תן לחכם ויחכם עוד דמשמע שמה' ענתן חכמה לכלל' נתתם יתיר' ומה' היא החכמה ענתן משה לכלל' שאל' אמר' לו זולת' רבה' עשה מסכן וע' שמו' בכלל' איך כבודה' של תורה' נכו' אינו נמשך מתוך השאל' ראשונה' שאל' והיכן התורה' ניתנת כי מיד לרבונו של עשה' מסכן הילל' איך כבודו של תור' להיו' באחרונ' וכפי' הנראה לא אמר' בכלל' כי כך אלא מתוך תשובתו של משה וזכיר' לבאר הענין יפה' ועק' רבמר' פ' הרואה אמרו הפך זה שמה' אמר' לכלל' לעשות ארון תחלה ואמר' בכלל' שראוי לעשות המסכן תחלה ואמר' לו משה בכלל' הית' סכך אמר' הבה' לעשות מסכן ואחכ' הארון ועק' רבמר' רבה' בסמוך אמרו שפשה המסכן ואחכ' הארון וכמאלו המאמרי' סותר' זה לזה' ונלמד' שדרק' חזל' בפסוק' תן לחכם ויחכם מאי עוד רק' אמר' ראה' כתיב' יהב' חכמתה' למכימין' ולא כתיב' שם עוד' ועוד' ככל הענין תן לחכם ויחכם עוד' הורע לזרדיק ויוסף לקח ועו' להבי' מאי ויוסף לקח רה' לל' ויוסף חכמ' ועו' ר' לערביכיו תן לחכם והורע לזרדיק ויחכם ויוסף לקח ולמעלה' ממאמר זה ביארוהו חזל' בכח' ועש'ו רשנו' ר' מרבר' בכלל' שאמר' לו משה לעשות המסכן ולא אמר' לו מיד היכן התורה' ניתנת כי אמר' יהיו הלוחות מונחות באהל משה שיקרוי' אהל' מועד' עד סיהיה נבחר מעשה המסכן אבל כששאל' למשה מהו מסכן זה והשיבו משה שיערה הבה' שכינתו בתוכו ומלמד' לים' תור' אל' היכן התור' ניתק' ולא נתר' באות' תשוב' שהיו באהל משה כי ר' בכלל' ק' ומה' במקו' שיערה הבה' שכינתו בתוכו לא נתרעה' שהיו הלוחות נתונות בלי ארון וכל' לעשו' ארון שהיו הלוחות נתונות ואיך יתכן שבאהל מ' יחפז' ה' שהיו הלוחות נתונות מבלי ארון והרי איך כבוד' של תור' בכך כיון שאמר' אכתוך המסכן שיער' הבה' שכינתו שם כזה' שהיה הלוחות נתונות בארון ומתוך כך הוא מל' תור' לים' אל' כך ראוי להיו' הארון תחל' ואחכ' המסכן ולביאור' המאמרי' לל' שהיו שני ארונות כחחזל' בארונותיו שם יס' במדבר' אחר שהלוחות נתונות בתוכו ואחר שהיו שברי לוחות מונחים בו ובמקום אחר אמרו לוחות שברי' לוחות מונחי' בארון ומוכרחים אנו לומר' שיקרום שפשה הארון שהיו עליו כפורת וכרובים עשה' בכלל' ארון אחר שלא היה עליו כפורת וכרובים וגם לא היו שלש ארונות שנים של זהב ואחר של עץ בנקים כי אס' ארון אחד של זהב ובו היו מונחות לוחות' ושברי' לוחות זהו הארון שפשה בכלל' קורם המסכן מפני כבודה' של תורה' שתי' מונחת בארון בעוד' עוסקים במסכן וכמ' שמה' אחר לכלל' לעשו' המסכן תחלה ואחכ' הארון ובכלל' אמר' לו שאין כבוד' של תורה' בכך וזכיר' לעשות ארון תחלה וכששמע' משה כך אמר' לו כיטוב הדבר לעשות ארון תחלה ולכן יעשה הארון ככל' חקיותו בכפורת' שפלי' וכרובים ובכלל' חזר להתחכם מהבה' אמר' לעשו' המסכן תחלה לארון שבו הכפור' והכרובי' והור' לו משה ואמר' בכלל' הית' שכינתו לרבי' המקום ואם תן לחכם זה בכלל' שאמר' לו משה לעשו' מסכן תחלה ויחכ'

דרוש א לפרשת פקודי

קה

מחצב סנפריכוך בתוך אהליו של משה ומשה חצב הלוחות סני' ואמר לו הבה הפסול סלך ומשה העפיר משה ובני ישראל לא היו מחזיקים במשה שהיה עשיר כי ראו שלא עלה אהו ממזר' את כל מאומ' והיה עני ועכשיו שראוהו למטה שהיה עשיר היו אליזנים מליצים שלא העפיר אלא ממעשה המסכן ולהוציא למטה מיריחם בדרך האת כל המעש' של המסכן אשר היה משה בזר עליוהם וקרח עשה ממש הפך ממשה שמשו רבינו ע"ה בא במלאכות ה' ונתן הכהונה לאהרן ואילו לא היה נאמן דבר היה אומר לישראל כה כונו ה' להיות כהן אני ואהרן והי' אים אמונות כדרכיב בכל ביתי נאמן הוא שלא לקח גדולה לעצמו ואת אשר ידבר ה' היה עושה ונתן הכהונ' לאהרן וקרח היה אץ להעפיר מיהר לבקש כהונה גדולה כדי להעפיר לפי סכב נטול חלק בראש והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו וכן דרשו חז"ל וצפונך תמלא בטנם אלו ההקדשו שהם צפונות להתעשר מהם וקרח היה לוי ובקש כהונה גדול' לכך לא יקרה מדינה של גהי' ועוד יל' דרך הלכה בכתו סקרח עם היותו ראש הליצים שמליצים במטה שנתעשר במלאכת המסכן גם הוא לא יקרה מהיותו מורה בנאמונותו של משה כי בשאלו סהלך שמה הוא אומ' בכל יום משה אמת ותורתו אמת כמו שאמרו במדבר והכונה באמור משה הוא סה' נאמן רוח ולא עולתה בו ולכך אמרו בדרשה זו היו אים אמונו' שמתייסב בדרשה זו של משה שאמ' אים אמונות בלסון רבים ולמה אמר אים ולא אמ' נאמן לרמוז שהאים משה היה אים אמונות רבות בכל ביתו של הבה נאמן הוא בכל פליחותיו והקב' בדרך המסכן במעשה ידיו שנתמנה להיות רב ובזר על המסכן ובזה נתבא' תם לה פקודי שפסל כל המניינים שבועלם שאין הברכ'טורה בדב'אמונו וכאל' אלה פקודי פסל אות המניינים ושרתה ברכה במנין זה שנתבררו כל הרברים שהיה גזר עליהם אעפ' שנמנו וזשה עיניך ברכות בחסדן על סער בת' רבים להיות שאין הברכה טורה בדבר המנוי וגם לא בדבר שהעין פולט בו דכתיב יו ה' הברכה באסמך בדבר הסמוי מהעין וכאל' אמר לכנסת ישראל עיניך מפעיות ברכות אפי' בחסדן בדבר המנוי ובפער בת רבים שאינו סמוי מהעין ועב' ברכות טורה הברכה וים לי לתת טעם לבנאי הליצים שהיו מליצים אחר משה שהוא לפי משה לא נתן כלו בנדרת המסכן כמו שדרשו חז"ל שהיה מטעור משה על כך ואמר לו הקב'ה חייך שחיבורך חביב עלייך הכל ובוה אבא לביאור מחז"ל במדרש רב' פ' פקודי דא' ויביאו את המסכן ל' משה הה' תאלמנה ספתי סקר מדבר במטה שאמר לו הבה לעשו' לו מסכן מיד אמר מטה לישראל ויקחו לי תרומה היה מטה עושה המסכן והיו ליכני ישראל אומרי אפשר שהסכינה טורה ע' בן עמרם שגמרו אר' יוחנן טסה חדשים היה עפ' במסכן וב' חרמים עשאוהו וב' כפלוהו אעפ' היו מליצי' אחריו ואומרי הרי נעשה לא היה מטה אומר שטורה סכינתו אכלינו והקב'ה נתכוון להעמיר המסכן בחרם סנולר בו יכחך אבינו לא עשה אלא כשהגיע אותו חרם אמ' הבה למטה ביום החרם הראשון תקים את המסכן אותה עשה אמרה רוח הקדש תאלמנה ספתי סקר אותם שמליצים אחר משה לא עשה אלא כיון שאמ'הא' למטה סיקים את המסכן התחילו סנועין אותו ובאין כל אחד ואחד ממלאכתו סנא' ויביאו את המסכן אל משה וים לרקדק מה ענין יס' לפסוק תאלמנה ספתי סקר עם פסוק ויביאו את המסכן ל' מטה ובפסוק ויהי בחרם הראשון הוקם המסכן טס צודקת ויתר דרשה זו ועוד לרקדק מאי בדרש המסכן לו הבה לעשות לו מסכן מיד אמר משה ויקחו לי תרומה ולמה היו ליכני הדור מליצין ועוד דאין טעם לליצית הזה לומר אפשר

צוה בזה הדור ל' לעשו' אותם ולא ע' בשר ודם רק לעשו' אותם מעצמן ותעשה המלאכה מאליה וכיון שהיה מלאכה הנעשית מליה איכנס בריכין לחלל עליה הטבת כי אם יהיה לכס קדש יום מנוחה מהם ביום ה' טבת וינפס הבה וכיון שטבתון לה' ומלאכה זו היא נעשית ע' הבה כל העושה בו מלאכה יומת כי הוא יורה שמלאכת המסכן מעש' בירי אדם ואינו כן שמעשה הם צדי' טמים ובוה נבא לביאור המאמ' וים לרקד' בו פתיחה זו למה נזכרה ומה רקדקו בכל אחר מהסני כתובי הללו ועוד נבאר מהו זה שאמר את מוצא כל מי שהוא נאמן וכן נבאר מה שדרש אים אמונות זה משה שאם היה דרשה אחרת הי' לל' דא' זה משה הן אמת שבילקוט ברים דא' אים אמונו' זה משה וכפי ברכת הרבות כדרך לתת לבועור למה חזר לומר הו' אים אמונות ולמה לא אמר ג' ברכת הו' ואץ להעפיל' יקרה וע' כריך לבאר מה שייכות והתייחסו' יס' לענין קרח טבקם לישול כהונה גדולה עם אים אמונו' זה משה ודא' לפד שרקדקו בפסוק שאמ' לה פקודי וכל מקום ס' אלה פסל את הראשונים ומה פסל כאן שהוא אומר אלה שהרי למעל כתוב ענין המסכן לכך פתח ר' תנחומא אים אמונו' טים לרקדק בו למה אמ' אים אמונות דה'לל נאמן רב ברכות וכן ה'לל אים אמונה מאי אמונות ועו' מהו רב ברכות דה'לל ברכות או יאמר רוב ברכות אב' לא סייך לומר רב ברכות ועוד ה'לל רוב ברכות אב' אינו כדוק לומר אים אמונות רב ברכות לזה דרשוהו בליקוט סמרבר בכל אדם נאמן שהקבה מביא ברכות על ידיו ונדרמו הבה במלת רב ברכות כלומר רב העולם שהוא הקב'ה מביא ברכות על יד'אמ' את מוצא לתרץ שלא אמ' נאמן רב ברכות ואמר אים אמונות לומר בא ולמד מבני אדם ואת מוצא שאים אמונו' הבה סה' רב ולכך אמ' דא' זה משה כו' מבי' ברכו' על ידיו ולגרמ' מרבה אמר את מוצא לרמוז שאין כוונ' הכתו' לומר הרבה הזה שהנאמן הקב'ה מביא ברכות על ידיו כי הרי דבר זה את מוצא והוא דבר מצוי ואינו כריך חכמתו של סלח' לחרם ענין זה שאמ' הכתו' שהנאמן הבה מביא ברכו' על ידיו ואץ להעפיר זאינו מרקדק בנאמונות כדי להעפער מה טבקם לא ניתן לו ומה טבירו ניטל ממנו ולא ינק' ממנה טבירו שהכל הולך לאיכ' לכך דרשו אים אמונו' זה משה ע' ירצה שאין לך לומר שאמ' ההסכות אים אמונות הבה מביא ברכו' על ידיו לפי סאת מוצא שכל אדם נאמן אעפ' שלא יהיה אים אמונות הרבה רק נאמן בלבר הבה מביא ברכות על ידיו ולמה אמר הכתו' אים אמונות ולא אמ' אים נאמן לזה דרשוהו במטה שהיה אים אמונו' והאים משה נאמן בכל ביתו של הבה הרי אמונות הרבה בכל אדם כוונה לאלהיו וגם נעשה רב גזר וסליט על מעשה המסכן והיו הברכות טורות על ידיו להוציא מלבן של הליצי' המליצי' אחר משה והביטו אחריו משה ואומרי' אדם פסלט במסכן איך אפשר מצבקים סיהא עפיר' ובני יוסף מיחיה רקדק זה בפסוק שאמר והביטו אחריו משה עד בואו האלה רמאי אחרי דנקט ולא אמר אחר משה אלא לרמוז שהיו מביט' באחרי לסון רבי' של משה היו מביטים בצוארו ואומרי' חמי קדל ומביטים אחר ידיו ומביטים אחר סוקיו אחר כרעיו וזהו אחר לסון רבי' עד סבאו להרהר אחר מעשה המסכן וז' עד באו האלה סבאו מתוך דבריהם להרהר ולדבר על ענין אלה המסכן שאמרו מי פסלט במסכן או אחס רוצים סיהיה עפיר ונ' לרקדק מה זה היה להם להרהר על משה כן ולחטבו ח'ו בגל' אמנם להיות משה כסויא ממזרים לא הוציא עמו לא כסף ולא זהב כמו סהוי' כל א' מישראל כ' חמורים טעונים כסף וזהב וחסס לב זה משה יקח מצות מטעל להוציא ארצו של יוסף ולא פנה אל רבבים ולבחות סניות אחר הקב'ה למשה פסול לך סנברא

דרוש א לפרשת פקודי

מה' היו למטה עמם והיה להם למחות ולא יחיה ואמסר מלא
 פרתה השכינה אלא מתוך החלק נתן משה מאין בו שום
 דמי וכדי שיהיה המסכן ערות לישראל מנתכפר להן העגל
 לכך לא נסתקף עמם בנתינת הדבה והמה יראו את כבוד
 המסכן בדרכתם שעשו והיה מסכן העדות לישראל מנתכפר
 עונם ואז לטובתן מל ישראל נתבונן משה ואעפ"כ היתה נעשו
 עבומה שהוא גרם טובה לישראל אבל מל נמנע מלהיות לו
 חלק במסכן לכך נחמו הבה דבורך חביב עלי מן הכל שנדלו
 המעשה יותר מהעושה וברוך אליוסם שיתנו כרבת המסכן
 הרי אתה באילו הבאת כל הכרב עור אפסר לומר שהיו הליכני
 מליכיס לומר כיון מערב רב העלם משה מדעתו זהם עשו
 את העגל והמסכן הוא בא לכפר על העגל אז חק תשרה
 המסכנה ע"י משה שהיה גרמה במעשה העגל ע"י שהעלה את
 הערב רב ומל אפסר מהמסכ' מורה הוא להיות שמעט המסכן
 אי אפסר להיות נעמה רך טבעאס מחמת קומו המלכה
 כדרכיה המנורה מקמה מה קמה היא אחר הקבלה תעשה
 המנורה וכן כתוב עשה את המנורה ולא פי' מי עשה כי לא
 היתה מעמי ב' כי אם מעמי ממיסוכן הזהב שהתכרבו ע"י לא
 היה מספיק בדרך טבע לארון וסולחן ומור' טא' כלי המסכן
 לולי העבדותו יתעל הדבר הזה היו מליכיס הליכיס אפסר
 מהמסכנה מורה ע"י משה להיות נעמה המסכן בכח האל יתב'
 כיון שהוא העלה הערב רב שעשו את העגל וכיון שנבמר
 מלאת המסכן בב' חרטים וראו מעשה ה' כי נורא הוא והכל
 ע"י משה אז כשהיה מקופל ג' חרטים אמרו אפ"י שבעינינו
 ראינו השראת משינה במעשה ע"י משה הגם ששרה משינתו
 אולינו למסכן כבוד בארצנו להניח העליונים ולתסר' משינתו
 בתחתונים ולא אעפ"כ היו מליכיס שהבטיחם משרה הקבלה
 משינתו למטה והרי הוא מקופל ג' חרטים ולא השרה אותה
 והענין לא היו תולים במשה אלא כי רס' ושל הממ' כבוד
 ובני משיחיה פי' מלחז' כי הבה צוה למטה לעשות המסכן והוא
 לא רצה אלא צוהו לבבאל לעשותו וכפאלו הליכיס מלא רצה
 משה להטפל במעשה המסכן היו מליכ' אפסר מהמסכ' מורה
 ע"י משה שגלה מליח לעשות עבודת המסכן והכי קאמר קרא
 תאלמנה שפתי שקר הדובר' של דריק זה משה עתק שנעתק
 מעשיית המסכן בגאווה מנתג' ובח' מלח' ממים מל המסכן
 וכת' לבבאל וע"י כן הבה מעתיק משינתו ממנו מלא להשרותה
 והבה נתכוון להעמידו בחדש שנולד בו יבחק להיו' הקרבנות
 ליבחק סכן כדמ' בעקידה וירא חיל אחר באלו בסבך ורמז
 חז' וירא חיל לקרבן שהוא תיקון לישראל כשאלחז' ונסבכים
 בעונות אחר באלו בסבך האיל הוא מכפר בהקרבת קרבן
 והמסכן הוא מקום ממקריבים בו הקרבנו' לכך המתין הבה
 עד חדש שנולד יבחק כי בעקידתו הוציא הקרבן לכפרה
 וזכותו מעמוד בהקמת המסכן מקו' מזבח הכפר' ובין מחלק
 כבוד ליבחק בהקמת המסכן חלק ג' כבוד לאברהם ויעקב
 בבנין עולמים ונתחמך בירח האיתנים זה תמרי' עור יס
 לתת טעם להעמידו בניסן שנול' יבחק לפי שבמסכן היו שמים
 רעות ע"י ג' שם בהריג' מור וזה המסכן כפר על זה העגל
 של ע"י יבחק שפוט צוארו ע"י המזבח מכפר על הריגת חור
 סנהרג על עבוד' קומו וכשהגיע אותו החדש אמ' הבה עתיד
 ליג' שפתי שקר המליכיס אחר משה לפי שבאות' משה פרתה
 משינה על ישראל להביא הם מדעת את המסכן ל משה כיו
 מעתיד הבה לומר למטה ביום המד' הראשון תקי' את המסכן
 והם מדעת אפ"י שערין לא שמעו את דברי השרתה משינה
 עליוסם להתעורר הם מעבדן ולהביא אליו עם היותו מקופל
 ג' חרטים קמו והתעוררו להביא כלי המסכן לפני משה שמך
 ליום

מהמסכנה מורה ע"י כן עמדם ומי יסמע בקול ליכני' זה שהוא
 תפל מבלי מלח כי מי לנו גדול ממשה ומי כמוהו בחיר הועק
 טאמ' משבחו אעפ"כ היו מליכין והלא ארבה היה מקום
 לליכיס להליץ יותר אחר טכאמר מקורם לכן לפי שמקורם
 כל העם וכחיתום על פניהם כי גדול משה בעיני העם אבל
 לאחר שנבמר ולא ירדה השכינה יש מיקום ופתוחה על ללון
 ואיך הוא אומר משבחו אעפ"כ היו מליכין ועוד נבאר למל
 המתין הבה עד חדש שנולד יב' חלק כבוד לאביו אברה'
 עד חדש שנולד בו שהוא ירח האיתנים הן אחת סיס לומר מלא
 רצה ביותכב הקמת המסכן כל כך זמן עד ירח תמרי' ולכך
 הקרימו בניסן שנולד בו יב' חלק קמה למל' בבין המקר'
 עד תמרי' ולא מהר בניסן כיון שנבמר בחשון למל' נתעכב יא
 חרמ' ועוד נדקדק מקורם הוא אומר אפסר מהמסכנה ע"י כן
 עמדם ולאחר שנבמר היו מליכין לא היה משה אומר משרה
 משינתו אולינו ולמה נסתמו הרברי' וע"י מל' כשהגיע החדש
 כולותה שעה אחר תאלמנה שיותר היה צורך לומר כן בפעה
 שירר האם וירא כבוד ה' שהוא השראת משינה שם יסר לומר
 תאלמנה שפתי שקר המליכיס מאין המסכנה מורה וע"י מל'
 כיון שאמר הבה למטה מיקום המסכן התחילו טועני' ובאים
 ויביאו את המסכן דכפי זה הפרשה מסורסת מהלל קוד' בוי'
 החדש הא' תקים ואחכ יאמר ויביאו המסכן ובקר הפרט' כתו'
 קורם ויביאו את המסכן ואחכ באמר למטה ביום המד' הראשון
 הראשון תקים את המסכן והיה אפסר לומר שהם שמעו מל'
 הבה למטה והקמת את המסכן כמשפטו והיו טאמ' כאן כיון
 שאמר האלהים למטה מיקום את המסכן התחילו טועני' ומל'
 צריך עיון' וכל ער סחז' דקדקו בפסוק ויביאו את המסכן
 שהיה ראוי ליכתב קורם אלה פקודי שהוא נתיב החשבון נתן
 משה כי בלי ספק קורם נתן החשבון היו כל כלי המסכן
 ופרטיו לפניו סכן רמזו חז' ואת האף ושלם מאו וע"י עשה ווי'
 לעמודי שסכתן משה ונע' עיניו למסכן וראה את הווי' לעמודי'
 ואמר ואת האף ונע' עשה וויס הרי שקוד' הביאו לפניו כלי
 המסכן ואחכ עשה החשבון אפסר פוקר עפ משה וע"י שמכינו
 שמסכן נקראו וריעות התחתונות כדכתי' ואת המסכן תעשה
 עטר יריעות ואלה המסכן הם יריעות' וימכסו הם עורות
 התחשים ואכ' כך ה' לל' ויביאו אל משה את המסכן והאלה כו'
 ומרכיב ויביאו את המסכן אל משה מש' מכל כלל' המסכן
 נקרא מסכן ואכ' למל' לא הזכיר ג' יריעות תחתונות מתכלת
 ואברתן לזה הביאו פסוק תאלמנה שפתי שקר מליכ' הרור
 היו מליכיס בעצת העשויה לומר טאמ' הבה משרה משינתו ע"י
 כן עמדם ואפסר שהיה רעתם כיון מלא נתן משה כל' בדרב'
 המסכן עם היותו עשיר מפסולת הלוח' והונו טאמ' במע' שאמר
 הבה לעשות לו מסכן מיד אחר משה לישראל כלומר שהיה לו
 להפריש מתמונו כדבה לעס' המסכן והוא לא כן עשה להוצי'
 משלנו כי אם מיר אחר לישראל מהם יתנו כדבה והוא לא יתן
 ומכר זה היו מליכין נעתה יס לנו לתת טעם למכר למל' למל'
 לא קם על כריבות להפריש מתמונו עיקר כדבת המסכן הן
 אחת שאמר הבה אחכ אליו חייך מריבורך חביב מהכל אבל
 מ' היה לו למטה לתת חלק בראש ויהיה דיבור עם מעשה
 חביב וחביב וכל ע' מלהיות טראה משה מהמסכן בא לכפר
 על מעשה העגל והמסכן יהיה ערות לישראל מנתכפר להם
 עונם אז אחר משה אם אפי' ארץ כדבת לבי במסכן אף על פי
 משרה הבה משינתו בתוכו אינו ערות לישראל מנתכפר להם
 עונם כי טאמ' לא פרתה משינה אלא בשביל חלקו מל משה
 הכתוב במסכן והוא לא מנחא אתם באעת עשייתו טאמ' על פי
 שהיו בישראל כמה מרים ונכבדים מלא היה להם חלק בעגל

קד

לְהַסְתֵּר מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּמִדֶּבֶר שֶׁיִּהְיֶה אֵלָיו תִּקְוָה אֶת הַמֶּלֶךְ
וְלִכְךָ מִן הַהֲבָאָה אֵל פֶּסוּק בְּזֶמֶן הַחֲרָס 'אֵל' תִּקְוָה לְהוֹרֹת
שָׂקוֹרֵם לִכֵּן וּמִדֶּבֶר לֹא הִבִּיאוּ לוֹ הַמֶּשֶׁכַּן וְעַתָּה הִבִּיאוּ הִיא אֵל
מִשָּׁה כְּדִי שֶׁתִּשְׁתַּדֵּר מִכִּינֵה עָלָיו וְעַם הַמֶּשֶׁכַּן וְעַל הַמִּצְוֹת שֶׁקִּינֵה
מִתּוֹךְ יָדִי מִשָּׁה הַמִּקְוֶה הָרִי שֶׁהִלְכִינִי עִמָּךְ וְהוֹרֵה אֵל
מִשָּׁה וְתִחַלְמֵנִה שֶׁתִּתְּנֵהם הַחֲבֵרִי' עַל דְּמִיךְ זֶה מִשָּׁה שֶׁהִעֲתִיק
הַבָּה' שִׁכְנִיתוֹ מִלְּהַשְׁרוֹת בַּתְּחִינֻמִּים בְּגִלְיוֹה לְהִיטֵת מִסֵּ' מִלֵּךְ
בְּאוֹת לִבָּב וְעַם יִשְׂרָאֵל שִׁכְנִיתוֹ בַּתְּחִינֻמִּים וְהִיא בְּזִימָה יִרְדֵּה בֹז
לְמִשָּׁה שֶׁהָיוּ מִזְלֻזִים בְּכַבּוֹד בְּחִמְרָם מֵאֵין הַקָּבֶה מִשְׁתַּדֵּר
שִׁכְנִיתוֹ בְּמִשָּׁה יָדִי וְעַכְשָׁיו רָאוּ כֹל הָעַם כְּבוֹדוֹ מִלְּמִשָּׁה וְחִמְרָם
מִה רַב מִבּוֹךְ אֲחֵר שֶׁכֶּנֶת לִירֵאִיךְ פִּעֻלַת לְחֻסִּים בְּךָ גִּדְרָה בְּנִי
אֲדִיךְ הַתְּלִיכִים עָלָיו כִּנְגֵד מִמֶּנּוּ פִּעֻלַת לְהוֹרִיד שִׁכְנִיתוֹ
וְתִשְׁתַּדֵּר לִירֵאִיךְ הַנֵּץ בְּתֵר פִּנִּיךְ שֶׁהַשְׁמִימָה הִיטָה לְפָנִים
מִהַפְּרוֹכֵת מִקּוֹם מְכוּסֵה מִרוֹכְסָה אֵינִי כִּדְכִיב וְכֹל אֲדִיךְ לֹא
יִבֹא בְּאֵלַי מוֹעֵד וּבִבֹא מִשָּׁה אֵל אֲהֵל מוֹעֵד וּבֹא עִמָּךְ הִנֵּן פֶּתַח
הַאֵהֵל הָרִי תִפְעֵל בְּסוֹכָה זֶה הַמֶּשֶׁכַּן מִרִּב לְסוּמַת אֹז הַלִּיכִינִי
שֶׁהָיוּ תְּלִיכִים אֲחֵרִים וְהָיִם מִשָּׁה עָבִיו מֵאֵר שִׁמְעֵה וְשׁוֹתֵק וְעַתָּה
זֶכֶה מִשָּׁה לְקִירוֹן פָּנִים וְלֹא יִכְלוּ לְהִבִּיט אֵל מִשָּׁה וְשִׁכְהִים
הַמֶּשֶׁכַּן וְשִׁרְתָּה הַסִּכִּינָה עַל מַעֲסִיָּה אִז אֲחֵר מִשָּׁה בְּרוּךְ הִי כִי
הִפְלִיחַ חֲסֵד לִי בְּעִיר מְצוֹר לְהַשְׁרֵי לְמִשָּׁה בְּעִיר מְצוֹר וְאוֹתָם
הַלִּיכִינִי לִבָּבִי בְּשֵׁת וְכִלְמִי וְאֵינִי אֲחֵרִי בַחֲפִזִּי שֶׁנִּגְמַר הַמֶּשֶׁכַּן
בְּ'חֲרָטִים בַּחֲפֻזֹּן וְהִיא מִקּוֹפֵל אִז אֲחֵרִי בְּשֵׁלִי הַפֶּעַר הַזֶּה
עַל שִׁקְרַבְתִּי מִדַּעְתִּי לְעֵרֵב רַב וְנִגְרַחְתִּי מִגִּדְרִי עֵינֶיךָ שֶׁלֹא
לְהַשְׁרוֹת שִׁכִּינָה בְּמִשָּׁה יָדִי' עוֹד יִרְדֵּה אֵינִי אֲחֵרִי בַחֲפִזִּי
מִקְרַבְתִּי בַחֲפִזִּי אֶת הָעֵרֵב רַב מִבְּלִי כְּטִיל רִמּוֹ' מִיִּזְ' הֵכֵל וְכַסֵּב'
זֶה גִּדְרַתִּי מִגִּדְרִי עֵינֶיךָ אֵכֵן שִׁמְעֵת קוֹל תַּחֲנוּמִי בַּשְּׁמִיעִי אֲלֵיךְ
שִׁמְחֵת עוֹן הָעֵבֶל וְאֲחֵרִי לִשְׁלִחְתִּי כִּדְבִירְךָ וְהִ' גִּדְרִי בְּעִיר
לְהַשְׁרוֹת שִׁכִּינָתוֹ גִּבֵּל בַּתְּחִינֻמִּים וּמִעֲתֵה חֲזוֹן וְיִחַלְךָ לִבְבָּכֶם
הַמִּחְלֵל לְרִאוֹת כְּבוֹד הִ' וְבַסְדֵּר שֶׁאֵינִי וִירָא מִשָּׁה אֶת
כָּל הַמִּלְאֵכ וְהִנֵּה עָמֹ אוֹתָה כְּאֶשֶׁר בֹּזֵה הִ' כֵּן עֲשֵׂה וְיִבְרַךְ אוֹת'
מִשָּׁה מֵה הִיא הַבְּרָכָה מִבִּירְכֵךְ יִהְיֶה רִצּוֹן שֶׁתִּשְׁתַּדֵּר שִׁכִּינָה בְּמִשָּׁה
יָדִיכֶם' רַבִּי מֵאִיר אֲוִימֵר כֵּךְ בִּירְכֵךְ הָאֱלֹהִי אֲבוֹתֵיכֶם יוֹסֵף
עֲלֵיכֶם אֲחֵר לְהַסְכֵּם מִנְתַּעֲסָקְתֶּם בְּמִלְאֲכַת הַמֶּשֶׁכַּן וְשִׁרְתָּה
הַסִּכִּינָה בְּמִשָּׁה יָדִיכֶם כֵּן תִּזְכּוּ וְתִבְנוּ לְפָנָיו בֵּית הַבְּחִירָה
וְתִשְׁתַּדֵּר שִׁכִּינָה בְּמִשָּׁה יָדִיכֶם וְהִם אוֹמְרִים וְהִי נִפְעָה ה' אֵלָינוּ
עֲלֵינוּ' צִדִּיק לְדִקְדָק בְּמֵאֵר הַזֶּה בְּמֵאִי פְּלִיגִי לְוִמֵר אֵם
בִּירְכֶם וְהִי רִצּוֹן שֶׁתִּשְׁתַּדֵּר וְכוּ' ה' אֵלֵינוּ אֲבוֹתֵיכֶם יוֹסֵף עֲלֵיכֶם
כֹּזֵלֵמָה לֹא נִחַם שֶׁבִירְכֵךְ בְּרִכַּת חַיִּים וְשִׁלּוֹם וְעוֹד מֵהוּ שֶׁתִּשְׁתַּדֵּר
שִׁכִּינָה בְּמִשָּׁה יָדִיכֶם כִּי מִסְפִּיק לְוִמֵר יִהְיֶה רִצּוֹן שֶׁתִּשְׁתַּדֵּר' שִׁכִּינָה
בְּמִשָּׁה זֶה וְנִמְנֵן לְהוֹן כִּד אֲסַמְכֵתָּ לִכֵּל אֵל מֵהַבְּרָכָה הָאֵל וְעוֹד
מֵה קֶשֶׁר וְהִתְיַחֲסוּת לְבִרְכַת יוֹסֵף ה' עֲלֵיכֶם בְּהִקְמַת הַמֶּשֶׁכַּן
וְעוֹד מֵה מִתְיַחֲסוּת בִּרְכָה זֶה עַם מֵאֵמֶר כֶּסֶם מִנְתַּעֲסָקְתֶּם
בְּמִלְאֲכַת הַמֶּשֶׁכַּן כֹּזֵלֵמָה עוֹד אֵלֵךְ שֶׁזֶה הִיא בְּרָכָה בְּפָנֵי עֲבֵתָה
וְאֵיךְ פְּעֻלָּה טְפִלָּה עַם בְּרִכַּת יוֹסֵף ה' עֲלֵיכֶם' וְשִׁק מֵה שֶׁאֲמַר
וְהִם אוֹמְרִים וְהִי נִפְעָה ה' אֵל

דרוש א לפרשת ויקרא

מעיקרו מלא חטא תאותו שחט ונתחמק וחזר בתשובה ונתקרב
כמו שכתבתי בפפר כסף בבחר ביאור משה שמור דגלך וכו'
וקרוב לשמוע וכו' ופסוק הנה שמוע מזבח טוב וכו' עם ולזה
כיון אסף באומרו שמעה עמי ואברהם ישראל ואעיר בך להי'
להיך אכני לא על זבחך אוליך שהכנה לו כי בלא חפצתי
כאס ה' שתשמע בקולי ולא שתחטאו ותביאו זבחים וקרבנ'
ואם שמעה עמי מה שאברהם ואכנה אותך ובהיותך שומע אלי
אעירה בך כי אלהיך אכני להיות קרוב לך ומיחר שמי עליך
ולא על זבחך שתחטא ותביא קרבן אוליך כי עלותיך הבא'
על חטא הם לנגד תמיד מנגדים אותי ולא לרצון יערכו לי
זבחים • עור ירכה שמעה עמי הבן ושמע שנקרא עמי וכיון
שאתה עמי שמעה מה שאברהם ואם תשמע מה שאברהם גם
אעירה בך שאלהים אבי על כל באי עולם ולהיך אכני שאיחד
עמי עליך והוא הבטח גדולה לפי שהקב"ה אמר ואמרתיו ללא
עמי עמי אתה והוא יאמר אלהי אבל לא מצינו שהקב"ה יאמר
להם עמי אתה וגם יאמר להם אלהי אכני כי הן אחת שהוא
מקרים להקראם עמי אבל רוצה ה' אלהי שיקבלו עליהם להיות
והוא יאמר אלהי וכאן הבטחים הכתוב בשמים להקדים להם
ולומר שמעה עמי הרי סקראם עמי אתה ולא המתין עד שהם
יאמרו אלהינו אבל גם הקב"ה ברוב חסדיו אמר יס' ואעיר בך
שאלהיך אכני אעפ"י שהם לא אמרו אלהי והוא מעלה גדולה
לישראל ועד"י ביאתי משה נחמתי נחמתי עמי יאמר אלהיך
נחמה כפולה שאקראם עמי וגם לא ימתין עד שהם יאמרו לו
אלהינו אלא גם הוא יאמר אלהי שהם ב' חסדים כפולי לא על
זבחך אוליך אמ' שמעול לא ההפיר הבה קל הקרב' והזבח
רק על עושים מלא כרצונו אבל העושים רצונו יתב' ופסוקים
בתורה הם גדולים מזבחי הזבח לפי שהזבחים אינם יכולים
להתעסק בהם תמיד כי אם ביום ולא בלילה ואפילו ביו' לאחר
תמיד של בין הערבים איך מקריבין קרבן אחר סוף והקסמי
עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולם והעוסק
בתורת עולה או חטאת דכתי' ביה זאת התורה לפעול לא עולה
הרי הוא מקריב קרבנו בין ביום ובין בליל בכל זמן שצווק
בתור' הרי עלותיך שאת' עו' בתור' עולה הם לנגד תמיד בין
ובלילה וכיון שיש לי קרבנות שהם תמיד בודאי כי לא על
זבחך של הקרבת קרבן אוליך ומה גם כי לא אקח מביתך
פר שהקב"ה רצה בקרבנות מן הכרמים ולא מן הרורפי' ואין
אקח מביתך פר כיון שלי כל חיתו יער ולא רזיתי בה ובאתי
לרדף לבקש מביתך פר מלא מרצוןך ומרעך האוכל בסר
אביהם שבתקפת ואסם ושלמיל' היו מקריבין במזבח זולת
האימותיך ואם אוכל הייתי מבקש שיקריבו לפני בסר אבירים
סוף בה ממש יותר מהחלבים גם הדם שצויתי לזרקו ביסוד
המזבח הייתי מצוה לתתו ע' המזבח ודם שתורי' אשת' בוראי
שהאיש החכם יבן זאת שלא על זבחך אוליך ובלא חפצתי
בהיותך עוסק בשמירת העולה והיה לרצון לפני זבח לאלהים
תורה מעיקר הזבח הוא להיות האדם מורה ומסב ליוצרי
שזה זבח תורה חזק זה של תורה וכו' לזבח אפי' לס' אלהים
אעפ"י שהקרבן הוא לה' ולא לאלהים זהו כרי שלא יסלנו בו
כח הדין כי כוונת הקרבן הוא להכניע כח הדין כמו שפי'
בזוהר ואם המזבח תוקר בו שהאם שורף ונקר בו בסטרא
דמאבא וא"כ בקרבן תורה שאינו בא על חטא איך לחוט
מכח הדין זבח ל' אלהים תורה ושלם לעליון נדריך אחר נדרת
כשה"ה עליון מהשגות עליך ברחמי' שלם נדריך ואעפ"י סכל
הנודר כאילו מקריב במה טובט שלא תדור עכ' בעת צרה יש
רבות לידור כרתיב וידר יעקב נדר לאמר ואם וקראמי ביום
צרה אחלנך ותבדרי שבהי' הנדר ביוצרה אחלנך ותבדרי
אעפ"י

לבנות ב' ותזכו שתשרה הסכי' ואפס' לדרוש' מה שחזר לומר
בפסוק זה כן עשו שאחר שאמר והנה עשו אותה כאשר צוה
ה' את משה ואלה כן עשו אלא לרמוז שהברכה שביד
משה היא לומר כן עשו כן תזכו ותעשו לעתיד בבנין עולמים
וזאת הברכה ויברך אותם משה והוא כמפורסם כאילו אמ' ויברך
אותם משה כן עשו שהברכה היא כן עשו לעתיד בבנין כה
וכיון ששמעו ישראל שברכס משה על בנין בית עולמים הם
אמרו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומה שאמרו חז"ל ע' סבב' ב'ה
ע' ב'ו לפיכך חרב ופילק שכינתו אבל לעתיד לבא שבו' אותו
הב' ומשרה שכינתו בתוכו אינו חרב אלא זו היא תשוב' נכחת
לברכת משה שתשרה שכינה במעשה יריה' אמרו רבוננו שהיו
נועם ה' אלהינו עלינו שהיה המקדש מעשה ידיו וישר' שכינתו
במעשה ידיו ובזה יהיה קיים אלא ה' אלהינו במעש' ידינו שהוא
המשכן ומעשה ידינו שהוא המקדש שבה שלמה כוננהו וז"ל
ומעשה ידינו ב' פעמים • ועוד יס' לומר שהם אומרים ויהי
נועם ה' אלהינו עלינו חזר לכל ב' הדרש' שאמרו ישראל למשה
אתה מברכנו בהשרא' שכינה במשכן או במשכן ובמקדש יהי
רצון שתשרה הסכינה על עצמנו שנהיה אכחנו מרכב' לשכינה
ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ממם כמו שהיה על האבות דכתיב
ויעל משה מעל אברהם ועד' זה ביארו מה שאמר יהי ה' אלהינו
עמנו כאשר היה עם אבותינו כמו שהיו אבותינו מרכבה
לסכי' כן יהיה עמנו ממם מביתו היות אמצעי אהל המשכן •

סדר ויקרא דרוש א

ויקרא רבה • ויקרא א' משח ר' חנניו בר' חנילאי פוח
ברבו ח' מלאכי' וכו' כח עושי דברו במר
הכתוב מדבר אם בעליונים הכתוב מדבר וחלא כבר נאמ' בדבר
הכל צבאיו ח' אינו מדבר לא בתחוננים עליונים ע' שחם
יבולים לעבוד בחפקירו של חכה לכך נאמר ברבו ח' בל צבאיו
אבל התחוננים ע' שאינם יבולים לעבוד בחפקירו של חכה לכך
נאמר ברבו ח' מלאכי' ולא כל מלאכי • ר'א נקראו חכמיאם
מלאכים הה' וישלח מלאך ויוציאו מסצרים ובי מלאך חרת
והלא משה היה ולמח קורא אותו מלאך לא מבאן שחכמיאם
נקראו מלאכים ודכוותה ויעל מלאך ח' ח' חלגל' ח' חכוב'
ובי מלאך חיה וחלא פנחס היה ור'א קורא אותו מלאך
ח' לא אמר רבי סימון פנחס בשעת שהיה רוח הקדש שור' עליו
חיו פניו בוערות בר' פידים ורכנין אמרי אשחו של מנוח מר
חיות אסרת לו הנה איש הלהים בא לו ומראחו ככרא מלאך
הלהים בסכור בו שתוא נביא ואינו לא מלאך א' יוחנן מבית
אב שלחם נקראו חכמיאם מלאכים הה' ויאמר ח' מלאך ח'
כמלאכיו ח' ח' אר' למד שמבית אב שלחם נקראו
חכמיאם מלאכים •

ידוע

הוא כי אכחנו עס' ה' וזאן ידיו אם בקולו כשמע
לעשות ככל אשר צונו והיה הקרוב אלינו לשמוע
בקול א' יעזבנו ואל יטענו כמו שנאמר כי מי גוי גדול
אשר לו אלהים קרובים לי כה' אלהינו בכל קראינו אליו ונאמר
קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת אבל אם העוין
והרשע ונתרחקו מעם ה' אלהינו גם הוא ית' ריחוק את האר'
כדכתיב רחוק ה' מרשעי' כי לא יגור אתו רע ועונותיו של אדם
היו מברילים בינו לבין אלהי' וזהו טעם הכר' בקרבן החטא
שנתרחק בחטאו מלפניו ית' ומתוך היותו נסבר ומכ' בהקטוב'
סיסו' באמצעו הקרבן אז הוא מתקרב לפני כה' כב' והנה
אעפ"י שבקרבן הוא מתקרב מל' יותר ירצה ה' במי שה' קרוב

דרוש א לפרשת ויקרא

קו

תורה שהיא קרבן הודאה ויכבדנו כבוד כפול כמו שכתבתי
בסוף נבחר. עור אחלל הזכות יצרו ומתורה על חטאת
יכבדנו בעה"ז ובעה"ז לדרך קול מהזבח יצרו שלא יחטא
וגם על מה שכבר חטא הוא מתורה יכבדנו יכבדנו כבוד
כפול שמתחרט ועושה תשוב למעבר וגם מתקן דרכיו לעת
אבל וגם דרך שהוא אותו שלא חטא וגם הדרך הטוב והישר
לעצמו אראנו ביסע אלהים וירקק לומר וגם דרך ער מה
שביראתי בפסוק טוב וישר ה' עכ"ל יורה חטאים בדרך שהכניס
לומר שהבה נקרא טוב וממדת הטוב הוא להיות מותר לרשע
ומחל לו וגם נקרא הבה ישר וממדת הישר הוא לתת לאדם
כדרכיו להכריח בדיוק ולהרשיע רשע עכ"ל עשה הבה פסרה בין
ב' המדות והדר הטוב לסתיהן הוא טוהר חטאי' בדרך רקק
שלא אמר יורה חטאים הדרך רק יורה חטאים בזמן שהם
מעצמן ככנסו בדרך הטוב אז יורה אותם שזו היא דרך הישר
להחיות בירם אבל אינו מורה אותם הדרך בתחיל' לפי שהבה
ישר הוא ואם הוא אינו בא ליטור אין פותחין לו אבל ממדת
הטוב כיון שפתח הוא נכנס בדרך אז מפניעין אותו ויורהו
ויאמר לו כי זו היא דרך הישר וללא כאן וגם דרך שהוא
מעצמו שם הדרך הטוב לכנס עיניו אז אראנו שהוא מ'ם
יורנו בדרך יבחר אמר כאן אראנו ביסע אלהי' שהבה מחזיק
בדיו להוסיפו מזה"ל כרתיב כי יעמוד למיץ אביון להוסיף
משופטו נפשו מידוע ש'הט הוא לב חכם לימינו וצופה רשע
לברית זה יבה' להוציאו מהעולם והבה עוזרו וא"ל יעמד הבה
לימץ אביון להוסיפו משופטו נפשו שהוא יצא הרוצה לספוט
בפסו של זה והבה לא יעצבנו בידו והוא אראנו ביסע אלהים
ומצינו למיץ כי לא יחפוז ה' זבח רק שיטמנו ישראל בקול ה'
ולתת טעם אל הקרבנות כבר כתבתי בסוף נבחר. וגם
עתה יש לי לבאר מהו זה טובה הקבה שיבאו לעולה זכר
ולחטאת נקבה אמנם להיות שבעיקרית יחזק אחלל בליקוט
סאותוהים תיקן הבה הקרבנות של תמיד אחד במחצית וא'
בין הערבים ואותו קרבן של יחזק היה עולה על הראור הלב
כחחלל ויהי אחר הדברים האלה הראורי דברים היו סם מי
הרהר אברהם הרהר ואמר שמחתי ושימחתי את הכל ולא
הפרשתי להבה לחפר א' ולא איל אח' וכו'. ויש לירקק
שהעולה באה על הראור הלב של חטא וכאן באברה' לא היה
בהרהורו מאומה רע. הן אמת שבתנחומא פ' לך אחר
את מוצא אברהם היה מהרהר אחר מית הדיון ומה היה אומ'
אמר רבי לוי אמר כמדומה אני שקבלתי שכרי בעה"ז עזרני
הבה במלכים. וכבר קבלתי שכרי וטוב אין לי שכר בעולם
הבא אמר הקבה כיון שהרהרת אחר מעשי עולה אתה בדרך
ויאמר קח נא את בנך והעלהו וכו' וגם פס קשה כי אין זה
הראור רע כי אשרי אדם מפחד ביראת ה' ואפשר לפי שכבר
הובטח על הראור זה דכתיב אחרי הדברים האלה היה רבר
ה' אליו אל תירא אברהם ורשע חלל מהרהר אברהם וא"ל הבה
אל תירא ועכסו שחזר וטונה בהרהור זה אמר הבה הרהרת
אחר מעשי עולה אתה בדרך אבל למדרש זה צריכין אנו לתת
טעם בדבר. ונלמד' שלא היה לאברהם לומר שימחתי הכל
ולהבה לא הפרשתי פר ואיל וכי הבה נקק לפר ואיל והכתיב
האוכל בשר אבירים ואעפ' שמצינו שהקריב ארס הא' כחחלל
על פסוק ורשע לה' מפור פר וכו' שהקריב ארס הא' קרבן זה
היה על חטאו לומר שהרגיש בעצמו שחטא וכמספט הכעסה
בבהמה כן יעשה בו וכן מצינו בנח ויבן נח מזבח ויעל עולות
זה היה קרבן הודאה להבה על הניס' אבל אברה' אס ברשתו
להקריב קרבן הודאה היה לו להקריב קרבן תורה אבל על
מה שהרה' לא הפרשתי איל נפר ואיל שימחתי הכל כר' פסוקותי
שימחתי

אעפ' שלא הקדמת התפלה והמדד לברה וקראני ביום ההוא
אחללך והכבדתי בטלום הגדר צדק' שמעתי מה שאמר דור
כדבות פי רצה כל ה' אעפ' שהנור' הוא מקריב במה מ'ם כיון
שאני כבר' וכפטי כפטי תמיד הנה תורתך לא טכחתי בהיותי
נורד נדרים ולרשע אמר אלהי' מה לך לספר חוקי סה' חטוב
טובה הבה להקריב קרבן בתורת חק לפי שאינו חוז בתשוב'
מתוך הקרבן להיות רן ברעתו כי אותו מספט הכעס' בבהמה
היה ראוי לעשות בעצמו אלא הוא עושה הקרבן כאילו היה
חק ולכל' אלהי' לרשע מה לך לספר חוקי וגם אס באת לקראת
בתורה בתורת עולה היא מהט' ולחונ' ותמא בריתי עלי פיך
ואתה טכאת מוסר כי התורה שהארס לומר היא נותן לו מוסר
וכיון שביראתי הוא עלי פיך מהטפה ולחונ' אכ' טכאת מוסר
ותמלך רברי ואחר כך שהיא הרבה אחרת פחותה מהראשונה
כי בתחילה היו רברי על פיו ועכסו חזר לאחריו שהטלכס
אחריו ואינם אפילו על פי' וטפתינו ולזה כפל ותמלך רברי
אחר כך דמספיק לומר ותמלך רברי. עור ירצה טכסהסליך
דברי גם אתה מסליך עצמך וזהו ותמלך רברי אחר כך הטלכ'
עצמך שהפוטם מהתורה כנורט מהחיים. אס ראית נבב
ותרץ עמו ירצה טבעבירות אלו נפשו טל ארס מתאוה להם
ומחמדתן גזל וערו' ורשע זו יס' לו יד בטתיהן אס ראית נבב
ותרץ עמו שאתה מתרצה עמו בין רב למעט ואיך מרקק
ליקח חלק כחלק לפי שזמן הגניבה הוא בלילה כרתי' חתר
בחוסך בתים וכו' וזמן הניאוף ג' הוא בלילה רכתי' ועין נוף
שמרה נסך ורשע זה חולק הלילה מחצה בבניב' ומחצ' בניאוף
ולכך מתרצה לקח מהנבב מה שיתן לו ואינו מרקק בחלק
טוה לפי טעם מ'אפי' חלקך ג' ואינו דומה הנבב שאינו פונה
לרבר אח' כל הלילה לרשע זה שאחז מהנביב וגם מהניאוף
עור ירצה אס ראית נבב ותרץ עמו מלסון ריבה או רכון
שמתרצה להתפטר וחלקך של הגניבה טלקחת פזרת אותה
עם מכאפים והלואי היה כנבב טכוכ ועוטה ממנו צדקה או
כסרון אעפ' שיר ליר לא יקח רע ממ' אין רעתו גרולה כנבב
טכוכ וחלק הגניבה טלו מוציאה בניאוף שהוא סבר על סבר
ואם ועם מכאפים חלקך פזרת חלקך טלקחת בגניבה וי'ם
טלענין הגניבה הוא רץ להסיג את הנבב פ' ילך הוא לברו
ולא ימא לו חלק בגניבה אבל כשרואה המכאפי' אינו רץ לפי
סאס יקדים או יאחר סוף סוף יהיה לו חלק בניאוף ומה לו אס'
יהיה ראשון או אחרון והוא דרך הלצה. פיך טלחת ברעה
אפשר שדבר על האוכל מאכל איסור וזהו פיך טלחת לאכול
רעה דבר טל איסור ולסונך שהוא הריביר תצמיר מרמה
ברכילות ואון ומרמה או יאמר פיך טלחת שבדיבו לסון הרע
הוא יושב כאן והורג ברומי הרי שהוא טולח הפה למרחוק
ולסונך תצמיר מרמה שמחבר רברי מרמה כרי לספר לסון
הרע כיכר מי שיש לו ב' אחים א'מן האב וא'מן האם עוש' עיקר
יטובו וטובו עס אחיו מהאב ותטב באחיק תרבר להורות
סאין לך דבקות עס האם שהוא מהאם ואחכ כשתפגע בבן
אחך אז תתן דופי באחיק שהוא בן אביק' הן לה קנות ררכי
הרשע ואמר הבה אלה עשית והחרשתי להאריך אפי אולי
תשוב בתשוב' אבל מה שמחבת ורמית היות אהי' כמון כסס
טאתה השלכת רברי אחר כך כן אני אסליך רבריך אחרי לא
תקום ולא תתיה רק אויבך ואערכ' לעיניך טאוכיך ביסורין
טהו נערכים בעיניך טהס מדה כבד מרה שחטאת בא כי
נורע המטפט עשה כשהרשע נוקט בפוטל כפיו באותה מדה
עצמה אז הניין טלה כל רואיו יכירו ורעו כי גרול כבוד ה'
ביון כא זאת טוכי' אלה טעמיד אני להוכיח בס על פניכס
ואחכ אטורק ואין מכלל אבל לא על זבחך אויבך אח' זוכח

דרוש א לפרשת ויקרא

כיון שכבר חזר וכי מלאך היה והלא נאמר היה למה חזר לומר ולמה לו קרא אותה מלאך היה לומר הלא נאמר היה לא מלאך שהנביאים וכו' וכן כריכין אמו לבאר הראיה שהביא רבנותה מפנחס כשהקשה והלא נאמר עתה היה היה ראוי לומר הלא מלאך שהנביאים נקראו מלאכים והוא לא מלאך אלא קימוץ בשם שהיה רוח הקדש מורה עליו היו פניו בוערות כלפידו שאין זה מהענין הראשון שאמר נקראו מלאכים ועל רכבי זה אלא אין ראוי לקרא לבשר מלאך אלא בשם שרמז הקדש מורה עליו מפני שבערות פניו כלפידים אבל בזמן אחר לא ואיך מביא ראייה רבנותה לברכו ה' מלאכיו שמדבר בבבואים שנקראו מלאכים ועל במאי פליגי רבנן ור' יוחנן ר' אבהו ורבנן אמרי כו' וגם סבת רבנן לא מביאה לענין שנקראו הנביאים מלאכים ועל לר' יוחנן ר' אבהו מביא את כל מה שנקראו מלאכים למה לא אמר ורבנותה בחי' שנקרא מלאך ה' כמ"ס בפנחס ורבנותה ועל מלאך ה' זה פנחס ונראה לער' שרדקיו מ"ס ויקרא אל משה וידבר' אליו ולא אמר ויקרא וידבר אל משה מאלה מופת לזה פתח ר' תנחום בפסוק ברכו ה' מלאכיו דכפי הנראה אינו מדבר בתחתונים מלאך ב' קוס' אח' שאיך אומר גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו והתחתונים אינם גבורי כח עושי דברו ואיך לשמוע ופס' שר' אח' פירשו ב"ס' שאמרו נעשה ונשמע מלאך ה' וקשה לרבי תנחום מזה לא היה אלא לפי שעה בלבד והכי דייק רבי אחא בר רבאון שאמר ב"ס' שפירשו על הר סיני מרבר שהקרימו עשייה לשמיעה ולהכיר' תנחום לא יחזיק ליה הוי דרשה שהכתוב אומר עושי דבר לשמוע וב"ס' שפירשו לפני הר סיני זה היה לפי שעה ואינו דבר הווה ועומד לעולם ועוד מ"ס גבורי כח לא חזי עפיר ב"ס' לא ח' מוקמינן ליה בשומרי שביעית כמ"ס אח' במדרש עיי' שם והוא דוחק לדרוש גבורי כח בשומרי שביעית ועושי דברו בשעה שפירשו לפני הר סיני ועל שם מרבר בתחתונים הוא מיותר כיון שהתחתונים ככללם בפסוק ברכו ה' כל מעשיו

ומכאן זה אנו כריכין לומר שבעליונים מרבר וז"ס רבי תנחום במה הכתוב מדבר דלא שייך בתחתונים כמו שכתבנו ולדר' חזי הכתוב גבורי כח בשומרי שביעית וחזי הכתוב שאמר עושי דברו לשמוע שמדבר בישראל שפירשו לפני הר סיני ואם בעליונים מרבר שהם גבורי כח ועושי ואיך לשמוע יקשה שהלא כבר נאמר ברכו ה' כל צבאו והכוונה היא לומר שפסוק ברכו ה' מלאכיו שמדבר בעליונים כבר נאמר בו פסוק ברכו ה' כל צבאו וא"כ למה חזר לכתוב ברכו ה' כל צבאו דבשלמא אם מדבר בתחתונים לכת' ברכו ה' כל צבאו כגד העליונים אבל אם ברכו ה' מלאכיו הוא בעליונים א"כ כבר נאמר בו ברכו ה' כל צבאו שהם עליונים ולמה חזר לומר ברכו ה' כל צבאו הא אינו מדבר אלא בתחתונים כלומר אע"פ שם אם מדבר בתחתונים קשיא כמו שכתבנו י"ס לתרץ גלום פ"ס בתחתונים ב' חלקים הא' שהם יכולים לעמוד בתפקידו של הק"ה כמו משה שהוא קודם במעלה למלאכי הערת ועליו נאמר ברכו ה' מלאכיו וי"ס חלק אחר של תחתונים שאינם יכולים לעמוד בתפקידו של הק"ה ונדרשו דברו ה' כל מעשיו ונ"ל דאילו רבי תנחום לטעמיה שאמר למטה במדרש לשמוע בקול דברו אל תנחום קר חילוי בזה שפירשו י"סו סקשה לא נח לשנים וכו' ומשה שומע קול הדבר בפניו וחיה תרע כן שכתוב לא קרא אלא למשה לכך נאמר ויקרא אל משה ואפ"ס מיה שדרש ר' תנחום פסוק זה לשמוע בקול דברו במשה הוא לפי שהק"ה לו דלרבי אחא שדרש ברכו ה' מלאכיו ב"ס' בשעה שפירשו לפני הר סיני והקרימו עשייה לשמיעה א"כ קשה למה חזר לומר לשמוע בקול דברו ומפנין לומר עושי דברו לשמוע ולכך

שפירשו ה' בפר וא"ל על זה הדבר שאל משה לכך שאל משה הבה שיעלה בנו לעולה וכיון שראש העולה טבאה על הרהור הלב היה יבחק ואח"כ העלה האיל תחת בנו כן בזה לחרו' על עולה הבאה על הרהור שיהיה זכר ג"כ וכשהיה בא על משה אלא פגם בשכל ובנשמה רק בגוף בלי כוונה א"כ הבגוף נמשל לנקבה שהיא נאפעת כן הוא נאפעת מהנשמה וכן קראו ב"ס' הנהור לנשמה בשם אברה' ולבגוף בשם טרה שהיא טבאה כך בחטאת הבגוף וביא הקבה לחטאת ומעט זה ג"כ בהרהור השכל שהוא הנשמה וביא זכר כי הנשמה היא זכר בערך הבגוף ועם זה י"ס לבאר משה אדם כי יקרי' מכם קרבן לה' טבאיונותו מקריב עצמו בתיקון חיבתו וזהו מכם בעצמיכם זהו קרבן הנדרש לה' כי הנה עמנו בקול ה' יותר טוב מהנחם אבל כשעשה מעשה בהמה וחטא בגופו אז יקריב קרבן מהבקר והצאן כי הוא עשה מעשה בהמה לחטא שלא מדע' גם קרבנו יהיה מהבקר ומהצאן שאין להם דעת וכו' מדקדק שה"ל מן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן ועוד מן הבהמה הוא מיותר כיון שאמר מן הבקר ומן הצאן וב"ס' שפירשו בו לדרשה וכפי פשוטו ירמז מה שאמרו בזמן שהוא מוכנה בשם אדם המעלה פסוקה א"כ השכל והנשמה כי יקריב מכם מעצמכם ולא יביא קרבן בהמה אבל מן הבהמה שהוא דומה לבהמה שאין בה דעת וחטא אז מהבקר ומהצאן תקריבו את קרבנכם שמתוך קרבן הבהמה תרנו כאלו אתם מקריבו את עצמכם כי כשעשיתם הבהמה ראוי ג"כ ליעשות בכם ומתוך כך תחזרו בתשובה ואם עולה קרבנו שהיא עולה הבאה על הרהור או יהיה זכר כעלות יבחק שהוא היה זכר והאיל אשר הקריב תחתיו היה זכר ומתוך ירו על ראש העולה שאותו פגם טענה בראשו בשכלו ובמחשבתו וסמכו על ראש העולה ונדרש לו לכפר עליו וברך ג"כ בעלות נדרש שהיא לרצונו לפני ה' וה"ה ירצה לו כאלו הקריב את עצמו לפניו ועכ"פ נבא לביאור המאמר וי"ס דקדק פתח ר' תנחום בר חיילא למאי אחא ביהאי קרא ר' יוחנן ועוד נראה מ"ס במה הכתוב מדבר שנראה שאין לקיים כתוב זה לא בעליונים ולא בתחתונים ולא מצינו שהקשה אלא אם בעליונים מדבר ונתייבס לו אם מדבר בתחתונים וכיון שכן לא ה"ל במה הכתוב מדבר וכך ה"ל הכתוב הזה מדבר בתחתונים לפי שם בעליוני מדבר והלא כבר נאמר וכו' ועל כיון שאח"כ דקדק מ"ס מלאכיו ולא כל מלאכיו ריחא ליה כיון שמדבר בתחתונים אבל אם מדבר בעליונים כיון שהם יכולים לעמוד בתפקידו של הק"ה היה לו לומר כל מלאכיו א"כ בתחילה כשהקשה אם בעליוני מדבר למה לא הבי' ג"כ הכרח זה דה"ל כל מלאכיו ולמה לא הקשה זולת קושית הלא כבר נאמר שדרש הא אינו מדבר לא בתחתונים הביא הכרח שבכאן לא נאמר כל ועם נאמר כל צבאו ועל מ"ס והלא כבר נאמר ברכו ה' כל צבאו רבשלמ' אם היה כתוב קודם ברכו ה' כל צבאו ואח"כ ברכו ה' מלאכיו שייך לומר והלא כבר נאמר אבל כיון שברכו ה' מלאכיו הוא כתוב בתחלה איך הוא אומר הלא כבר נאמר ברכו ה' כל צבאו וא"ל למה שום הבנה ועל בתירץ שאמרו ברכו ה' מלאכיו ולא כל מלאכיו והרי כתוב אח"כ ברכו ה' כל מעשיו שכללים בו רעים וטובים ואיך הוא אומר מלאכיו ולא כל מלאכיו והוא קוש' פגום ועל ברא שדרשו מלאכיו בנביאים הוא נדרש ג"כ בתחתונים והם מקפת התחתונים והיינו נביאים ולא מלאך התחתונים והוא קרוב לדרשה הראשונה ועל מה שדרש לזכר שנקראו הנביאים מלאכים מרמזים שנקרא משה מלאך ור' אבהו שאמר משה דרש גבורי כח וקול מזה כגד כל ישראל וישראל הנביאים מנין לנו שנקראו מלאכים ועל דקדק

דרוש א לפרשת ויקרא

קח

בתחתונים דקאמר אינו על התחתונים אלא במטה שהיה מהתחתונים כתיב ביה ברכו המלאכיו שהיה גבור כח לעשות המעש כד לשמוע עם בקול ה' והוא גדול ממלאכיו הסרת לכך נכתב ברכו ה' כבאיו שהם המלאכים אחריו והתחתונים שאינם יכולים לעמוד בתפקידו כתוב בהם ברכו ה' כל מעשיו וא"כ מ"ם בעליונים כתיב כל אינו הכרח מדכתיב כל כבאיו ולא כתיב כל המלאכיו דאפשר לפרש ברכו המלאכיו בעליונים ולא יאמר כל אבל בא לתרץ שאם בתחתונים מדבר איך אמר אחר ברכו ה' כל מעשיו וגם איך אמר גבורי כח עושי למעשה אלא שלא בכל התחתונים מדבר שהרי לא נאמר כל המלאכיו אלא במקצת התחתונים ובמטה וכו' ראוי לומר גבורי כח עושי דברו כדי לשמוע וכו' ושאר כל התחתונים נדרשו בברכו ה' כל מעשיו ותחתונים אלו הם למטה ממלאכיו הסרת ולכך קדם ברכו ה' כל כבאיו לברכו ה' כל מעשיו ונמצאו כאן ג' הדרגות הא' ברכו המלאכיו זה מטה שהוא למעלה מהמלאכים והא' כל כבאיו שהם המלאכים ולמטה מהם כל מעשיו שהם שאר התחתונים ובכסף נבחר פ' כי תבא ביארתי בפסוקי בדריש חז"ל בילקוט ענין כבוד ודק וממורם ע"פ * ובביאור הדא שהזכיר המאמר כל שרצה לדרוש מלאכיו בכל הנביאים לפי שקודם נדרש במטה בלבד ועכשיו הוא נדרש בכל הנביאים שנקראו מלאכים מדכתיב וישלח מלאך ויהי משה היה ולמה קורא אותו מלאך כלומר כיון שמשה שלח אל מלך אדום כה אמר אחיך ישראל אחת ידעת את כל התלחה וכו' וישלח מלאך כי לא רצה לומר וישלח משה ויביאנו כדי שלא להחזיק טובה לעצמו ולכא מלאך שנקרא עצמו מלאך וכיון שה' משה אדרב' לקח גדולה לעצמו באומרו וישלח מלאך ולמה קרא עצמו מלאך וא"כ ב"ה נ"מ קורא אותו מלאך כיון שברח מהגדול' שלא לומר וישלח משה למה לקח גדולה אחרת שנקרא עצמו מלאך אלא מכאן שנקראו כל הנביאים מלאכים וגם הוא כאחד מהם והקורא וישלח מלאך ים במשמע אחד מהנביאים שנקראו מלאכים ולא על עצמו הוא מדבר וכיון שמדבר בנביאי' לכא גבורי כח עושי רצונו ית' כדי לשמוע פעם אחרת בקול דברו בנבואה ודכונתה ויעל מלאך ה' וכי מלאך היה ים מפרטי' דאין לומר שהיה מלאך ממעל לפי שהמלאך אין לו מקום מועד לומר ויעל מן הגלגל כי שלישו של עולם הוא אלא ונדאי פנחס היה ולי נראה שדקדקו שאם היה מלאך ממעל ה"ל יבא מלאך ה' בבוכים או ויירד מלאך ה' אל הבוכים ולא שייך לומר במלאך ויעל מן הגלגל שהרי מושב יקרו בשמי' ממעל ואיך הוא אומר ויעל מהגלגל וע"כ שאם הוא מלאך למה הזכיר מן הגלגל דלא ה"ל אלא ויעל מלאך ה' אל הבוכים ויאמר וכו' אלא להיותו פנחס שנאמר לו הנבואה בגלגל שייך לומר ויעל מהגלגל שנתקבא עם אל הבוכים לומר הנבואה עם ונקרא מלאך ה' לפי שהנבי' הוא נקרא מלאך ומ"ם ולמה קורא אותו מלאך לא א"ר סימון וכו' היה אפשר לכאורה לומר שהם דחיו ש"ס לרחות דמ"ל שנקראו הנביאים מלאכי' דילמא קראו מלאך על שהם רוח הקדש שורה עליהם והיו פניו בוערות כלפידים ובאותה שעה דומה למלאך וכא רבני' באשת מנחם שאמרה ומראהו כמראה מלאך האלהים אבל מ"ל דלעולם נקראו הנביאים מלאכים לדרוש ברכו המלאכיו בנביאים לזא רבי יוחנן דהא קרא מוכיח דחבי ויאמר חבי מלאך היומית אב שלמה למרנו שנקראו הנביאים מלאכים והנכון בביאור חז"ל שדקדקו לדרשתם שמדבר בפנחס שלחיותו נביא נקרא מלאך א"כ למה קראו מלאך ה' ומספיק לקראו מלאך כמו במטה וישלח מלאך וא"כ למה אמר מלאך ה' דה"ל ויעל מלאך מן הגלגל ולזה דרש ר' סימון דמאי דאמר עם מלאך ה' הוא לפי שבשעת הארצות הפסיקה

זלכך דרש רבי תנחום במטה * ובילקוט תי"ל הביאו סברת ר' תנח' בר חיילאי אמ' גבורי כח זה משה שאין גבור כח כמשה שיש עמוד לפני הר סיני ולא יכלו לשמוע כל הריבו' שנאמר אם יוספים אכחנו ומשה לא ניזק וכו' עושי דברו זה משה שא"ל עשה מעשך ונזדרז ועשה היו קמה כחן על דריקים טיולים לשמוע קולו וכהא' קול ה' בכח ומניח שבאותו הקול היה מדבר עם משה ת"ל וישמע את הקול קול שהיה שומע במתן תורה הרי שרצה לדרוש כל הפסוק במטה שהיה גבור כח ועשה המעשך כדי לשמוע עם בקול דברו של ה' כי חזק הוא ואין ישראל יכולים לשמוע עוד באותו הקול כדכתיב אם יוספים אכחנו וכו' ועם מאמר זה אינו מבאר כאן מ"ם ר' תנחום בנהג שבפסוק מעשיו שקמה לא' כח לשנים וכו' תדע שמכולם לא קרא אלא למטה כו' ש"ס לדרקק וקמה טובא שבמטוי' הוא פלא עם ריבו' אינם נשאים אותו וא"כ נשאו אבל בקול לא היה יפה כח משה אלא יותר מכל אחד ואחד מהרי אחר לא סבל הקול וכן בכל ס' רבוא לא נמצא אחד סובלנו ומשה נחו גדול יותר מהגדול שהיה בתוך ס' רבוא אבל לא שייך לומר יותר מכל הא' רבוא שלפועלם אפילו היו נמצאים שנים בכח אחד סמא יסבלו כח הקול * וכל' ע"ר לבארנו עם מחז"ל בסדר יתרו המעמס קול א"הים מדבר כיבר אילו היה כתוב קול ה' בכחו לא היה העולם יכול לעמוד אלא קול ה' בכח של כל אחד ואחד הבחורים לפי כחן והקטנים לפי כחן והקטנים לפי כחן אמר ה' ה' לישראל לא בשביל שמעמסם קולות הרבה תהיו סבורין ש"מא אלוהות הרבה ים בש"מ אלא תהיו יודעים שא"י ה' אליהך וה' ה' אליהך וכן אמרו במקום אחר קולו של הק"ה נחלק בכח כל הקולות נמצא ס' רבוא קולות היו עם וכל אחד שומע הקול שהוא כחן וע"כ אמרו אם יוספי' אכחנו לשמוע ומתנו שלא יכלו כל א' לסבול אותו הקול שהיה כפי כחו ומשה רבינו ע"ה שמע כל אותם הקולות של הא' רבו' ועמד בהם שמע קול הראוי לבחוריו וכן לזקני וכן לקטנים וכל אחד וא' לפי כחו ואת כולם שמעם משה הרי משה של ס' רבוא סבלה משה וכי תימא תינח שמעם משה אבל אפשר שלא היה זה אלא בסיני לפי שעה בלבד אבל לאחר התורה במעשך סמא לא היה יכול גם הוא לסבול אלא כמו כל אחד מישראל שמעם באותו פרק קול ה' בכחו של כל אחד לזא תדע שהרי מכולם לא קרא אלא למטה שנאמר ויקרא אל משה וחז"ל אמרו שבכל דיבור ודיבור היתה קריאה שהיה קוראו משה וישמע את הקול מדבר אליו ואמר הקול להודיע שהקול שמעם בסיני אכ"י ה' אליהך שהיו בו ס' רבוא קולותיו אותו קול עצמו היה שומע בכל דיבור וקריאה ואע"פ שהיה הדיבור כולל לפעמים את אחר ויודבר ה' למטה ולא הרץ עכ"ל לא היתה הקריאה לא למטה בלבד שנאמר ויקרא אל משה הרי שהיה יפה כחו של משה לסבול משא של ס' רבוא ונ"ם אח"כ אז דבר בחזון לחסידך זה משה ותאמר שויתי עזר על גבור שמעו שקמה לם' רבוא שנאמר אם יוספים אכחנו לשמוע וכו' היה נח למטה שבכל קריאה וקריאה היה שומע אותו הקול כדכתיב ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו ונ"ם תדע שמכולם לא קרא אלא למטה דמשמע דשאר בני אדם לא היו יכולי' לשמוע ולכך נאמר ויקרא א' משה ולא אמר ויקרא ה' א' משה לפי שלא קרא למטה כי אם הדיבור עצמו שהיה בסיני ואותו הדיבור היה של משה ולא לזולתו כי לא היו שומעים בו אע"פ שקראו' זו לא היתה מאהל מועד כי הדיבור בלבד היה מאהל מועד אבל הקריאה היתה חוץ לאהל מועד מקום מושב בני ישראל אפה לא היה הקול הולך אלא אל משה וחזרנו למאמר הראשון שר' תנחום אולי לשעמיה דרריש מקרא זה במטה וא"כ כן

דרוש ב לפרשת ויקרא

המציבה אשר דבר פיה אליו פניו בוערות כלפידים דכתיב ומראה ה' כח אורחות ואלו שעה שעה פנחם היה רוח הקדש סורה עליו ולזה מלאך ה' וכפי דרך זה כל דבריו וזוהי קורא אותו מלאך ה' וזוהי שמה שמה אחר וכי מלאך ה' היה והלא משה היה והיה במשה לא כתיב מלאך ה' אלא ופעל מלאך ויוצאנו ממזדים לכך אני אומר שהוא טעות המדפיס ולמעלה במשה כדרך לברוך וכי מלאך היה והלא משה היה ובפנחם גרסינן ולמה קורא אותו מלאך ה' ורבינו אמר אפי' בעשה שאין רוח הקדש סורה עליו נקרא הכבי' מלאך ה' וראיה לרבר מאמת מנחם כשדבר המלאך אל האשה לפי מחשבתה שהיה נביא ראהמה היא אומרת איש אלהים בא לי וכי תאמר מנין אני יורעת שהוא נביא לפי שמראהו כמלאך מלאך האלים הרי שנקרא האיש הנביא מלאך האלים וא"כ מ"ם בפנחם מלאך ה' אינו על פנחם פנחם והיו פניו בוערות כלפידים כי גם שלא יהיו פניו בוערות כלפידים נקראו הנביאים מלאכי אלהים וז"ל רבי יוחנן מבית אב שלהם נקראו הנביאים מלאכי' ושם באמר ויאמר חגי מלאך ה' א"כ גם כאן שנאמר ויעל מלאך ה' מרבר בפנחם ומה שלא אמר כאן ודכוותה בחגי לפי שיש לרחוק רהתם נקרא מלאך מלשון שליח שהרי כתוב שם בתלפחות שהוא לשון שליחות א"כ גם מלאך ה' הוא שליח ה' לזה א"ל יוחנן מ"ם מבית אב שלהם שהם הנביאים באים בשליחות ה' א"כ הרי הם רומים למלאכים ההולכים בשליחות ה' וע"כ אתה למד שנקראו הנביאים מלאכים כי כולם הם שלוחי ה' וכפ"ס שהם נקראו מלאכים גם הנביאים נקראו מלאכי אלהים *

סדר ויקרא דרוש ב

מדרש רבה ויקרא אל משה מח כתיב למעלה מהענין פרשת משכן באשר צוה ה' את משה משה למלך שצוה את עבדו ואמר לו בנה לי פלאיין על כל דבר שהיה בונה חיה כורבן ער"ו שמו של מלך וכו' אמר ר' חמלך כל הכבוד הוה עשה לי עבדי ואני מבנינים ותוא מבחין קראו לו שיכנס לפני ולפניו כבך בשעה שאמר הבה למשה עשה לי משכן על כל דבר ודבר שהיה עושה חיה כורבן ער"ו באשר צוה האת משה אמר חכה כל הכבוד הוה עשה לי משה ואני מבנינים ותוא מבחין קראו לו שיכנס לכך נאמר ויקרא אל משה *

ידוע הוא שאמר מעמודי העולם הוא עמוד העבודה כרתנן על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל ג' ואח"כ בפ"א במדרש רבה ער שלא הוקם המשכן היה העולם רותת משה הוקם המשכן כתבס העולם לכך לאמר להקים את המשכן הה' כחית בחסדך עם זו גלת תמן תבנין על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל במילות חסדים ושלשתן אמר משה בפסוק אח' כחית בחסדך זו החסד כהלך בעזר זו תורה כמד ה' ע' לעמו יתן אל כזה קדשיך זו עבודת המשכן והמקדש כחית בחסדך אלנו הדורות שעמרו מבריות העולם עד שיבאו ממזרי' שקבלו התורה שהיה הב' מנהג אותם בחסדו שלא היו בידם מעשים טובים שיחיו בהם וזכס הב' בחסדו ונגדן אמר ר' כ' פנחם כלל וכו' וכו' חסד יבאו ישראל מזרים לכך אמר כחית בחסדך עם זו גאלת בעזר ניהלם בזכות התורה שקבלו ער הקמת המשכן למה היה העולם רומה באותה שעה לטורקל מל מתי רגלי' שאינו יכול לעמוד והוא נותן כיון שפשו לו רגל שלישי כתבס * וכו'

שמתחלה לא היו לעולם אלא ב' רגלי' חסד ותורה והיה רותת ועשה לו רגל ג' זה משכן מיד עמד לכך כתי' להקים את המשכן מהו את זה העולם שנקרא אהל הוקם עמו הו' להקים את המשכן וכריכין אנו לבאר כיון שכל רוח' שמברית העולם ער התורה כתיב' העולם בחסד ונגאלו בחסד למה הזכירו עוד לרגל שלישי שהוא העבודה שבתסכן וע"כ איך הוא. אומ' שהיה רותת בשני רגלי' והלא ברגל אחד מל החסד היה עומ' ואות' רגל במקומה עומדת וא"כ כשהיו לה ב' רגלי' לרב' היה העולם רותת אמנם הענין הוא מבוחר שכל זמן שלא ניתנה התורה אם היה העולם מתקיים בחסד אבל לאחר שניתנה התורה אם אינם מקיימים אותה אין כח בעמוד החסד לקיי' כיון שעברו תורות ולכך כתיב כחית בחסדך עם זו גאלת כי היה החסד כדי לגאלו כיון שאין תורה להענינם על ביטולו אבל למה הגאלו נהלת בעזר זו תורה וא"כ יש עונם אל העוברים על התורה ולכך כתבס בקרבנות שהם מכפרים על פשעה מל תורה ומעשה יש לנו לתת טעם אל הקרבנות כי הלא בעמי כל העם יפלא לדעת מהו ענין הקרבנות אשר בזה ה' כי לא יתכן דרך ה' לקבל פיוס מהחוטא תחת אשר הכעז ליוצרו כדרך המלכים המתפייסים בעבודת מתנה וגדול ארונם שומר לא יקח וגם אין לומר כי הוא בתורת עונם וקנס. אשר יוסת על החוטא לכפר על אשר חטא דהתייב בקרבנות הבאל' על חטא ואשמה אבל בקרבנות נדבה מה נדבר ומה נכסורק והנה דרך ה' א"כ הוא הדרך אשר דרכו בו כל המפרשים חדשים גם ישנים ואל' שהוא תועלת נפלא בויבואו החטאים בפשעם לכלל דעת והכרה בשיעור חטאתם כאשר יראה שהקרבן הנקרב על חטאו יפחט ויתפשט וינותח ויסרף על האש אשר על המזבח כי ישי' אז על לבו שכן משפטו על חטאו וכן ראוי שיעשה בו לולי ה' שריחם עליו לסוס אשם נפשו או זולתי מהקרבנות ומתוך כך יהא מורא שמים עליו אמנם היה זה הקרבן מכפר בין שהיה מבח מדבר או מהדברים אשר תחתיו על העגלות אשר תיעשה בלא יודעים אבל כאשר יחטא האדם בדעתו וברצון נפשו בזדון לא כחית לכפרה כדי שלא יתפרסם לרבים כי יש אדם משכיל ושלם ברעתו ויודע רבונם ובלתי כובס את עצמו מלעשו הרע בעיניו כי הוא מלוח רסן והיתר רצועה להורות חטאים בדרך פשעם ועוד מטעם אחר כי זה אשר חטא בפשע מדברת אינו ראוי שיתכפ' בפשע בלתי מדברת או בפחות ממנה אבל שהפש החטאות עצמה היא אשר תבחר ותקרב התשובה השלימה בזמנות ועיניוים ומעשים טובים זהו מאמר הנביא האתן בכורי פשעי ירצה שהפשע והוא אשר יחטא האדם ברעתו וכו' וכו' למר' ועשאו במזיד איך יכופר בזבח ומכחה ואפ"י שיתן בכורו ופרי בטנו לקרבן תחתיו אמנם התיקון הטוב המיוחד אליו הוא שלמו' הכפס עצמה באהב' משפט ואהבת חסד וכו' וז"ל שעה צדקה ומשפט נבחר לה מזבח והוא מדבר במזיד וז"ל טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך * אמנם מין השני מהקרבנות אשר בלי עון ירובין ויכוננו כגון זבחי שלמים נדר או נדבה ועול' ראיה הוא שיקשה מאר על השכל וחסד בקוף דבריו ואמ' חזו טעם כל הקרבנות שבאו בתורה בזולת כפרת עון אשר חטא בו כולם הם לכוננו שיכנין המקריב להקריב את עצמו לפני ה' כי האדם יראה לעינים בפלי חיים שחטאי' הנקריב' והמזבח מעלה עשנסו' יראה ללבב טוב כוונתם ויושר מחשבותם ושליוות עבודתם ע"כ תורף דבריו * ואנו אבא אחריו להמתיק הענין כי מצינו שאבינו הראשון אברהם ע"ה בא להקריב בנו ויחירו לפני הקב"ה להוריות חיבתו ואהבתו של ה' כי אין לאיש נכבד מכפס בנו חמודו שניתן לו לעת זקנתו וישפיק

סדר ויקרא דרוש ב

מדרש רבה ויקרא אל משה מח כתיב למעלה מהענין פרשת משכן באשר צוה ה' את משה משה למלך שצוה את עבדו ואמר לו בנה לי פלאיין על כל דבר שהיה בונה חיה כורבן ער"ו שמו של מלך וכו' אמר ר' חמלך כל הכבוד הוה עשה לי עבדי ואני מבנינים ותוא מבחין קראו לו שיכנס לפני ולפניו כבך בשעה שאמר הבה למשה עשה לי משכן על כל דבר ודבר שהיה עושה חיה כורבן ער"ו באשר צוה האת משה אמר חכה כל הכבוד הוה עשה לי משה ואני מבנינים ותוא מבחין קראו לו שיכנס לכך נאמר ויקרא אל משה *

הוא שאמר מעמודי העולם הוא עמוד העבודה כרתנן על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל ג' ואח"כ בפ"א במדרש רבה ער שלא הוקם המשכן היה העולם רותת משה הוקם המשכן כתבס העולם לכך לאמר להקים את המשכן הה' כחית בחסדך עם זו גלת תמן תבנין על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל במילות חסדים ושלשתן אמר משה בפסוק אח' כחית בחסדך זו החסד כהלך בעזר זו תורה כמד ה' ע' לעמו יתן אל כזה קדשיך זו עבודת המשכן והמקדש כחית בחסדך אלנו הדורות שעמרו מבריות העולם עד שיבאו ממזרי' שקבלו התורה שהיה הב' מנהג אותם בחסדו שלא היו בידם מעשים טובים שיחיו בהם וזכס הב' בחסדו ונגדן אמר ר' כ' פנחם כלל וכו' וכו' חסד יבאו ישראל מזרים לכך אמר כחית בחסדך עם זו גאלת בעזר ניהלם בזכות התורה שקבלו ער הקמת המשכן למה היה העולם רומה באותה שעה לטורקל מל מתי רגלי' שאינו יכול לעמוד והוא נותן כיון שפשו לו רגל שלישי כתבס * וכו'